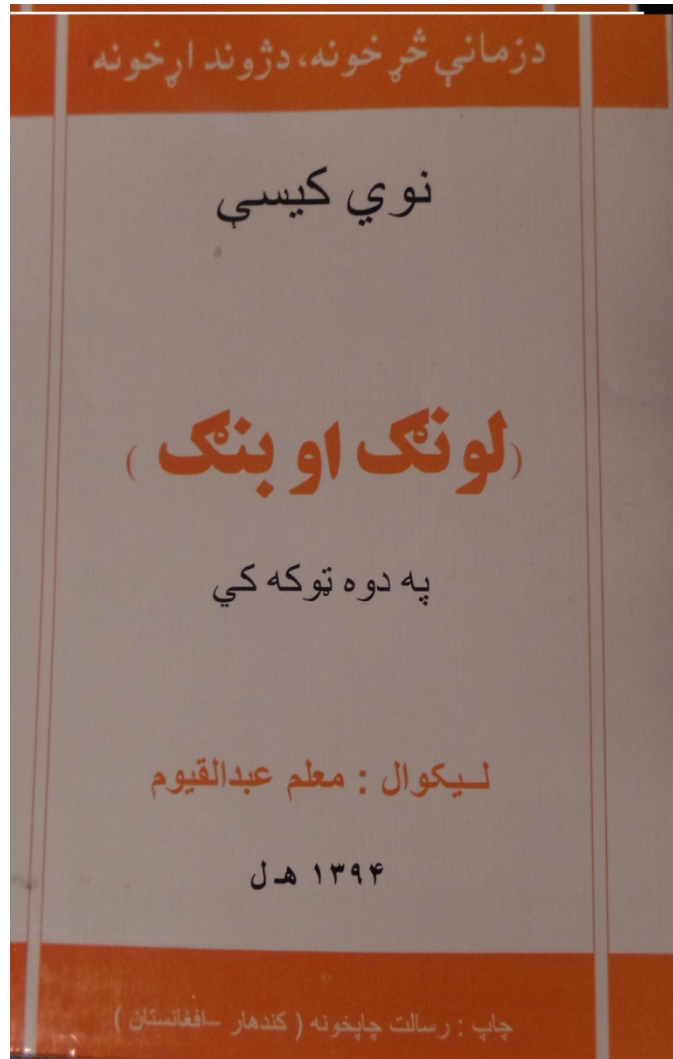
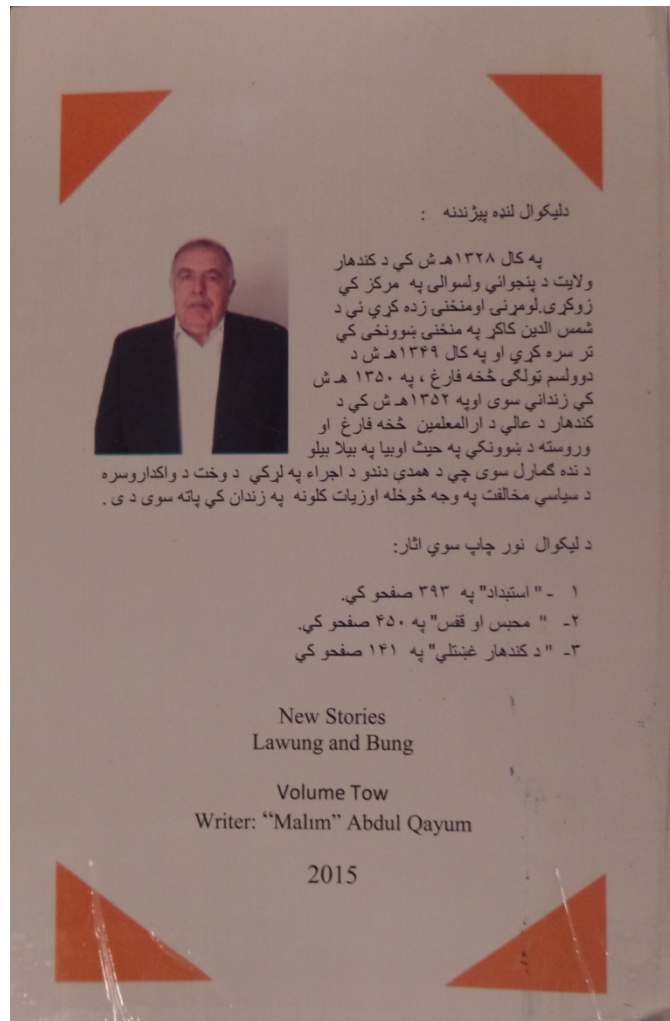

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

1
www.ketabton.com

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د کتاب په اړه

د کتاب نوم: ----- نوي کيسې (لونگ او بنگ).

ليکوال: ----- معلم عبدالقوم

د کمپيوټر چاري: ----- ليکوال

د چاپ شميره: ----- زر توگه

چاپ ځاي: -- رسالت چاپخونه (کندهار—کابل)

E:mail

Aqauym7@gmail.com

Nasirdec91@gmail.com

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

نوي کيسې

د

لونگ او بنگ

په دوه ټوکه کې

ليکوال: معلم عبدالقيوم

۱۳۹۴ هـ ل

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

فهرست:	صفحه
۱ - مننه	۵ - ۶
۲ - د مقدماتي پر ځای	۱۰ - ۷
۳ - تقریظ	۱۱ - ۱۵
۴ - لمړی ټوک، اوله کیسه " لونگ	۱۷ - ۳۰
۵ - د لونگ سنتي	۳۱ - ۳۷
۶ - د ونډې غوښنه	۳۹ - ۵۳
۷ - لونگ او بڼوونځی	۵۵ - ۷۳
۸ - د بڼوونځی، بڼوونکي او کتاب سوځنه	۷۵ - ۹۵
۹ - پلرنی مینه خوشي کول.	۹۷ - ۱۱۷
۱۰ - د قوماندان بڼځه ورکه سوه.	۱۱۹ - ۱۳۳
۱۱ - د تښتې دلي بڼځي برخلیک	۱۳۵ - ۱۳۸
۱۲ - کوتره.	۱۳۹ - ۱۴۸
۱۳ - د کوترې او لونگ لیونی مینه	۱۴۹ - ۱۶۷
۱۴ - د کوز دې په شپه د کوترې تی بڼته	۱۶۹ - ۱۷۸
۱۵ - سهار د قوماندان په کورکي	۱۷۹ - ۱۸۶
۱۶ - لونگ سر تیر سو	۱۸۷ - ۲۰۵
۱۷ - سمندر، سر تیر سوو	۲۰۷ - ۲۳۰
۱۸ - زخمی پیره دار و تښتاوه	۲۳۱ - ۲۵۵
دوهم ټول	۱۵۷
۱۹ - د یوه کلیوال ژوند	۲۵۹ - ۳۹۴
۲۰ - یوه ضمني خبرتیا	۳۹۵ - ۴۰۵

پای

بسم الله الرحمن الرحيم

مننه:

په سرکي غواړم له هغو ښاغلو او قدرمنو دوستانو څخه مننه وکړم چې زما دغه څو لیکلي جملې ئې تر چاپ کولو مخکې په خورا مینه سره و لوستې، دوی هر یوه جلا جلا زه دې ته هڅولی يم چې لیکلني ته دوام ورکړم. هم ئې د دې لیکني د ښه والي او تکمیلولو د پاره لار ښوونې راته کړېدې. هغوی هر یوه: ښاغلي ډاکتر صاحب "وطندار"، ښاغلي عبدالرحمن "بسام" صاحب، ښاغلي پوهنمل حاجي محمد "نوزادي" صاحب، ښاغلی استاد عبدالرحمان "رحماني" صاحب، دکابل پوهنتون مخکني استاد ښاغلي محمد شريف "هيواد دوست" صاحب، تکره لیکوال او شاعر محمد عاريف "خزان" صاحب. پدې توگه ښاغلي عبدالقيوم "نورزي" صاحب څخه مننه چې هر وخت به ئې د تليفون دلاري زما د لیکني په باب معلومات او وضاحت غوښتې، تر هغه وروسته به ئې په تفصيل سره خپل نظر راسره شريکوی. بلې ښاغلي "خزان" صاحب د دې لیکني د ليک دود د درست والي په برخه کي ډېره خواري کړېده.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د دوی ټولوڅخه د منني علاوه هریوه ته د بڼه ژوند غوښتونکی یم.

چې را څخه پاته نسي دلته د خپلي ميرمني دهمکاريو ياد کوم چې د گډ ژوند له هغه لمړۍ ورځې څخه په هوبنيارۍ او مرانه زما د څو څو ځله تبديليو، بې کاريو، څو ځلي زخمي کيدو، څو ځله او په کلونو بندي گيريو چې هر ځل به مي دخلاصون او ژوندۍ پاته کيدو تمه نه وه، او بيا څو ځلي فرار کيدو په داتولو سختو شپوکي ئې هيڅ وخت راته ونه ويل چې نوره ستړي یم.

بلکي خپله د معلمی وظيفه ئې پر مخ وړل، زه ئې په محبسونو کي هم چا ته محتاج نه یم پرې اېښئ، او لويه خبره ئې لا دا چې اولادونه ئې ساتل، او مکتبونه ئې په لوستل. د خپلو څلورو واريو اولادونو څخه تر حد زيات خوښ یم چې اوس ئې د ژوند کولو مناسب شرايط راته برابر کړي او هم مي د کتابونو د چاپ لگښت هر ځل ورکوي. خدای دي زما هر دوست ته همداسي اولادونه ورکړي.

په زيات درنښت!

عبدالقيوم

د مقدمې پر خای

دا به ډېر سخت کار وي ما او هر بل کس ته چې په یوه نا برابره ټولنه کې، هلته چې بیوزله ولسونه یې د خپل ژوند په هره برخه کې لکه: فکر، مذهب، سیاست، حکومت، اقتصاد، کلتور او نور ... هر څه ئې، د پردو پرستو ټوپکوالو، مافیائی او جاسوسو کړیو تر سخت ظلم، وحشت او وحشیانه بیرېدونکي او زیاتیدونکي فشار لاندې په سختې نفس کاري. په داسې پیچلو او مغلقو شرایطو کې راگیر یو لیکوال به څنگه وکولای سي، د ظالمانو له خوا د هغوی د غیر انساني، غیر اسلامي او غیر اخلاقي کړنود سرته رسولو څخه بشپړه پرده پورته او دهغوي څیرې ولسونو ته لڅي او بر بندي کړي؟

یا دي دهغوی "نارواوي" د کاغذ پر مخ د لیکنې په بڼه تر خلگو پورې ورسولای سي.

په ټولنه کې لرو ډېر شمیر لیکوال، چې هیله ئې ده که وکولای سي د خپلو خلگو ذهنیتونه په واقعیت وپلو او لیکلو سره څه روښانه کړي، پدې هیله، که دوی وکولای سي، خپل هیوادوال وپوهوي، چې څنگه هغوی په بي خبري کې د دښمنانو د دسیسو همیشه بنکار وي. مور افغانان په یوه غریبه او د علمه لیري پا ته ساتل سوي ټولنه کې ژوند لرو تر څو چې د پردو په مټ ولاړ

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ځانین، جاسوس او د خدایه نه بیرېدونکي ظالمان پر واک وي نو لیکوالو ته د حقیقتونو را لټول ستونزمن کار دی.

د زمانې د تېگانو، جاسوسانو، ظالمانو، خابینانو او وژونکو د مخه پرده پورته کول او د هغوي اصلي څیرې خلکو ته بنسټول، هغه وخت بڼه کیدای سي چې ولسونه وپېښ وي. لا تر اوسه زموږ لیکوال مجبور دي په خپلو لیکنو کې د زمانې د تېگانو نومونه مستعار وليکي، مخامخ گوته چا ته نه سي نیولای، د کیسې سیمه او ځای نه سي بنسټولای. دا ټولې ستونزې د لیکوال مخې ته پرته دي.

که څه چې زموږ په ټولنه کې له پخوا څخه هم زورواکو خپل ظلمونه د هیچا د سترگو څخه پټ نه تر سره کول. ځکه هغوی هیڅ بیرې نه دي د چانه لرل، زورور او جابر د خپلو ظالمانه کړنو د توجیه کولو، عملي کولو او ځانو ته د برأت د پاره هغه وسله په لاس کې لرل اولري، چې هر وخت به ئې د هغې په مرسته د ټولني د پرمختګ لاره په اسانۍ سره بندوله.

د دوی د دې وسلې په وړاندې هیڅ بله "وسله" مقابله او سیالي نسي کولای. یوازنی "وسله" چې د دوی د وسلې په وړاندې باید و کارول سي هغه علم او پوهه ده چې ولسونه باندې سمبال سي، چې په خواشني سره مور داسې "وسله" لا تر اوسه هم په ولس کې نه ده وپېښل سوې. لا مو ولسونه بي وسلې (بې زده کړو) دي.

په هغو بشري ټولنو کې چې اقتصادي او تولیدي زېږ بناوي ئې په څو اشخاصو او یا د ټولني په ځانگړو کړيو پوري تړلي وي؛ هلته په ژوند پوري تړلي ټولي مسلي

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

(ټولنيزی، سياسي، مذهبي او کلتوري) د اقتصاد پر لور خپله ور لغړي او جوت د اقتصاد تر اغيزي لاندې وي. پس د مظالمو او ظلمونو مخالف احساس لرونکي ليکوال هم د دغسې ټولني غړی دی. هغوی له دې کبله چې دوی هم ځانته ژوند او ټولنيزي اړيکي لري او دهغو تر اغيزي لاندې وي. دا چې ليکوال د ټولني د عادي انسانانو په نسبت د خپلي هغه لږ او يا ډېري پوهي په برکت د ظالم په پټو او لوڅو موخونو چې د بيوزلو ولسونو سره ئي ځانين کوي پوهيږي. دوی د خپلي پوهي په اندازه تر عادي خلکو په ټولنه کې د بي عدالتيو څخه زيات ځورېږي. هغه پدې چې دا ئي درک کړي وي چې ظلمونه ظلمان کوي نه د خدای تعالی لخوا را باندې نازل، پس د خپلي ځورېدنې او د ظالم څخه د کرکي د څرگندوني وسيله ئي خپل قلم وي. په يوه شکل د شکلونو خپل زړونه خالي کوي.

څوک خپل نظريات د شعر په قالب کې د قلم تر څوکه راباسي او څوک ئي د نثر په شکل. ماهر اشخاص په بنکلو بيتو او پخو جملو کې خپله موخه را نغاري او د خلکو تر غورو ئي رسوي. ما په خپله دې ليکنه کې کوبښن کړې دئ د خپلي ټولني او ټوليز ژوند څخه يو عکس واخلم او تاسي ته ئي در وښيم چې زموږ پر ولس څه په څه چل تير سول اوڅه تيرېږي دکمه دغه بدبختی راضي او څوک ئي چاغوي. چې ورور دورور، زوی د پلار په وړاندې جنگيږي؟ په کيسوکي خيالي څه نسته واقعي پيښي دي. ماغوندي خلگ چې خپل مطلب تر تا سو پوري رسول غواړی، هرڅوک د خپل

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

توان په پیمانہ یو څه لیکي، د لیکلو د پند او هنر کمزوري
به ئې لوستونکي ورته بخښي.
دنيک بخته راتلونکي ژوند خاوندان سی!

تقریظ:

د دوو کیسو په باب:

هر انسان د خپل فکري وس په اندازه د یو نه یوه کمال او هنر خاوند وي. کولای سي د ځان، ټولني او ان دا چي د نړۍ په اړه یو څه فکر وکړي.

د بنو او بدو څخه ئي په خپلو فکرونو کي د بنو او بدو پدیدو خاطرې واړوي او راواړوي او کله نا کله د ټولني او خپل ژوندانه ناخوالي یا په ویلو او یا هم په لیکلو کي په ډېر هنري شکل څرگند کړي.

نو ځکه کله همدا راز انسانان د خپلو خیالونو په بهیر کي په نوبتو ډکو لیکنو او څیړنو لاس پوري کوي. دا هغه انسانان دي چي نه یواځې د کمال او هنر خاوندان به وي. بلکي د کسبي کمالاتو تر څنګ څښتن تعالی فطرتي او قدرتي وړتیا هم ور په برخه کړې وي. نو ځکه بیا همدا لیکوالان، ادیبان او پوهان دي چي د ټولني ناخوالو ته څیر کيږي په انسان مین وي او د مظلومو انسانانو د ملاتړ په ترڅ کي په مبارزو، لیکنو او ویناوو پیل کوي، چي په ټولنه کي د نوبت او د یون سبب ګرځي.

یو له داسي انسانانو څخه پرته له مبالغې څخه ویلي شم چي پوخ علمي او ادبي لیکوال بناغلي عبدالقیوم دی. کله چي مي د لومړي ځل لپاره د ده له درو چاپ شوو اثارو څخه دوه چاپ شوي اثارونه "استبداد" او "د کندهار غښتلي نامیان" په نامه ولوستل، بیخي راته جوته

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

شوه چې دی یو پوخ لیکوال دی او په خپله ټولنه کې یو پوخ سیاستوال هم.

لیکوال د خپلو لیکنو په بهیر کې د ټولني ټول رنځونه، کړاوونه او هر راز ناخوالي په خورا دقت او مهارت سره څرگندي کړي دي. خپله لیکوال هم په خپل ژوندانه کې له خورا سختو کړاوونو، رېزونو او ناخوالو سره مخامخ شوی، خو خپلي مبارزې او حوصله مندۍ ته ئې دوام ور کړی دی. وگورئ سراسر "استبداد" د لیکونو اثر ته؛ تاسې ته به هر څه په خپله څرگند شي.

کله چې ما ته د نوموړي دوست د یو بل اثر پانې “دوې کیسې” چې د دوو داستانونو پخه لیکنه ده، لاس ته راغلی، هغه راته وویل، چې دا به ولولې او یو څه به پرې ولیکي. د محترم لیکوال په دې خبره خوشاله شوم چې دا پانې ولولم، خو وارخطا په دې شوم چې د داسې پیاوړي لیکوال په لیکنه به زه کمزوری څه ولیکم. خو خیر، په لوستلو می پیل وکړ. لوستلو ئې سخت له ځان سره یوړم، ځکه ډېر خوندور لیکل شوي و، او که رښتیا ووایم، هره پاڼه می چې لوستله، ورسره جوخت می اوبنکي له سترگو بی اختیاره توییدی.

دومره ئې لیوال شوم چې درې ځله می په مینه او وینه په شوق سره ولوست او که لنډه ئې کړم نو د لوستلو په ترڅ کې دغه لاندې څو ټکي چې زما په اند سره د داستان د پیاوړتیا او ادبي خوښت په کې له ورايه ځلیږي، ولیکم:

۱. که چیرې وغواړو د داستانونو د لوستلو په ترڅ کې د دغه اثر د لیکوال، ادبي او د لیکنو هنري پیاوړتیا

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

څرگنده او ثابته کړو نو گورو چې خپله لیکوال د خپلو هنري لیکنو په هره کلمه او په هر توري خورا ټینګ تسلط او لاس بری لري او د داستان په کانفلکس "confelex" او غوټه خلاصولو کې دومره پیاوړی تللی چې هر لوستونکی داسې له ځانه سره اخلي چې خامخا به ئې تر پایه په مینه سره لولي.

بله خبره دا چې لیکوال دومره په خپلو لیکنو پوخ او حاکم دی چې د ټولني او کلیوالي ژوندانه لوري او ژوري ئې او هر راز ناخوالي ئې د بیلو بیلو سیاسي رژیمونو په لړ کې په خورا ادبي او هنري قوت سره څیرلي او هر څه ئې روښانه کړي دي.

۲. دغه ادبي اثر په خورا سلیس او روانه توګه د خلکو په ژبه لیکل شوی چې لږ څیز پوهه کسان ئې هم ولولي، د داستان په موخه او مفهوم او چټه پوهیږي او سرئې پرې خلاصیږي چې ټولنه کې په تیره بیا زموږ په ټولنه کې څه بیلا بیلو ناخوالو او کړاونو تر چتر لاندې زموږ بیوزله ولس کړیږي او له منځه ځي.

۳. هر لوستونکی د داستان په لوستلو داسې فکر کوي چې دی پخپله د داستان غړی دی، چې دا د لیکنې ادبي ځانګړتیا او قوت بڼې.

۴. داستان کې مبالغه بیخي نشته، هر څه ریالیستيکي بڼه لري او داسې ښکاري چې لیکوال په خپلو سترګو هر څه لیدلي او کټ مټ ئې په خپلو لیکنو کې په هنري چوکاټ کې ځای ورکړی دی.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

۵. څنگه چې پورته ورته اشاره وشوه، داستان په غوڅه توگه ریالستيکي اړخ لري او د ادبي ریالیزم له بڼوونځي څخه په علمي توگه برخمن دی.

۶. ځینې لوستونکي بڼائي داسې فکر وکړي چې لیکوال یو کلیوالي لیکوال دی او هسې په کلیوالي کیسو بوخت شوی مگر زه په ډاگه وایم چې هنري او ادبي ځانگړتیا او پیاوړتیا په همدغې ټکي کې نغښتې، چې لیکوال په خپلو لیکنو کې دومره ماهر دی چې د یوه کلي استبداد او کړاونه او ناخوالي ئې داسې انځور کړي چې په ټول هیواد او ان دا چې په نړۍ کې ئې استبداد او استبدادي رژیمونو ته خوله ماتوونکي جواب ورکړی دی.

نو ځکه د لیکنې ځانگړتیا په دې کې هم پرته ده چې داستان د ټولني په ژبه او خوږه لهجه په امانت داری سره لیکل شوی.

۷. تر کومه وسه چې ما د محترم معلم صاحب عبدالقیوم خان دغه اثر چې دوو داستانونو کې نغښتی “دوې کیسې” “لونگ وبنگ” ولوستې، نه یوازې یو ادبي او هنري لیکنه ده بلکې که چېرې د سینمائي هنرمندانو او فلم جوړونکو شخصیتونو لاس ته ولویري او د فلم او سینما په هنر کې ځای ورکړي، خورا قوي سینمائي داستان به پرې جوړ شي، چې حتا هنرمندان به ئې د سینما او فلم په اسمان کې لکه ستوري وځلیري.

په همدې ځای خپلې خبرې لنډوم، گران لوستونکي به ئې په خپله ولولي چې دغه دوه داستانونه څومره انقلابي

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

خوځښت او څومره په ټولنه کې د بدلون یون په جوشیدو راولي.

نوزه په پای کې د ښاغلي معلم صاحب عبدالقیوم د لیکنو ادبي نړۍ، نه یوازې ستایم او په دې لار کې د ده زیات بریالیتوب او پیاوړتیا غواړم، بلکې ترې هیله لرم چې تل خپل قلم همدا راز ځغلنده او پیاوړې وساتي او په خپلو لیکنو خپل لوستونکي په لوستولو بوخت کړي. دا احسان به ئې ابد تر ابد زموږ په غاړه وي.

په خورا درنښت

د کابل پوهنتون مخکنی استاد،

محمد شریف "هیواد دوست"

2015،12،6 م

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

نوي کيسې

لمړی ټوک

اوله کيسه

لونگ

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

یوازی پنځوس کاله پخوا وښار ته نژدې د ډبرو
بیوزلو کورنیو په شان د لونگ پلار اکبر هم په یوې
غریبې کورنۍ کې د ژمي په یوه سره او تیاره شپه کې
چې نه څراغ و، نه دوا، نه ډاکټر و، نه روغتون؛ پر
سپیره ډاگ، لڅه مخکې، څړو خاورو له موره وزېږېدې.

اکبر د خپلې زوکړې له هغه لومړنۍ ورځې څخه په
لوره او خوارپو کې راگیرغټیدئ. د هیواد د نورو غریبو
انسانانو په ډول د ژوند سختیو، ستونزو، خوارپو او
نیستیو داسې وټکاوه، چې په وروسته کې د جوشي خبستي
غوندي پوخ او کلک سو.

لا پوره غټ سوی هم نه و، چې پلار ئې ورته د یوه
بل تر ځان لا هم غریب سړی وړه لور ورپه نامه کړه.
اکبر او پلار ئې لا په گډه، د ولور یوه څنډه ادا کړې نه
وه چې په بلي پېښې واوښتل.

مثل دی وائي چې ډبره د یتیم له سره نه چپېږي. دا دی
د اکبر مور او پلار غبرگ د وبا په کال د وبا ناروغی

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ووهل او مړه سول. اکبر یوازي او یتیم پاته سو. خسر
ئې چې د اکبر د پلار رښتونی یار او آشنا و، ویی لیدل
چې زوم ئې یتیم پاته سوی، هغه ئې خپل کور ته
راووست، او خپله لور ئې بي له ولور اخیستلوڅخه
ور واده کړه.

اکبر او بنځي ئې تر واده وروسته ډېر اولادونه
وزېږول، مگر اولادونه ئې نه پاییدل.

په کلیوالو کي عام او مسلط ذهنیت داسي را جوړ و،
د هغو بیوزله خلکو چې اولادونه به ئې نه پاییدل، پر
هغوی به یو بل زیاتي تور او تومت تړل کیدئ.

ویل کیده به چې پر دوی د رب قهر نازل سوی دئ؛
پر دوی د پتو بلاوو، پیریانو او خبیثه ارواوو اثر پروت
دئ. دا بنځه او سړی پر درانه های ختلي دي... او داسي
نور نور توروته.

په کلیوالو کي د دغه ډول پاڅه منفي ذهنیتونو اغیزي
موجودي وي، چې اکبر او بنځه ئې مجبوره سول، د
خپل اولاد د پایښت په هیله هره ورځ پر فرضو لمونځونو

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سربيره نفلې لمونځونه هم وکړي. بيا به دواړه جوړه پر
زيارتونو، تعويذگرو، سيدانو او پيرانو باندې هم گرځيدل.
هر چيري او د هر چا څخه به ئې دا يو خواست او يوه
غوښتنه لرله:

- د اولاد د پايښت له پاره دعا، دم، چوف، تعويذونه،
څابښتونه، پليټې او توبندونه.

د ټولو هغو مړو د قبرونو له سرو څخه د خوردې
اخيستل، د ډېرو هغو پيرانو دربارونو ته په هيله ورتگ
چي نومونه به ئې د خلگو په خولو کي وو، او خلگو به د
هغو په باب داسي ويل:

- هغه پلانی پير نه دی! اه، ده قربان سم، د رب
نازولی دی، ټول پيريان ده مسخر او تابع کړي دي!
يا هغو پيرانو ته چي لوی لوی لنگرونه ئې چلیدل، له
مخکي او اسمانه به خلگو ورته پېسي، غواښي، پسونه،
چرگان، اسان، اوبنان او حتا لورني د دروړو په نوم ور
ورلي.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

اکبر او بنځي ته به ئې چې څه لاس ته ورتلل،
ودغسي لویو پیرانو ته ور وړل.

د هغو په دربار کې به ئې شپې او ورځې تیرولې. په
دربار کې به ئې د دربار کارونه سر ته رسول، څو د پیر
بڼه پاملرنه ځان ته را واړوي او خدای هم ځینې راضي
سي.

بالاخره، په ډېرو بې گټو گرځیدو، راگرځیدو،
دروزو او شکرانو ورکولو باندې ستړي، مفلس او ناهیلې
سول. وروسته له ډېرو ستړیاوو، سرگردانیو او خواشینيو
گاللو په ولس کې د منل سوي متل سره سم ئې تن
وتقدیر ته وسپاره. پر دې خبره په ظاهره دواړه سره سلا
سول: "چې نه کوي حبیب، نو څه به وکي خوار طیب."
نور نو اکبر او بنځي ئې د فکر د خرابوالي، لوړو او کم
ځواکو خوړو او خواريو په سبب مایوسه او د مینې،
محبت، د میره او مایني تر منځ د اړیکو چلونه یو مخ
هیره کړل.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د اکبر به هلته نور هم خولک تنگ سو، چې د خپل کور د باندي په کوڅه کې به ئې د خپلو تربرونو، خان، ملک، او پير اولادونه ليدل چې هر يوه به سور او سپين مخ ناست و، او يا به گرځيدل. او هر کال به ئې يو بل کوچنی هم زير اوډه.

د غریبې او ډېرو نورو خواريو سربيره، د اولاد نه لرلو ئې له ژوند څخه زړه وړ تور کړی و. په مغزو کې چې ئې هر څه و، هغه به و، خو کله ناکله به ئې تر خوله يوه د خواشینی خبره هم را ووتله:

- خدایه! دا مور بېوزله بنده گان دي يوازي خواريو

او غمو ته پيدا کړي يو؟

په دغه ډول بنځي چې ئې و خپل يو وزری ناروغ ميره ته کتل، ډېره زوکليدله. سربيره پر هغه چې اولاد ئې نه لاره، د خپل راتلونکی ژوند څخه ئې وهم او بیره هم درلودل او د ځانه سره به ئې گروم کاوه. هر وخت به د ځانه سره گډه وه:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- که خدای مه کړه، سبا مې د ا میره نه وي، د میره
تربرونه او میراث خواره به زما سره څه وکړي؟ ایا زما
سره به هم داسې وکړي لکه د "ببوگلي خاله" سره چې
میراث خورو وکړل؟ یا، یا، زما خدایه! مه مې سر توره
وه، که به سر توره کیږم، ما ته نو مرگ راکړه.

وخت ناوخته خو به ئې خپل سر، سر تورکړ، او
غبرگ لاسونه به ئې پورته کړل، اسمان ته به ئې خوله
ونیوله. هیڅوک نه پوهیدل چې هغې به لا څه ویل؟ خو
یوه خبره بنکاره وه چې بنځه د اولاد په نه لرلو زورېده
او ورځ تر بلې ئې خپل وزن پایلی او د بدن غوښه به ئې
توی او اوبه کیده.

د میره او ماینې دواړو څخه خوب له سترگو الوتې و،
شپه او ورځ په فکر او سودا کې وو. دوه درې کاله اکبر
او بنځه ئې یو له بل څخه جلا بییدل.

یوه ورځ سهار وختي چې بنځه له خوبه را پورته
سوه، ډېره خوشحاله بنکارېده. اکبر ولیدل چې بنځه ئې
نن خوشحاله ده، غوښتل ئې د خوشحالی په سبب ئې

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

پوه سي. هغه لا بنځه نه وه پوښتلي، چې بنځي خپل ميره ته داسي وويل:

- اه سړيه! واوره؛ يوه خبره درته كوم، ته به نو وائي چې څه خبره به وي؟ او يا بل ډول فكر و نه كي. كه څه هم ما او تا خو ژبه كړې وه، چې نور به اولادونه نه زيروو. مگر يو اولاد به پيدا كوو، هغه په دې چې برائي شپه، په خوب كي يوه نوراني سپين ږيري سړي داسي را ته وويل:

- د الله (ج) له درباره نا اميده نه سي، تا ته به لونگ دركړي او هغه به د خيره سره لوى سي.
د اكبر بنځي زياته كړه:

- زه باور لرم چې دې نوراني سړي به رښتيا را ته ويلي وي. وگوره! كه دا ځل په رښتيا الله (ج) ما او تا ته زوى را كړئ، فكر دي وي چې هير ئي نه كړي، هغه وخت چې ملا صاحب ئي په غور كې اذان وركوي، نو سمدستي ورته ووايه چې د لونگ نوم پرې كښيږدي. هير دي نه سي.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

هغې بیا پر اکبر تاکید وکړ:

- گوره، هیر ئې نه کړې!

اکبر هم د سپېڅلې او کلکې عقیدې خاوند ؤ، د خپلې
بښځې خبره ئې زړه ته تیره سوه او ټینگ باوري سو،
چې خدای به زوی ورکړي.

کال داسې تیر سو، لکه یو گړی. د بښځې زوی وسو.
دا دئ وروسته له ډېرو کلونو له تیرېدو پس یو ځل بیا د
اکبر د خونې پر بام سهار وختي درې نارې وسو:

- د خدای له داده، د مړو له یاده، د اکبر زوی وسو!
دا درې نارې ټول کلي واورېدې. دا هیله خو د دوی
پوره سوه. خدای (ج) دوی ته زوی ورکړی. سهار چې د
نوي پیدا سوي هلک پلار اکبر خپل زوی په خپلو ډنگرو
لاسونو په غیره کې نیولی مسجد ته په دې نیت وروړئ،
چې ملا صاحب به ئې په غور کې اذان ور وکي. خو
ملا صاحب چې سهار تر اذان مخکې د اکبر د زوی د
زېږېدو ناره اورېدلې وه، نو د اکبر په لیدو پوه سو، چې د
مسجد پر لور ئې نوی پیدا سوی زوی را اخیستی دئ.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

مگر بل څه ورسره نسته، مانا دا چې اکبر په خالي لاس وروان دی.

ملا خپل یوه چري ته وررغ کړه، ورته وئې ویل:
- هلکه ورسه، د "اکبرگي" د زوی په غور کي اذان وروکړه.

اکبر چې د ملا صاحب سپکه لفظ "اکبرگي" واورېدی، خو څه ئې ونه ویل. چري د هلک په غور کي اذان وکئ. که څه هم چې اکبر د ملا په کړو خپه سوی و، بیا هم د ملا پر خوا ورغلي، هغه ته ئې په عاجزانه او کمیني سره وویل:

- ملا صاحب، زما او د مور ئې د هلک دپاره د لونگ نوم خوښ دی، دغه نوم پر کښیږده.

خو ملا صاحب له دې کبله چې اکبر تش لاس ورغلی و، خپه و. هغه پر هلک باندي د نوم له ایښولو څخه انکار وکړ.

اکبر د ملا څخه پوښتنه وکړه چې ولي نوم نه باندي ردي؟ ملا ورته وویل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

-اکبره! د هلك په غور كې خو مو اذان مفت درته
وكړئ، بس دي نه دي؟ د نوم ايښولو ميوه او شيربني دي
هم نه ده راوړې او بل د لونگ د نوم سره خو د "عبدال"
او "محمد" توري نسته.

اكبر ته هغه د پښتو متلونه چې تربرو به ئې هر وخت
په قصدي توگه د ده مخ ته تکرارول: "هستي كوي
مستي"، "چی نه لري سړي، نه دي كورت خوري نه
غوري" ورياد سول. اكبر په پټه خوله او خپه زړه هلك
كور ته راوړئ او د خپلي بنځي څخه ئې خبره پټه
وساتله.

اكبر خپلي بنځي ته وويل:

- الحمدالله چې خدای پاک ما و تا ته زوی را کئ، نور
نو زموږ پر مينه ميراث خور پيدا سو، که زه مړ هم سم،
په تا به مي فکر خراب نه وي او ستا پر لور به مي
سترگي كړې نه وي.

اكبر خو هر څه په غوږو اورېدل او د سر په سترگو
ليدل. كوم وخت چې به د كلي د يوه ماږه په كور كې

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

هلک وزېږېدئ، سهار وختي پر بام تر درو نارو سربيره،
ځانېست به د توپکو دزونه کيدل، خوشحالی به وي، ملا
صاحب او چريان به تر لمانځه وروسته د يو شمير مړو
سره يو ځای د خان سراچې ته ورتلل، د هلک په غور
کي به ئې هلته اذان ور کاوه، ماښام به نشره ويل کيده،
نوم به اېښول کيدی، مبارکی به وي، او شيرېنی به وپشل
کيدی.

اکبر به وويل:

-ای ز مور خدایه! مور دي په کومه گناه او د چاه په
گناه نيولي یو؟

خير، اکبر خپل زوی د لونگ په نوم ونوماوه. اکبر
چي په دوو لاسونو يو څه گټل، هغه ئې په خپل زوی
لگول. لونگ د "لونگ" په شان د مور په مهربانه او پاکه
غیره کي او د خپل پلار تر سيوری لاندې راوغوریدئ.
له مور او پلار څخه ئې د ژوند کولو لومړي حرکات او
ډولونه لکه خوړل، خبري کول، شفقت او مهربانی زده
کړل.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لونگ په خاورو کې تر څارپوڅو کولو وروسته، ولاړ سو او قدم ئې واخيست؛ يوه نيمه خبره ئې زده کړه. ژر د کوره کوڅې ته راووت. په خاورو او خټو کې د نورو کوچنيانو سره په ټولنه ورگډ سو؛ د همزولو سره په خبرو او لوبو بوخت سو. هغه په کوڅه کې داسې څه زده کړل چې په کور کې د هغو زده کړه ممکن نه و.

لونگ به لا شپږ کلن سوې نه و، چې د ژوندی پاته کيدو او نفقې پيدا کولو لپاره د کليو د نورو بيوزلو کورنيو د ماشومانو په شان د خپل کمکي بشري وس او ځواک سره برابر د خپل مور او پلار سره په خواريو کې بوخت سو.

لونگ تر پلار د خپلې موره سره ډېره مرسته کوله. پدې ډول د مور ئې لاس په خلاص و. د لونگ پلار ناروغ او يو وزری سړی و. د اقتصادي کمزورتيا په وجه ئې بنځي ورسره ملا وتړله. هغې له هيڅ کاره مخ نه گرځاوه. د لو او لور پر وخت، د کودو، د درمندونو پر وخت ئې په فصلونو او وډنو کې وړي ټولول.

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

د هرکس او ناکس د کورونو کارونه به ئې کول. اکبر
به بیا هم په دې شکرونه کښل او ویل به ئې:
- د خدای تعالیٰ مهرباني ده، د بنځي مي اوس د خپل
زوی سره خوله پرې سول، هغه نوره له یوازیتوب او بي
کسی راووته.

د لونگ سنتي

د لونگ پلار يوه ورځ د خپل زوی خوا ته تر کتلو وروسته، خپلي بڼخي ته مخ وړ و او وراوه، او ورته وې وويل:

-بڼخي! سرکال خو بايد له خيره سره لونگ هم "سنت" کړو.

د بڼخي هم د خپل خاوند خبره خوښه سوه. مگر د لونگ پلار ته ئې داسې وويل:

-سريه! گوره، دغه يو زوی لرو، نه مو د هغه نوم ايښولو بڼادي جوړه کړه، نه مو پر زوی چا نشره وويل، نه مو د اووم شپه پر رونه کړل، نه مو غاښ کوچه وکړل او نه مي د سر کلی (سرخړيلو) ورځ په دريو او خوشحالی ولمانځله.

اکبر وويل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- وسه مونه لرل، که نه د چا نه خوښيږي چې په خپل
زوی هوس او خوشحالي و نه کړي.

د اکبر ښځي وويل:

- پر سنتي به ئې نو د خيره سره يوه ښادي نيسو؛ زه
خپل هوس په کوم. پرېږده چې د تربرو ئې زړونه
وچوي. ته ئې ويني سبرکال مي چرگه پوره ۱۲ چرگوري
لري؛ ما خوويل چې ټول به خرڅ کم، گوندي څو روپۍ
په جوړي کړم، کله چې د بلوڅو کډي په دوبي د رېگه
کلي ته راشيوه سي، د چرگي د چيچانو په پيسو به د هغو
څخه يوه سيرلی رانيسم، زما او لونگ جان به سات په تير
وي، که خدای کول بل کال به هغه لو بزّه او لنکه سي،
حلق به مو په لوند وي. خير، سنتي ئې تر هر څه
ضرور ده، نو ټول د چرگي چيچيان به تر خپل لونگ
جار کړم، ټول په يوه شپه حالوم، د کلي ښځي خبروم،
ټوله شپه ښي د ربي پر وهم او خوشحالي په کوم.

په داسي وخت کي چې د اکبر ماينه (ښځه) ښه پر
جوش راغلي وه، اکبر د ټوکي په ډول پر ور درسته کړه:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- هو، هو! بڼه اواز خو دي هم دی!

بڼځي ئې ورته وويل:

- تر خوله دي تيره يم، خود مي بڼه اواز دی.

پر اکبر نه يوازي لونگ گران و، د هغه مور هم پر

گرانه وه. هغه خپلي بڼځي ته وويل:

- بڼه خبره دي وکړه، خو ته لږ صبر وکړه چي منی

را ورسيري، دا کارونه د مني دي.

اکبر د دي خبري کولو سره په فکر کي ډوب سو.

اکبر پدي په فکر کي ډوب سو، چي د خپلي بڼځي دغه

هيله به څنگه پوره کوي؟ له لږ ځنډ وروسته ئې سر

راپورته کړ او بيا ئې خپلي بڼځي ته وويل:

-بڼځي! ټول خلک خپل زامن په مني ځکه سنت کوي

چي له يوې خوا هوا سره وي، له بلې خوا مچان هم کم

وي. په سره هوا کي زخم ژر وچيري. بل، زه به پوښتنه

کوم، کله چي په کلي کي ونډی کيدله، او باور مي راځي،

ان شاءالله د مني په لومړيو شپو او ورځو کي به کليوال

يوه ونډی وکړي. ولي چي کليوال ټول زړه خوري سوي

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دې. زه به د ونډې په ورځ پوره دوه چاريکه (چارکه)

غوبنه د بنادې جوړولو له پاره درته راوړم.

اکبر له لږ ځنډ وروسته زیاته کړه:

- ته تلوار مه کوه، ستا د چرگي چيچيان لا اوس

کوچني دي. هغه پرېږده چي څه نور غټ سي، بيا به

هغه خرڅ کړو. يوازي مو په مخکي د هلک سنتی نه

ده، اختر هم را روان دی. اختر ته به ستا د چرگي

چيچيان بڼه غټ سوي وي، هغه به په بڼو پيسو خرڅ

کړو. د چرگانو په پيسو به د اختر له پاره زوی ته يو

کمیس او پرتوگ وکړو. پخوا مو زوی ته يو کمیس بسنه

کوله، خو سبرکال د خيره سره تر پخوا څه زیات ټوکر په

کار دی، ولي چي وهلک ته تر سنتی وروسته پرتوگ هم

ضرور دی.

اکبر بيا په خندا د يوې ټوکي په ډول خپلي بڼخي ته

وويل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- ستا خو به بڼه ياد وي، څه بڼې وختي وي، کله چې
زه هلک وم، مور همزولو تر ۱۵ او ۱۶ کالو پورې
پرتوگان نه لرل، کميسونه مو اغوستل او بس.

بنځی ئې وويل:

- خاوري څه شي بڼه وختونه و، لوی لوی سړی
به واست لځه... به گر ځیده لاست.

اکبر وويل:

- څنگه ئې کوي بنځي، د زمانې سره به ځو.

اکبر بيا زياته کړه:

- بنځي، بل سبب همدغه و، چې ما به تل درته ويل،
لر صبر وکړه، ځکه زما په دغه لرو پيسو خو د کميس او
پرتوگ دواړو د پاره توکر نه کيری.

د لونگ مور د ميره خبره ومنله، ميره ته ئې وويل:

- سړيه، ته رښتيا وائي، زما دې خبرې ته والله که
هيڅ پام و، چې پرتوگ هم غوښت غواړي. ولچی (والله
چې) لونگ جان به کله کله را ته ويل چې موري، په
جومات کي مويو شمير هلکان اوس پرتوگونه لري.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- وگوره بنځي! رښتيا يوه بله خبره راياده سوه. دا استاد فيضو خو هم يو څه خشمري غواړي، مفت خو هغه هم دا ستا د زوی "بلاگي" نه پرې کوي.

د لونگ مور پرته له ځنډه په خندا ځواب ورکړ:

- څه ورک سه، د شي د پرې کيدو پر وخت بيا زما

زوی سو، ستا نه؟

تر ټوکي وروسته بنځي خپل ميره ته داسي اطمينان

ورکړ:

- غم مه کوه، هر څه به سم سي. دا ځل چي هگی والا

کلي ته را شوه کيږي، ما به ان شاء الله د خيره سره

۲۰ هگی دخپلو چرگو څخه ټولي کړي وي، هغه به

خرخي کړم، پوره لس روپي کيږي. د هغه تير ځل هگیو

لس روپي مي هم ټينگي ساتلي دي، يو څه پلميت او

پتاسي چي مي د خلگو له کورونو راوړي دي، هغه به په

ټوکر کي ورسره غوټه کړم، د استاد فيضو اکا مخ ته ئي

کښيږده، تر يوه تومن (پخوا يو تومن شلو افغانيو ته ويل

کيدل. ليکوال) خو به دا زوی مری هم زياتي نه غواړي؟

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

د لونگ پلار د خپلي بڼې د خبرو په اورېدو ډېر خوشحال سو.

*** **

يوه ورځ مسجد ته چا داسي خبر راوړ:
- د جمعي په نيکه شپه د غرگي د کلي عبدالله لالا
خپله وچه غوا ونډۍ کوي.
د خبر په اورېدو سره د کلي مشر وويل:
- هر څوک چي په ونډۍ کي ونډه غواړي، يوه ورځ د
مخ دي ملا صاحب ته ووايي.
د لونگ پلار چي د همدغسي خبر اورېدو ته ئي غور
اړولی و، ژر ئي ملا صاحب ته وويل:
- زه هم غواړم په ونډۍ کي ځان شريک کړم.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د ونډې غوښنه

دا دی د ونډې ورځ را ورسیدله؛ سهار چي اکبر د مسجد څخه کور ته راغی، خپلي بڼخي ته ئي وويلي:
هله، ژر سه؛ هغه دوه شلي (څلويښت) افغانی چي مي په
تاساتلي وي، نن ئي د لگښت ورځ ده، هغه را که چي
خُم، ونډی درته راوړم.

د دې خبري په اورېدو د لونگ مور په ډېره خوشحالی
سره چسته له خپله ځايه ولاړه سوه؛ د تاخچې غوتي
او غوراشي ئي د خوني په منځ کي سره راچپه کړي، په
ډېر مشکل ئي په غوتو کي هغه څو کاله مخکي ساتلي او
د خپلي خولي سپمولي دوه شلگون نوتونه پيدا کړل.

اکبر نو د کلونو ذخيره او سپمولي پیسي د ځانه سره
واخيستي، د غرگي د کلي پر لور ور روان سو. په هغه
کلي کي د اوبو د ژرندي مخ ته د غټ پښيي توت سره پر
ختينه سوپه (تنکاچه) ونډی وال عبدالله لالا د څو نورو

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سرو سره پیتاوي ته ناست و. چرې او ساتول ئې مخ ته ایښي وه، غوا ئې هم را وستلې او هلته تړلې وه. عبدالله لالا انتظار و، چې په ونډۍ شریک ټول کلیوال راسي. دا دئ یو په ونډۍ شریک اکبر هم خان ور ورساوه. اکبر وناستو کلیوالو ته سلام وا چوه. تر سلام او روغبر وروسته، اکبر و عبدالله لالا ته ورنژدې سو، په کراره او عاجزانه توگه ئې هغه ته خواست وکئ. داسې چې که ده ته د دوه نیم شلو ونډه ورکړي. دوه شلې لرم او پاته ۱۰ افغانۍ به ان شاء الله څو ورځې وروسته درکړم. عبدالله لالا چې د خوانی څخه یو خرابات او مناجات سړی و، او اکبر هم په خوانی کې وخت ناوخته د هغه سره کښینستی، کله کله چې به پرې راغلی، نو خپل روڼ ئې تیراوه، یو دم مم ئې ورسره واهه. په هغه یاری ئې یو ځل بیا د اکبر وچ، ژر مخ او ډنگرو لاسو ته وکتل، زړه ئې پر وسو. د اکبر خبره ئې ومنله، ورته وئې ویل:

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

- اکبر جانه! پروا نه کوي، لس گون دي ستا بلا
واخلي ته خو مي پخوانی يار يي.
بيا نو اکبر په ډاډه زړه هلته خپل پټو تر ځان لاندي
کړ او پر کښينستی. په ونډی شريک سړي څوک راغلي
او څوک را روان وو. ټول په ونډی شريک ونډه وال او د
مسجد ملا صاحب سره راجمع سول.
عبدالله لالا پر ملا صاحب ږغ وکئ:
- ملا صاحب، ان شاء الله څوک به نور پاته نه وي،
ته لاس پورته کوه، دعا کوه.
ملا صاحب تر اعوذ بالله او بسم الله ورورسته يو لنډ
سورت ولوست، او دعائي وکړه. تر دعا وروسته،
عبدالله لالا پر خپلو اولادو ږغ وکئ:
- هلکو! غوا را ولی.
زامنو ئي غوا راوستله.
ناستو خلگو يو د بله سره ويل:
- د پلاني د لاس غوښه به ښه خوږه وي.
بل پر بل سړي لاس کښيښود.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

څو عبدالله وملا صاحب ته وويل:

-په چا غوا حلاله كړو؟

ملا صاحب خلكو ته مخ وړ واړاوه، وئې ويل:

- زما په باور خپله دي عبدالله لالا غوا حلاله كړي،

دي خپله بڼه تقوا داره مسلمان دي.

خلكو د ملاصاحب په خبره كې څه ونه ويل. د غوا

پښې ئې وتړلې، بيا ئې را چپه كړه، څو تنو ټينگه ورته

وښوله. ملا صاحب، عبدالله لالا او ناستو ټولو الله اكبر،

الله اكبر ووايه. عبدالله دغوا پر غاړه چاړه راكش كړه.

ژر ژر ئې په گډه سره پوست كړه. كوټې، پښې او ديلبند

ئې هغو ته وركړل، چې وختي ئې پيسې پرېكړي وې.

د غوښو د سرجمع څخه ئې ملا صاحب ته دوي كټوي

غوښه وركړه. تر هغه وروسته د حلالې غوا پر څرمن،

غوښې لس كوټي كښيښول سوي. له كليو راغلي خلك

زړه خوړي (هغه سړي چې زيات وخت ئې غوښه نه

وي خوړلي) وو. هر چا د اومو غوښو له ليدو خوند

اخيست.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د غوښو هره کوټه د لسو تومنو وه. اوس نو د هغو ونډه چې پنځه تومنه ده، هغو په دوو نفرو یوه کوټه د غوښو واخیستله. نوري برخي په څلورو، پنځو، شپږو او حتا اتو نفرو سره شریکي وې. خو د محمد اکبر ونډه د دوه نیم شلو افغانیو وه، چې په غریبو کې نو اکبر لوی برخه وال و.

ټول خلگ ورته حیران وه، چې اکبر څونه ډېره غوښه کور ته وړي؟ اکبر د یوې کوټې څلورمه برخه کور ته وړي. دا وخت لمر پرسر او غرمه نژدې وه. اکبر غوښه را واخیسته، ډېر خوشحاله و، لڅی پښې په میتو کوڅو کې د کور پر خوا داسې په مینه را روان و، لکه یوه لویه فتحه چې ئې کړې وي. په فکرونو کې غرق دی، دځانه سره وائی: چې کور ته ورسم بنځه او لونگ جان به غوښه و ویني څونه به خوشحاله سي. د جمعي شپه خو لا لیري ده، بنځه به مي د غوښو څخه لغړ را وباسي او یوه خوندوره بنوروا به ځیني راپخه کړي. په دغه فکر او خوشحالی کې په یوه چارناله (د ځغاستي

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

هغه ډول ته وائي چې تر تيز تلو تيز او د سياليو تر
ځغستلو کراره وي) کور ته راوړسیدی.

په لوی او از ئې بنځي ته ناره کړه غوښي مي
راوړي. دا د اکبر او د هغه د بنځي په ژوند کي لومړی
ځل و، چې دونه زیاتي غوښي د هغو کور ته راځي.
بنځي ئې په ډېر هوس د غوښو څخه هډوکي را وایستل
او پر نوره غوښه ئې مالګه وشنډله. غوښي ئې په یوه
وچه او کلکه لښته وپييلي. بیا ئې د لرګی دوه سروڼه په
پري وتړل، د خپلو خونو مخ ته د ولاړي ونې په یو بناخ
را وځړولي.

د لغرو څخه ئې ماښام ته خوندوره ښوروا پخه کړه،
دا نو د اکبر، بنځي او لونګ هغه د خوښی څخه ډکه شپه
وه چې شاهانو به دغسي شپه نه وي لیدلی. تر ښورا
خوړلو وروسته چې شپه پخه سوه، لونګ بیده سو، بنځي
او میره په تیاره کي دغه خبره سره اړوله او را اړوله،
خو د خبرو په پای کي د لونګ مور خپل میره ته وویل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

— د جمعې مباره کي شپې ته استاد فيضو کاکا (هغه کلیوال ماهر سړی، چي هلکان ئي سُنت کول) را وغواړه، زه به سبا سهار لا بنځي خبري کړم. تر دی خبري کولو او تصمیم وروسته دواړو سرونه کښینول او بیده سول. د لونگ مور سبا اومه غرمه کي خپل لوی پرنی پر سر کي، له کوره ووته، چي کلیوالي بنځي خبري کړي، او هغوی ته ووايي، څو د جمعې شپې ته د دي کور ته ورسې او د لونگ د سُنتی په بنادئ کي گډون ورسره وکړي. او له هغو کورو څخه چي دري ئي لرلي، هغه هم راټولي کړي. بنځه تر گونگو مابنام پوري په کورونو وگرځیده. هغه په ستړیا ځکه نه پوهیدله چي زیاته خوشحاله وه.

کله چي کورته راغله، خاوند ئي اکبرهم پر کور و. بیا سره کښینستل، مجلس ئي ډېر خوړ و، یو بل ته ئي وویل، چي دیگ، کاسي او هغه څه چي په کارپړي، د فلاني او یا فلاني له کوره به ئي را وړو. د شپې تر ناوخته ئي پر دغه خبرو خوند اخیستی او پام ئي په بله

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

وو. هر سهار به ئې غوښي د خوني څخه دباندې د ونې په بناخ ځړولې او د شپې به ئې په خونه کې ساتلې. اکبر او بنځي ئې په کور کې لبر غلمين اوږه ساتلې و. خپله ئې اوربشینه پخوله او خورله. څه وړي چې ئې میده کړي او پاک کړي ئې لانه و، لازمه ئې وگڼل چې د لونگ د سنتی په بنادې کې د هغو څخه کار واخلي. نو د لونگ پلار هغه څه وړي چې دوی د کودو د ټولولو پر وخت په پردیو وډونو کې ټول کړي و، هغه ئې وټکول، پاک ئې کړل، ټول ټال یو مشتک (یومت) غنم سول. د لونگ پلار تر ژرندي پوري د مشتک د ورلو له پاره کوم مردار هدی (خر) نه لاره. مجبور سو، مشتک ئې په شا کړ او تر ژرندي ئې یووړ. سترې ستومانه په ژرنده کې د روڼ (نوبت) رسیدو تر وخته هلته د ژرندي په یو کونج کې په خاورو کې پرېووت. ناوخته د مشتک د اوږه کولو وار ورسیدی. د مشتک تر اوږه کولو وروسته، اسیوان (اسیابوان) مزد اوشکر دانه (یوئي) "مزد" مزدوری غوښتی او بل "شکرانه" شاگردانه

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

شیربني او په غربي رواج "تيپ". د اکبر د مشتک څخه
چي څه اوږه د مزد په نوم او څه د شکر داني په نوم
واخيستل سول، بار ئي نور هم سپک سو. هغه ئي را په
شا کرل، ماښام ناوخته ستري کور ته را ورسيدی.

د شپي ئي د بنځي سره مجلس ډېر خوږ و، دواړه
ستري وو؛ په خبرو، خبرو کي بيده سوي وو. د بنځي ئي
غوبني د باندي په ونه ځړولي هيري سوي وي، چي
د شپي ئي خوني ته راوړي. خو اکبر تر بيدېدو مخکي
غوبني وليدلي او خوني ته ئي را دننه کړي.

بنځه چي سهار له خوبه راويينه سوه، تر لمانځه
وروسته ئي د نغري په کومي کي پر هغه برني په
پړوندو کي پټ کړي اور باندي څه پرور، خاشي او
خلي واچولي؛ په پو، پو کولو تر زيات دود پورته کيدو
وروسته اور بل سو. بيا ئي د اوبو ډکه توره گډوه پر
دېگدان کښيښوله. کله چي د گډوي اوبه پر اښيدو سوي،
د جوارو اوږه ئي په خاورپن کاشنه کي واخبل. پر اور
ئې تبخي کښيښود، د جوارپنو اوږو څخه ئي ټکي

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

جوړي کړې، یو مخ او بل مخ ئې پر تاوده تبخي باندې
څه وچ وکړل. بیا ئې سورسکان د اور په پروندو کې بنځ
کړل، چې په مغز پاڅه سي.

میره او ماندینې بیا هغه د بنادې جوړولو او
خوشحالی خبرې سره پیل کړې. اکبر خپلې ماینې ته ویل:
- ترنارې کولو وروسته به ځي، دیگ او کاسې به د
همسایه گانو له کورونو را ټولوي.

په همدې وخت کې یو دم د لونگ د مور ورپه یاد
سول، چې غوښې خو ئې د شپې د باندي د یاده وتلي دي.
یو اه ئې تر خوله ووت، ژر ئې وځغستل، تر خوني
ووتله، ژر ئې ونې ته وکتل، وئې لیدل چې غوښه نه سته.
د خفگانه ئې سر پر له وگرځیدې، پر سترگو ئې توره
شپه سوه، ډوبه پر مخکې ولوېده.

اکبر په خونه کې د ننه د هغې پر مخکې د لوېدو درز
واورېدی. اکبر چې له خوني راووت، گوري بنځه ئې د
سرای په غولي کې په خاورو کې لپته پپته بي حاله پرته
ده. ژر ژر ئې له خاورو څخه خپله بنځه را پورته کړه

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

او په کش کش ئې تر خونې ورسوله. لونگ د دوی په درې له خوبه را وپښ سو، وئې لیدل چې مور ئې بي سده پرته ده، په ژړا سو.

اکبر په وار خطائې کله لونگ اراموی او کله د خپلې بنځې لاس، پښو او تندي ته لاس ور وړي. پر مخ ئې اوبه ور وپاشی، بیا ئې اوبو ته دوه پلمیته واچول، دغه خوری اوبه ئې د بنځې په خوله کې ور واچولې، د خدای فضل و، بنځه پر سد راغله.

د کلمې تر ویلو د مخه ئې اوله خبره دا وه:

-غوبني، غوبني، غوبني!!!

میره ئې ورته وویل:

— څه وائي، غوبني، غوبني، څه در پيښ سول؟ څه

وسول، څه وائي؟

بنځي بيا په نيولي او خفه اواز خبره درسته کړه:

- غوبني نه سته!

اکبر چې غوبني ئې په خونه کې مخته څرېدلې، ورته

وویل:

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

- هغه دې څرېزې. ته بیده وي، ما د شپې غوښي

خوني ته راوړې.

د دې خبرې په اورېدو سره ښځه کرا کرا، عادی

حالت ته را وگرځیده. هغې چې غوښي ولیدی، نو

وروسته ئې کلمه و ویله او شکر ئې وکښې.

څه شیبه وروسته، اکبر ورته وویل:

- زه به د حا جي مراد لالا د کوره دیگ او کاسې

درته راوړم. ته ولاړه سه، څه غلمین اوړه لاندې که.

د لونگ مور ولاړه سوه، مگر لاسونه او پښې ئې

ریږدیدل. اکبر د اوړو کاشین، په گډوه کې اوبه، د مالګې

کنډولې او د مشتک څخه لږ غلمین اوړه ورته را نژدې

کړل، او بیا ئې وویل:

- اول به دیگ او د بنوروا د پاره کاسې در ته راوړم.

بیا نو ځم استاد فیضو کاکو به را ولم. ته لونگ خوشحاله

ساته او خونه هم جارو که.

ښځې په ډېر مشکل سره اوړه لاندې او واخښل، او د

استاد فیضو اکا د راتگ له پاره ئې په خونه کې د کالو

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

منځلو خاورېن تشت سر چپه کښیښود، پر سر ئې
نغارکی ور هواره کړه. د دې له پاره چې لونگ د سنتی پر
وخت پر دغه لور ځای کښینوي.

اکبر ژر، ژر د همسایگانو څخه پیتلي او خورېني
کاسي او کاشینان کور ته راوړل.

بیا اکبر له کوره ووت، او تر لږ وخت تیروولو
وروسته، اکبر د استاد فیضو اکا سره جوړه کور ته
راننوت. لونگ چې د خپل پلاره سره استاد فیضو اکا او
بیا د هغه په بغل کې کوچنی د چرو، امبور او پلاس څخه
ډکه درنه بغل ځولی ولیدله، په ځان وپوهیدی. ځکه استاد
فیضو کاکا دکلي ټول ماشومان پدې پیژانده چی هغه
ماشومان سنته وي.

خو پلار او مور ئې لونگ په چل چل سره هغي
خوني ته ورووست، چې د ده د سنتی د ناستي ځای پکښي
جوړ کړل سوی و. استاد فیضو اکا د کوچنیانو د
تیرایستو او بوخت کیدو په لاره کې ډېر مهارت لاره. هغه

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

پوهیده چې څنگه یو هلک تر خپل تاثیر لاندې را وړي
فکر ئې بل لورته واړوي او ژر ئې سنت کړي.
استاد فیضو اکا نور لونگ ته وخت ورنه کی چې ځان
دورې دورې کي، د سترگو په رپ کي ئې لونگ سنت
کي او د کوره څخه ووتی.

*** **

نور نو لونگ پروت و، یوه اړخ او بل اړخ ته ئې مور
بالبتونه ورته کښینول. سپین ټوکر ئې پر پښو هوار او
هغه د بلا کي پرې کړې ټوټه ئې په زرغون تار کي
اچولې تر چپه پښه غوټه وه. پلار ئې اړخ ته ورته
کښینوست، مچان ئې ځیني شړل. مور ئې سره له دې
چې د سهار غوڅارېدو څخه ئې بدن درد کوی، د ډوډۍ
او بنوروا په پخولو اخته وه.

د ماښام تر لمانځه وروسته د کلي بنځي، نجوني او د
لونگ همزولي هلکان د خپلو میندو سره د لونگ کور ته
راغلل. بنځو خپلي دولاغي، برقي او پروني له سرو ایسته
کړل، کشرانو د لونگ د مور سره په ښه مینه او اخلاص

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

د ډوډۍ په سمولو او اچولو کې مرسته وکړه. تر ډوډۍ
خوړلو وروسته، ټولو کلیوالو بښځو، نجونو او خپله د
لونگ مور په شریکه سره د شپې تر نیمایې پورې گډې
او جلا جلا بدلې وویلې، هم شلې وکړې، هم اتنونه. ټولو
شپه ئې په ډېره خوښۍ سره سبا کړه.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لونگ او بنوونځی

دا هغه کال و چې د ثور د میاشتي پر اوومه نیټه ئې د افغانستان په حکومت کې یو خورا لوی او اساسي بدلون راغلی و. هغه دا چې د یوې ټنبلې او عیاشي کورنۍ واکدارۍ ته د تل لپاره د پای ټکی ایښول سوی و. ورسره سم و حکومت ته د سرکار د نوم پر ځای د خلقي حکومت نوم ورکړل سوی و. خو بیا هم په حکومت کې وظیفه لرونکو او کار کونکو سړو ته ولسي وگړو د سرکاري سړو خطاب کوی.

د یوې ورځې تر پایه د هیواد په لیري پرتو سیمو کې هم خلگ خبر سول چې په مملکت کې پاچا گڼنې راغلي ده. د ډېرو خلگو په زړونو کې د پخوانیو کورنیو حکومتونو څخه د کرکي او بېري پر ځای د خلقي حکومت سره د نژدېوالي مینه را پیدا سوې وه.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د خلگو مینه دښوونځی سره راپیدا سول، ولسونه باورمند سول، پدې چي پاچا نه خدای دی او نه د خدای سیوری. هر څه چي دی، هغه خپله هم دغه خلگ دي. د هیواد په هر گوټ کي د ښوونځیو جوړولو له پاره علم دوستو خلگو خپل حکومت ته وړیا مخکي په اختیار کي ورکړي، حکومت د ښوونځیو جوړولو تر څنگ هر ځای د لیک او لوست د زده کړي وړیا کورسونه پرانیستل. خلگو د لیک لوست د زدکړو کورسونو ته مخه کړه؛ د هغو خلگو له جملې څخه یو تن اکبرکاکو هم و، چي د خپل اخبني ملا نیک محمد په تشویق ئي د لیک او لوست د زده کولو په کورس کي ځان شامل کړی و. او هم ئي خپل یوازنی لونگ زوی وښوونځی ته ورکړ. په عامو او غریبو ولسونو کي و حکومت ته د ورنژدې کیدو روحیه را وختیدله، خو په هیواد کي د دې بدلون راتلو سره سم د هیواد دننه د مفتخورو او پردو پرستو خلگو او له هیواده بهر ئي د افغان دښمنو قهر هم را وپارا وه.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

په همدې وخت کې لونگ نژدې اته کاله عمر لاره.

هغه ته به خپل مور او پلار په گډه دا خبره کوله:

- لونگ زویه، ښوونځی به ووايي، د خیر سره به لوی سرکاري سړی در څخه جوړسي، او که نور هیڅ هم نه سوي، نو معلم خو به سي. بیا به نو د خیره سره پیسي لري پیسي، عزت به لري، واده به درته وکړو. زمور هیله خو همدا ته ئي، مور او پلار دي دواړه ستا بلا واخلي.

لونگ د خپل مور او پلار پدې مهربانه او له محبته ډک نصیحته زیات خوشحالیږي. ماما ئي هم دغه یو خوره ئي لونگ درلود. پر ماما باندي خوره ئي زیات گران وي. د اکبر کور ته نژدې یوه کلیوالي ښوونځی پرانستل سوه، چي یو ښوونکی ئي درلود. ملا نیک محمد د لونگ ماما د مسجد د ملایي په څنگ کې ئي د ښوونکي وظیفه هم لرل، د دغي ښوونځی ښوونکی سو.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د لونگ پلار اکبر د خپل اخبني ملا نیک محمد په مرسته چې په ملا نیکو سره مشهور و، سړکال نوی په بنوونځی کې چپراسي مقرر سو.

په وطن کې د نوي حکومت په منځ ته را تلو سره په خلگو کې د بنوونځی سره د کرکي پرځای مینه زیاته سوه. ډېرو خلگو چې پخوا خپل اولادونه بنوونځيو ته نه ورکول او یا به ئې په رشوتونو ورکولو له بنوونځيو اېستل، اوس ئې په ډېره مینه خپل اولادونه بنوونځيو ته شامل کړل.

دا دی لونگ په خیر وبنوونځی ته روان سو. کلیوالي بنوونځی د دوی له کور څخه لږ لیري په یوه زاړه سرای کې چې د وې خونې ئې لرلې، پرانیستل سوی و.

ملا نیکو چې یو قراردادي بنوونکی و. وبنوونځی ته نژدې د مسجد امامت هم کاوه، کلیوال دې ته را بلل چې خپل اولادونه په بنوونځی کې شامل کړي؛ ځکه هغه په بنوونځی کې شاگردانو ته سپاره، پښتو کتاب، حساب او

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

خط په هغه خپل ډول چې د ده زده وه، هلکانو ته وربښودل.

کله چې ښوونځی پیل سو، د لونگ پلار اکبر ته هم تنخوا چالان سوه. د هري میاشتي په وروستیو کې ئې، ۵۵ افغانی پخه تنخوا وه، چې ۵ افغانی تحویلدار صاحب ګرځولې او ۵۴۵ افغانی ئې کور ته را وړې.

مهم لا دا وه چې په دغو شپو او ورځو کې نوی حکومت و حکومتي سړو، معلمینو، پوځي خلکو، مامورینو، کارګرو او اجیرو ته کوپون ورکړی. (واده لرونکو ته د کابل په وزن اته مني کوپون او واده نه لرونکو ته څلور مني کوپون) د دې امر سره سم اکبر هم د اته سیره کوپون خاوند سو.

هغه په خپل تیر ژوند کې هیڅ وخت پر یو ځای د غلمینو اوږو اته سیره کور ته نه و راوړې. اوس د هري میاشتي په وروستیو کې اوږه، بوره، چای او غوړي کور ته را وړې. په کور کې ئې اوږه، بوره او غوړي پیدا

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سول، حلق ئې لوند سو. کورنۍ ژوند ئې لږ بڼه سو.
دی هم اوس یو سرکاري سړی و.

دا لومړی کال ئې په خیر او خوشحالی سره تیر کړ.
لونگ د بنوونځی لومړی کال په خوښی پای ته
ورسوی، په بڼه نمره بریالی سو. هغه خپله درې میاشتنۍ
رخصتي د مور او پلاره سره په کارونو کې مرسته کوله
او په څنگ کې ئې د خپل ماما څخه د پښتو کتاب، حساب
او خط لیکل زده کول او قران مجید ئې لوستی. نیکو ډېر
ژر په لونگ د دوهم ټولگی پښتو کتاب او حساب ولوستل.
لونگ اوس د دوهم ټولگی پیل کیدو ته بڼه تیاري لرله.
رخصتي مخ په پای ته رسیدلو وه، په څو ورځو کې
چې بیا بنوونځی شروع کیدل، اکبر هم خوشحاله و. یوه
ورځ معلم نیکو د لونگ پلار ته وویل:

- اکبره! د بنوونځی تر پرانستلو یوه هفته مخکې به د
خیره سره بنوونځی ته ورسې، د بنوونځی د سرای
پر غولي انگر چې سره زوزان، چغک او زومی را شنه
سوي دي، هغه به وکارې، سرای به دخاشو څخه بڼه پاک

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

کې، د خونو دیوالونه به څړوبی کې، اوبیا به نو د سرای
غولي بڼه خيشت او او پاشي کړي.

ملا نیکو زیاته کړه:

- سر معلم صاحب تیره ورځ راته وویل، چي پدي
شپو او ورځو کي مفتیش صاحب له ښاره راځي، ان شا
الله مور دواړه درځو، د ښوونځی سرای او خوني د نژدي
گورو.

لونگ چي هوبنيار هلک و، د خپل پلار، مور او ماما
هره خبره ئي تل په غوراوړېده، نو ئي د ماما تر هدايت
او خبرو وروسته خپل پلار ته وويل:

-بابا جانه، دا د ښوونځی جارو کول خو نو تر هغو
پرديو مزدوريو لکه د غنمو لو کولو، د ويالو تر اشرونو،
د دیوالونو تر وهلو، د خښتو تر مښلو، انگور کښيو، يوي
کولو، غوبل کولو، گوروانی او چوپانی ټولوڅخه ډېره
اسانه نه دي؟ اکبر وخنډل او وئې ويل:

-هو، زويه! دونه فرق لري لکه مځکه او اسمان.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- لونگ ته چې د خبرو نوره موقع په لاس ورغلي وه،
خپلو خبرو ته ئې ادامه ورکړه:

- پلار جانې! زما هغه ورځې چې تا به په سرو او
ټکنده غرمو کې د کور او کلي څخه ليرې فصلونو کې
لوونه کول، ما او مور به د غرمې ډوډۍ سورسک او د
خپروګي ماما د کور شلومي په کونجې کې در وړلې، نه
هیر پري.

د لونگ مور د خپل زوی خبره ونيوله او ميره ته ئې
وويل:

- لونگ جان زوی مې شکر دی هوبسيار هلک دی،
هر څه ئې په یاد دي. رښتیا په هغه سره اهار کې چې
لمر به پر سر یو نیزه را کښته ولاړ و، په هغه گرمې کې
به ما او لونگ لڅي پښې د کلي ليرې فصلونو ته وتا ته
اوبه او خواړه نه دروړل؟

زما غمجنې خو پښې څه پخې او سختې وې، مگر د
لونگ جان د پښو نازکې ګوتې به تڼاکي او د سرو زوزانو
به ډکې سوې. زما هغه ستا په دورو، ګرزونو او خاورو

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لرلی سپیره مخ، وچ حلق، تباکي او د سرو زوزانو ډک لاسونه او پښې، په لاره (لور) پرې کړي گوتي چې اکثر وخت به دي لاسونه په سرو وېنو لرلي وو، څيري څيري کالي د ناريو او لشو څخه ډکه بربره له ياده نه دي وتلي. هغو کارونو ته ناروغ کړي.

اکبر وويل:

- هو، زموږ ژوند خو په هوکه او يا سوکه تيرېدئ، ملا نیکو ته دی خدای خیر ورکړي چې سرکاري خواري ئي را پيدا کړه او زه ئي سرکاري نوکر کړم. د لونگ مور بيا خبره واخيستله:

- زما زوی به د خیره سره بنوونځی خلاص کړي؛ خط خو شکر اوس لا ویلای سي، دی به هم سرکاري سړی سي، بڼه پیسې به وگټي، زما او ستا ټول ارمانونه به را پوره کي.

لونگ چې په خپل زاړه لنډي تلک کي پیچلی پروت و، د مور د خبرو په پای کي په توکه وويل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- پلارجان! د مور جانې ارمان خو رامعلوم دی؛ مور
مي هر وخت وائي، زوی به خپله مور د خیره سره حج
ته بیایي، مور مي نور څه نه غواړي.
ټولو وخنډل زیاتي د دې خبرې سره لونگ
پرېوت او بیده سو.

کله چي دوهم کال بسوونځی پیل سوه، اکبر څلور
میاشتي تنخوا واخیستله، کوچنی اختر هم را نژدې سوی
و. اکبر ځان او لونگ ته د نویو کالو له پاره له بازار څخه
د گلېهار د فابریکی ټوکر او خپلي بنځي ته ئې څه د
شولی او څه د چیت ټوکر راوړی. د لونگ مور په
ډېر هوس د خوني مخ ته نغاړکی هواره کړه، ستن، تار،
انگشتانه او نوی ټوکران ئې را واخیستل، د اختر له پاره
ئې په ډېره خوشحالي کالي گنډل پیل کړل.

اکبر د خپلي بنځي سره ناست او د زړه خواله کوله:
- بنځي! خدای مو ناره وا ورېدله، دغه خواری
(چپراسیتوب) را ته پیدا سو، نیکو دي خدای په دواړو
جهانو کي سر لوری لري. که نه سرکال نوزه د بل د

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

خواریو نه وم... نفس مي بند بند کيږی. او تر ټولو ښه ئې
لا دا چي ته هم د وړو د تولیدو او د پردو د کورونو له
کارو بیغمه سوي، خدای یوه گوله ډوډی دا دی په عزت
را رسوي.

ښځي ئې ورته وویل:

- سړیه، هو، شکر دی، خو ته مي زړه مه را اچوه
هر وخت مه راته وایه چي ناروغه يم، ډېر کارونه په
مخکي لرو، دا زوی مو سبا او بیگاه د خیره سره ځوان
دی واده غواړي. لونگ پرما اوتا باندي دواډه حق لري.
مگر د پردی ښځي کور ته را وستل، خو مفتی نه دي.
اکبر وویل:

- ښځي! ته فکر مه کوه، هغه دی نوي حکومت د دغه
ناوړه دود لوړ ولور یا د ښځو خرڅول یو ناروا عمل
وگانه او اعلان ئې کړل چي پر ښځه باندي تر شرعي
ټاکل سوي مهر زیاتي پیسي اخستل جایز نه دي. خدای
مهربان دی، نه دي دي اورېدلي:

- چي شپه تر میان، خدای مهربان!

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د لونگ مور وويل:

- هروخت چي مي د لونگ ناوی کور ته
راوستله، هلته به د خیره سره ارامه سم.
- هو، رښتیا سړیه! تا خو قول کړی و، کله چي دغه
مياشت تنخوا واخلم د خیره سره د خپلو غم به هم وخورم.
اکبر وويل:

هو، دا کار ان شالله کوم.

درې سره میړه، بنځه او زوی ئې لونگ سخت
خوشحاله وو. دوی د اختر راتلو ته ورځي او شپې
شمیرلي. د دوی په ژوند کي به دا لومړی اختر وي، چي
ټول نوې کالي او خپلی ولري. اکبر وويل:

- بنځي! څه شی به د پخیدو دپاره راوړم، د اختر په
شپه به ئې پاڅه کړو، سړ کال به مور له کوره هم د اختر
په سهار ماجت (مسجد) ته د خیره سره کاسه ور ووزی.
څونه خوند به وکي، ځکه هر اختر به زه ماجت ته خالي
لاس ورتلم.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ملا نیک محمد چې د هري میاشتي په وروستیو کې به د ولسوالۍ مرکز ته تللی او د هغه ځایه به ئې خپل او د اکبر میاشتنۍ تنخاګانې دځانه سره راوړې، مګر دا ځل کور ته خالي لاس راغی. ملا نیک محمد چې د شپې کور ته راورسیدې، ډېر خوا بدې و. ما بنام ئې اکبر او خپلې خور ته کیسه کول:

- یو ډېر بد خبر مې را وړی دی.

کبر او خور ئې ورته وویل:

- خدای دې خپل فضل وکړي.

دوی ورته غور سول او وې وویل:

- وایه، خدای دی خیر کړي، څه پېښه ده؟

ملا نیکو په ډېر خفګان، وېرې او وهم سره چې نارې

ئې په حلق کې وچې وچې کیدې وویل:

- هیڅ مې باور نه راځي، اوس هم لکه خوب چې

وینم، ولسوالۍ ته تللی وم، بنوونځی ته ورغلم، ما ویل که

تحویلدار صاحب زما او ستا تنخاوي را وړي وي، اختر

را روان دی ځینې را وا به ئې خلم، او را به ئې ورم.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لاکن هلته په بازار کې لا چوپه چوپتیا وه، د ولسوالۍ په
بنوونځۍ کې یوازې د جانک زوی مست، مست،
گرځیدى.

اکبر د ملا نیکو خبره ونيوله:

- هغه لنډى معلم یادوي؟

ملا نیکو ور زیاته کړه:

- هو، هغه لنډى یادوم، یوازې هغه خوشحاله و،
داسې پورته او کښته سرې سترګې ګرځیدى. زه بیا د
خدای نا خبره د پخوا په شان چې د هر معلم او مامور په
لیدو به خوشحالیدم، له خندا څخه په ډکه خوله مې د ټولو
سره روغېرونه کول، مګر بنوونکى را سره د تیر په
ډول نه وو، څو زه هم د تحویلدار صاحب په څنګ کې
دا سې غلى کېښستم.

د تحویلدار صاحب څخه مې په کراره وپوښتل، چې
تتخاګانې دي را وړي دي که نه؟ تحویلدار صاحب په هم
داسې کراره پوه کړم چې تتخاګانې نسته. ملا صاحب

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

خبره خرابه ده، ته وده چې خدای لا څه کوي. بیا ئې نور

هم چې څوک ئې وانه وري په کراره را ته وویل:

- ملا صاب وه ئې واژه!!!

ما وویل:

- څوک؟ ... څوک ئې واژه؟؟؟

تحويلدار صاحب پر خوله لاس را ونيوئ او زیاته ئې

کړه:

- فکر دي ونیسه...! د جانک زوی ته ئې اشاره وکړه،

چي دی در پوه نه سي. که درباندي اشتباهي هم سي

... هغه خو مور او تاسي له پخوا څخه بنه پیژنو چي ...

زوی نه و؟ اوس خو داسي معلومیزی چي دوی مړ کړی

وي.

- ما هم په کراره ورته وویل: زاره دي را وچوله،

څوک چا مړ کی؟

تحويلدار صاحب بیا په کراره، کښته او خفه اواز را ته

وویل:

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

- ملا نیکو، گوره؛ زه تا پیژنم او ته ما پیژني... چي نه زه حزبی وم او نه ته.

- ما ور درسته کړه: هو، دا خو رښتیا ده. پدې خبرو نه پوهیږم، اوس خبره څه ده؟... ژر را ته وایه څه خبره ده؟ ده بیا را ته وویل:

- ملا نیکو! قسم په خدای که مي پرخوله راځي، داسي خفه يم لکه سکه پلار چي مي چا را وژلی وي.
بیا ئي په سترگو کي اوبنکی ورغړېدې. خبره ئي وژول را وژول، خو اخر ئي وویل:

- هغه سپين بربری نور، نور... ئي وواژه!!!
- زه بیا هم سم پوه نه سوم. ما هغه ته تسلي ورکړه چي خیردی، د الله امر دی... اخر مي ورته وویل: څوک چا وواژه؟ هغه په ډېر تکلیف خبره پوره کړه او وي وویل:

- تره کی صاب!!!

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- د دې خبرې په اورېدو سره زما هم د بدن وپښتان
جگ ودرېدل، هکې حيران پاته سوم نور مي نه خولي
کار کاوه نه لاسونو په ډېر مشکل مي ويل چا؟
تحويلدار صاحب سرکښته اچولي و د جانک زوی ته
اشاره وکړه، او زياته ئې کړه، په ظاهره داسي
معلوميږي لکه دوی چي...! مگر دا چي د چا په ټونگ به
دغه سپين برېږی وژل سوی وي، زه هم نه پوهيږم.
- زما تر سترگو هم بي اختياره اوبنکي را توی
سوي، او له ادارې راووتم، مخ د بازار پر خوا راغلم.
حکومتي مامورېن، سرتيري او حتا ټول خلک خفه وو. په
بازار کي خندا ورکه وه، يوه له ډاره ډکه فضا وه. زه هم
له ډېره غمه پرسيدلی لکه ډک ټوپک په څه نه پوهيدم،
بس دغسي سيده کور ته را روان سوم.
د دې خبر په اورېدو ټول غمگين سول. د لونگ چي په
خبره سر خلاص سو، دی هم زيات خفه سو.
د لونگ مور سر سرتور کي، بنيرا ئې وکړه، وپي
وويل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

-هرچا چې د غه سپين رږبري سړي وژلي وي، خدای

دي هغه په خپل عذاب گرفتار کړي!

تولو وويل:

- امين، يا رب العلمين.

لږ وخت لا تير نه و، چې د هيواد پر شمالي پولو
سړي متجاوزي لښکري د ميريانو په شان زمور پر
خاوره را وبهيدلي او له هوا څخه را واورېدلې. زمور په
هيواد کي ټولي را غورږيدلي هيلي ئي مري کړي، د وطن
حالات پر بل مخ واوښتل. د افغانستان په خاوره کي د
پرديو ليري او نژدې هيوادونو پټو او ښکاره لاسوهنو
زور واخيست.

*****

اه! دا دئ په کليو کي چک چکه خپره سوه چې
ښوونځي ته تلل کفر دی. د لونگ مور او پلار چې دا
گونگوسي وا ورېدي، زړه نازړه سول، چې لونگ
ښوونځي ته واستوي که نه. بل دا چې اکبر نوی د تتخا

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ځاوند سوی و؛ ملا نیک محمد او د لونگ مور د واپرو د
ملا نیک محمد څخه وپوښتل:

- ملا نیکو، ته خو ملا ئې، یو ځل خو په قران کې ښه
پسی وگوره، که رښتیا ښوونځی ته تلل او ښوونځی
لوستل کفر وي، چې لونگ ځینې را وباسو.

ملا نیکو دوی ته وویل:

- خوري او اخښې! ما خو سبق لږ ویلی دی، تر اوسه
مي نه دي لوستي چې ښوونځی ته تلل او یا سبق ویل دي
کفر وي. هلته خو کم څه چې ما لوستي دي او ما ته مي
استاذ رابنولي دي، وائي چې علم پر نر او ښځه
- دواړو - فرض دی، بیا هم زه به دا ځل ښه قران
شریف پر وگورم.

په هر ډول چې وه، بخت د افغانانو سره یاری و نه
کړه. تر اختر څو شپې مخکې چې، اکبر، لونگ او دلونگ
مور لا اختر ته هوسیدل. د ژوند اول اختر ئې و چې
پلار، مور او زوی درو سرو نوي کالي ورته لرل، خو
وائي نه غوښتل.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د بنوونځي، بنوونکي او کتاب سوځنه

يووازي درې ورځي اختر ته پاته وي چې د لونگ د بنوونځي د سوځلو او د بنوونکي د وژلو دپاره وبنوونځي ته يوه ډله مولونه وهلي ځنور توپکوال سړي ورغله. شاگردان د خپل بنوونکي ملا نیک محمد سره ټول د توپکوالو په ورتلو او ليدو سره وارخطا سول. شاگردان او بنوونکي صاحب ملا نیک محمد نه پوهيدل، چې خبره څه ده؟ په دې وخت کي اجل نيولی چپراسي اکبر چې د غيرحاضرو شاگردانو ليست ئي وړی و، هغه هم بنوونځي ته راورسیدئ. دوه غيرحاضر شاگردان ئي هم د ځان سره له کورونو او کوڅو څخه راوستي وو.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دغو د خدايه نه بيرېدونكو بېرو، بد رنگو څڼورو،
رېرورو او ټوپكوالو په تونده او سپكه لهجه و معصومو
شاگردانو ته وويل:

- مکتبپانوا! ژر سی، ژر سی خپل دبغل ځولو څخه
کتابونه، کتابچې، د قران سپارې، پنسلونه او د مشق هغه
د لرگو تختې ټولې دباندې راوباسئ. دلته ئې د سرای په
منځ کې کوټه کړئ او په کوټو کې هواری سترنجی گانی
هم د سرای په غولې کې د کتابونو پر سر واچوئ.
دې بېرو د لرگو جوړې دوی توري تختې هم ماتې
ماتي کړې او د کوټه کړو کتابونو دپاسه ئې کښینوولې.
شاگردانو هغسي چې ټوپکوالو ورته ويل، هغسي کول.
وروسته د څڼورو ټوپکوالو مشر چې د خبرو د لهجې
ئې معلوميدله يو پاکستاني بي غيرته پښتون افسر به و،
شاگردانو ته په پوچ ويلو پيل وکړ:
- سکول (بنوونځی) د کافرو دپاره دی، د مسلمانو د
سبق ويلو ځای جومات (مسجد) او مدرسه وي.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

تر چټياتو ويلو وروسته ئې د معلم صاحب ملا نيك محمد او چپراسي اكبر لاسونه او پښې ور وتړل. بيا ئې هغوى د دغو كوټه كړو كتابونو او لرگو دپاسه كښينول؛ د قران مجيد سپارو، كتابونو، كتابچو او نورو ته ئې اور ور وا چاوه.

دا د هر انسان په خاصه د معصومو زده كوونكو له پاره عجه د وحشت، وهم او بيړي څخه ډكه يوه صحنه وه.

كله چې بيوزلو معلم ملا نيك محمد او اكبر د سوځلو څخه د ليري رغبتلو هڅه كوله، نو د پاكستان نو كړو ټوپكوالو د الله اكبر په ويلو پر هغوى ډزې وكړې او د ټوپكو په مرميوئې دغه دوه مظلوم، غريب، بي كسه، بيوسه مسلمانان ئې غلبيل، غلبيل كړل.

دوى مړه لانه وو، خو له حركته ولوېدل. دا مسلمانان او پښتانه د اور په لمبو كې سوځيدل، نارې ئې پورته اسمان ته خټې، څو چې كرار كرار ئې اوازونه چوپ، چوپ او ساوي ئې ووتې.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

کله چې د اور په سرو لمبو کې دا دوه غریب بې
کسه او بې وسه افغانان لوستول، ولاړو ټولو
شاگردانو ژړل. له بیړي ئې اندامونه څه چې زامی هم
کړیږدی. په خپل راتلونکي نه پوهیدل، چې د دوی سره به
دغه ظالم ولاړ بربرور، څنور او ټوپکوال څه وکړي؟
نورو ټولو ولاړو شاگردانو یوازې د ځان ژغورلو په
فکر کې وه او ژړل ئې، مگر د لونگ خپل ځان هیرو،
په زړه نو بیا بې له یوه الله څخه بل څوک څه پوهیدل،
چې پر ده به لا څه تیرېدل. ولي چې د دې واړه معصوم
افغان ماشوم مخ ته د هغه یوازنی مهربانه پلار او کران
ماما د ټوپکو د مرمیو تر ضربې لاندې او د سره اور په
منځ کې په ژوندونې سوځیدل، ډېره دردونکې صحنه وه.
لونگ د خپل پلار او ماما له بدن څخه د وېنو فواري،
د هغوی ترخولو را وتلی ناري، غلبلې، خیزونه، د هغوی
پر بدنونو د اور بلي لمبې او د هغوی لپه تکی په وېنو د
سر په سترگو ټولي ولیدلې. ټوپکوالو د ملا نیک محمد او

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

اکبر پر نارو او بغارو خندل او چا به لا د الله اکبر، الله
اکبر ناره هم کوله.

د دې صحنې لیدل د لونگ له پاره یو محشر و،
محشر!!!

په دې ډول د پردو په لمسون او د پردو په خدمت کې
ولارو توپکیانو دلته خپله وظیفه سر ته ورسوله او له
بنوونځی څخه ووتل.

توپکوالو د تلو پر وخت د سرای پر دروازه یو لیک
وځراوه او ولارل. کله چې توپکوال د بنوونځی څخه
ولارل، بیرېدلي کوچني شاگردان چې هر یو به د
بنوونځی له سرایه دباندې را وتل، شا و خوا به ئې
وکتل، چې څوک نسته، نو په کوڅو، مخکو او باغونو
کې د خپلو کورونو پر لور ځغستل. هیچا تر خپلو پښو
لاندي مخکته نه لیدله.

مگر لونک د خپل وړوکتوب او ماشومتوب سره سره
د دې پر ځای چې د کور پر خوا وځغلي، هغه مخ پر اور
ور وځغستل: د بابا، بابا، ماما، ماما نارې ئې وهلي. د

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

اور په پړندو ورگډ سو، په خپلو نازکو خپرو ئې د سره
اور له منځه د خپل پلار او ماما سوځلي اندامونه چې د
اور لمبې لا په پوري وي، را ایستل.

پر درست جهان څوک نه وو، چې د لونگ مرستي ته
ورغلي وای. د لونگ لاسونه، پښې او مخ په سرو پړندو،
ایرو او دود تور د پلار او ماما سوځلي غوښي او سوځلو
هډونو ئې لاسونه تڼاکي او په پړوندو ئې پښې هم
کباب سوي.

لونگ یوازي هغه هډونه له اوره را ایستل چې غوښي
به ئې سوځل سوي وي. تر هغو ئې په تنهائي د خپل
پلار او ماما سوځلي اندامونه له اوره را ایستل، څو چې
مور ئې له کلي څخه کومک ته راورسیدل.

د لونگ مور په کلي کي د ورغلو او بیرېدلو شاگردانو
له خولي دغه غم لرلي خبر واورېدی. د لونگ مور هغه
چې په کورونو او کلي کي به د دې د بنایست، ستر او حیا
نقلونه کیدل، د دې غمجن خبر په اورېدو سره ئې یو دم
بي ارادې د پت ساتلو او ستر پرده څیرې کړله.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

هغه څه چې خلکو به افغانیت او د حیا د خونديتوب
وسيلي بللي، د لونگ مور دوی داسې مجبوره کړل چې
هر څه ئې ليري وغورځول؛ د لیونۍ په شان ئې پورنې
په تخرگ کې ونیوه، لڅ مخ، سر توره، بېر سر او لڅي
پېنې په کوڅو کې مخ د بنوونځی پر خوا ئې داسې
راغستله، لکه یو وحشي زمری چې په بنکار پسي
ځغلي.

د لونگ مور د سترگو په رپ کې د بنوونځی دروازي
ته ځان ور ورساوه. د بنوونځی دروازه خلاصه ولاړه
وه. هغه په دروازه همداسې بنوی ورننوتله. گوري چې د
سرای پر غولي د مور نازولی بنایسته لونگ د اور د تورو
پړندو په دا منځ کې په دود او ایرو لړلی د پلار او ماما
په سوځلو هډو پورې لکه سورکی میړی مېنتی او د اور
له منځه سوځلي هډونه را کښوي.

د لونگ مور هم سمه په پړوندو ورگډه سوه او په خپلو
سرو لاسونو او سپینو مړوندونو ئې سوځلي هډونه له
اوره را ایستل. پر زوی او مور باندي غم او درد دونه

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

غلبه کړې وه، چې نه لونگ او نه يې مور د خپلو ځانونو
د سوځلو پروا لرل.

د دواړو، مور او زوی اوبښکې په سترگو کې وچې
سوي وې، نور ئې اصلن په بدن کې اوبه نه وې. د زړه
له سخت درد او خفگان له امله ئې د خپلو سوځلو
لاسونو او پښو سوزش، او د تڼاکو درد هير وو. د لونگ
غمجنې مور هم د خپل ميره او ورور سوځلي هډونه په
خپل پورني کې را واخيستل. لونگ ئې تر لاس ونيوئ،
د خپل کور پر خوا چې اوس نو کور ورته کورگی و، را
رهي سوه.

د کلي سړي، بنځي او ماشومان له خپلو کورونو نه را
وتل. داسې يو ماتم او چوپتيا خپره وه، تا به فکر کاوه،
چې ټول کليوال مړه يا ئې له کلي کډه کړې ده او کلی د
سرو او مرو خالي او تور دی. د لونگ مور په ساندو
ساندو کې ويل:

- را وه ئې وژل ورور او پلار د لونگ جان

زه ئې کرم کونډه او يتيم سو زما جانان

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

پر تاسې دې له غیبو او له اسمانه ټکه پرېوزي
چی اخته ټوله په ویر سئ د خپلوانو او د ځان
را وه ئې وژل ورور او پلار د لونگ جان...
تردا وخته لا درست کلیوال پر ځای وو. په کوڅه کې
یوازي دوه سوځلي او دردېدلي یوه مظلومه بڼه او بل
کوچنی بې گناه ماشوم، هغو دواړه هم فقط یوازي یو
گری مخکې مروښی بڼه وه، اوس کونډه ده او زوی ئې
لونگ دپلار د مهربانی څخه بې برخې یو یتیم سو، را
روان وو.

په درست کلي هیڅ انسان او مسلمان نسته، مرسته څه
چي یو د رحم ږغ پر وکړي. میره ئې د بنوونځی د
چپراسي او ورور ئې یو ملا امام او د بنوونکي په گناه
وژل سوي وو.

دوی په دې نه پوهیدل چې څنگه، چیري او چا د
دوی د وژلو فتوا ورکړی وه. او ولي د دوی د مرگ پچه
را وختله، دا فتواگران څوک او تطبیق گران څوک وه؟

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

په دې خبره چې څوک مسلمان او څوک کافر دی، هر
څوک بڼه پوهیږي؛ مگر جبر داسې ظالم دی چې هیڅوک
نه پوهیږي؟

*** **

اوس خو ټوپکوالو د بنوونځی په دروازه یو لیک
څرولی دی. هغوی په لیک کې لیکلی دي:
- دا دوه خلک چې د کفری حکومت سړي وو،
د شرعي محکمې په امر مور و وژل. د شریعت په حکم او
د الله پاک حد پر جاري کړ، د دوی جنازه او هدیره څوک
نسي کولای.

لونگ او مور ئې د خپلو دوستانو سوځلي هډونه خپل
کورگي ته ورسول. د لونگ مور په خپلو بڼځینه سوځلو،
تټاکو او زخمي لاسونو او لونگ په خپلو کوچنیو سوځلو
او تټاکو لاسونو په داسې حال کې چې تر کوچنیو او
نازکو گوتو ئې وینی بهیدلي، په مځکه خپري ولگولي،
د سرای د غولي په منځ کې ئې مځکه وکیندله، د

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دواړو - نیک محمد او اکبر - هډونه ئې یو ځای په کبني پټ کړل.

په دې ژر مازبگر پر ټول کلي یوه چوپتیا خپره وه؛ ټول وگړي لکه چي دمرگ په خوب بیده وي. سته داسي څوک چي غم نه پیژني، له غمو څخه بې خبره وي. ځیني واقعیتونه د با احساسه انسانانو په زړونو کي توفانونه را زیروي.

لونگ او مور ئې له غمه ډک زړونه د قبر شا و خوا تاوېدل را تاوېدل. اما هغه وخت چي پر سوځلو هډونو ئې خاوري واړولي او د قبر خوله ئې پټه کړله، ور سره سم لونگ هم نور خپله خوله وتړل او چوپ سو، هیڅ خبري ئې نه کولي. د لونگ مور په لور اواز وویل:

- وروره، په تا او اکبر څه وسول؟ تاسي څه کړي وو؟ ولي خبري نه کوي؟ ای بي وفا دنیا،.. ای د خدای ظالمانودا په مور مو څه وکړل؟

مور او زوی دواړو شپه د پټو کړو هډو سره په ژرا تیره کړه. لونگ دخپل پلار پر قبر پر هغه لنده خاوره پر

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

مخې پروت و، د ډېرې ژړا څخه ستړی او خوب وړی و. مگر مور ئې هلته په ژړا شپه رونه کړل. سهار گوري چې لمر د پخوا په شان لکه نوري ورځې چې به پر وخت راخوت، په هغه ډول ئې بې پروا خپله رڼا خپره او کرار کرار مخ پر لوره خوت. د لونگ مور حيرانه وه، چې لمر ولي زموږ په غم غمجن نه دی. ولي ئې زموږ په شان مخ تور نه دی. هغې لمر ته ډېر وخت کتل وکتل؛ بيا ئې لمر ته په اشاره وويل:

- ستا دي د ا سور مخ داسې تک تور سي لکه زما د ميره او ورور چې اور ور تور کړله هډونه.

د لونگ مور بيا خپل زوی لونگ په غير کي ټينگ ونيو، پر مخ ئې مچ کي، په خپله لمن ئې د لونگ د بارخوگانو څخه خاوري او خټي ليري کړي. د لونگ د لاسونو او پښو ټټاکو ته به ئې وکتل چې ويني ځيني را بهيدي نو په کررو، کررو به ئې وژړل.

بيا ئې لونگ ته وويل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

-ای زما د زړه سره! ای زما د سترگو توره! اوس نو
يو ته ئې چې زما د سر تاج به يې! زه پردې په غم لړلي
لوی او ارت جهان کي پرته له تا بل څوک نه لرم. او ته
بې له ما بل څوک نه لري. ته خورا سره خبري کوه.
-ته ولي چوپ سوي؟

-زما څخه مرور سوی ئې؟

مور ئې زیاته کړه:

- زویکه! زه ستا مور وم، سر له دغه گریه ستا
پلار هم سوم. زه به ستا ټولي هيلي پوره کوم.
لونگ لکه چې د مور خبري نه اورېدي. داسي ډوب
تللی و. هغه یوازي دا یوه خبره وروسته تر اورده نفس
اخیستلو تکراروله:

- بابا، ماما!

مور او زوی کری ورځ او دغه شپه ټوله د سوځلو او
بنځ کړو هډونو سره په ژړا سهار کړه.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د اکبر او کورنۍ څخه ئې هغه د اختر دپاره راوړی
نکړيزي، د اختر میوه او نوی کالي، هر څه هلته پر حای
پاته سول.

سترگي خو به بي له شکه چي نعمت وي، هغه چي
زړه سواندي وي او هرو هغو سترگو چي د غه صحنه
ليدلي وي، هغو ته نو سترگي نعمت نه، بلکي قيامت وي.

*****

نن اختر دی. لونگ ته چي مور کالي گنډلي و، بي
اغوستلو پاته سول. د لونگ چي سترگي پټي سي، هغه
صحنه ئې په مغزو کي راسي، يو دم يو ناره وکړي:
- بابا، ماما!

د لونگ مور هڅه کوله د لونگ له فکره دغه صحنه
وباسي. نور لونگ يوازي د خواري مور د سترگو تور
دی. مور به ئې د هر ځل ور ږغ کولو سره ورته ويل:
- لونگه زويه، ستا بلا خو دي پر ما سي.

خو هغه خوشحاله او شوخ هلک داسي زهير و، چي
شوخي ئې نوره نه پيژندله. مور خو ئې له پخوا څخه د

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لونگ د هري شوخي په مقابل كې ترېو تندي، بده خبره او بنيرا هغه ته تر خوله نه را وتل؛ اوس ئې مور "نذر" واخيستي چې د خپل ژوند تر پايه به د خدای ج د رضا او لونگ ته د اوږده ژوند په هيله هره د جمعي شپه او د جمعي ورځ ثوابي روژې نيولي.

خو د لونگ له ذهنه هغه صحنه چې د بد رنگو، ملونو وهلو ټوپک سالارانو د دوی په بنوونځي كې د ده پلار او ماما بي گناه او په ظالمانه ډول وويشتل او د اور په لمبو كې ئې وسوخل، هغه صحنه چې د پلار بدن به ئې د هري مرمی د لگيدو پر وخت ټوپونه وهل او مولونو وهلو به الله اكبرونه ويل او خندل به ئې، نه هيرېږي. د هري مرمی وپشتلو سره به د وپنو فواره را وبهیده.

د هغه كتاب چې لونگ ئې د زده كولو سره مينه لرله، هغه كتاب سور اور سو؛ د ده مهربانه پلار او ماما ئې وسوخل. د لونگ په ذهن كې دا صحنه واخبل سوه. تر هغي ورځي وروسته په كليو كې نور د كتاب ويل، د ليك زده كول او قلم په كور كې لرل، د كفر علامه او د

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

واجب القتل دلیل سو. له دغې غمجنې پېښې وروسته، په کور کې د مکتب د کتابونو لرلو د ډېرو افغانانو سر و نه له تنه جلا کړل.

د لونگ مور چې لا خپله عده پوره کړې نه وه، لونگ کرار کرار پر خبرو راغی؛ د لیکلو او حساب سره ئې مینه بیرته را ژوندی سوه. بې له قلم او کاغذ لرلو څخه ئې پر مځکه د لاس په گوتو، د لرگو او خاشو په واسطه څه لیکل او مخ ته به تلې.

لونگ د خپلې مور د کوټواله هکې وه. لونگ لکه نوم چې ئې لونگ و، په هغه شکل مور ته د لونگو بوټی سو. په خپلو همزولو کې به له لیرې ځلیده. هغه هر چیرې او په هر څه چې به بوخت و؛ پلار، ماما او د هغو بیگناه وژنه او سوځنه ئې له فکره نه وتل. په تیره بیا پلار.

ځکه پلار به ئې هر وخت چې سهار وختي له کوره وتی، که به لونگ بیده هم و، ده به ئې پر سره لاس

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

تیراوه او پر تندي به ئې مچاوه. لونگ اته کاله د پلار د لاس تیرولو او مینې سره عادت نیولی و.

د لونگ مور ته د خپل میره هغه خبره ور په یاد سوه، چې یوه ورځ د لمانځه تر ادا کولو وروسته کور ته راغی او وئې ویل:

- بنځی! دغه زموږ د ملا نصیحت نن داسې بل ډول و، د لمانځه تر ادا کولو وروسته ئې وویل:

- د قیامت علایم معلوم سول، د مسجد سره د خلکو مینه کمه سوه، د مکتب سره مینه زیاته سوه.

یوه ورځ د لمانځه تر دعا وروسته، ملا صاحب اکبر ته کرار پسته مگر درنه ژبه په مانا داره شکل ویلي و:

- اکبره! ته غریب سړی ئې، ستا سره نه بنائې چې زوی دي مکتب ته ورکې. مسجد ته ئې را استوه چې سپاره ووائې، کلمه او لمونځ زده کړي، بنوونځی ته ئې مه استوه.

د لونگ پلار په کلي کې غریب سړی و، هستي، نیستي او ټوله شتمني ئې د انگورو څلور جویې باغ او

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

دوی بی له چار دیوالی زړې خونې له پلاره څخه په میراث ورپاته وې. د باغ اوسول (حاصل) ئې د ومره نه و. هغه ملا صاحب ته یوازي یو من وچ کشمش نکات ورکولای سواي.

د همدغه غریبی له وجهي تربرونه، کلیوالو د نوی ملا په درولو او د زاره ملا په لیري کولو کي هم نه پوښتی. ملا صاحب هم په داسي موقف کي ولاړو کلیوالو ته په زیات ارزښت قایل نه وې. اوس خو ملا صاحب ټوپک لا هم لري.

د لونگ مور او پلار هغه وخت پدې خبره پوهیدل، چي د دوی په اولاد پیدا کولو په تیره بیا د لونگ غوندي زوی په لرلو ئې تربرونه خوښ نه وو.

د لونگ پلار د شپې د ملا صاحب دا خبره چي ده ته ئې په مسجد کي کړی وه، د لونگ مورته وکړه:

- دا زوی دی مسجد ته را استوه چي سپاره ووائی،

لمونځ او اودس زده کړي!!!

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د لونگ مور چې د میره له تربرو څخه بڼه زړه نه لاره، د لونگ تر زوکړې مخکې څو ځله مخامخ دا خبرې له هغوی څخه اورېدلي وې چې بې زویه او دوچې بڼې په نوم ئې یادول. د لونگ مور د خپل میره د تربرو مخامخ او پسې شا خبرې اورېدلي وې، چې ویل به یې:

- اکبر زوی نه لري، میراث دی.

د اکبر تربرونو به د اکبر د باغ، بڼې او کالو ویش تر خپلو منځو کاوه. اوس چې د لونگ مور ته هر څوک د لونگ په هکله بڼه خبره هم کوي، دا شک کوي چې پدې خبره کې نه چې د تربرو لاس وي، د خبرې منفي اړخ به ئې بڼه سنجوی.

د لونگ مور چې هیڅ وخت ئې و خپل میره ته خبره نه ورغبرگوله او د هغه خبره ئې پر مخکته نه اچوله، مگر دا ځل ئې میره ته وپلې و:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- زه خپل زوی بسوونځی ته نه اچوم، لمونځ زه خپله
ورزده کوم، شکر قران شریف مې زده دی، د ملا خبره
پرېږده.

د لونگ مور ته هر گړی هغه د میره خبرې ورپه
یادېږي او ارمان به ورته درېږي، او باورمنده کیدله چې
هغه وخت لا دغه د ملا خبره چې زوی دی مسجد ته را
استوه، بې مقصده نه وه.

دا دی تر خپلي عدې پوره کیدو مخکې چې خبره
تربرو ته ورسیري، یا تربرونه د لونگ مور ته څه
وواني، او یا ئې کوم یو ځانته په نکاح کړي دې د خپل
زوی سره تصمیم ونیوي، چې نور باغ، کور، هدېره
هیره او پرېږدي، پر یوه نامعلومه خوا وتبنتي.

بنځه د خپل زوی لونگ سره د شپې په تیاره کي له
خپلي خوني راووتله، د ورور او میره قبر ته د لونگ
سره ودرېدله، د دوی څخه ئې رخصت واخستی پر هغه
خاورو ئې سجده وکړه، خاوره ئې مچ کړه.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لونگ هم د پلار او ماما د قبر خاوري په خپل مخ
پوري وموښلې، بيا ئې د خدای په امانې ځينې واخيستله
او خپل پلرنی کور، کلی او د خوارۍ گودران ئې
پرېښول. د لونگ مور په زيات ارمان سره داسې وويل:

د کتابونو په اور

را ومو سوځل ميره او ورور

قسمته دا څه دي وکرل؟

چی پرېردم خپل کلی، کور

د کتابونو په اور....

لونگ هم چې د خپل پلرنی ميني څخه تلی، څو ځله به
ئې تر شا شا خپل کور ته ورکتل، خپل کلی، کور، هدېره
او باغچه ئې ارمانيدل.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

پلرنی مینه خوشي کول

مور د خپل زوی لونگ سره د شپې په تیاره کي د خپل کور او کلي څخه لیري بل پردي کلي ته ولاړه. اوس نو دوی په دغه نوې کلي کي د هیچا هیڅ هم نه دي او څوک ئې په پلار او نیکه هم نه پوهیږي. پدې پردي کلي کي یوه خدای پرسته بنځه اوسیدله، چي دهغي میره څو کاله مخکي مړ او دا کونډه سوي وه. سر او نیم سر واره اولادونه او د میره څخه باغ او پتی ورته پاته و.

دغي کونډي بنځي د خپلو خونو په څنگ کي ولونگ او مور ته د اوسیدو د پاره یوه خونه ورکړه. د لونگ مور

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

چې د خواریو سره د ورکتوب څخه بلده بنځه وه، اوس چې کونده او د بل همسایه سول، نو د نر میره په شان ئې کار ته ملا وتړله. ساده څر پرتوگ ئې واغوستی، پورنی ئې هم تور پر سر کی، وښتانه ئې د ايله پر ځای تنگي کوڅی کرلې، ځان جوړول ئې لا وختي پرې اېښي وه. لونگ هم شکر دی تکړه او په ژبه پوه هلک دی. هغه ته خو سمدستي خواري پيدا سوه؛ د کلیوالي کونډي پنځه وري پياني. هغه خپل نس واره. مور ئې هم ارامه کښینه نسل، ژر ئې په کلیوالو بنځوځان پیژانده. دې هم د پخوا په ډول کار شروع کی. کلیوالو بنځو به وخت نا وخته د خپلو کالو منځلو په ورځ مرستي ته ورغوبنل، تر کالو منځلو وروسته به ئې څه لاس ورته نیوی.

نور نو د لونگ مور د هر ډول ورپیدا سوو خواریو څخه مخ نه چپاوه. د هر کور کالي به ئې پرېولل، غرکی به ئې ور شربلي، تلکان به ئې ورگنډل، وړی به ئې ور شلې، ډوډی به ئې ورپخولي او یا کله چې به بنځو

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

خپل کورونه پاکول، نو د مرستي له پاره به ئې د لونگ مور وربلل.

د کار تر تمامیدو وروسته به بنځود لونگ مور ته پر لږ لاس نیولو سربیره، پاته سوی خواره، څه چای او بوره هم ورکول. د لونگ مور ژر د دې کلي د بنځو په منځ کي پدې مشهوره سوه، چي یوه مسلماننه، د باور وړ او نه لاس وهونکي بنځه ده.

د لونگ مور هم خپل یوازنی زوی لونگ بڼه نازاوه او د هغه روزني ته ئې پام کاوه. ځکه دا پوهیدله چي زیات شمیر په نس ماړه بي علمه خانان او په تیره بیا دغه نوی د پاکستان پلاس روزلی افغان ټوپک سالاران او پیسه وال پاک نفس خلگ نه دي. همیشه د لونگ د مور دا خبره وریادېده، چي د لونگ پلار به تل هغي ته ویل، شکر به کارو چي زوی لرو، زما تر مرگ وروسته به زما مینه توره نه پاته کیږي او زموږ د کاله څراغ به لگیدلی وي. د لونگ مور ته دوه شیان لکه: پر ځان باور او د لونگ ملگرتیا هر څه وو. لونگ هره ورځ د ورځي

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

پسونه پیول او ماښام سترې چې به کور ته راغی، څه سبق ئې هم وایه او بیا به د خپلې مور په څنگ کې پر هغه نازکه نغاړه کې پرېوتی. مور او زوی په دواړو یو زور تلک لاره.

لونگ به په هغه ورځ خوښ و، چې مور به ئې د کالو، مینځلو او یا تلک گنډلو پر ځای، و یوې لوی میلمستیا او یا کلیوالي ښاديو ته د کار او پخلي له پاره وربلل سوی وه. د شپې به لا لونگ تیارې نیوله، ځکه په هغه ورځ به ئې مور د نورو ورځو خلاف ډېره وختي له خوبه پورته کیدله، د لمانځه تر ادا کولو وروسته به ئې سمدستي خپل زور غټ پینه، پینه تور پورنی پر سر او خپلې زړې کلونې به ئې په پښو کړې، لونگ به ئې هم سهار وختي له خوبه را وپښ کړ.

لونگ به د لمانځه تر ادا کولو وروسته سهار وختي د بدائي ښځې پسونه څر ته بوتلل او اومه کی غرمه به ئې ماړه کور ته راوستل. هغه به د پسونو د شپې خوړلو دپاره څه واښه هم ورسره راوړل. بیا به ئې نو په بیغمه

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

زړه سره خپله سپاره په څنگ کې ونيول او خپل زور
کړوپ، روئي بي سر پوښه ديگ د ځان سره واخيستل او
هغه کور ته به تلې چې مور به ئې چيري کار کاوه.

که څه هم چې لونگ نو اوس نامي خدا د بدو سترگو
دي په امان وي، نژدې د دولس ديارلسو کلونو ښه غښتلې
هلک دی، خو د مور يو زوی دی. کليوالي ښځي هم د
لونگ څخه پلو مخ ته نه نيسي.

د لونگ مور مجبوره وه، تر هغه کوره ځان وختي
ورسوي چيري چې دا به کار ته وربلل سوی وه. ځکه د
ورو اخېتل او د کور جارو کول، هغه کارونه دی چې د
سهار تر ناري مخ ته بايد وسي. د لونگ هغه ورځ د
خپلي مور سره ښه تيرېدله، کوم چې په هغه کور کې به د
ده همزولي هلکان او نجوني زياتي وي. د ډول ډول
نجونو او هلکانو سره به ئې لوبي کولي. د ټولو
همزولو هلکانو او نجونو لونگ خوښ و. د لونگ مور د
کليو هکانو او نجونو خاله بلله او لونگ ئې د خاله زوی

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لونگ چې بڼه هلک و، حتا د ټولو کلیوالو بڼځو هم خوښ

و.

د ډېرو بڼځو د لونگ رنگ څه چې د هغه بشپړي،
سمي، پوره او هوښیاری خبري خوښي وي. هر یوې
غوښتل د ده سره خبري وکړي. په هره بڼادي کې د لونگ
مور ته کلیوالو بڼځو نصیحتونه کول، چې خواره مه سي،
دغه زوی ته دي سپلني دود وه، له بدو سترگو دي په امان
وي، بدې سترگي سته چې له نظره ئې نه کړي.

د شاه اغاله زیارته څخه ور ته د نظر تور بندونه

راوره او ور په غاړه کوه ئې.

لونگ هم د خپلو همزولو نجونو او هلکانو په منځ کې د
هرې لوبې په سر کې میراو وي. د کلیو بڼځو به خپل تر
منځ د لونگ د مور د خوا پاکې او چابکې صفتونه کول.
کله نا کله به کلیوالو بڼځو د هغې په غیاب کې یوې بلې
ته سره وویل:

- فلانی خواره مه سي، خوري! ته خو یو ځل پر خاله

بڼه پام وکله، کار ئې څه کوي ځوانه جانه (جهانه) هم ده،

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

په رنگ کي هم جوړه نه لري. داسي معلوميری چي دا له ذاته اُپره نه ده، کوم مصيبت وهلي را معلوميري.

د لونگ مورد خپل مجبوريت له مخي د خپل ژوند په غم لرلی داستان هیچا ته نه سواي ویلای. په هر صورت، د بنځو ځانگړتیا خو دا ده چي د خپل میره په مخکي د پردی بنځي د کمال خبري نه کوي رنگ خو لا پرېږده. مگر د هغو بنځو چي میره ئي دري، څلور مایني لري، هغوی بیا دا خیال نه ساتي. دا چي څنگه د بد مرغه قوماندان تر غوره د لونگ د مور د بنایست خبره ورسیدله، معلومه نه ده.

د لونگ مور د کلیوالي بنادیو په هر شپه، سره له دي چي د کار تر ختم وروسته به که هر څونه زیات نا وخته هم سو، دي تر خپلي خوني ځان رساوه.

له هغي ورځي څخه چي د قوماندان تر غوره د لونگ د مور د بنایست خبره رسیدلي وه، نور ئي خپلي بنځي هيري وي د لونگ د مور په فکر کي ډوب و، چي څنگه به وي؟ کله به ئي لاس پر برسي. د لونگ مور د

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

قوماندان په کږو کږو پوهیدله یوه شپه چې د لونگ مور د
توپکوال قوماندان کور ته د کار له پاره ور وبلل سوه، د
لونگ مور د ځانه سره ویل:

- یا الله! پر تا ځان سپارم؛ له هرې بلا ما او بچی مې
را ساته.

بیا ئې په ډېر افسوس سره وویل:

-یا زما ربه! مور دې هم بنده گان یو؟ که نه؟ غریبي
دې ځان وخورې، د یوې گولې ډوډۍ له پاره مې د پردو
د کورونو وڅواريو ته ځان اچولی دئ. بې غیرته والله که
یم، خو بې کسه او بې وسه یم. پردی کلی دئ، سر توره
خو دې کړم، بې کوره خو دې کړم، یوازي د عزت په
ساتلو کې را سره مرسته کوه!

بیرته ئې وویل، دا هم د شکر ځای دئ چې لونگ
زوی خودې را کړی دئ. په لونگ مې زړه تکیه دئ، پدې
توگه ئې خپل ځان ته تسلا ورکړه چې څه شکر لونگ خو
را سره دئ.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

قوماندان د څلورو معلومو اورتو (عورتو) خاوند و،
زیاته حرامه شتمني ئې را ټوله کړې وه. سربیره پر دا
ټولو چې لرل ئې، بد ارواح او په هد و نا پاک سړی هم
و.

دغه قوماندان به تل د سترگو تر کونجو هري بنځي ته
کتل. د لونگ مور چې د ده د بنځو له خوا هر ځل وکار
ته وربلل کیده، قوماندان به د لونگ مور ته پرته له اړتیا
یوه خبره کوله او پدې ډول به ئې په هغې باندي ځان
لیدئ.

د لونگ مور د خپلي حیا ساتلو په منظور د قوماندان
څخه مخته پلو نیوی. د هغه خبره به ئې داسي تیره
کړه، لکه هیڅ چې ئې نه وي اورېدلي.

قوماندان ته خو خپلو بنځو د میره په سترگه نه کتل؛
لکه هرو ډېرو ماینو لرونکو میرو ته چې ئې بنځي د
میره په سترگه نه گوري. نو ئې د میره په کړو تلو او
کړو کړو خوا نه بدېده په داسي حالت کي را گیری بنځي
له خدایه غواړی چې خاوندان ئې پر یوه بلا وا وړي.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

په دې شپه چې د قوماندان د کشرې او گرانې بنځې
پلرگنې او خورلني ميلمنې وي. اول خو دا چې ميلمني بڼه
ناوخته راغلي. ډوډۍ ناوخته وکښل سوه. د چای څښلو، د
لوبنو منځلو او د دالانچې پاکولو بڼه زيات وخت ونيوي،
په اسمان کي سپوږمۍ تر سر اوښتې وه. ايله چې د لونگ
مور لوبني او لرگي سره ټول او له کاره فارغه سوه.
لونگ هم کله چې نور کوچنيان او همزولي ئې بیده
سول، راغلی و، د اور په دالانچه کي چيري چې مور ئې
په کار بوخته وه، بیده سوی و. د لونگ مور يو څه د
وريجو کوينی مويڼی، سوځلي د نه ساتلو وړ پاته سوي
خواره په خپل روئي د يگي کي واچول، غوښتل ئې چې
د قوماندان له بنځي څخه رخصت واخلي. بيا نولونگ له
خوبه راوبښ کړي او خپل کور ته ولاړه سي.
نور نو نژدې دی د سهار پيرونې را پورته کيږي؛ د
قوماندان گرانې او نازولي مايني چې د ټول کور
واکداره وه، د لونگ مور ته وويل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

-خاله! ته یو ځل ماته (معطله) سه، لونگ د خوبه مه
را وپښوه.

د دې خبرې کولو وروسته، بنځه د خپل میره د خوب
خونې ته ورغله، میره ته ئې وویل:

- که ستا خوبه وي، بنه هوا ده، ټول کوچنيان بیده
دي، دا میلنې به یوساعت په باغچه کې وگرځي، لوی
بنځي دي، گلان او بوټي دي نه ماتوي. د لونگ مور به
دلې زموږ تر بیرته راتلو پر کوچنيانو پام کوي.

قوماندان چې په زړه پاک سړی نه و، هغه چې د
لونگ د مور د یوازي پاته کیدو ئې واورېدل، نو هغه څه
ئې ور په یاد سول، چې له بنځو ئې اورېدلی و:
- د لونگ مور ځوانه او په رنگ بنایسته ده.

د قوماندان نور خپل باغ او باغچه هیرسول، شرمین
له خدایه څه غواړي؟ باد او باران.

قوماندان له خدایه دا ساعت غوښتی. په زړه کې
خوشحاله سو، ژر ژر ئې خپلې صدرې ته لاس کې، له

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

جيبه ئې د باغچې د قلف کلې را وايستلې او خپلې
کشري ماینې ته ئې ورکړې.

د قوماندان بنځه راغله، د لونگ مور ته ئې وويل:

- يوازي د يوه ساعت د پاره لا پاته سه، بنه هوا ده،
کوچنيان ټول بيده سوي دي، ايله چي ميندې ئې اوس
لرېبې غمه سوي، مور يو ځل دا باغچې ته ورځو او ته په
کور کي پر دغه کوچنيانو پام کوه، مور ژر راځو.

د لونگ مور ناچاره وه، و ئې منله او خپل کور ته له
تلو پاته سوه. کله چي ټولي بنځي باغچې ته تللي، د
قوماندان هغه مشره بنځه لنډه له نورو بنځو څخه را
وگرځيده او راغله د لونگ د مور سره د اور په دالانچه
کي کښينستله. ځکه د هغي د خپلې بني د ميلمنو سره وړ
نه وتی، د لونگ مور هم د دې بنځي په پاته کيدو
خوشحاله سوه؛ ځکه هغه يوازي بيرېده.

تر لږ خبرو او مجلس کولو وروسته، د اور دالانچه
گرمه وه، د قوماندان مشري بنځي ته خوب ورغی دالته د
لونگ څنگ ته پرېوته او بيده سوه. د دې بنځي او ميره

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

تر منځ د میره توب او بسختیوب خوند لا ډېر وختونه
مخکې نه و.

د لونگ مور له یوې خوا نا ارامه وه او له بلې خوا
بسځو ورته پرې اېښي کوچنیان، ټول د لوی سرای د
غولې په منځ کې پرختینه تنګاچه بیده وو. نوکله چې د
قوماندان مشر ه بسځه (د کوتري مور) دلته د اور په
دالانچه کې د لونگ د اړخه سره بیده سوه، د لونگ مور
دا او لونگ دواړه بیده پرې ښوول او خپله د تاوده دالانه
را ووته، د باندي پر تنګاچه د ماشومانو په منځ کې
پرېوته.

له بيري او تشويشه خوب نه ورتي، او پرځای وېښه
پرته وه. په همدې وخت کې ئې وليدل چې په غم لرلې
قوماندان په تلوار لکه د مني د وروستيو شپو وړی ليوه
چې په ښکار پيدا کيدو پسي سر گردان ځغلي په هغه شان
سر تور سر، بېره رېره او توپنګچه په لاس د خپلې خونې
د باندي راووت او سيده د اور د دالانچي پر خوا ورغلی .

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د سد دسره تللی او سترگو ئې سم نه لیدل ؛ فکر ئې کاوه، چې د کور ټولې بڼې باغچې ته تللي دي، یوازې د لونگ مور پاته ده او د اور په دالانچه کې پرته ده. د اور دالانچه څه توده او لږ تیاره وه. ده په دالانچه کې دومره ولیدل چې بڼه د لونگ په خوا کې پرته ده. فکر ئې کاوه چې دغه د لونگ مور ده.

بس پر بڼه ئې ځان واچوی، او ورسره پرېووت... بڼې هیڅ مخالفت ورسره ونه کئ، خپل ځان ئې چوپ نیولی و. قوماندان پدې فکر کې سو، چې بڼې له بیری ئې ځان چوپ نیولی دی. ده خپل کار وکئ. تر پایه پوه نه سو، چې دا ئې خپله بڼه وه. د غلا، بیړي او وهم خبره وه. وروسته ژر خپلې خونې ته ولاړ.

ډېر خوښ پدې سو، چې د ده په فکر د لونگ مور مخالفت ورسره ونه کئ. لږ وروسته چې ټولې بڼې د باغچې څخه بیرته کورته راغلي.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د کونړي مور د قوماندان مشر ه بنځه هم د اور دالانچي
څخه ور ولاړه سوه، خو بڼه خوشحاله په بنځو گډه سوه.
بيا خپلي خونې ته ولاړل.

د لونگ مور چي د سرای په منځ کي پر تنکاچه وېښه
پرته وه، هر څه ئي د سر په سترگو وليدل او بڼه پوه
سوله چي بلا وه، برکت ئي نه هغي له ځانه سره
وويل، گوره، چي د کومو بڼو اعمالو له برکته خدای (ج)
د درنده او وحشی حيوان له برېده ئي روغه اوسالم.
وساتلم.

بيا ئي هم له بيړي ټول بدن رېږدېدئ، په سره هوا
کي توده تبه پر راغله، په خولو کي لنده خيسته
سوه، خبري ئي سمې نه سواي کولاي، غوښتل ئي چي
اجازه واخلي او کور ته ولاړه سي. پدې وخت کي
قوماندان له خپلي خونې څخه خپلي کراني بنځي ته ور
رغ کړل:

-بنځي! تاسي راغلاست؟

ماينی ئي: هو، راغلو!

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

قوماندان زياته كړه:

- دغه د لونگ جان مور نن د اشپزۍ او لوبڼو منځلو سربيره، ستاسي ډېر خدمت و نه كئ؟ په خداى چي دا ډېره مسلماننه بنځه را ته معلوميري، يوه د پټي خولي ميرمنه ده. كه كوم اضافي كالي مالي وه لرې، يوه جوړه وركړه، زموږ به خيرات سي او د دې به يوه پرده په وسي. دغه سل روپۍ هم زما له خوا وركړه؛ داسي د پټي خولي ميرمنه والله كه تر دا اوسه پوري ما د مزدورانو په تخم كي ليدلي وي.

خداى سته د قوماندان پردې مهربانۍ او د لونگ دمور پر وارخطا گۍ دهغه كشر بنځه لږ اشتباهي سول. څه ئي و نه ويل. د لونگ د مور په زړه نو يو پاك الله خبر و. حلق ئي وچ وچ كيدئ. هغه بي خوبه، بيرېدلى او حيرانه پاته وه چي اوس څه وكړي، څه ووائې، چا ته د زړه غوټه خلاص كړي او څه ئي له وسه كيږي؟ هغه اوس سل په سلو كي باورمنده سوه چي قوماندان لاس نه اخلي ځكه ئي ورته سلگون وركړئ.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

هر ډول چي و، هغې خپل زوی لونگ له خوبه راوېښ کړ، د پاته سوو سړو خورو ډک ديگ، او د قوماندان د ماینې ورکړې د زرو کالو غوټه ئې را واخیستل او د لونگ سره یو ځای د قوماندان د کلا د دروازی تر ولاړ توپکوال را تیره سوه.

د لونگ مور د خپل زوی سره په تیاره کوڅه کي د کور پر خوا روانه وه او چورتونو پر سر اخیستي وه، لاری ته ئې پام نه و.

یو ځل به ئې په فکر کي ور وگرځیدل: چي راسه، د تیري شپي کیسه د هغه ماینو ته وکړه. بیا په چورت کي ډوبه سوه، او د ځانه سره ئې وویل:

- شرم، حیا، غریبي، کمزوري، د زوی کوچنیوالی، مجبوریت، پردی کلي او تر ټولو لویه خبره سر توره یم، کونډه یم نه چي خپله پدې خبره کي بد نامه سم؛ ځکه په غریب او کونډه پوري ژر تهمت مېنلې.

هغه بل لوری خو توپکوال، زورور جنګ سالار دی. یو شمیر حيله گر ملایان او نا پوهه کلیوال هم ور سره

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

يولاس دي. نور اځه، هر څه پر ځان تيره وه او ځان
ساته؛ تر اوسه خو ئې په تاڅه نه دي كړي. توكل پر الله.
بيا ئې په ډېره نا اميدۍ كرار له ځانه سره وويل:
- كونده ئې، غريبه ئې او زوى دي لا ما شوم دئ.
لويانو ويلي دي: "چې نه لرې سړي، مه كورت
خوره، مه غوري." لونگ سره له دي چې خوب ځنگاوه،
خو د خپلي مور دغه د نا اميدۍ خبرې ئې اورېدې، په
دغه كړى ئې څه و نه ويل، ځكه خوب پر زور و.
د لونگ مور د خپل ځان سره پرېكړه وكړه، چې خپل
ځان به خپله وساتي.

اوس نو سپيدې وچاودې، نژدې سهار و، چې خپلي
خوني ته را ورسیده، سترى ستومانه پرېوته. ژر سهار
سو، ملا اذان وكئ، دې هم كلمه وويله او را پورته سوه،
خپل لمونځ ئې ادا كئ. بدن ئې ورسره مرسته نه كوله.
څو ورځې ناروغه سوه او د چا د كور كارو ته، به نه
تلل.

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

ژوند ئې سترې دئ؛ نور د پخوا په شان د هرچا د کور کارو ته ځان رسوي، خو د قوماندان د کور پر خوا ور گوري هم نه. ډېر ځله د خان بنځو د لونگ مور وغوښتله، چې کار ته ورسې، بناديو او ميلمستياو ته ئې د کار له پاره خبره کړه، خو د لونگ مور قسم کړی و، کار ته څه چې بيا به د قومندان د کور په دروازه سر ور دننه نه کړي.

*** **

په دغو شپو او ورځو کې له دغه کلي څخه هم د نورو کليو په شان هره ورځ يوې يا دوو کورنيو د پاکستان پر خوا کډه کوله. ځکه د يوه لوري جنگونه وه او بل خوا ته په کليو کې کار ورک سو. لونگ هم څو ځله خپلي مور ته وويل:

- مور جاني! ډېر خلک پاکستان ته ځي که زه او ته هم پاکستان ته ولاړ سو، بده به نه وي. کليوال حتما ملا صاحب

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لا ویل چي هلته مفت اوره، غوری، خیمه اونور شیان
افغانانو ته مفت ورکول کيږي؛ ډېري کورنۍ کډه سوي.
د لونگ مور په زړه کي د پاکستان او د هغو د
مزدورو څخه سخته کرکه درلوده، ځکه چي له پاکستانه
راغلو توپیکوالو د هغي ميره او ورور ور وژلي وو. خو
بيا هم حالاتو هغه مجبوره کړه، د يوي بلي کورنۍ سره
په گډه پاکستان ته مهاجره سوه.

*** **

د لونگ مور چي کله پاکستان ته ورسیده، هلته د
مهاجرو کمپ ته د خپل زوی لونگ سره ورغله. د ځای
او يوي خيمي د تر لاسه کولو او راشن پاس د په لاس را
وړلو له پاره يوه افغان ته چي د کمپ مشر و، ورغله. د
کمپونوزيات مشران د وطنه تللي خانان او ملکان وه.
ډېری دهغوی خو لا په وطن کي په زړه ناپاک، غل
او حرام خور سړی و، هغوی د مهاجرو سره مرسته
مشروط کوله. د کمپ مشر د لونگ له مورته اول د

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

پيسو(رشوت) غوښتنه كول، چي هغې نه لرلي. بله
غوښتنه ئې بد اخلاقي چي دې ځان نه سپاره. بله غټه
ستونزه ئې لا دا وه، چي د ميره تذكره ئې چاته نه
سواى بنودلای، نه چي څوك ئې و نه پيژني.
د لونگ مور پدې فكر كي وه، كه د مهاجرو په كمپ
كي خلك خبر سي، چي دا د هغه اكبر بنځه ده، كوم چي
نژدې دوه نيم كال مخكي توپكوالو وژلى و، نه دا چي
مرسته به ور سره و نه كړي، بلكي تربرونه به ئې هم
خبر سي، بيا به دا په زور د ميره كولو د ستونزي سره
مخ وي.

*** **

نو بڼه ئې دا وگڼل چي بيرته وطن ته را
وگرځي. لونگ او مور ئې په ډېرو ستونزو ليدو سره
بیرته نا امیده افغانستان ته، هغه كلي ته راغله، چي
لومړی ځل د خپل اصلی ټاټوبی ورته ورغلي وه. هغې
بنځي چي پخوا ئې ځای ورکړی و، بيا ځای ورکړی.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د قوماندان بنځه ورکه سوه

وروسته له څه دو میاشتو تیرېدو د قوماندان مشره
بنځه په ځان وپوهیدله، چې له هغې شپې څخه چې میره
ئې د خپلې خونې څخه په بد نیت د لونگ د مور په تلابن
راوتلی و، په تیروتنه او سر ناخلاصۍ کې د دې سره
پرېوتی و، اوس په نس کې کوچنی لري.

په زړه کې خو زیاته خوشحاله وه، مگر دا چې څنگه
او په چا به دا ومني، چې دا کوچنی ئې د خپل میره څخه
دئ، ځکه میره خوئې ډېر کلونه د دې سره کار نه لاره، له
دې سببه ئې تشوېش او بیره لرل.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

بنځي خپلي بني، مير ه او دوستان نه سواي خبرولاي،
چي د هغي کوچني په نس دي، ځکه د دي پوښتني سره
مخامخ کيده، چي د چا څخه دي کوچني په نس سو؟ نه
پوهيدل چي څه وکړي؟ يو څه وخت ئي هڅه کوله، غټ
کالي واغوندي، مخامخ پر چا ور نه سي، د هر چا څخه
ئې ځان پيچي.

په دغه شان د حمل اخیستلو ئي پنځه مياشتي تيري
وي، چي يوه ورځ ئي کشره بن پر شکمنه سوه. هغي ته
تشوېش پيدا سو. ځکه د کشري بنځي سره خو قوماندان
قول کړي و، چي دنوربنځو سره به نور کار ونه لري.

د قوماندان کشره بنځه، د دي پر ځای چي د مير ه سره
خبره سپينه کړي، اول غواړي خپل ځان پوره باوري
کړي، چي مشره بن ئي په رښتيا اميدواره او په نس کي
څه لري، که نه. ځکه دي هم په دغه شپو کي په خپل نس
کي اولاد لاره. نو يوه ورځ کله چي مشره بن ئي خپلي
کوټي ته ولاړه، لږ وروسته، دا هم بي له دي چي له هغي
اجازه واخلي، داسي بنوي په خونه ورننوته.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

هاته مشري بني ئې خپل کالي بدلول. کشري بني د مشري بني هر څه لڅ او د سر په سترگو وليدل. پر سر ئې لکه د اور لمبه چي وگرځيده، دغسي لنډه (ژر) د کوتي راووته، په ځغاسته خپلي خوني ته ولاړه، او دخوني دروازه ئې د شا لخوا ځنځير کړه. تر ماښامه د خوني راونه وتل. هغي په خپل ځان خولي ولگولي، خپل وپښتان ئې وشکول، او بالښتانو ته ئې سوکان ورکړه. داسي پوچي خبري ئې له خولي څخه را وتلي، چي د باندي هم اورېدل کيدې.

دوي نوري بني او د قوماندان لور کوتره يوه هم نه پوهيدل، چي څه پيښ سوېده؟ بني دواړي راغلي، د مشري بني ئې وپوښتل:

- څه دي په وکړه؟ چي داسي بغاري وهي او بنراوی کوي، رد اوبد وائي.

مشري بنځي ځان بي خبره وښود. تر ماښامه پوري بنځه له خپلي خوني را و نه وته.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

مشره بنځه خو وپوهیده چې د میره نازولي بنځي مي نس ولیدئ. خبره مي تر میره رسیږي، دا چې هغه به څه وایي او یا به څه کوي، دا هغه څه دي چې دا ئي تر مخه فکر نه سي کولای. د شپې نا وخته کله چې میره ئي کور ته راغلی، د پخوا په ډول د خپلي کشرې بنځي خونې ته ننوتی، وئې لیدل چې د معمول خلاف د خونې دروازه کلکه ترلی ده.

دروازه ئي وټکوله، بیایي په زور سره دروازه پوري وهله او خونې ته ورننوت. بنځه د قوماندان مخي ته ولاړه نه سوه، سلام ئي وانه چوی. سر بیره پر هغه ئي ژړل، بنسیراوي ئي کولي. قوماندان بنځي ته نژدې کښینستی، په ناز ئي خپله بنځه وپوښتل:

- گراني! څه پښه ده؟

بنځي یو دم د خپل میره و غاری ته د جنګره پیشي په شان خپلي سړی منګولي ور واچولي او کمیس ئي تر لمني ور څیري کړ، پر مخ ئي ور تو کړل، او بیایي ورته وویل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- درواغجنه! ستا چې هغه خوبه وه، نو زه دي څه

کولم؟

په دغه وخت کې چې قوماندان خوني ته دننه سو،
مشره بنځه ئې راغله، دباندي ئې غوړ ورته ونيوئ؛
دماپنين څخه ئې لا خپله غوټه موټه تياره ټوله کړې وه.
په خونه کې دننه چې قوماندان د خپلي گراني بنځي
خبري وا ورېدلې، هک پک پاته سو، نه پوهيدئ، چې په
کومه ورانه ئې بنځه خبره سوي ده، او چا خبره کړی ده؟
د هغه څخه هم د کلاوي سر ورک و. ځکه ده خو ډېري
تيروتنې او لاس وهني کړي وي.

قوماندان د ځان سره فکر کاوه چې امکان لري. د
لونگ مور به څه ورته ويلي وي، ځکه چې هغه تر هغي
شپي وروسته بيا دا ډېر وخت کيړی، چې زمور کور ته د
کالو منځلو او د بنځو سره مرستي ته نه راځي. سخت
وارختا سو، په خبرو کې گنگوره سو. بيا ئې ژر ژر
وويل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- ته څه وايي؟ څه وايي؟... څوک؟... څوک مي خوښه

ده؟

بنځي ئي خبره ورسره اوږده نه کړل، د مير ه د
چورتونو او تشوېش خلاف ئي د خپلي مشري بني نوم پر
خوله راوړئ.

قوماندان په زړه کي شکر وکښئ، داسي خوښ سو،
لکه هيڅ چي نه وي پيښ سوي د ځانه سره ئي وويل:

- شکر

چي د لونگ د مور او يا د بل ادرس خبره نه وه.

د خپلي بنځي په باب خو مطمئن و؛ نو په خدا زياتي
تر قسمو لاندي سو او خپلي گراني مايني ته ئي وويل:

- ستا سر قران دئ، ما دي ووهي، چي ستا تر واده

وروسته مي بيا د هغي د خوني پرده هم نه ده ور پورته

کړي. ته څه وايي؟ هر چا چي هرڅه درته ويلي دي،

رښتيا نه دي. ته زما خبره ومنه.!!!

بنځي ئي بيا ورته وويل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- زما خبرې رښتیا دي، زه درواغ نه وایم، تهمت هم نه ترم، که زما خبره نه مني، ورسه، خپله د هغې نس وگوره، دا له کومه سو؟

قوماندان حیرانی واخیست، چې دا څه را ته وائي. هیڅ ئې باور نه را تللی. فکر ئې خراب سوونه چې دا مشره بنځه مي د کم بل چا سره جوړه سوې وي. که داسې نه وي، نو څنگه ئې نس پک سوی دی؟ ولي په ځان خو ئې باور و، چې لاس ئې نه دی ور وړی. وروسته له ډېرو خبرو اورېدو او چرتونو څخه درد ورغلی. ولاړ سو، توپک ته ئې لاس کړ، او کشري بنځي ته ئې وویل:

-نور دي نو خولک را تنگ کی، ما ډېر وژلي دي، خو په خپلوانو او خپلي کورنی کي به مي دا لومړی وار وي، چې خپله بنځه وژنم. دا دی اوس ورځمه، که ستا خبره رښتیا وه، هم دا نن شپه ئې په دغه توپک، هلته په خپله خونه کي ځای پر ځای وژنم.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

کشره بنځه ئې په زړه کې ډېره خوښه سوه، ځکه دا باوري وه په خپله ئې د بني غټه سوی خپته ليدلې وه. هغې خپل مير ه ته وويل:

- که ما تهمت تړلې و، يا زما خبره درواغ سوه، نو بيا راسه، په دغه ټوپک ما مړه که. ما خپل خون دربخښلې دئ.

مشري بنځي چې د خپل مرگ خبره وا ورېده، باوري سوه، چې بي پوښتني وژل کيږم، ځکه قوماندان به ډېر ځل په کور کې خپلو بنځو ته ځان ښکاره کاوه.

قوماندان به کله ناکله د خپلو نارواوو اعمالوپه خاصه د قتلونو او وژنو کيسې په کور کې هم کولې. ويل به ئې:

- د مقاماتو موخه ئې (د پاکستان ISI) څخه و څه چې به د هغوی هدايت و، هغه مي تل سر ته رسول. د فلاني لور هغه چې مکتب ته به تلل، هغه مي ووژله؛ فلاني مامور، فلاني ښوونکی، فلاني بزگر او په لسگونو د اردو او پوليسو سرتيري ټول ما ترور کړي دي....

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

څو چې دی له خوني را وتی مشري بنځي دوي پښې
خپلي وي او دوي ئې نوري پور کړي. پخوا تر دې چې
توپکوال مير ه ئې له خپلي خوني را ووزي، په يوه شيبه
کې بنځه ورکه سول که څه هم چې شپه او تياره وه، خو
دا له کوره ووته او پر نامعلومه خوا ولاړه.

قوماندان چې توپک په لاس له خپلي خوني راووت،
هلته د شا له خوا ئې کشرې بنځي دواړه لاسونه چپه
پسي پورته او له خدايه ئې وغوښتل، چې بن ئې ووژل
سي او قوماندان په يوه بلا اخته سي.

کوم څه چې د دوی هيله وه، هغسي و نه سول. د دوی
دواړو د هيلو خلاف، کله چې قوماندان د مشري بنځي
خوني ته ورغلی، گوري چې "ځای سته او جولانه."
يوازي ئې لور (کوتره) په خونه کې بیده ده. ټول سراي
او هر څه نور ئې وپلټل، بنځه ئې پیدا نه کړه. د کشرې
بنځي ادعا په ظاهره رښتيا سوه.

قوماندان ته اوس دوي خوارۍ ور پيښې سوي. له يوې
خوا و خپلي گراني بنځي ته بي اعتباره سو او له بلې

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

خوا ئې مشره بنځه وټبښتیدله، دا شرم هم ورته پاته سو....

نور د قوماندان له سترگو خوب والوت. هغه هڅه کوله، چې خپلې کشرې او گراني بنځې ته دا ثابته کړي چې یوازي دا ورباندې گرانه ده، او د دې د بني سره نه دی یو ځای سوي.

بل خوا ته پدې فکر کي هم و، چې دا ټبښتیدلی بنځه به ئې د چا سره یو ځای سوی وي؟ دا شرم به چا ور اړولی وي؟ هغه فکر کاوه حتمي به مي بنځه زما په ټوپکوالو کي د کوم ټوپکي سره جوړه راغلی وي. هغه خپل هر ټوپکي ته په مغزو کي د شک په سترگه کتل.

نه پوهیدئ چې چا به دا بد نامي ور اړولی وي؟ او بده ئې لا دا چې بنځه ئې ژوندی ژراندو ورکه سوه؛ د بنځي و پلرگنی ته به څه وایي، چې لور ئې چیري ده؟ قوماندان ټوله شپه گراني بنځي ته په زاریو او د بلي ورکي بنځي په باب په چورتونو کي تیره کړه. پدې شپه ئې لا فکر کاوه، چې ممکن بنځه به مي د خپل پلار

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

تر کوره تللي وي. په دغه چورتونو کې وچې شپه پر سهار سوه. سهار ئې نه غوښتل پردې څوک خبر کړي. په پټه خوله ئې د خپلې بڼې د پيدا کيدو په موخه کوند پي (بيله دې چې څوک پوهه يا خبر سي پلټنه کول) پيل کي.

تر ټولو مخکې ئې د خسر کور ته بڼې واستولي، چې ځان ته دا معلومه کي، بڼه ئې د پلار کور ته تللي ده او که نه؟ کله چې له هغې خوا، ليزل سوو بڼو احوال ورته راوړي، چې بڼه هلته نه ده تللي، اوس ئې نو نور هم فکر خراب سو.

هغه شا و خوا په پټه خوله معلوماتونه کول، څو ټولي هڅې ئې بي نتيجه سوې پدې منځ کې ورځي تيري سوې. دا دئ د تښتيدلي او ورکې بڼې پلرگنې خبره سوه، چې لور ئې د ميره په کور کې نسته. هغوی راغلل، د قوماندان څخه ئې د خپلې لور د مړي يا ژوندی معلومات غوښتنه کوله.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

قوماندان خپلي خسرگني ته سم ځواب نه درلود. د
بنځي د تيښتي اصلي سبب چي څه پيښ سو، نه سي
څرگندولای. د بنځي مور او پلار فکر کاوه، چي
قوماندان به حتمي د دوی لور وژلي وي. قوماندان چي
نه ئي خپله بنځه وژلي او نه بندي کړې وه، او نه ئي
کولای سواي، هغه تريخ حقيقت چي دی هم سم نه په
پوهيدئ، بيان کړي.

ځکه قوماندان پدې باور و، چي بنځه ئي خرابه نه
وه، او که پر هغي تور هم وتړي، خپله لمن په خپل
پورته کوي. وروسته له دېرو بي نتيجو هلو ځلو، د
بنځي خپلوان مجبوره سول، هلته د ټوپکمارو په نوم
محکمي ته ورغلل؛ د خپل زوم (قوماندان) د لاسه
عارض سول. هغوی د خپلي لور دمري او يا ژوندی
معلومات ئي غواړي. دا هغه وختونه وه، چي په هيواد
کي دمركزو نو څخه پرليرو پرتو کليو باندي
ټوپکسالارانوخال خال خپل سپوری غوره ولی و.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

په هغه محکمه کې زور او زرو خبره سر چپه کړه. د
توپکوالو محکمې د قوماندان خوا ونيوله. د بنځي پلار ئې
بندي کړ او تور ئې پر ولگاوه، چې د قوماندان بنځه ئې
پټه کړې ده.

تر ډېرو وهلو او ټکولو وروسته، د توپک سالارانو
قاضي حکم وکړ، چې د ورکې بنځي پلار دي خپله لور د
میره کور ته حاضره کړي او پنځه زره افغانی نغدي
جرېمه دي هم تحویل کړي.

کله چې د لور پلار ته د محکمې پرېکړه د ملا قاضي
له خوا واورول سوه، سپری وویل:

-د خدای روی دی، هم مي لور وژل سوېده، هم ما
بندي کوئ او هم مي جرېمه کوئ؟ دا عدالت او انصاف
نه دی؛ زما سره دي عدالت وسي!

خو قاضي ورته وویل:

- تا پر یوه جهادي قوماندان تهمت تړلی دی او درواغ
دي ويلي دي، هغه زموږ یو مجاهد دی. زموږ د سنگر

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

انډيوال دی، د سرو روسانو سره جنگيږي، محکمې د شريعت سره سمه فيصله کړي، بايد عملي سي.

په کلي او کورونو کې خبري، ورځ تر بلې ډېر بدلې او تود بدلې. د ځس کورنۍ نو اوس د خپلې لور د مرگ او ژوند خبره هيره کړه، د خپلې کورنۍ د يوازي مشر او سپين بربرې د خلاصيدو وسه هم نه لري او د پنځو زرو افغانيو د جرېمې د ورکړې وسه خو بيخي نسته. په حقيقت کې ئې زور د جهادي قوماندان سره برابر نه و. په عجز، زاريو او مرکو ئې نفس وخت، چې د قوماندان له شره ځان خلاص کړي.

ډېرې هلې ځلې ئې وکړې، خو گټه ئې و نه کړه. په پای کې دې ته مجبوره سول، چې د جرېمې د ورکړې له امله ئې خپله لږ مخکې گرو کړل. لنگه غوا او مردار هډۍ ئې په کمه بيه ورته خرڅ کړل. مگر د خپلې لور پيدا کيدل ئې تر وس وتلې خبره وه؛ ځکه د هغې د مرگ او ژوند معلومات نسته.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

له بلي خوا، د خسر کورنۍ د محکمې له خوا هره ورځ د وراستول سوي ماسل (محصل) څخه په تنگ سول، ځکه ماسل هره ورځ ډوډۍ او پیسې غوښتي. په پای کې د قوماندان د خسر کورنۍ یوه شپه د هغه د نارواوو او نا دودو او د ماسل د ماسلانی څخه د ژغورلو په موخه، خپل کور او کلی پرېښود او د شپې په تیاره کې ښار ته ور وتښتیدل.

*** **

د قوماندان کشره ښځه چې امیندواره وه، قوماندان او ټوله کورنۍ ورته خوشحاله او پدې هیله وه، چې کونډي کشره ښځه به ئې زوی ورته وزېږوی؛ خو نه دا هیله ئې پوره نه سول. دې هم لور وزېږوله. پدې ډول قوماندان او کشره ښځه ئې د لور په زیږېدو نور هم غمجن سول.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د تبتیدلي بنځي برخلیک

د کوترې مور چې د حتمې مرگ څخه د ځان د
خلاصون او پتیدو په هیله د میره د کوره ووتل، خپله
یوازنی لور کوتره ئې تر شا پرې اېښی وه. دې یوازي
د خپل سر امان غوښتی. تر لوی ښاره پورې ئې ځان

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ورساره، په بناړ كې تر څو مياشتو ژوند كولو وروسته
ئې هغه د خپل ميره څخه په نس سوئ زوى پيدا سوئ و.
كه څه چې د بنځي په كلې كې لا د لونگ نوم خوښ
و، بيا ئې هم پر خپل زوى د "سمندر" نوم كښينود. هغې
د خپل ژوند د اړتياوو د پوره كولو له پاره د كلي د لونگ
د مور څخه په الهام اخيستلو سره كار كولو ته ملا وتړله.
هغې د خواريو او مزدوريو ځان نه سپموى. يوه ورځ
ئې خپل ماشوم زوى د درملني دپاره روغتون ته وړئ
و. هلته په روغتون كې يوې بنځينه ډاكټري تر څه
معلوماتو وروسته، مرسته ورسره وكړل. په روغتون كې
ئې د پياده په توگه د كار موقع ورته برابره كړه.
تر كار پيدا كيدو وروسته، بنځه د معاش خاونده سوه.
زوى ئې د روغتون په وړوكتون كې بې له پيسو د
وركړي ورساتل كيدئ او روزل كيدئ. وخت ډېر ژر
تيرېدئ كوچنې سمندر د سترگو په رپ كې بنوونځى ته د
تلو عمر ته رسيدلى و. مور خپل زوى بنوونځى ته شامل
كئ.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د سمندر د مور چې اوس ئې په خپل معاش او کوپون
گوداره کيږي. ژوند ئې يو څه رونق ونيوی، نو پلار،
مور، ورور او کورنۍ ورياد سول، خپله يوازنی پر دې
گرانه لور (کوتره) ئې تر بل هر چا ډېره يادېده او هر
وخت ئې دا هيله وه، چې که څوک ورته د خپلې مور،
پلار، ورور، خور او لور احوال د کلي را وړي.

د خپلې لور کوترې په باب خو ئې پدې ډېر تشوېش
کاوه، چې هغه به اوس پيغله وي او ميری گانو به چا ته
واده کړې وي؟

د دې دا تشوېش پرځای و. واقعيت دئ ميره مور
هيڅکله د مور په شان مهربانه، نه وي. نو د کوترې مور
به روغتون ته د دوی له ولسوالۍ څخه هر ورغلي
ناروغه ته ورتله او په غير مستقیمه توگه به ئې د کلي
په احوال ځان خبروئ.

هغې به له هر ناروغه سره راغلی پایوزان جلا جلا
پوښتل، خو خبره سي چې په کلي کي څوک مړه او
څوک ژوندي دي؟

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

يوه ورځ ئې په روغتون كې د يو بسترسوي ناروغ له خولې واورېدل، چې ويل ئې:

- زموږ د كلي ټوپكوال قوماندان هغه چې ښه ډېر كلونه پخوا ئې يوه ښځه ژوندۍ ژراندې تری تم سوی وه، څه وخت دمخه ئې پيغله لور هم د خپل مزدور (لونگ) سره جوړه راغله او د هغه سره له كوره وتښتيدله.

د دې خبرې په اورېدو سره د كوتري مور په زړه كې خوشحاله سوه، چې لور ئې كوتره په خپل بخت پسې تللي ده. د پلار ظالم او د هغې د كشري ښځې له نارواوو خلاصه سوي ده. هغې ته دا خبره يقيني بربښيدله، چې په كلي كې خو د لونگ په نوم بيله د خاله د زوی لونگ څخه بل هلک دلونگ په نوم نه و. دې خبرې د هغې زړه ته بشپړه تسلي وركوله.

کوټره

کوټره چې په بنایست کې وتلی پیغله ځینې جوړه سوی
وه، ډېره هوښیاره سوی هم وه، او په ټولو رازونو د خپل
ژوند بڼه پوهیدله. هغې تل له ځانه سره د خپل برخلیک
په هکله سوچونه کول. په هغه کور کې چې دا لوییده، یو
خواته بې پروا او ظالم پلار، بل خواته د مور ورکه، د

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

نيکه بنديتوب، د انا، خاله او ماماگانو څخه را جلاوالی او د هغوی پر نا معلومه خوا تلل، د مور د بنو او میرو میندو سره په کور کې ژوند، دا ټولې ناخوالې وي چې د هغې ژوند ئې په رښتیا ور سخت او تریخ کړی و. په وروستیو وختونو کې خو ئې پلار هم کور ته چندانې نه ورتلی؛ پدې چې یوه ښځه د کوتري مور ئې ورکه سوه، د کشري ښځې سره خفه و، د دوو نورو ښځو څخه خو لا پخوا لاس پر سر و. هغه د خپلو نورو ټوپکوالو سره په کوټه کې اوسیدئ، هلته ئې هلکانو خدمت کاوه، مگر هغه پخوانی ددبه ئې نه وه پاته. سره له دې چې ډېر وخت تیرسوی و، بیا هم کله نا کله ئې په زړه کې د لونگ د مور سره خیالي یادونه او مینه په زړه کې را ژوندی کیدله. هغه به غیرمستقیم له هلکانو څخه د لونگ او د هغه د مور پوښتنه کوله، خو بیرته به ئې ځان تیر کئ.

*** **

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

هاته د خپل کلي څخه ليرې د لونگ مور خپلې
خواری کارې، غاز پر غاز، يکې پر يکې غران پر غران
سر پر سر سره ږدي. هغه پدې فکر کې وه چې په خپل
ژوند کې د لونگ جان کور ور جوړ کړي او ناوې ئې
وويني. دا نو د لونگ د مور وروستی او خورا لويه هيله
وه.

لونگ د خپلې مور يوازنی زوی و. هغه به نو ۱۷ يا
۱۸ کلن ځوان و. بڼه روغتيا، بڼه قد او بازو خدای
ورکړې وو. مور ئې بڼه کالي، صدری او څپلی په
اغوستل، د پاچ لنگوته ئې په سر تړله، او بهرام جانی
چوتي (څپلی)، يا زرېنه سوچه چوتي ئې په پښو کولې. د
کلیو ډېرو نجونو په زړونو کې ئې ځای نيولی و. د کلي
په ټولو ځوانانو کې د لونگ جوړه نه وه.

دا ئې لا څه چې لونگ د مسجد سبق ويلی و، حتا
لیک ئې لیکلای او لوستلای سواى. په هر کور او کلي
کې نر او بڼخي ټولو لونگ په بڼه رنگ، ځواني او بڼو

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

اخلاقو یادا وه. د کلي دېرو نجونو ته هغه یو پیژندل
سوی ځوان و. د هري نجلۍ زړه غوښتل چې د لونگ
سره واده وکړي. مگر بې کسې او غریبې ټولې
د روازي د لونگ پر مخ تړلي وې.

د لونگ اسکیرلي مور چې د ټول کلي په راز، خیر
او شر پوهه وه، د ټولو کورنیو نجوني ئې بڼې پیژندلې،
د هر چا سره ئې دوستي زړه نه غوښتې او هر چا ته
ئې زړه نه سو ورنژدې کیدلای. په خپلې غریبې او
خواری ئې څه پیسې سره یو ځای کړې وې، چې د لږ
ولور د ورکړي وسه ئې درلوده او یوه خوشحالي ئې پرې
جوړولای سوه. هغې به هر وخت ویل: چې د غه یو
زوی مې دی، هر څه چې لرم او گتم، د ده د خوشحالی له
پاره ئې لگوم.

*** **

یوه ورځ چې لونگ کور ته راغی، د ډوډۍ خوړلو پر
وخت ئې خپلې مور ته وویل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- ادي! زموږ د کوره سره نژدې قوماندان تیرېدئ،
روغبر مې ورسره وکې، زه ئې اول ونه پیژندم،
وروسته ورسره ملگرو هلکانو ورو پیژندم. هغه زما په
لیدو ډېر خوشحاله سو. مورجانې تاته ئې هم ډېر
سلامونه وویل. ماته ئې وویل:

- هلکه، ستا څخه خو بڼه ځوان جوړ سوی دی. مور
خو دي بیخی بڼه بڼه وه، دا ډېر کلونه زموږ کره نه ده
راغلي، جوړه خو ده؟

بیا ئې زیاته کړه: چي ته هم نه را گرځي، ډېر خو
سره لیري نه یو؟ په څه خواري اخته یې که نه؟
ما ورته وویل:

- یوازي د خپلي مور خدمت کوم او په مسجد کي
سبق وایم.

لونگ یوه سا واخیسته، بیا ئې مور ته وویل:
- قوماندان را ته وویل، راسه زموږ انډیوال سه، جنگ
ته دي نه استوم. تا به د ځان سره گرځوم، په تا باور لرم.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

هلته زما سره عربان، د مقاماتو سړي او نور ډېر خلگ
سته، هغه به سبق هم درته وائي.

د دې خبرو په اورېدو ئې د مورد زړه شرک سو، سر
ئې پر له وگرځيدئ او په فکر کي ډوبه سوه، بيا را
پورته سوه، د ځانه سره گډه سوه:

- يا خدايه! ميره او يوازنی ورور دې را څخه
واخيستل، د تربرو له بيړي مي کور او کلی پرېښود،
اوس دې بيا دلته دا ظالم قوماندان را ته بلا کئ...ولي، ما
څه گناه کړې ده؟

د لونگ د مور زړه ته تيره سوه، چي قوماندان له دې
لاس نه اخلي، او پدې چل لاره خلاصوي. هغي خپل
زوی ته څه و نه ويل، او چوپه خوله پاته سوه.

لونگ چي اوس چټ ځوان و، پوه سو، چي د مور ئې
نه ده خوښه. هغه ته يو ځل بيا د خپل بنوونځي سوځيدل،
د پلار او ماما بي رحمانه وژنه، له هغه د کتابونو اخيستنه
او سوزونه ور په ياد سول.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

په فکرونو کې لاهو سو، او د هغو بد مرغو ټوپکيانو
بنی ئې تر سترگو سوي. يو دم لکه له خوبه چې راوبښ
سي؛ د هغه ظالم اواز ئې په غور کې ازانگه وکړه. هغه
لږه شيبه وروسته، بيرته له فکرونو او سوچونو را ووت.
د هغه په زړه کې چې هر څه تير سوي و، خو د اوس
له پاره ئې په ښکاره څه و نه ويل.

لونگ هم يوکليوالی ځوان و، و بیکاره کلیوالي ځوانانو
ته په کلیو کې د ناستي او ولاړی ځایونه، د مجلس او
بنډار ځایونه همدغه د ټوپکوالو اتاقونه وو. د هر ځوان د
بنډار سره مينه وي. ټول د کلي ځوانان پدې مصیبت لړل
سوي و.

لونگ به د خپلي موره په پټه د ورځي يو ځل د
قوماندان اتاق ته ورتلی. هغه هلته کلیوال او غیر کلیوال
خلک لکه: پاکستانیان، عربان او نور ډول ډول خلک
لیدل. چاي، ډوډی او مجلس هلته وو.

د ترور، وژلو، سوځولو او نړولو کیسي، چور او د
څه په لاس راوړلو کیسي به هلکانو کولي، په ورځ کې

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

يو ځل به د نويو ځوانانو د جلب و جذب دپاره د عربي او پاکستانی ISI استازو له خوا پر هغه دنيا او اخرت کي د جنتونو، حورو او غلمانو وعدي او زېري ورکول کيدل. قوماندان له نورو توپکوالو کسانو څخه په جلا کوټه کي اوسيدئ. هغه به زيات وخت د مخابراتي په نوم په يوه کوټه کي د دوو بنایسته هلکانو سره چي په دواړو ئي تورخو بنایسته، بنوی د میکس يا ټيرون کالي اغوستل، دهغوی سره ناست او پروت وو. د مخابراتي کوټي ته هيڅوک بي له هغه د اجازي ورتلای نه سواي. هر هغه څوک هلته ورتلای سواي، چي زيات به ورته اعتباري و.

د لږ وخت په تيرېدو، لونگ په خپله ناسته، پاسته، کړو، بنایست او جرأت سره د عربو او پاکستانیانو پاملرنه ځان ته ورواړوله. لونگ ته اجازه ور کړل سوه، چي په ټولو کوټو او سرايو حتا د مخابراتي اتاق ته هم بي له تلابني او پوښتني ور سي. هغه پدې ډول د دوی په کار او خدمت کي ځان مشغول کړ.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لونگ ته وخت نا وخت د نورو جنگیالیو او افرادو په نیامه (په پټه) کوم عرب او یا پاکستانیوال isi څه لاس هم نیوی، څه پاکستانی کلداری به ئې لاس ته ورتلې. دا کار د لونگ د نور فعاله کیدو او تشویق سبب گرځیدی.

قوماندان هم پر لونگ نسبت نورو جنگیالیو ته زیات اعتماد کاوه. هغه لا د لونگ مور له یاده نه وه ایستلې. قوماندان د خپل کور ټولې چارې لونگ ته وسپارلې. اوس نو لکه مرغانو ته چې د انه واچوې او یا هیلو ته مله په اوبو کې کښینوې.

د قوماندان په خام خیال که ئې د لونگ مور یو ځل بیا په نصیب سي. لونگ سربیره پردې چې د جنگیالیو، پاکستانیانو، عربو او مخابراتي کورنو ته به له اجازې ورتلای سي، د قوماندان کور ته هم په خلاص مټ لاس رسی پیدا کړې و. د لونگ مور د قوماندان، ځای او کورته دلونگ په ورتلو هغه وخت خبره سوه، چې کار تر کار تیر و.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

هغې بیوزلې د لونگ د را گرځیدو هڅې د خپل وس برابر وکړې، خو بې گټې وې. هلته د قوماندان په کور کې د قوماندان درو سرو ورپاته بنځو نسبت نورو مزدورانو ته لونگ ته لا هماغسې د کوچنیوالي په سترګه کتل، چې د خپلې مور سره به د دوی کور ته ورتلې، هغوی به لونگ له نازه لونګین باله.

د قوماندان د هغې مشري تېنټیدلې بنځې لور کوتره چې د لونگ همزولې وه، کله چې به لونگ د خپلې مور سره د دوی کور ته ورتلې، هغه وخت به دې د لونگ سره لوبې کولې؛ اوس دواړه برابر ځوانان وو، وروسته له ډېرو کلونو ئې بیا یو بل سره پیدا کړل. په لیدو ئې هغه تیرې خاطرې په زړونو کې را تازه سوې، دلیدو په هغه اولو څو ورځو کې ئې په زړونو کې یو له بله مینه سره را پیدا سوه او یو پر بل سره مین سول.

د کوترې او لونگ لیونۍ مینه

د لونگ او کوترې تر منځ د کوچنیوالي دوستي اوس د
ځوانۍ په لیونۍ مینه واوښته. د لونگ او د قوماندان د لور
تر منځ مینه د دوو نه تجربه لرونکو ځوانانو مینه وه. د

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دوی د ډېر احتیاط سره سره د ډېر وخت له پاره دا مینه پټه پاته نه سوه.

د لونگ او کوتري تر منځ په پاکه مینه د قوماندان یوازنی کشره بنځه څه، بلکې درې سره په کور کې ناستي بنځي بڼې پوهیدلې. څنگه چې دوی ټولو کوتره خپله لور نه گڼل. هغوی کوتره د بڼې لور بلله. پس درې واړه بڼې خوښي وې چې کوتره بد نامه سي. دوی خوشحاله پدې وې چې کوتره د یوه مزدور سره جوړه ده.

د قوماندان درو سرو بنځو په گډه کوښښ کاوه، چې د کوتري او لونگ تر منځ د مینې اړیکې د بد نامې تر پولې ورسوي. خو کوتري او لونگ په ډېر احتیاط او مهارت د ټولو نه پټه په شپه کې په سرای، پر بام، کله هم په باغچه کې سره لیدل، د خپلې مینې د ټینګښت او بې خطرې پایښت تارونه ئې نغاړل.

دوی دواړه چې به هر ځل سره مخامخ کیدل، د مینې او محبت کولو پر ځای ئې ټول وخت پدې تیرېدئ، چې

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

نور به څنگه پر مخ ولاړسي. نژدې يو کال دوی په پټه سره ليدل. د کورنۍ نجلۍ کوټري خو په وس او اختيار کي يوازي او يوازي خپله اراده او خپل ځان و. هغې به لونگ ته اطمنان ورکوي:

- ځان در سره وژنم، ترخپل سر در سره تيره يم او تر مرگ به در سره يم، بي له تا مي ټول ځوانان په دين او دنيا وروڼه دي، نور لونگه ته پوه سه او کار دي چي څنگه کوي.

لونگ چي د کوټري رښتوني، د مينې ډکي او غيرتمندي خبري اوري، حيران به پاته سو، چي څه وکړي؟ هغه يو غريب، يتيم، بي کسه نوی ځوان دی. هغه داسي په فکر کي ډوب د خپلي مور ليدو ته ولاړی. اوس په دوه زړه کي دی، چي د خپلي مور سره خپل مشکل شريک او مشوره وکړي که نه؟ ځکه لونگ پوهيدی، څه وخت مخکي چي هغه د قوماندان ځای ته تلی، مور ئي دومره ډېره خوښه نه وه.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

اوس نو لونگ حيران و چې څه وکړي. يوې خوا ته هغه کوتره چې مور ئې د کوره وتلې او ورکه سوئ وه، د نيکه کورنۍ ئې ورکه وه، پلار ئې هغه د سپرو د سر قاتل، بل خوا ته خپله غريبې، يوازنی کونډه مور، بي کسي، پردی کلی دا ټول غمونه او جنجالونه به دی څنگه پر سر واخلي؟ اخر څه وکړي؟ هلته د کوترې سره په هر ځل ليدنه کي کوتره د غيرت او ميني خبرې ورته کوي.

لونگ زړه بايللی دی، نه په ناسته پوهيږي او نه په ولاړه. هر څه چې فکر کوي، بله لاره او چاره نه وينې. بي له خپلي مور څخه بل تيرونی خواخوږی او دوست نه لري. چې ده ته مشوره ورکړي. د خپلي مور څخه د بيړي سربيره زيات شرميږي هم، نو توکل ئې پر خدای، زړه ئې را غونډ کئ، راغئ؛ خپل يوازنی مرستندوي مور ته کښينستی، ټوله کيسه ئې بي پردې او سپينه ورته وکړه.

مور ئې چې د خپل زوی خبرې واورېدې او د هغه ميني ته ئې وکتل، په فکرونو کي ډوبه سوه، سر ئې پر

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

زنگونو کښینود؛ ټولې تیرې پېښې ئې یو ځل بیا په فکر کې له سره را وگرځیدلې او تر یوې اوږدې دمې وروسته ئې سر را پورته کړ، او اوږده سائې وایستله. د لونگ د مور نو د لونگ سره د خبرو پر وخت دغه تکیه کلام و:

- لونگه زویه! مورکه دي ستا بلا واخلي. زه چې تپیدم، ستا له پاره تپیدم؛ زما یوازنی هیله ستا خوشحالي او ستا د زړه ساتل دي. که زما د سر په بیه هم دا خبره تمامه سي، ځان به تر تا جار کم. هغې زیاته کړه:

- هو، زویه! زه پوه سوم چې پر کوتره دي زړه بایلی دئ، په هر ډول چې وي، دا کار به ان شا الله کوو. زه ستا د دغې غوښتنې د پوره کیدو په لاره کې درسره یم. د لونگ مور له ځایه ورو ولاړه سوه، خپل زوی لونگ ئې پر سر او مخ مچ کړ او په زړه پوري ئې تینگ ونيوئ، بیا ئې ورته وویل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- گرانه زويه! ما تاته ويلې وه چې زه نوره بڼه نه يم، اوس نر ميره يم، ستا په خاطر د کوترې د پلار پر ټولو بديو او دښمنيو ئې سترگی پټوم. زه چې تالرم، عزت لرم؛ نو مور دې ستا بلا واخلي، فکر دې مه خرابه وه. غر که هر څومره لور سي بيا هم پر سر ئې لاره سته. بڼه سو، چې خبره دې کړم، "سلا د مړو هنر دئ" ته بې غمه اوسه، په يوه اوونۍ کې دننه دننه به زه هر څه درته سم کړم. يو ځل به زه خپله هم کوتره له نژدې ووينم. په رنگ کې خو کوتره بڼايسته او په خوی کې هغه وخت چې ما ليدلې وه، يوه حيا ناکه نجلۍ وه، مگر دا څو کاله ما دنژدې نه ده ليدلې، بڼه دئ، زه به ئې يو ځل بيا هم ووينم.

لونگ خوشحاله او زړه ئې باغ، باغ سو. د خپلې غيرتي مورجاني لاسونه ئې ورمچ کړل، له هغې ئې رخصت راواخيستی او بيا د قوماندان ځای ته په خوشحالي او هوس ولاړئ. د شپې د ډوډۍ پر وخت ئې په کوتره ځان وليدئ، خو د خبرو موقع نه وه. د ماخستن

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

تر لمانځه وروسته ئې تلوار و، چې د خوب په پلمه له مجلسه ولاړ سي.

لونگ ته محکه ځای نه ورکوي، په زړه کې ئې اور بل و، غوښتل ئې چې ژر د کوتري سره وگوري، څو دغه خپله خوشحالي د هغې سره نیمه کړي او ورته ووائې، چې مور ئې ورسره منلي ده او هغه به مرسته را سره کوي.

کله چې دا نور ټوپکوال ځوانان پرېوتل، لونگ د قومندان کور ته تیر سو. په زړه ئې نویو الله خبر و، خو د کوتري سره مینې ئې بیرې او وهم له مغزو تښتولی وو.

کوتري هم دننه په کور کې خپلې دوی سترگې د خپل زړه وړونکې لونگ د راتلو په انتظار د سرای د دروازی د غلام گرد پر لوري پیره دارانې کړې وې. په خپله خونه کې دننه د پردې تر شا په تیاره کې د بت په شان ولاړه وه.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دا شپه نو د دوو یو پر بل گرانو له هر څه محرومو
ځوانانو له پاره د امیدونو او خوبونو د رښتیا کیدو یوه د
خوښیو ډکه پیلامه وه، خو خورا گرانه پیلامه.

کله چې لونگ مازي تر دا غلام گرد د سرای غولي ته
ور تیر سو، کوتره د سترگو په رپ کې لکه لمبه پر را
تاو سوه او لونگ ته ئې پر ځیگر، ځیگر په خپلو نرمو او
پستو لاسونو سوکان ورکړل او بیا ئې لونگ په خپله
نرمه او گرمه غیره کې داسې تینگ ونيوئ.

لمړی ځل دی چې کوتره او لونگ سره غاړه او غړی
سول. لونگ د کوترې د زړه درزا په خپلو غورو اورېدل.
کله چې ئې د کوترې ومخ ته وکتل، وئې لیدل، چې د
کوترې تر سترگو اوبنکې پر نازکو، سپنو او سرو
بارخوگانو داسې رنې رنې را بهیدلې.

لونگ هم د دې په نرمه غیره کې خپل حواس بایلي

وه.

کوترې لونگ ته وویل :

- څونه وځنډېدې؟ تا خو ویل ژر راځم!

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لونگ گنگوره سو په ځان نه پوهیدئ.

کوټري بیا پوښتنه ځینې و کرل! تاخو وویل:

ژر راحم څونه وځنډې دې؟

بیا نو لونگ وویل:

- یوازي یوه شپه نه وم.

کوټری وویل:

- ما چې ویل کال تیر سو.

لونگ وویل:

- راسه، چې زېری درباندي وکړم!

- بڼه، ژر سه را ته وایه!

لونگ وویل:

- ولاړم، خپل زړه مي راغونډ کئ، خپلي مورجانې ته

کښینستم ټوله کیسه سپینه او صفا ورته وکړه.

پوهیږئ؟... هغې راسره خوښه کړه، چې زه به له تا سره

واده وکم.

کوټری وویل:

- بڼه، مور دي نور څه ویل؟

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- مور مې راځي او ستا سره خبرې کوي.
د لونگ او کوټري شپه پدې ډول سوالونو او ځوابونو
کې دا لته په ولاړې داسې خوږه او لنډه تیره سوه، چې
د وی یو د بل په لیدو او کیسو لا ماړه نه وه، درنگ ملا
د سهار اذان وکړ. ډېرو لږو ځوانانو به په خپل ژوند کې
د اسی یوه شپه تیره کړې وي.
د بلي ورځې په سهار لونگ بې خوبه و. سم کار ئې
نه سو کولای، مگر نسبت نورو ورځو ته زیات خوښ و.
په اتاق کې راټول جنگیالي، قوماندانان، عربان او
پاکستانيان ټول د لونگ رفتار، بې خوبی او خوشحالی
ته د شک په سترګه کتل.
هلته د لونگ مور هم چورتونه وهل. هغې د ځانه
سره فکر کاوه، که د قوماندان لور ته په مرکه ورسم،
باور ئې نه راتلئ، چې خیر دي وویني. ځکه پوهیدله په
دې چې دا او زوی ئې غریبان دي. دې په خپله هم د
هغوی د کور مزدوري کړې ده او لونگ هم د دوی
مزدور او د مزدوري زوی دی.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دا زما ورتگ او مرکه به قوماندان بده وگڼي. هغه به دا د ځان سپکاوی و بولي. له امکانه ليري نه ده چې زوی مې په يوه تور را تومتي کړي. هغه به بندي او حتا د مرگ خطر ئې هم سته. پيسې نه لرو، چې د جگ ولور او لوی واده خبره ور سره وکړم.

د لونگ مور په چرتونو کي د خپل ميړه او ورور وژنه او د قوماندان نا پاکه کړه وړه هم په زړه کي ورتير سوه، او نوره هم په فکر کي ډوبه سوه، چې په راتلونکي کي به د هغه سره څه ډول دوستي پالي؟!... هغی چې هر څومره فکر وکړ، نو دا دوستي هيڅ ممکنه نه وه!

د لونگ مور د ځانه سره وويل:

- يوازي دا يوه لاره را ته پاته ده، خير دی د لونگ په خاطر به قسم مات کم، د قوماندان کور ته به وروسته له ډېره وخته يو ځلي ورسم، خپله به مخامخ د کوتري سره له نژدې وگورم.

د لونگ مور بله ورځ د قوماندان کور ته ورغله. د قوماندان بڼخو د لونگ د مور په ورتگ زياتي خوشحاله

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

او هم حیراني سوي. بنځو بیا هم د لونگ د مور عزت وکړي. ځکه د لونگ مور وروسته له زیات وخت تیرېدو څخه د دوی کور ته بیا ورغلي وه.

کوتره چې د لونگ د مور د ورتلو په مقصد پوهیدله، د هغې په لیدو زیاته خوښه وه. د لونگ مور هڅه کوله، چې د خپل ورتگ سبب یوازې وکوټی ته و وائي او د هغې د خولې خبرې واورې. د ماپښین د لمانځه پر وخت، کوټی د لونگ مور ته د اودس تازه کولو کېدو له اوبو ډکه کړه او ور ته وئې ویل:

- خاله، د اوداسه اوبه دغه دي، لمونځ به زما په خونه کې وکړي.

د لونگ مور خوشحاله سوه، تر اودس تازه کولو وروسته، د کوټی خونې ته ولاړه. کوټی د لمانځه مسله ورپسې ور وړل. د لونگ مور د لمانځه تر ادا کولو مخ کې کوټی ته د خپل ورتگ سبب ووايه، چې ما ته لونگ خبره کړې ده، غواړم ستا له خولې ئې هم وارم.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- زويه! مور خو ډېر غريب خلگ يو، زه او لونگ خو هيڅ شى كور، ځاى او پيسې نه لرو، ته څنگه زما د زوى سره واده كول غواړي؟

كوتري په ډېر جرات سره د لونگ مور ته وويل:

- موري! په هر څه خبره او پوهيږم، ډېري پيسې زما پلار لري. دغسې ډېري ماينې هم لري... په خداى باور وكه، چي يوه ورځ مو د خوشحالى گوله نه ده خوړلي؛ ټوله ورځ په كور كې وهل، ډبول، جنگونه او دعوي وي. بي له لونگه نور ټول نارېنه وما ته وروڼه دي.

كوتره د دې خبرې په كولو سره په ژړا سوه، او د لونگ د مور پر لاسونو وړ پرېوتله او په ژړا كې ئې ورته وويل، بي له لونگه ژوند نه غواړم، ته مي مور سه، زه به دي لور سم. هر څه چي را ته وائي، هغسې كوم.

د لونگ مور د كوتري اوبنكي وړپاكي كړې او وعده

ئې ورسره وكړه. هغې ته ئې وويل:

- زويه! زه لاره جوړوم، ته بيغمه اوسه.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

کوټري چي د لونگ د مور مهرباني او ډاډگيرنه
واورېدلې، نو ئې د هغې لاسونه ورمچ کړل، او ورته
وئې ويل:

- موری! زه دي بل زوی سوم.

د لونگ مور هم کوټره پر تندي مچ کړه.

د لونگ مور د لمانځه تر ادا کولو وروسته، کوټري ته
وويل:

- زويه! بيا به لونگ ته نوري خبري وکړم. اوس به

زه ولاړه سم، چي دا مندي دي اشتباه و نه کړي چي ډېر
وخت مي ستا په خونه کي تير کي.

د لونگ مور د خوني را ووتله، د قوماندان له بنځو
څخه ئې هم دکورته تلو رخصت واخيست او د هغوی له
کوره راووته.

په لاره کي ئې لونگ وليد او پوهه ئې کړ، چي خبره
سمه ده. بيا بله ورځ يو ځلي کور ته راسه.

*** **

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ماښام چې کوترې او لونگ بيا سره وليدل، کوترې ژر
لونگ وپوښتی:

- مور دي نورڅه وويل؟
لونگ ور ته وويل:

- مور مي ستا څخه خوشحاله وه، ما ته ئې وويل، يو
ځل بيا کور ته راسه.

کوترې لونگ ته وويل:

- نو څه ته گورې، ژر ورسه، چې مور دي خامخا
څه درته وائي.

لونگ کوترې ته وويل:

- اوس شپه ده، سبا به ستا له پلاره اجازه واخلم، کور
ته به د مور ليدو ته ورسم.

خو کوتره نا ارامه وه، نه پوهيدله چې د لونگ مور به
کومه لاره پيدا کړي، چې زما او د لونگ واده وسي. پدې
خبرو خبرو کي بيا پر دوی سهار سو.

بله ورځ چې لونگ د مور ليدو ته راغی، مور ئې
هغه ته وويل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- زويه! د پنجشنبې په شپه به کوتره له کوره را وتښتوي، ما به هم خپل يو څه ضروري شئ مې سره تړلي وي، درې سره به دا کلي هم لکه خپل د پيدايښت ټاټوبي چې مو پرېښود، پرېږدو. هو دا ځل نو مور مجبور يو، چې د دې بلاو (مجاهدو) څخه د ځان خوندي کولو په خاطر ليري هغه د کفري حکومت په لاس کې نژدې ښار ته ننوځو چې پته مو د دوی څخه ورکه سي.

د لونگ مور له لږ چوپټيا وروسته زياته کړه:

- که څه چې ما خو ښار ليدلې نه دئ، زويه! اما خدای بڅښلي پلار به دي کيسه کوله، چې ښار يو غټ ځای دئ، هلته خلک ډېر دي؛ هلته به ژوند او گوداره کوو. خلک وائي تر کلي په ښار کې کارونه زيات دي. يوازنی د پټيدو ښه ځای هم ښار دئ. هلته په ډېرو خلکو کې مور خلک څه پيژني. تر هغو به هلته ژوند کوو تر څو چې دا ټوپکوال خدای ج ورکوي.

د لونگ هم د خپلي مور خبره خوښه سوه. هغه چې شپه په خپل کور کې د مور سره تيره کړه، سهار ئي

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

هوس و، چې ژر ولاړسي. ځکه غوښتل چې کومه خبره کړي، خو هغه هم تیاری ونیسي.

په دغو وختونو کې لا ټول کلي یو مخ تور (خالې) سوي نه و، څه کورنۍ لا پر خپلو کورونو پاتې وې. تر لنډ ځنډ وروسته، لونگ بیرته د قوماندان ځای ته را ورسیدئ.

لونگ ولیدل چې په دا یوه شپه کې وضعه بدله سوي ده. د قوماندان په کور کې د یوې لوی میلمستیا له پاره تیاری نیول کیدئ. د کور په مخ کې څو سړیو لږګي ماتول، څو تنو نورو په سراچه کې د دیګدانو په جوړولو او څو تنه نور د مځکي په اوارولو او سمولو سره بوخت وو.

سره له دې چې نیم کلي تور ولاړ دئ، بیا هم په کلي کې پاته خلک را جمع سوي دي. په همدې وخت کې لونگ را ورسیدئ. قوماندان چې لونگ ولید، هغه ته ئې وویل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- لونگه! ته چيري غيب وي؟ د كار پر وخت ورك سي. څه، دلته څه كوي چي ولاړ ئي، كور ته دننه ورسه، د بنځوسره كومك وكه.

لونگ د وضعي په ليدو په چورتونو كي غرق سو. دى نه پوهيدى چي اصلي كيسه څه ده؟ كله چي كور ته دننه سو، گوري چي په كور كي بنځي پورته او كېننه كيږي. بنځو چي لونگ وليدئ اوس نو هر كار په لونگ كوي. هغه هم د بنځو سره په كار لگيا سو. هڅه ئي دا وه چي ځان پوه كړي.

د نورو ورځو او ميلمستيا وځلاف نن خپله مينه كوتره نه سي ليدلاى. كوتره د خپلي خوني نه راوړى؛ ټولو بنځو بڼه كالي اغوستى وو، هري يوې پسولونه په ځانو ځړولي وو، د ټولو لاسونه سره وو، هري بنځي د ناوى په شان ځان جوړ كړئ و. د لونگ دا اوله ورځ وه، چي دا سي ډېري سينگار كړي او جوړي كړي بنځي ويني. اوس خو لونگ چټ ځوان و؛ په هر څه بڼه پوهيدئ، مگر دا چي خپله كوتره نه سي ليدلاى، يا هغه له خوني نه

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

را وځي، نو سخت غمگين و. تر ماښام پوري لونگ د
بښو سره کار وکړ، مگر کوتره ئې و نه ليدله.

شپه سوه، لونگ راغی، د نورو جنگياليو په مجلس کي
کښيناست، خو فکر ئې ډېر خراب و. لونگ همدلته د
نورو توپکيانو د خولي خبر سو، چي سبا سهار د
قوماندان سرکښ له کوره سړي او بښځي راځي، د
قوماندان د لور کوترې شيرپني او دستمال وړي.

د دې خبر په اورېدو سره نه يوازي د لونگ پر سر
بلکي په سينه کي اور بل سو، مخکه سره سوه، د ده پر
شپه سوه؛ نه پوهيدئ، څه وکړي.

يوې خوا ته قوماندان ډېر خوښ و، او وېل به ئې چي
د يوه لور کور سره ئې دوستۍ خبره سوي ده. لونگ
له مجلسه ولاړ سو، او ولاړي؛ په خپله چريکي بستره
ننوت، له ځانه سره ئې د غم په دنيا کي دخلاصون لاره
لټوله.

قوماندان راغی، شا و خوا ئې وکتل او په مغرورانه
ډول ئې وويل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- هلکو، پام مو ونیسئ، چې سهارزما د میلنو بڼه
عزت وکړئ، دغه مي مشره لور ده، زوی نه لرم؛ دا
زوم به مي زوی هم سي. په خپله کور ناخبره.
لونگ غمجن پروت دئ، هر څه پر خپل زړه تیروي
او لار لټوي.

دکوزدې شپه د کوتري تیبته

دا هغه شپه وه، چې توپکمار د خپلي لور کوتري د ورکړی خوشحالی کوله. خپلو سرو ته ئې د سبا ورځي د میلنو دعزت کولو او کارونو د وېش امرونه کول. ده خپلي خبري نوي پوره کړي، چې یو پیره دار راغی او هغه ته ئې د اسي ویل:

- قوماندان صاحب، نن بندي ته چاهيڅ پوډی رانه

وره!

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

قوماندان د نورو ټوپکوالو په شان چې د خپلو بادارانو (ISI) څخه ئې زده کړې وه، د هغوی د پلانو او غوښتنو برابر ئې هر مکتب لوستی او هر حکومتي مامور، سرتیرئ او افسر چې نیوی هغه ئې ژوندی نه پرېښود. دوی به اسیران مسله کول، په دار ځړول، سنگسار کول او په فجیع توګه به ئې وژل. هغه څوک چې د پیسو په مقابل کې به ئې د تبادلې او خوشي کیدو امکان و هغه به ئې په پیسو تبادله کول. او که به ئې پیسې ورنه کړې، هغه ئې وژل.

ټوپکیانو د بندي د ساتلو هیڅ عادت نه لاره مناسب ځایونه او تدبیرونه، نه لرل. اول ځل و چې قوماندان خپل ځس ژوندی بندي ساتلي و، د دې خبر په اورېدو چې کړئ ورځ ئې بندي ځس وړې پروت دئ، خدای سته، له ځانه سره څه څر سو. ځکه قوماندان او ټول ټوپکوال پوهیدل، چې بندي د ده ځس او د هغې کوټري نیکه دئ، چې سبا ئې بل ته دی کوزده کوي. قوماندان پر لونګ ږغ وکئ:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- هلکه لونگه! پورته سه، کور ته ولاړسه، وگوره،

که د خوړو څه وه، بندي ته ئې راوړه.

لونگ چي په يو عالم غمونو او فکرونوکي ډوب پروت و، تر دغه وخته پدې هم نه پوهيدئ، چي دغه بندي د قوماندان خُسر او پر ده د مينې کوټري نيکه دئ. لونگ ځکه په ډېره مينه له ځايه ولاړ سو، او د قوماندان کور ته ولاړ، چي که وکولای سي، کوټره له نژدې وگوري او ځان پدې پوه کړي، چي دکوټري اراده څه ده او څه کوي؟

لونگ چي د قوماندان کور ته ورغی، د قوماندان د هري بنځي د خوني دروازه ئې جلا جلا ور وټکوله، د څه خوړو د تيارېدو غوښتنه به ئې ځيني وکړه، خو د ده بيوزله په خبره هيڅ يوې هم غور و نه کړاو. ځکه د قوماندان بنځي پوهيدئ، چي بندي خو د کوټري نيکه او د دوی د بني پلار دئ.

لونگ ته خدای ور کړه، دغه ئې پلمه وگڼله او راغی د کوټري د خوني دروازی ته. د کوټري د خوني د

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دروازی ځنځیر ئې وشرنگاوه، او په کښته اواز ئې ور
برغ کړل، ور ته وې ویل:

- لونگ یم، لونگ!

کوټري چې تیره شپه لونگ نه و لیدلې، ډېره غمجنه او
د ځان سره ئې زیات ژړلې و. ځکه پلار ئې د هغې له
خوښی خلاف، اراده درلوده، چې سبا ئې بل چاته
کوزده کړي. هغې د لونگ سره ژبه کړې وه او د لونگ
سره ئې مینه وه. نو له ډېره گرومه او خواشینی څخه ئې
زړه پرسیدلې و؛ نه پوهیدله چې څه وکي.

څه وخت چې ئې د لونگ اواز واورېدئ، لکه د
اسمانه چې یوه غیبی ناره پر وسي، ژر ئې دروازه
خلاصه کړه او لونگ ئې په خپله غیږه کي ټینگ ونيو،
خپري ئې په ولگولې. لونگ ور ته د خپل کار او
فعالیت خبري لنډي وکړې، او د تینستي پلان ئې ورسره
شریک کړ. بیا ئې ور ته وویل:

- پلار دي را استولی یم، د هغه بندي د پاره ډوډی را

کړه چې ور ئې وړم .

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

کوتره د دې خبرې په اورېدو شکمنه سوه، ځکه دا نه پوهیدله چې بندي به د دې نیکه وي. باور ئې نه راتلئ، چې د هغې نیکه دي د دې پلار تر دا اوسه ژوندی ساتلی وي. بیا هم هغې ژر، ژر خپل له خونې را ووته، څه د خوړو شیان ئې سره جوړکړل او لونگ ته ئې ورکړل.

کوټري لونگ ته وویل:

- دا معلومه که، چې بندي څوک دی؟ نه چې زما نیکه

وي.

کوټري لونگ ته وویل:

- زه پر خپل نیکه زیاته گرانه وم، که هغه و او کولای

دې سواى، زما او ستا د مینې او تښتې بیان ورته وکړه،

که مو په وسه وه، نیکه به هم د ځان سره وتښتوو، د

لاري ملگری به مو وي.

لونگ په یوه کاسه کې خواړه را واخیسته او کوټري

ته ئې د تښتې د تیاري نیولو وخت ورکړئ.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لونگ خواړه را وورل؛ پیره دار لونگ ته اجازه ور
کړه، چې په خپله د بندي کوتي ته دودى ور وړی. لونگ
له بندي څخه وپوښتل، چې څوک یې؟ هغه ور ته وویل،
زه د قوماندان خُسر یم.

لونگ خوشحاله سو، په یوه شبیه کې ئې هغه په خبره
پوه کئ.

مؤطف پیره دار، فکر کاوه چې لونگ خو تر ټولو
پیره دارانو زورور حتا د مقاماتو سرى او د قوماندان د
کور سرى دئ، له بندي سره د لونگ تماس ئې یوه
معمولى خبره وبلله.

لونگ چې د بندي سره خبره پخه کړه، هغه لوبنى چې
خواړه ئې پکښى را وړي و، هغه ئې د بندي سره
پرېښود. خپله بیا د قوماندان کور ته ولاړ، خپلي مینې ته
ئې حال ووايه. کوتري وختي لا خپله غوټه تړلې وه.

کوټره له کوره را ووته، د مؤطف پیره دار سره ئې
په خبرو ځان اخته کړ. په دغه وخت کې چې کوتري د

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

پیره دار سره خبرې کولی، لونگ راغی، پیره دار ته ئې
وویل:

- هغه د ډوډۍ لوبښی می د بندي سره هیر سوی دی،
کلی را کړه، چې زه لوبښی را واخلم، تاسې خپلي
خبرې کوئ.

ځوان، مجرد او له هر څه محرومه پیره دار، په خپل
ژوند کې دیوې ځوانې نجلۍ په نرم او پاسته برغ کې
خبرې نه وي اورېدلي، و نجلۍ ته ئې مخامخ سم
کتلای نه سواى؛ هغې پر خبرو ئې داسې خوند اخیستی،
چې له خوښۍ ئې بدن خوله خوله سوی و. په ځان او دې
جهان نه پوهیدئ. ده خو د عربو او پاکستانی جاسوسانو
څخه دجنت او هورو بیا نونه اورېدلي وه، فکر ئې کاوه
چې دهوري سره مخامخ سوم. د بندي د کوتي کلی ئې
لونگ ته ورکړه.

لونگ لوبښی هلته پرېښود، بندي ئې خوشي کئ. بندي
په بیړه دباندې ووتی. لونگ خالي کوټه قفل کړه، بیړته
راغی، کلي ئې پیره دار ته ورکړه. کوټره او لونگ

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دواړه هم راووتل وه. لونگ، کوتره او د کوترې نیکه درې سره یو ځای سول.

اوس نو کوتره په داسې شپه د کوره د لونگ سره تېنټې چې سبائې د ورکړې ورځ وه. هلته په بل کلي کې د لونگ مور خوهم سبا شپې ته چې د جمعې وه د لونگ او کوترې راتلو ته انتظار کاوه. دا څه خبره وه چې حالات بل شان سوي وه.

د لونگ مور به لا سبا خپله تیاري نیول، چې دا دی یوه شپه مخکې لونگ، کوتره او د کوترې نیکه ورته راورسیدل.

د لونگ مور لکه څنګ چې لونگ ته به ئې ویل: "زویه! زه له دې وروسته، بڼځه نه یم؛ بلکې د نرمیره په شان به ستا تر شا ولاړه یم"، په رېښتیا چې هغه په دغه شپه د دوی د راتګ تود هرکلی وکړ. وروسته ئې خپل د خواری څه چې لرل، ټول ځای پر ځای پرېښول؛ په تیاره کې څلور سره د لونگ د مور له خونې هم ووتل.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د هغوی پرېکړه داسې وه، چې داسې ځای ته به ځانونه ورسوي، چې د قوماندان له ظلمه څخه ئې ژوند مصون سي. دوی د حکومت تر کنترول لاندې لوی ښار ور او مناسب ځای بلې. هغوی څلور واړو د شپې په تياره کي خپل منزل کاوه او تر لوی ښاره ئې ځانونه رسول. هر یو پر لاره د ځان سره فکر کاوه، چې چیري څو؟

نیکه فکر کوي، څنگه به خپله نوره کورنۍ پیدا کوم؟ که د قوماندان سړو پیدا او ونیولو، څه به را سره وکي؟ د لونگ څخه هم خوشحالي هیږه وه. خو د هغه مور به ټولو ته ډاډگیرنه ورکوله چې خدای مهربانه دئ، هرڅه به الله تعالی سم کړي.

کوټري د لونگ سره د مینې په خاطر کور پرېښود. لونگ د کوټري سره د مینې لرلو له امله د یوه زورور قوماندان بدې او دښمني پر سر واخیستل. د لونگ مور د خپل زوی د هیلو د پوره کولو له پاره ډول ډول خواری پرځان منلي دي. کوټره د لونگ په تشوېش پوهیدله، د

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

خپل لونگ پر اوږه ئې لاس ورکښيښود او داسې ئې ورته وويل:

- زما لونگه! فکر مه کوه، يو ځای به ژوند کوو، که ژوند نه و، دواړه به يو ځای مرو.
لونگ جواب ورکړی:

- تا چې لاس کښيښود پر ما زه نو ولي سر کښيښودمه پر تا دوی د کلي څخه د لوی ښار پر خوا نژدې اووه ساعته په تياره کي منزل کړی و، چې ورباندي سهار سو. سخت سترې وو، ښار هم نور ليري نه وو. دا دې تر لمرختومخکي يوه د خاورو ډکه لاری (ټرک) ورته ودرېدل. دوی هم ور پورته سول.

پر هغه لنده خاوره کښيښوتل. لمر څرک موټر حکومتي تلاشی ته تم سو. تلاشي والو لونگ له موټر څخه کښته کئ. لونگ د جلب او احضار د گروپ په لاس کښيوت.

*** **

سهار د قوماندان په کور کې

سهار وختي د ټوپکوال قوماندان په کور کې ټول نر او
بنځي بيا په خپلو کارونو بوخت سوه. دلونگ پوښتنه هره
بنځه کوي چې د هغوی سره پکارو کې مرسته
وکړي، لونگ نه پيدا کيدئ. د کوټري د خوني دروازه
ټينگه ترلی وه. ټولو بنځو فکر کاوه، چې کوټره
شرميري، ځکه نو د خوني څخه د باندي نه را وځي.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ځانېست سو، بښو په خپلو منځو کې یوی بلی ته سره
وویل:

- کوتره که بیده وي، باید چې اوس ئې را وپښه کړو.
که شرمیري هم ئې له خونې را وباسئ، چې څه ئې
جوړه کړو، اوس به مرکه والي بښي را ورسیري، دا به
لا بیده وي.

یوه میره ئې ورغله، د کوترې د خونې دروازه ئې
ور ودبوله. بیا هغې هغه بلي بنې ته ور ږغ کړل، چې
راسه، ته دروازه ور وټکوه، گونډې ستا په ږغ به
دروازه خلاصه کړي. هغې هم خپله وسه وکړه او نارۍ
ئې کړې:

- کوترې، کوترې!

خو کوترې ځواب ور نه کړ. نو هغه دریمې میرې ئې
وویل، چې لونگ ته ور ږغ کړئ، چې هغه د کوترې
پلار خبر کړي، هغه به راسې، زموږ په خوله دا نجلۍ له
خونې د ادۍ نه را وځي. دوی په لونگ پسې هم ډېر
احوالونه وکړل، لونگ هم پیدا نه سو.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

په دې وخت کې ږغ وسو، چې هغه دې د کلي سر ته
مرکه وال را ورسیدل. د کوترې یوې میرې جرات وکړ،
له خپله کوره را ووتله او قوماندان ته ئې د یوه توپکې پر
لاس احوال ورکړ، چې قوماندان ته ووائې یو ځل کور ته
راسه. قوماندان چې خبر سو، بنځه ئې را وتلې، نو په
زړه کې بنځې ته وخبمیدئ، دغسې قهرجن او چوپه
خوله کور ته راغئ،

بنځو ئې ورته وویل:

- سړیه! له یوې خوا، مرکه والې بنځې هغه دي را
رسیري، له بلې خوا دي دا لورکوتره له خونې نه را
وځي.

قوماندان په ډېر قهر ورغلی او د کوترې د خونې
دروازه ئې په لغته ووهله، دروازه پاشنه سوه، مگر، له
هغه لوري ئې کوم غبرگون و نه لید. قوماندان څه
بنکنځل منځل وکړل او خپلو بنځو ته وویل:

- ورسئ، اوس ئې نو په زوره را وباسئ.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

بښځې چې خونې ته ورننوتې، خونه ئې هر څه وپلټله، په خونه کې کوتره نه وه.

بښځو بیا قوماندان ته احوال ورکړې، چې کور ته راسه. قوماندان بیا خبسمیدلې کور ته راغی. بښځو خبر کړې چې کوتره خو په خونه کې نسته. قوماندان فکر کاوه، په کور کې به چیرې بل ځای پته وي. هغه بیا وویل:

- وگورئ، هر چیرې چې وي، پیدا ئې کړئ. بښځو کور او باغچه ټوله وپلټل؛ د دوی ټولې هڅې بې نتیجې سوې. خبره لڅه سوه، چې کوتره نه سته. د قوماندان لونگ په کار سو. هغه وپوښتل، دا لونگ چیرې دی؟

په لونگ پسي چې ئې سړي واستول. لږ شیبه وروسته، دا خبر هم ورته راغی، چې لونگ هم نه سته. قوماندان امر وکړ، ولاړ سئ، د لونگ کور ته، هغه را ولی، هلته ئې بندي کړئ، دی ولي بې له خبرتیا په داسې مهمه ورځ چې د کار ورځ ده، کور ته تللی دی.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

په دغه وخت کې مرکه وال نر او بنځي د نجلۍ د ور کولو او دستمال وړلو په نیت را ورسیدل. بنځي ئې کور ته ننوتې او نارینه په سراچه کې ځای پر ځای سول. چای تیارې وې خلگ کار کوي. د ورجو او غوښو تر دیگو لاندې اورونه بل دي او دیگونه په مستې کې اېشي. میلمانه د قوماندان سره ناست وو، خو قوماندان سخت نا ارامه معلومیدئ. هر څوک له ورايه په پوهیدئ، چې کومه خبره سته.

قوماندان ته پرله پسې څوک راځي اوځي ده ته په غوږ کې یوه خبره کوي. د هر استازي تر خبرې وروسته، د قوماندان وضعه نوره هم خرابیدله.

دا خبر هم ورته راغئ، چې بندي هم د شپې تېښتیدلې دئ. قوماندان اوس پدې خبره یقیني سو، چې فساد ئې په لور کې دئ او هغه هم تېښتیدلې ده. لږ وروسته، دا خبر هم ورته را وړل سو، چې لونگ هم نه سته؛ حتا د لونگ مور هم له خپله کوره کډه سوې ده او څوک نه پوهیږي، چې چیرې به تللي وي.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د قوماندان وضعه تر پخوا هم نوره خرابه سوه. مرکه
وال چې هر څه ورته وائي، دی په مجلس نه سي ور
گډېدلای؛ قو ماندان لکه د ډېرو اوبو ژرنده چې اوبو پر
سر اخیستي وي، دی هم خپلو چورتونو او غمونو داسي
پر سر اخیستی و.

د غرمي د ډوډۍ وخت را ورسیدئ. په همدې وخت
کي څوک راغئ، له قوماندانه ئې وپوښتل، چې ډوډۍ
وکاږو؟ قوماندان د تائید په توگه خپل سر وښور او. کله
چي د لاس پرېمینځلو گډوي او دوشی گانې راوړل
سوي، مرکه والو د لاسونو له مینځلو څخه ډډه وکړه.

هغو غوښتنه وکړه، چې قوماندان صاحب اول زموږ
کار راخلاص کړه، چې زړه مو بیغمه سي، بیا به د خیره
سره لاسونه ومینځو او ډوډۍ به په خوند وخورو.

قوماندان غوښتل ځان تیر کړي. هغه نه پوهیدئ څه
وکړي. ځکه ده ته غم ور پېښ دئ. په کورنی او دوستانو
کي خو هغه داسي څوک نه و پرې اېښي، چې دی ور
سره مشوره وکړي. مهمه او خطر ناکه خبره ئې لا دا

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

وه چې مرکه وال هم تر ده کمزوری نه وو، چې دی ئې
د نورو په شان په خپلو توپکوالو وبيروي.

قوماندان د پان او پیرانگ ترمنځ ولاړ و، هرڅه ئې
هیر سول. د مرکه والو مشر وویل:

- تر څو زموږ شیرېنی او دستمال را نه کړې،
مورېدوې نه خورو.

قوماندان د مرکه والو مشر سپین ږېړئ له مجلسه را
ولاړ کئ. کله چې ئې د ناستو خلکو څخه جلا کئ، بیا ئې
ورته وویل، چې د شیرېنی ورکولو ته اوس چمتو نه دئ،
بیا به وروسته گورو.

مگر د مرکه والو مشر د قوماندان خبره و نه منله او
فکر ئې وکئ، چې امکان لري. قوماندان به د ډېرو پیسو
غوښتونکی وي. نو ئې ورته وویل:

- گوره، دوستي د سلو کلونو لاره ده، ما ترکور، کلي
قوم او سیالانوپوري مه شرموه، کنجوسه! هر څه چې
غواړې، ووايه.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

قوماندان د عادت خلاف، چې هيڅ وخت ئې داسې نه
كول، مركه وال ته وويل:
- يوه شيبه صبر وكړه.
قوماندان خپل كور ته راغئ، خپلو درو سره بنځو ته
ئې وويل:
- اوس څه وكړم؟
بنځو ئې ورته وويل:
- د لته په كور كې هم راغلي بنځي غوښتنه كوي چې
يو ځل نجلۍ وگوري.
قوماندان خپلو بنځو ته وويل:
- شيربنۍ به وركړو. اول خو به كوتره پيدا كړو، او
كه هغه پيدا نه سوه، نو بيا به زرکه ورته ور واده كړو.
د دې خبرې په اورېدو ئې گراني بنځي دونه بد
يووړل، چې مه ئې كوه خبرې. لومړۍ ئې په قهر ميره
ته مخ راواړاوه، او بيا ئې ورته وويل:
- ماينه (دكوتري مور) دې خورا بنه پيدا كړه، چې
پاته د هغې لور سوه. پام چې دا كار و نه كړې؛ او

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

گوره! زه خپله لور (زرکه) د کوترې په عوض کې چا ته نه ورکوم.

قوماندان بې نتیجې بیرته میلنو ته راغی، مرکه والو له ډوډۍ خورلو ډډه وکړه او ولاړ سول. د خلکو سپکاوی خو وسو، اوس نو د هغو غبرگون ته قوماندان ځان چمتو کاوه. د مایني ورکه، د لور ورکه، د خسر تینسته د ده له چنگاله، دلته د خلکو سپکاوی اوس نو قوماندان د ځان د ساتلو په ویر اخته سو.

لونگ سرتیری سو

هلته چې د حکومتی تلاشۍ پر پوسته باندي لونگ د جلب او احضار سرو له موټر کښته کړ، نو د لونگ مور، کوتره او د هغې نیکه هم له موټره ورسره کښته سول. دوی هم درې سره هلته د تلاشۍ د پوستي څنگ ته په

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

انتظار کښینستل. د کوترې او د لونگ د مور تر سترگو اوبنکې بهیدې. گوري چې څه به پینښ سي. نژدې غرمې ته د جلب او احضار سر و لونگ او دوه درې نور هلکان کوم چې عمرونه ئې و جلب ته برابر وو، د موټرونو را کښته کړي وو، ټول ئې یوځای ښار ته وړل.

څه وخت چې عسکري موټر د ښار پرخوا حرکت کاوه، نو د لونگ مور، کوتره او د کوترې نیکه هم دغه موټر ته ورپورته سول. که څه چې سرتیرو ئې مخالفت کاوه، خو د دوی زاری او د لونگ د مور ژړا وه، چې د لوی افسر پر زړه خدای د رحم اوبه تیري کړي، اجازه ئې ورکړل چې دوی موټر ته پورته سي. مشر افسر سرتیرو ته وویل:

- ښځي ورسره دي، تر ښاره به ئې په موټر کي ورسوو.

لوی عسکري موټر ښار ته د رسیدو سره سم د جلب او احضار د کمیساری مخ ته ودرېدئ. لونگ او نور هلکان ئې د موټره کښته او د کمیساری افسرانو ته ئې

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

وسپارل. د کمیساری سرو د خپلو اصولو برابر لونگ او نورو جلبیانو ته فورمي واچولې. یوه افسر د لونگ څخه د تذکرې غوښتنه وکړه. لونگ تذکره نه لرله. د لونگ مور چې د لیري خپل لونگ ته کتل او دعاگانې ئې کولې، ژر افسر ته ورنژدي سوه. افسر ته ئې و ژړل، چې وروره، دغه یو زوی لرم، کونډه یم، رحم راباندي وکړئ، دا زوی مې را خوشي کړئ. د دې زاریو گټه نه کوله.

نو د لونگ مور و افسر ته وویل:

- وروره! زوی خو مې تذکره نه لري. اما دغه د پلار تذکره ئې را سره ده، واخله. یوه سرتیري د لونگ د مور څخه تذکره واخیستل؛ د مکلفیت افسر لعل محمد خان ته ئې ورکړه.

د مکلفیت افسر یو پخوانی بنوونکی لعل محمد خان و، چې ټولو لعل باله. هغه د لونگ د پلار تذکره واخیستله. کله چې ئې افسر تذکره پرانستل، په تذکره کې ئې د اکبر خان پر عکس باندي سترگي و لگیدې. لعل د اکبر د

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

عکس په لیدو سخت غمگین سو، او بې اختیاره ئې تر سترگو اوبنکي راغلي .

ټولو ناستو افسرانو ولیدل، چې د تقوا لرونکی لعل محمد خان سترگی له اوبنکو ډکی سوی. دا پدې چې د لونگ د پلار د تذکری په لیدلو سره لعل محمد خان ته د اکبر او نیک محمد معلم د بې گناه وژلو کیسه ور په یاد سول. دا غمجنه کیسه په کلي کې هر چا اورېدلې وه. اما افسر لعل محمد خو اکبر او معلم نیک محمد دواړه له نژدې هم پیژندل.

افسر لعل محمد خپل قلم پر میز کینود او کار ئې بس کړ. یوه اوږده د خفگانه ډکه سائي و اېستل، بیاني نورو افسرانو ته وویل:

- دغه هلک به سبا څیره کړو.

افسر لعل محمد دخپله ځایه را ولاړ سو راغی او د لونگ د مور په خوا کې پر مخکه کبیناست او د لونگ مور ته ئې ویل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- خوري! ما وبخښه، ما تاسې و نه پيژندلاست، د اکبر کاکو د عکس په ليدو اوس پوهه سوم چي ته خو زموږ د کلي د اکبر کاکو ماینه ئې.

د لونگ مور حيرانه پاته سول، چي په ښار کي دا لوی افسر ما څه پيژنی؟ او بيا د لوی افسر تر سترگو اوبښکي را بهيري. باور ئې راغی چي حتمي دي مي پيژني، نو اړتيا نسته چي ځان پټ کړم. افسر لعل محمد ته ئې وويل:

- هو، وروره؛ زه د شهيد اکبر بنځه يم.

افسر لعل محمد د لونگ مور ته وويل:

- خوري، پر خدای گرانه ئې، چي زه نن دلته يم، که نه اوس به خدای خبر لونگ په کوم ليري ولايت کي سرتيري وای.

لعل محمد چي پخوا يوازي په لعل معلم مشهور و، اوس لوی افسر دی. هغه د لونگ مور او نيکه ته ځان ور وپيژندی. وئې ويل:

- زه ستاسي د کلي معلم لعل يم.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

هغه دوی ته بلنه ورکړل، چې راضي، زما سره کور ته ولاړ سي.

د لونگ مور د معلم لعل نوم د خپله وروره معلم نیک محمد څخه ډېر اورېدلی و، چې ښه سپری دی. هغې د معلم لعل وړاندېز ومانه. لعل هم دوی ټول خپل کور ته بوتلل.

تر ډوډۍ او چایو ورکولو وروسته ئې لومړی د لونگ مور ته خپله خواخوږی او ډاډ کیرنه څرگنده کړه او وروسته ئې د لونگ د مور ه څخه پوښتنه وکړه:

- خوري! پدې خبره مي پوه کړه، تاسي څنگه او د څه دپاره ښار ته راغلاست؟

د لونگ مور معلم صاحب لعل ته وويل:

- وروره، ستا څخه به ئې څه پټوم. ښار ته مور يوه مجبوریت راوستو. که څه چې هلته په کلیو کي ملا صاحبانو مور ته ويل، ښار ته سره کفار راغلي دي. د ښار خلک هم ورسره کافر سوی دي. د مسجدو څخه ئې

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سینماګانې جوړې کړې دي، اذان نسته او نور داسې
څه....

هغې زیاته کړه:

- اه وروره! اوس نو ته راته ووايه، چې د دې سرو
کفارو په څنگ کې به ایا مور ژوند وکولای سو؟ که
رښتیا داسې وي، لکه هغوی چې هلته مور ته ویل، نو
اوس لا سړي وخت دی، وروره؛ مور به پر بله ولاړ
سو، چې خدای مه کړه، دلته مې دا لونګ زوی څوک را
کافر نه کړي.

معلم لعل د لونګ مور ته په خندا وویل:

- خوري، مور ته وگوره چې کافران سوي یو که نه؟
د لونګ مور وویل:

- نه وروره، خدای دي خوله نه را کوي، په تاسې
کې خو والله که هیڅ بدلون راغلی وي.

معلم لعل د لونګ مور ته وویل:

- خوري! هغه چې کافر وو، هغه هلته هم کافر وو، او
دلته هم کافر دي. هر هر چیرې چې ولاړ سي کافر دي.

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

خوري، هر څوک يو مجبوريت لري. مور دا سره او سپين مخي کافران نه دي را بللي، او نه مو راوستلي دي. دوی په خپله راغلي او په خپله به ځي.

- خوري! څه وکړو، چيري ولاړ سو؟ تا خو په کلي او پاکستان کي هر څه د سر په سترگو وليدل، ايا اکبر کاکو کافر و، که ستا ورور معلم نیک محمد کافر و؟ د کوتری نیکه چي تازه ئي د مازېگر او مابنام لمونځونه د کور دباندې په مسجد کي کړي وو، ملا، مسجد او په جمعه د زیات شمیر خلکو لمونځ ئي لیدلي و، خبره ونيول؛ د لونگ مور ته ئي وويل:

- خوري! ټولي خبري درواغ دي، زه دا اوس د ماجت (مسجد) څخه راغلم.

دوی دغه خبري کولي چي د ماخستن اذان ئي واورېدی.

د کوتری نیکه زیاته کړه:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- ما خو دغسي ډېر خلک يو ځای په ملا پسي ولاړ بل
ځای نه وو ليدلی. د اودس تازه کولو سم ځای او هر څه
برابر؛ ټولو خلکو خپل لمونځونه وکړل.
د لونگ مور وويل:

- وروره، د خپل ورور او ميره په باب څه ووايم.
ورور خو مي څه کوي، چي خپله ملا و، د اکبره سره مي
زيات تر پنځه ويشتو کلونو گډ ژوند تير کړ. قسم په خدای
که هغه يوه ورځ هم لمونځ قضا کړی وي او يا ئي د بل
حق خوړلی وي.

- بڼه، نوخوري؛ چي خبره داسي ده، اوس نو ته خپله
راته ووايه، د هغو په نوم مجاهدو او د هغوی د
قوماندانانو کړني اسلامي وي؟ هيڅکله نه. اوس د
پاکستان نوکران مور ته اسلام رابښي. زموږ افغانان پاک
او سپڅلي خلک دي. د پاکستان او نورو پرديو هيوادونو
په اصلي مقصد نه پوهيږي.

د لونگ مور په جرات سره ورته وويل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- وروره! قسم په خدای ج درته یادوم، درواغ هم نه وایم، د درواغجن دي مخ تور سي. د هغو توپکیانو یو کار هم مسلمانانو ته نه پاته کیدی. داسې عملونه ئې کول، چې ته باور وکړه، په ویلو او یادولو ئې زه چې یوه افغانه بنځه یم، و لچي (والله چې) شرمیرم. معلم لعل محمد چې اوس په بنار کې لوی پوځي افسر و، داسې وویل:

- بنه خوري، اوس به نوزه درته ووايم: که چیري تاسې غواړئ په دې بنار کې ژوند وکړئ، نو په بنار کې هغه ځوانان چې عمر ونه ئې عسکری ته برابر وي، هغه باید په جبري توګه دوه کاله د مکلفیت عسکری او بیا د احتیاط دوره عسکري خدمت وکړي. او که نه په بنار کې پر دغه سن برابر هلکان نه خواري کولای سي او نه هم ګرځیدلای سي.

که ستا خوښه وي، اوس لا زه کولای سم، لونګ د ځان سره سرتیري کړم، د شپې به پر کور وي، یو څه تنخوا به هم لري.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د دې خبرې په اورېدو چې لونگ به "د شپې پر کور وي او معاش به هم لري"، د لونگ مور څه چې کومه هم زیاته خوشحاله سوه. په تنخوا خو د لونگ مور پوهیدله، چې اکبر به کور ته راوړله. لعل معلم صاحب دوی ته دا هم وویل:

- که د خدای رضا وه، تاته به هم ستا د میره او ورور د شهادت وثیقي در جوړي کړم، د دوی دواړو تنخواوي به هم درکول کيږي، کوپون به لري. او ارام به دلي (دلته) خپل ژوند کوي.

تر ډېرو خبرو او دلایلو ویلو وروسته، د لونگ مور ومعلم لعل ته وویل:

- ستا خوبه ده، ته مې په دین او دنیا ورورئې، ته په پوهیږې، په څه کي چې زموږ خیر گڼې، هغه به کوو. بله ورځ لونگ د معلم لعل په مرسته سرتیرئ سو. د لونگ په عسکری کي لږ وخت تیر نه و، چې معلم صاحب لعل نوره مرسته ور سره وکړه. د لونگ د پلار اکبر او ماما ملا نیک محمد د شهادت وثیقي ئې ورته

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

جوړي کړې. د لونگ مور اوس د هغو د شهادت حقوق په لاس راوړل. او پدې کار سره ئې په ژوند کې پوره بدلون راغلی. هغو د ځان له پاره جلا کور په کرایه ونيو او د معلم لعل د کوره ووتل.

څه وخت وروسته چې د لونگ د مور زړه د میړه او ورور د شهادت د حقوقو په لاس راوړلو، د هغوی د کوپونونو د اجرا او د لونگ د عسکری د تنخوا د را چالانه کولو د خوا څخه را بې غمه سوه، نو ئې یوه شپه په سره سینه سره د کوټري نیکه ته دا خبره وریاده کړل:

- کاکا جانه! که ستا خوښه وي، ستا لمسی (کوټره بې

بی) به زما زوی لونگ جان ته نور په نکاح کړو؟

د کوټري نیکه بې له ځنډه پر را غبرگه کړل:

-بڼه خبره ده، کوټره څه وائي؟ رښتیا د لونگ غوندي

ځوان بیا چا ته رسیږي.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د لونگ مور، د کوترې نیکه، معلم صاحب لعل او د هغه کورنۍ د مسجد ملا راوستی. د لونگ او کوترې د نکاح او د واده مراسم ئې په لنډ ډول پر ځای کړل. د کوترې او لونگ تر واده وروسته نو د کوترې نیکه هڅې پیل کړې، چې د خپلې بڼې او اولادو پته پدې لوی ښار کې معلومه کړي. د کوترې نیکه خو څو ځله پخوا هم دې ښار ته راغلی و، نو ځکه دی په ښار کې لږ بلد و.

د کوترې د مور د ورکې خو زیات کلونه تیر سوي و. دوی فکر نه کوي چې هغه دي ژوندی وي. له بلې خوا، نه پوهیدل چې هغې به پر کومه خوا مخه کړې وي. شاید بل میره ئې کړی وي، او نور... نور فکرونه ئې په سر کې گرځیدل.

نور لونگ یو کلیوال هلک نه دی. هغه په ښار کې ژوند کول زده کړل. هغه اوس یو سر تیری دی، په عسکري قشله کې و اوسیدی. د لیک او لوست د زده کړې په کورسونو کې درس هم وائی. مور او بڼې ته

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ئې هم کور ته د لیک او لوست د زده کړو بنسټونکی
ورځي او هغو ته هم لیک او لوست ور زده کوي.

بل اړخ ته، د درو تنو معاشونه ئې هم کور ته راځي
او درې کوپونونه هم لري. د کوټري نیکه سپین بربري
دي. مسجد ته ځي او کور ته راځي. هغه ضمناً د خپلي
بنځي او اولادونو د پیدا کیدو پوښتني او هڅه هم کوي.

د لونگ د مور ژوند د اقتصاد له پلوه اوس بڼه و. شپږ
میاشتي وروسته لونگ د زده کړو له کورسونو څخه په
بڼه نومره بریالی سو. د هغه خو لیکل او لوستل له پخوا
څخه هم زده و. نو معلم صاحب لعل ورسره بیا هم مرسته
وکره، لونگ ئې له سرتیری څخه د برېډمن رتبي ته ور
پورته او افسر کړ.

لونگ ته خدای بڼه ځواني، قد، اندام او استعداد
ورکړی و. هر څه ئې ژر زده کول. د خپل کار، فعالیت،
او جنګي مهارتونو له کبله ئې د څو لنډو کلونو په بهیر
کي فوق العاده ترفیع گانې وکړې، لوی افسر سو او د یوې
عسکری لوا تر قوماندانۍ پوري ئې ځان ورساوه.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لونگ اوس د بنار د خلگو او حكومتي چارواكو خولو ته ولوېدئ. په هر ځای او هر مجلس كې د قوماندان لونگ نوم د نمونې په ډول يادېدئ. هغه په صداقت، جرات، ميرانه، بنايست، او زړور قوماندان سره مشهور سو.

د كوتري مور او د ټوپكوال قوماندان بنځه چې ډېر كلونه پخوا كله چې د هغې ميره غوښتل، هغه بيگناه ووژني، خو هغه په توره شپه كې له كوره وتښتېده، هغه هم دغه بنار ته راغله او د بنار په لوی روغتون كې ئې د اجيری په توگه ځان ته كار پيدا كړ، د خپل ميره څخه چې ئې كم كوچنی لاره، هغه كوچنی (سمندر) نو اوس ځوان سوی و.

په روغتون كې د كوتري مور د سمندر د مور په نوم بلل كېده. سمندر په ښوونځی كې و. څه وخت چې د كوتري مور د خپل كار پر وخت په روغتون كې د ناروغو او زخمي سرتيرو له خولي څخه د قوماندان لونگ د ځوانی او غيرت خبرې اورېدلې، نو په فكر كې

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

به ئې ورگرځيدل، چې دا لونگ به څوک وي؟ ځکه بڼه
رنگ او بڼه اخلاقي هلک خو هغه زموږ د مزدورۍ خاله
زوی لونگ و. بيا به ئې د ځانه سره ويل: نه، هغه به نه
وي. هغه گوره، دا ځای او دونه لوړ منصب؟؟؟

*** ** *

شپې ورځې تيرېدلې. يوه ورځ ئې په روغتون کې له
ډاکټرانو څخه واورېدل، چې نن قوماندان لونگ د خپلو
ناروغو سرتيرو ليدو ته روغتون ته راځي. د کونټري
مور او نور کارکونکي وگمارل سول، چې ژر ژر
صفایي وکړي. د کونټري مور خپل کار پای ته ورساوه.
غرمې ته نژدې دا دئ هغه بڼایسته جگ ځوان افسر په
پوځي درېشې کې روغتون ته راغی.

د کونټري مور چې په واقعیت کې د قوماندان لونگ
سکه خواښې هم وه، په غور غور لونگ ته وکتل، کټ مټ
هغه د دوی د مزدورې د خاله زوی ته ورته و. زړه ئې

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

څو ځله راغونډ کړ، چې خبرې ورسره وکړي، خو جرات ئې و نه کړ. د ځانه سره ئې بیا وویل:

- نه چې کوم بل څوک وي، او که هغه وي چې زما له خوا د هغه پیژندگلوي پر ځان بده ونه گڼي.

بله ورځ ئې له ناروغو او زخمي سرتیرو څخه د قوماندان لونگ د کلي او کور پوښتني پیل کړې. د هر ناروغ او زخمي څخه ئې په داسې حال کې پوښتني کولې، چې بیرېدله هم، که یو ځل چا وویل چې د څه له پاره پوښتنه کوي؟

نو هغې په ډېر احتیاط سره پوښتنه کوله:

- دا ستاسې قوماندان لونگ ډېر ښه سړی دی، دی څوک او د کوم ځای دی؟

لکه څنګه چې دې خپل ځان وڅلگو ته سم نه سواي ورپیژندلای، لونگ بیا تر دې هم په ژوند کې زیاتې ستونزې درلودلې. د هغه خپل سرتیري هم د ده په اصل او نسب نه وه خبر.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د کوترې مور چې د شپې خپل کور ته ولاړه، له
دېرې خوشحالی ئې خپلې مور، خور او ورور ته چې
هغو ئې پخوا لا په روغتون کې د کار کولو پر وخت پیدا
کړی وو، او اوس یو ځای سره اوسیدل، فکر ئې نه و،
چې د خپل زوی ومخته ئې دا سي یوه خبره یاده کړه:
- مورجانې! خدای مې دي غاړې نه بندوي، والله دغه
د لوا قوماندان لونگ چې هر ځای ئې خلک خبرې کوي،
نن په روغتون کې ما دېر د نژدې ولیدی؛ کټ مټ هغه
زموږ د مزدوري خاله زوی و.

د کوترې مور پدې خبرې یادولو سره ځان ته بله
ستونزه را وزېږوله. هغې چې ټول وختونه له خپل زوی
څخه دا خبره پټه ساتله، نه ئې غوښتل، چې زوی ئې
خبرسي چې دوی څوک دي. مگر اوس ئې خبره تر
خوله ووتله. سمندر زوی ئې اوس زلمی دی، لا هم نه
پوهیږي، چې دی پلار لري او پلار ئې ژوندی او یو
ټوپکوال قوماندان دی.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

مور خپل زوی له واقعیته نه و خبر کړی. سمندر چې د مور له خولي څخه دا خبره واورېدل، چې د دوی د مزدوري زوی؛ په فکر کې ډوب سو. هغه خپله مور تینګه ونيوله:

- مور! ستاسې د مزدوري زوی؟ یعنې تاسې مزدوران لرل؟ ما ته خو دي دا خبره تر اوسه نه وه کړې. اوس رښتیا را ته ووايه، ته د چا لور او زما پلار څوک دی؟ چیرې دی؟ څه سول؟ مړه دی او که ژوندی؟ د سمندر مور حیرانه پاته سوه او پر خپله خبره پښیمانه وه. هغه راز چې دې څه کم شل کاله پټ ساتلي و، اوس مجبوره سوه، چې وئې وايي. مگر، د خپلي خبرې د اثبات له پاره چې د دې زوی سمندر د ټوپکوال قوماندان زوی دی، دا خواره په لاس کې کم سند نه لري. او که ئې زوی قوماندان ته ور هم سي، هغه ئې کله مني، چې دا دده زوی دی.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د دې پېښې یوازني شاهدان خو یو خدای او بله د کلي
د لونگ مور وه، چې دلته نسته او بس. نونه ئې سواي
کولای، زوی ته قناعت ورکړي.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سمندر سرتیری سو

هغه وخت د زوی او مور تر منځ خبره خرابه او پیچلې سوه، چې زوی د خپلې مور څخه وغوښتل، ده ته ووائې، د ده پلار څوک و؟ د سمندر مور یوازي د سمندر د پلار نوم یادوي، خو دا خبره نه سي کولای، چې میره ئې مړ، ژوندی، د کوم کلي او اوس چیرې دی. ځکه که د میره یا سمندر د پلار سم معلومات زوی ته ورکړي، بیا نو باید دا خبره هم وکړي، چې دا ولي او په څه سبب د میره د کوره راوتلې وه؟

که د سمندر مور وسمندر ته د ده د پلار د کوره څخه د خپلې تیښتي بیان هم وکړي، د خپلې خبرې د درستوالي او سموالي هیڅ سند او شاهد نه لري. خو دا ثابتې کړي، چې سمندر زوی ئې د خپل میره څخه دی. میره ئې ژوندی او توپکوال دی او دا د هغه د ظلمه را تښتیدلې وه.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سمندر هم اوس ځوان دی، ملامت نه دی، باید پوه سي، چې دی څوک دی؟ مور ئې نه سي کولای، خپل زوی ته قناعت ورکړي او که د سمندر مور دا خبره وسمندر ته وکړي، چې ته د ټوپکوال قوماندان زوی ئې، څنگه به سمندر دا ومني چې دی دهغه زوی دی. په نتیجه کي خبره د زوی او مور تر منځ په بي باوري او بد نیتي واوښتله. سمندر له کوره ووتی او له موره مرور ولاړی.

په ټول هیواد کي وضعه او شرایط دښمنانو داسي را جوړکړي وو، چې ځوانان او زاړه هر یو چې به له کوره وتی، د ژوند کولو بله لاره نه وه، بي له دې چې سیده به ځي د دولت د پلویانو او یا د هغه د مخالفو په جال کي به بندیري.

هر د کوره وتلی او خفه ځوان به سرتیری کیدئ یا به ټوپکوال کیدئ. دودئ د ټوپک دخولي سره تړل سوې وه. د سمندر د مور وکور ته په نژدې سیمه کي د قوماندان لونگ لوا پرته وه. په دغه ولایت کي هم د نورو ولایاتو

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

په شان هر د مور او پلاره مرور او خواری نه لرونکی
خوان به د قوماندان لونگ تر پوځي قرارگاه خان ور
رساوه او هلته په خپله خوبه سرتیری کیدی.

سمندر ته هم یوازي دغه لاره معلومه وه؛ کله چې د
موره مرور سو، نو سیده هلته ورغلی. په خپله خوبه ئې
خان عسکر کئ. کله چې د لوا قوماندان مخ ته د نوو
څیره سوو سرتیرو د نومونو، شهرت او څیره خطونه
کښیښودل سو، هغه د څیره خطونو په لړ کې د نوي په
خپله خوبه راغلي بنایسته کشر خوان عکس سمندر تر
سترگو سو.

قوماندان نوی داوطلب سرتیری خان ته ور وغوښته،
څه معلومات او پوښتنې ئې ځینې وکړې. تر خبرو اترو
وروسته ئې نوی سرتیری (سمندر) ته چې لا اومه خوله
هلک او په رنگ بنایسته و، د هغه دعزت د خونديتوب له
پاره د قطعي قوماندان ته امر وکړ، چې دغه خوان
(سمندر) د محاربوي قطعاتو څخه را وگرځوي او دلته
ئې د لوا په قرارگاه کې وساتي.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د سمندر چې د درس ویلوسره مینه نه وه پرې سوي،
د لوا د قوماندان لونگ نوره هم ورسره مینه پیدا سوه. د
سمندر په لیدو به د لوا قوماندان لونگ ته خپل د ژوند
داستان ور یاد سو. نو ئې د سمندر سره مرسته کول، چې
د سرتیرۍ د وظیفې په څنگ کې خپلو زده کړو ته ادامه
ورکړای سي .

ځکه سرتیرۍ سمندر د لوا قوماندان لونگ ته ویلي و،
چې دی پلار نه لري، د یوې کونډې بڼځي زوی دی. د
یتیمولۍ او بي پلارولۍ په اور د لوا قوماندان لونگ تر
سمندر مخکې سوځول سوی و.

د سمندر په وړاندې د لوا د قوماندان د پیرزویني او
بڼه نظر لرلو له امله، په قطعې کې څوک د سرتیري
سمندر سره ډېر سر نه گرځوي. هغه د شپې کور ته نه
تلئ؛ ځکه د مور سره مرور و. د لوا قوماندان وخت نا
وخته چې په خپل کور کې کوم کار درلود، د هغه کار د
سر ته رسولو له پاره ئې سرتیري سمندر ته وظیفه
ورکوله.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

هيڅ يو د دوی څخه نه پوهيدل، پدې چې سرتيري سمندر څوک دی؟ نه د لوا قوماندان لونگ، نه د قوماندان بنځه کوتره، نه د کوترې نيکه او نه د لوا د قوماندان مور. په واقعيت کې سرتيري سمندر د کوترې سکني ورور دی.

هله د سمندر مور په خپل کور کې چې د ځانه سره هر څه وژړل، او هر څونه انتظار چې ئې وويست، د خپل زوی احوال ورته معلوم نه سو. د سمندر مور په کور کې د خپلې مور، خور او ورور تر منتونو لاندې هم راغله. ټولو ورته وويل، چې ستا د بي پر وائي له لاسه و، چې يو ځل د ميره له کوره وتبتيدي، مور دي ټوله و زورولو، بيا دي زوی پيدا کړ، اوس دي زوی درڅخه وتبتيدي.

پلار مو ستا له لاسه ورک سو، کور، کلي او جايداد هم ستا له لاسه را څخه پاته سو. ته اوس څه بلا ئې، کوره چې دغه هلک سمندر دي لا د چا زېږولی دی او

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

که دي د روغتون څخه د بل ارمونۍ اخیستۍ او لوی
کړئ و؟

د سمندر مور تر سخت فشار لاندې ژوند تیراوه. سره
له دې چې نژدې شل کاله د دې د سرگردانیو له شروع
څخه تیر سوي و، بیا هم خپله مور، خور او ورور ئې لا
ملامته بولي، نور خلک خو هلته پرېږده. د ټولو فشارونو
سره سره بیا هم هغې په روغتون کې خپله دنده نه
خوشي کول او له دې لارې ئې خپل ژوند کاوه.

د خدای کارونه دي. یوه ورځ بیا په روغتون کې
ډاکټران پورته کښته کیدل. ویل کیدل، چې د قومندان
لونگ بڼځه د اولاد د پیدا کیدو په خاطر و روغتون ته
راوړي.

د کوتري د مور علاقه زیاته سوه، چې حتمي به د
قوماندان بڼځه له نژدې په خپلو سترگو وويني. د قوماندان
لونگ بڼځه ډاکټرانو په ځانگړی وایت کې بستر کړه. د
قوماندان د بڼځي خدمت ته د روغتون هر بڼځینه او
نارېنه کارکوونکي نه پرېښودل کیدل.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

یوازی ځانگړي او ټاکلي ډاکټران ورتلل، او هغوی لیدله. د لونگ اصلي خواښي يعني د کوتري مور چي کلونه کلونه په دغه روغتون کي کارگړه وه، او زیات اعتبار ئي په روغتون کي درلود، بیا ئي هم د لوی قوماندان بنځه نه سواى لیدلای.

بله ورځ ئي کتل، چي د لوی قوماندان د بنځي لیدلو ته هغه د دوی پخوانی مزدوره د لونگ مور په لور سر راغله او د روغتون ټول پرسونل ورسره په ادب پورته او کښته کيږي.

اوس دا د یوه لوی قوماندان مور ده؛ هر څوک ئي په ږغ تیارسی ولاړ وي. د لونگ خواښي د کوتري مور چي د هغي د ادبېه ولیده، ځان ئي تیر کړ، وئې نه غوښتل د لونگ مور ئي وپیژني. خو تر ډېره برېده په زړه کي خوشحاله سوه؛ پدې چي د لونگ مور خو د دې د اولاد د په نس کولو په ټول جریان خبره ده. او بل د دې سره هغه وخت ښه جوړه وه. د ځانه سره ئي پرېکړه وکړه، چي یوه ورځ به د خپلي مور سره یو ځای د قوماندان لونگ

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

کور ته ورځي، چي هغه د دې د اولاد د په نس کیدو کيسه د دې مور ته وکړي، او پدې ډول ئې د غمونو پيټي يو څه سپک سي.

د کوترې مور لا د خپلې مور سره د لونگ وکور ته د ورتلو خبره پخه کړې نه وه. په بناړ کي اوازه خبره سوه، چي خدای دي خیر پيښ کړي. د لونگ لوا د کومو عملياتو تياری نيسي. ټول خلگ په ډار کي وه او نه پوهيدل، چي کمي خوا ته به ئې مخه سي.

د قوماندان لونگ بنځه (کوتره) په روغتون کي وه، قوماندان لونگ ته دنده ورکړل سوه، چي په ولسواليو کي تلاشي او تصفيوي عمليات وکړي. د لونگ تر مشرۍ لاندي لوا په ټوله سيمه کي د يوې سر سختي منظمې جنگی لوا په توگه د دبنمن په ليکو کي هم وېره خپره کړې وه.

تبليغات داسي و، چي د بناړه څخه مخ پر ختيځ عمليات کيږي. دبنمن له دغه پوځي لوا څخه سخت په وېره کي و، نو ځکه له سيمي څخه وتلي وه.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

قوماندان لونگ سخت انطباط لرونکې افسر و. هغه ته ورکړل سوې پلان د له ځانه سره تر هغو پټ ساتې، چې د بېواده کولو وخت به ئې رارسيدئ. همدا سبب و، چې د عملياتو په ټاکلي ورځ قوماندان لونگ د مخکنيو تبليغاتو خلاف قوماندې ورکړه، مخ پر ختيځ نه، بلکې مخ پر لوېديځ ئې پوځي او تصفيوي عمليات د دښمن په بې خبري کي پيل کړل.

د عملياتو پر وخت سخت جنگونه را منځ ته سول، دواړو غاړو تلفات ورکړل، ډېري ککړۍ تر خاورو لاندي سوې، زيات خلک زخميان او يو شمير جگړه مار د حکومتي سرتيرو په لاس کي ژوندي کښيوتل. بل لور ته، يو شمير سرتيري د حکومت د مخالفينو په لاس هم اسير سول. د دولت مخالفينو يا د اې، اس اې نوکرانو چي اسيران نيول، هغوی به ئې ټول وژل. مگر، حکومتي لوري زخميان روغتون ته وړل او اسيران ئې د وخت څارنواليو ته د تحقيق دپاره سپارل.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دا ځل د زخمیانو په منځ کې کلیوال ظالم قوماندان د کوټري پلار د لونگ څسړ هم اسیر سوی و. د لوا سرتیرو او نورو افسرانو هغه نه پیژندئ. کله چې زخمیان روغتون ته راوړل سول، لونگ خپل څسړ دروغتون له عمومي واټ څخه را جلا اوځانگړي واټ ته یوړئ.

اوس نو د کوټري مور او پلار دواړه یو په بل ناخبره په یوه روغتون کې دي. د کوټري مور کارگره او پلار ئې اسیر او زخمي بستري دی. د دې کلونو په موده کې د کوټري مور د سواد د زده کړو د کورسونو په برکت سم لیک او لوست کولای سي، د کار کولو پر وخت د هر زخمي شهرت لولي.

قوماندان لونگ چې د کوټري مور نه پیژني او خبر هم نه دی چې هغه هم دلته په روغتون کې کارگره ده. نو د خپل زخمي او اسیر سوي څسړ د ساتني له پاره د خپل باور وړ سرتیرو سمندر راوغوښتئ، چې په اصل کې د

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

همدغه زخمي اسير قوماندان زوی و، هغه ئې هلته
وظیفه دار کي.

دلوا قوماندان پوهیدئ، چي زخمي د مجاهدو
قوماندان د ده خُسر دئ. خو پدې بیا نه پوهیدئ، چي
سرتیرئ سمندر بیا د همدغه زخمي زوی او د ده اخبني
دئ. هغه پدې هم نه و خبر، چي خوابني ئې هم په دغه
روغتون کي کار کوي. اما سرتیرئ سمندر پوهیدئ چي
مور ئې په دغه روغتون کي کار کوي، خو ده له هغې
څخه ځان پټاوه.

په هیواد کي شرایط دغسي راغلی و، چي دیوی
کورنی غري: پلار، مور، زوی، زوم په یوه روغتون کي
وو. پلار زخمي، مور کارگره، زوی سرتیرئ یا پیره
دار، او زوم بیا دلوا قوماندان و. کوتره دلونگ بنځه د
زخمي جنگسالار لور، د روغتون د کارگری لور د
سرتیري سمندر خور، یو د بله نه سره پیژندل؛ حتا یو د
بل دبنمان وو.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سرتیرئ سمندر یوازي پوهیدئ، چي مور لري او دلته په هم دي روغتون کي کار کوي. توپکوال قوماندان هیڅ فکر نه کوي چي دی زوی لري؛ ځکه دی خو بي زويه و. کوتره هم نه وه خبره چي ورور لري. مور ئي هم نه وه خبره چي لور، زوی او میره ئي ټول په دغه روغتون کي دي.

په هغو شپو کي چي قوماندان لونگ په عملیاتو کي بوخت و، په دغه روغتون کي د کوترې زوی (زمری) پیدا سو. قوماندان لونگ چي له وظیفی څخه سترئ راغي، د خپلي مور د لیدو له پاره کور ته ولاړئ. مور او د کوترې نیکه پر هغه زېری وکی، چي زوی دی پیدا سوی دئ. شکر دی کوتره هم جوړه ده. ټول خوشحاله وو، او مبارکي وویل سوه.

قوماندان لونگ په خپل کور کي تر لږ ناستي وروسته د خپلي مور او د کوترې د نیکه سره یو ځای هغه روغتون ته ورغلل، چي کوتره پکښی بستر وه. قوماندان لونگ د کوترې او خپل زوی تر لیدو وروسته، غوښتل له

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

روغتون څخه ټول یو ځای کور ته ولاړ سي. د درملنې
ډاکټر ور ته وویل:

- ضروري دوا او د کوچني له پاره په کار څه درمل
به درته را وړم، بیا به رخصت سي.

ډاکټر ولاړ، لازم او اړین څه ئې په یوه کارتن کې
واچول، د کوټري مور چې هلته کارگره وه، هغې ته ئې
په لاس ورکړل، چې د ډاکټر سره دغه صندوق د ناروغ
تر کوټي ورسوي. د کوټري مور خو نو د لونگ د مور
په لیدو سره اوس شک نه لري. چې قوماندان لونگ دي د
هغې د مزدوري خاله زوی نه وي. او دا چې غوړېدلې
(خبره ئې اورېدلې) وه، د ټوپکوال قوماندان لور د خپل
مزدور سره تېنټیدلې ده، مگر باوري نه ده، چې کوټره به
د دغه لونگ سره را تېنټیدلې وي، که د بل سره؟

هغې علاقه درلوده چې ژر د قوماندان لونگ بڼځه
وویني. کله چې د ناروغ کوټي ته ورسیده، ډاکټر ته
اجازه ورکړه سوه، چې کوټي ته دننه سي، مگر د کوټري
مور ته د ننوتلو اجازه نه وه.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د کوترې مور سخته خفه او نا امیده سوه. کوتره او نور چې کله کور ته تلل، د کوترې مخ په چادری کې پټ و. مور ئې مخ ونه لیدې چې خپله لور وپيژني. خیر، پدې ورځ دوی کور ته په خیر سره ولاړل.

قوماندان لونگ چې دوی کور ته ورسول، په دا سبا ئې زړه راغونډ کړ، خپلې مور، کوترې او د کوترې نیکه ته ئې وویل، د کوترې پلار او ستا زوم مې زخمي نیولی دی. کوترې او د کوترې نیکه دواړو وویل:

- کشکی دي دا ظالم وژلی وای.

د لونگ د مور زړه هم ورته پرسیدلې و، خو دا چې کوتره ډېره پر گرانه وه، نو ئې زوی ته وویل:-

- زویه، بڼه دی چې ژوندی دي نیولی دی. ته باید په زړه کې رحم ولري، ستا او د دوی (توپکسالارو) تر منځ باید دا توپیر وي؛ تا ته به خدای د خپلو بڼو بدله حتمي درکړي.

لونگ وړاندیز وکړ، چې سبا سهار به مو روغتون ته ور ولم، له هغه سره به وگورئ. اوس هغه بندي او

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

زخمي دى. كه څه چې زخمنونه ئې ډېر سخت نه دي، خو هغه د غرور او تكبر وخت ئې نه دى. اوس يو عاجزه او بيوزله سړى دى. ما ځان نه دى وربښولى او ده هم نه يم پيژندلى.

په سبا چې دوى ټول روغتون ته ورغلل. د روغتون په منځ كې د مخه تر دې چې ناروغ ته ورسيرې، د كوټري مور په مخه ورغله. د كوټري مور خپل پلار چې نژدې شل كاله ئې نه وليدلې، وپيژندى چې د قوماندان لونگ په څنگ كې را روان و. دهغه په ليدو سره د بنځي د توانه ووتل، يو دم ئې يوه لويه چغه وكړل، د خوشحالى څخه په ژړا سوه، ځكه هغې هيڅ فكر نه كاوه، چې د دې پلار دي ژوندى وي.

ور وئې ځغستل، د پلار په پښو كې ئې ځان ور واچوه. پلار چې وليدل يوه سپين سړى بنځه ئې پښې مچوي، سره له هغه چې دى هم د چوغي كيدو نه و، بيا هم ورچوغي سو، بنځه ئې را پورته كړه، د بنځي سترگوته ئې وكتل، د هغې تر سترگو د اوبڼكو لارونه

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

را وتل. ده وپيژندله، چي دا ئې هغه ورکه لور ده. پلار هم باور نه کاوه، چي د هغه لور دي ژوندی وي.

پلار ئې چي په ځواني کي زيات زور و، خپل کنترول له لاسه ورکړ، د خلگو په مخکي ئې خپله لور په غير کي تينگه ونيوله، پر دا سر او مخ ئې مچوله اوورسره ژړل يې. پدې وخت کي کوټري هم خپله مور وپيژندله؛ دې هم د چادری روی بند پورته کي، د مور سره غاړه تر غاړه سوه. اوس نو پلار، لور، مور، لور او نيکه ټول په ژړا او لاس تر غاړه سول.

قوماندان لونگ چي اوس لوی افسر و، ټول ډاکټران او د روغتون کارکوونکي او مراجعين گوري، حيرانی واخيسته، چي پر دا سپين ميدان د خلگو مخ ته څه نارې، ژړاگانې او ماتم جوړ سو. هغه ډېر ژر دوی ټول يوې کوټي ته دننه کړل. هلته پلار، لور او لمسی بڼه په ژړا ځانونه سره ستخ کړل.

بيا د کوټري مور او د لونگ مور يو د بله سره مچ کړل. اوس د کوټري مور هغسي بيوزله سوي ده، لکه يو

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

وخت چې د قوماندان لونگ مور د دوی مزدوره وه په
دې منځ کې د کوتري پلار له مشري لور څخه پوښتنه
وکره، چې په مور، خور او ورور دي څه احوال سته که
نه؟ هغه مړه دي، ژوندي دي، چيري به وي؟

لور ئې ورتته وويل:

- پلاره، هغوی شکر ژوندي دي؛ هم دلته په دغه
روغتون کې څو کاله مخکې ما هغوی پیدا کړل. اوس مي
دای تاسې پیدا کړلاست.

د کوتري مور وليدل چې د کوتري په غيږه کې
کوچنی دی، ژر ئې له کوتري څخه پوښتنه وکره:

- لوري، واده سوې ئې؟ چا ته ئې ورکړې ئې؟

کوتري خپلې مور ته وويل:

- هو، موري؛ ورکړې ئې يم. د لاس په گوته ئې

نيکه ته اشاره وکره، چې يعني ده ورکړم.

مور ئې بيا خبره ورغبرگه کړه، چا ته؟

کوتري د لاس د گوټی په اشاره:

- ده (قوماندان لونگ) ته.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د لونگ هم د خپلي خواښي رنگ څه، څه ور په ياد
سو. د لونگ مور چې زياته هوښياره وه، كوتره او د هغې
نيكه ئې پوه كړل، چې د ناروغ پوښتنه به بيا بله ورځ
وكړو. ځكه ټول پدې پوهيدل، چې د كوترې د پلار په
وړاندې خو ترهر چا زيات د كوترې مور دهغه څخه
ډېره كركه او نفرت لري، نه چې د هغه په ليدو سره،
نوري ستونزي او رسوائې را منځ ته نه سي. هغه د
كوترې مور ته وويل:

- درځى، ښه به دا وي چې ستاسې كور ته ولاړ سو.
نيكه به خپل بچيان وگوري، كوتره به خپله مور، انا،
خاله او ماما وويني.

د لونگ هم د خپلي مور خبره خوښه سوه. دوى ټول د
كوترې د مور كور ته ولاړل. په كلونو كلونو سره جلا
سو او وركو سره پيدا كړل.

قوماندان لونگ او مور ئې دوى ټول هلته سره
پرېښوول او دوى خپل كور ته ولاړل. كوترې ته ئې
وويل چې سبا به دوى ټول خپل كور ته راولي.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

په سبا ورځ چې کوتره او مور سره یوازې سول، د کوترې مور و کوترې ته وویل:

- لوري! د پلار او ستا د لیدو په خوشحالي نه پوهیږم، زما سر د خواریدو دی. پدې نه پوهیږم چې ولې مې خدای زوکلوي. دا دی څه کم یو کال کیږی چې ورور دی له کوره وتلی دی، کور ته نه راځي.

د کوترې دا لومړی ځل و، چې اورې "ورور!" . حیرانه سوه. مور ته ئې په تعجب حنا د کرکې او نفرت په سترګه وکتل او وئې پوښتل:

- ورور مې؟ موري زما ورور د څه و؟ ما خو ورور نه درلود...!!! موري! بل میره دي کړی دی؟ مور ئې خپلې لور ته بیا په ژړا سوه او په ژړا، ژړا ئې خپلې لور ته وویل:

- نه، نه، لوري؛ قسم په خدای که مې بل میره کړی وي. دغه ئې وخت دی چې زه تاته د اولاد د په نس کیدو، له کوره څخه د تینتې او ستا غوندي لور د پرېښولو او خپلو سرگردانیو ټوله کیسه وکړم: خدای دي

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د چا د سر پر دښمن هم داسې خوارۍ نه تېروي.
لورجانۍ! اصلی کیسه داسې وه... اوس د شکر خای دی
چې خاله د لونگ مور ژوندی او دلې ده؛ هغې ته هر
څه معلوم او خبره ده.

هغې ټول داستان او لیدلې خوارۍ ټکۍ په ټکۍ لور ته
بیان کړې او ور زیاته ئې کړه، چې ستا خواښې د دې
داستان ژوندۍ شاهده ده.

کوټری چې د خپلې مور پر تیري کړل سوو
خوارپوڅخه خبره سول، دې هم ډېر وژل او د خپلې مور
لاسونه او پښې ئې ور مچ کړې. بیا ئې مور ته وویل:
- موری! ما فکر کوي چې یوازي به دلونگ پر مور
خوارۍ تیري سوې وي، خو ستا خوارۍ او دیدنې هم تر
هغې په کمه نه دي.

بیا نو کوټري هم مور ته د خپلې تیښتې او د لونگ
سره د واده کولو کیسه وکړه. د لونگ د مور د زړورتیا
او د دې سره د مرستې کولو او د نیکه د راوستلو ټول
بیانونه..... ورته وکړل.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د کوترې مور لور ته وویل:

- زما هغه وخت دغه ستا د میره نوم خوښ و، مگر ستا پر ورور مې د لونگ نوم ځکه کښینېښود، چې د لونگ د مور بیچارې ژوند ډېر سرگردانه و، نو مې د سمندر نوم خوښ سو. هغه اوس شکر ځوان دی، هغه غواړي وپوهیږي، د چا زوی دي؟ ما دغسې چې تا ته مې د زړه حال ووايه، ده ته خومي له شرمه ویلای نه سواي. زما څخه پر همدغه خبره مرور سو او له کوره ووت، بیا کور ته نه دی راغلی.

کوتره د خپلې مور د ژوند په غم لرلې داستان ډېره خفه سوه او په چورتونو کې ډوبه سوه. تر څه ځنډه وروسته، ئې و خپلې مور ته وویل:

- موري! د سمندر په نوم یو هلک خو زما د میره سره سرتیری دی.

د کوترې مور ډېره خوشحاله سوه، او وي ویل:

- شکر دی، زوی سمندر جان مې هم پیدا سو.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

اوس نو ټول په خوشحالي سره د کوتري کور ته روان
سول.

څه وخت چې کوتره د خپلي مور، نيکه، انا، خاله او
ماما سره يو ځای خپل کور ته راورسيدل، گوري چې په
کور کې ئې خوابني يوازي ده. د ميلمنو له پاره هم کوم
ځانگړی ترتيب نسته، له خوابني ئې وپوښتل:

- لونگ تر اوسه پوري کم شی مي د پخيدو له پاره نه
دي را وړي؟

خوابني ئې په کراره ور ته وويل:

- نه زويه، سهار وختي له کوره ووت، ماته ئې
وويل، زه ژر سودا راوړم؛ دا دئ تر اوسه نه دئ راغلي؛
خدای دې ئې په خير راولي.

- اوس به زه او ته د غرمی غم وخورو، دی به هم را
ورسيزی.

لږ شيبه وروسته، د سرای دروازه پرانيستل سوه او
لونگ د سودا سره په سرای را ننووت. مور ئې شکر
وويست، چې زوی ئې په خير کور ته راغی، دهغي د

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لونگ د نا وخته راتلو خبره هیره سوه او پوښتنه ئې
ځینې و نه کړه. مگر کوتره ورته په قهر وه. څو چې
کوترې ځان و گیلې او جگړې ته جوړاوه، لونگ د خپلې
مور، خواښې او د کوترې له نیکه څخه په بڅبنه ویلو
سره اجازه واخیستله چې زه باید کار ته ولاړ سم، یو
ضروری کار پیدا سوی دی.

قوماندان لونگ له دوی څخه خبره پته کړه. د لونگ په
بیرته کار ته تللوسره د کوترې مور، انا او نیکه یو لړ
شان مریجن غوندي هم سول.

د شپې کله چې لونگ ناوخته کور ته راغلی، ټولو ته
ئې کیسه وکړل، چې څس می له روغتون څخه تښتیدلی
دی او سمندر هم ورسره تللي دی. د لته کوترې مور چې
مخکې ئې یوازي کوترې ته د خپلو خواریو بیان کړی
و، اوس ئې د خپلې مور، پلار او لونگ په مخکې د
سمندر د په نس کیدو ټوله کیسه وکړه.

د دې داستان په اورېدو سره ټول حیران سول. د
لونگ پر خپلې خواښې ډېر زړه وسو. خو د سمندر د

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

تینتی په سبب نه پوهیږي، چې څنگه سمندر د قوماندان سره وتښتیدی. ایا سمندر خبر سوی و، چې قوماندان ئې پلار دی؟ ایا قوماندان پوهیدی چې سمندر ئې زوی دی، که څنگه؟

دا پوښتنه بې ځوابه پاته وه. مطلب قوماندان لونگ دوی ټول بڼه ساتل او د هغه مور هم دوی نازول.

زخمي پیره دار وټنټاوه

قوماندان لونگ چې سهار له کوره ووت، اراده ئې درلوده چې لومړی خپل کور ته څه سودا راوړي. لائي سودا کړی نه وه، چې داسې خبر ور ته راوړسیدی:

- قوماندان صاحب، تیره شپه د روغتون څخه یو زخمي اسیر د توظیف سوی پیره دار سمندر سره یو ځای د روغتونه وتلی او ټنټیدلی دی.

قوماندان لونگ ته چې دا خبر ورسیدی، نو د سودا رانیول ئې پرېښول، روغتون ته ورغلی، خپل معلومات ئې په لاس راوړل، او بیا خپلي عسکری قطعی ته ولاړ، چې د پېښې د پلټنې چاری تنظیم کړي. همداسې ئې وکړل. دپلټنو کار ئې راپیل کړ.

د ښار امنیتي او کمربندي پوستو ته ئې خبر واستاوه او نوري هڅی ئې هم جاری وساتلې. د قوماندان لونگ سره هغه سوالونه بي ځوابه پاته وه، چې سمندر او زخمي

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

څنگه سره جوړ راغلل؟ ایا سمندر خپل پلار وپیژندی؟
اوکه پلار خپل زوی؟

قوماندان ځان ته د دې سوالونو د حل په نیت یوه د
کشف همکار ته وظیفه ورکړه، چې ولاړ سي، په کلي او
پاکستان کې دا خبره ځان ته معلومه کړي، چې سمندر د
خپل پلار سره دی او که پر بله تللی دی. د قوماندان
لخوا استولي سړي ته پته ولگیده چې سمندر د هغه
تښتیدلي سره یو ځای په کور کې دی.

دا معلومات ئې قوماندان لونگ ته راوړل او هم دا
معلومات ورته و سو، چې تر اوسه پوري سمندر دهغه
سره اوسي. مگر هلته داسې اواز خپره وه، چې د اشرارو
قوماندان سره چې سرتیری سمندر مرسته کړې وه،
قوماندان د هغه سره دا منلي وه، چې دی به امریکا او یا
اروپا ته استوي.

سرتیری چې ځوان او یتیم هلک و، و بهر ملک ته د
تللو هیله ئې لرله. مگر د اشرارو په اصطلاح د مجاهدو
قوماندان اوس غواړي هغه عسکر ته چې د ده سره ئې

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

مرسته کړې وه، د مرستې په بدل کې خپل لور ور واده کړې.

د لوا قوماندان لونگ ته د دې خبر رارسیدل سخت تمام سول. اوس خو قوماندان لونگ بڼه پوهیږي، چې سمندر ئې د بڼځي ورور دی. هغه مجبور سو، د خپلي مور، بڼځي، خواښي او نورو دوستانو سره دا خبره شریکه کړې.

د کورنۍ ټول غړي د دې خبر په اورېدو هیښ پېښ پاته سول. د سمندر د ژوند د احوال په رارسیدو د دې پر ځای چې خوښي وکړي، خفه سول. ځکه هر یوه ته دا خبره سخته وه، چې که خدای مه کړه "سمندر د خپلي خور سره واده وکړ" دا شرم به بیا څنگه ورو؟

قوماندان لونگ یو ځل بیا د ژوند په یوه سخته جنجالي معامله کې راگیر سو. ټوله کورنۍ په چورتونو کې ډوب سول. هغه پدې چې لونگ په کابل کې لوړ افسردی. هغه اوس پدې پوهیږی چې د اشرارو قوماندان ئې خسردی،

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

مگر خسر ئې نه پوهیږی چې قوماندان لونگ د ده زوم دی.

قوماندان لونگ کولای سي، چې پاکستان ته څوک واستوي؛ مگر نه سي کولای، خپل دغه کورنۍ راز د بل چا سره شریک کړي. وروسته مجبور سو، د کورنۍ په مشوره دکورنۍ دغرو څخه یو څوک تیار کي چې خپل خسر ته ئې واستوی، او هغه پدې پوه کړي، چې سمندر د هغه زوی دی؛ د سمندر او زرکي (خور او ورور) واده نه سي کیدای.

اوس سوال دا دی چې کله به ئې د خسر دا خبره زړه ته تیره سي، چې سمندر د ده زوی دی. ځکه ده خو زوی نه لاره. پردو خلکو ته څنگه دا ټوله کیسه وکړی، چې سمندر څنگه د مور په نس او وزپږېدی؟ او څوک بیا کولای سي، دغه کیسه د اشرارو د قوماندان تر غوره ورسوي؟

د ده د خسر د بدو عملونو له لاسه د کورنۍ هیڅ غړی ئې دی ته تیار نه دی، چې ولاړ سي او د لونگ خسر ته

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

ټول حال وواښي. نه د کونډي نیکه او نه هم د کونډي انا
دې ته زړه ښه کوي چې ولاړ سي او خپل زوم د حاله
خبر کړي. د کونډي د مور خو د سمندر د پلار خپل میره
څخه بیخي کرکه کیږي. کونډه هم نه غواړي د ظالم پلار
مخ بیا وگوري.

پاته سول د لونگ مور؛ هغه بیوزله سره د دې چې
نوره سپین سړي سوي ده، د سفر کولو توانیې هم نه لري
او په رښتیا زړه ئې د اشرارو په تیره بیا د زوی د خُسر
څخه بد او تور دی. خو د خپل زوی لونگ او کورنۍ د
عزت د خونديتوب په خاطر ئې زوی لونگ ته وویل:

- زویه! ما ستا سره ژمنه کړی وه، چې زه به تر
مرگه ستا سره مرسته کوم. مور دي تر تا جارسې؛ ستا د
فکر د سمالي په خاطر تر تا خان قربانه وم. زه به د یوه
لاری بلد سړی سره تر پاکستانه ولاړه سم. ته مه غمنجن
کیږه.

لونگ چې د مور غیرتي خبرې واورېدي، د مور
لاسونه ئې ور مچ کړل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- موری! ستا تر غیرت جار سم، خدای دی هر چا ته دغسې غیرتې مور ورکړي؛ تا خو زما سره ټول عمر مرسته کړې ده، هیڅ وخت دی په غم کې یوازې نه یم پرې ایښی. ستا پر ما حق دی، چې د ژوند تر وروستۍ گړي پوري ستا خدمت وکړم. زه پر تا باندي نور حق نه لرم چې د کوم کار ووايم. تا تر حق زیات څه ما ته راکړې دي.

- نه زویه! زه پوهیږم چې د سمندر او زرکي یا د ورور او خور واده تر گناه زیات د راتلونکې ژوند دپاره د خلکو په منځ کې د ټولې کورنۍ پر لمن یو تور داغ پاتیری. زموږ د کورنۍ پر لمن د دغه تور داغ د لگولو څخه د مخنیوي په خاطر به یو ځل ولاړه سم او ځسره به دي د حاله خبر کړم.

د ټوپکوال قوماندان پاته کورنۍ ډېر کلونه مخکې هغه وخت چې کوتره لور ئې د کوره وټنښتیدله، له هغه نه وروسته، قوماندان خپله پاته کورنۍ د کلي څخه د کوپټی ښار ته یوړه او هلته ئې ځای پر ځای کړې وه. مگر تر

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لوی جنگ وروسته، د قوماندان کورنۍ او میراثخواه
تربرونه خبر سول، ټوپکوال قوماندان په جنگ کې ورک
سو. د مړۍ او ژوندي احوال ئې تر کوره رانه غلۍ. ټول
خوشحال وو، فکر ئې کاوه چې نوموړۍ به وژل سوي
وي، او کورته به بیا رانه سي.

تربرونه د ده تر ورکې وروسته، خوښ وو. د
قوماندانۍ چارې ئې هم مربوط تنظیم یوه بل تربره ته
وسپارلې. د کور او جایداد، حساب ئې هر تربور جلا
جلا کاوه. خو د مرگ سم خبر ئې تر کوره نه و
راسیدلې. یوه میاشت لا تیره نه وه، چې بي خبره
قوماندان ناجوره خو ژوندي خپل کور ته راغلې.

د قوماندان په بیا لیدو او ژوندي پاته کیدو ئې یوازنی
لور زرکه خوشحاله سوه، چې پلار ئې پیدا سو. تربرونه
په خاصه هغه چې د ده و جایداد او قوماندانۍ ته غله وو،
هغوی ئې په بیرته راتلو ټول خفه سول. د قوماندان لیدلو
ته نور ټوپکوال تلل او را تلل. ده به هر چا ته د ځان د

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

زخمي کيدو بيا را تينښتي کيسه کوله او د سمندر له خوا د ورسره مرستي يادونه ئې کوله.

قوماندان به هر چا ته سمندر ورپيژندئ، چي دغه ځوان و، چي راسره مرسته ئې وکړه. سمندر تر ټولو ښه ځواني لرله، مکتب ئې لوستی و، په حکومت کي ئې عسکری نظام ليدلی و. کله چي په پاکستان کي د افغاني ټوپکوالو ژوند، وپاکستاني مامورينو ته د دوی غوره مالی او سپيناني وليدلې، نو پر خپلو راتلوبيه وپاکستان ته پښيمان سو، ځکه سمندر ته په کابل کي ژوند، ښوونځی، د خلکو اداب، په پوځی قطعہ کي نظم، د افسرانو او سربازانو پاک نفسي، غرور او ميراني به ئې سترگو ته جگي ودرېدلې. هغه وليدل چي په پاکستان کي د غرور او ميراني ځای سپيناني ډک کړی وو. ای، اس، ای په افغاني ټوپکوالو کي غرور وژلی و، او دوی ته ئې د سرو په حيثيت نه کتل.

د ټوپکوالو قوماندان سمندر تنظيمي او پاکستاني دفتر ته د ځان سره وړی. سمندرته د هر دفتر شکل او په

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دفترو کي د ناستو خلگو ناستي او کړه وړه ليدل ورته درس او پند و. هر چيري به توپکيانو و قوماندان ته ويل، چي د دې هلک رنگ خو بيخي تا ته سوي دي، لکه تا چي زيزولي وي.

قوماندان ته د سمندر کړو خوند ورکاوه؟ هغه به وخنډل او وبه ئي ويل:

- که رښتيا در ته ووايم، د هغي اولي ورخي څخه چي مي دغه هلک ليدلي دي ما ته هم هغه خپله خواني را په ياد سوه. داسي بڼه مسلمان او پر لمانځه ټينگ هلک دي. زما سره ئي ډېره ميرانه وکړه. د سرو کفارو د منځ ئي را خلاص کړم.

سمندر ته د توپکوالو ساده خبرو، ناسته، ولاړه او شوده ژوند خوند نه ورکاوه. حتا د خپلي لوا قوماندان لونغ د هغه پاک نفسي، نظم، ډسپلين او پر ده باندي مهرباني به ورپه ياد سول، د ځانه سره به ئي خپل ځان ملامت باله. هغه به د ځانه سره وويل:

- په خپل لاس دي په ځان څه وکړل؟

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

اما د ټوپکوال په زړه کې سمندر ځای نیولی و. ټوپکوال د خپلو خپلوانو او بنځو سره مشوره کوله چې که د دوی خوښه وي، خپله لور زرکه دغه ځوان سمندر ته د ده د مرستې په بدل کې وبخښي.

په دوستانو کې او په تیره بیا په تربرو کې د هیچا دا دوستی خوښه نه وه. یو او بل به ورته ویل، چې د دې هلک نه مور معلومه ده او نه ئې پلار؛ ته څنگه لور ور کوي؟ بل به وویل، چې دا خو حکومتي، حزبي او کافر دی، ته څنگه دا کار کوي؟ مگر، ټوپکوال قوماندان به ویل:

- نه، دغه هلک تل لمونځ کاوه. یو یتیم هلک دی، بیغمه او بي بدو سړی دی. دلته به په کور کې را سره وي، زه هم زوی نه لرم، زه ئې له مرگه ژغورلی یم. مگر تربرو لیدل، چې ټوپکوال قوماندان ناروغه دی. هغوی فکر کاوه چې دی به ژر مړسي. تیار میراث دی. نژدې میراثخورو یې دغه دوستي نه خوښول.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د ټوپکوال چې د زخمونو څخه سم روغ سوی نه و، ورځ تر بلې ئې ناروغي سختیدله، نو ئې دا بڼه و گڼل چې د سمندر حق ور ادا کړي. بله ورځ ئې سمندر ته دا خبره وکړه، چې تا زما سره ډېره مرسته کړې ده، ستا د دې مرستې په بدل کې زه غواړم چې خپله لور زرکه تا ته درکړم، خو ته به دلته زما سره اوسې، او زما زوی به ئې، ځکه زه زوی نه لرم.

کله چې د واده او د لور د ورکړې خبره وځوان سمندر ته یاده سول، و خارج ته د استولو خبره ئې په دغه کړي کې بیخي د یاده ووتل، چې ټوپکوال ته و وائي تا خو زما سره ژمنه کړې وه، چې کم بهر ملک ته دي استوم.

سمندر نوی ځوان وو، د واده سره ئې د هر ځوان په شان مینه وه. خو د ټوپکوالو سره ژوند کول ئې نه خوښیدل. بل خواته ئې خپله مور هم د زړه څخه نه وتله. هغه قوماندان ته وویل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- ما خو تا ته ويلي و، چې زه بل څوک نه لرم بې له
يوې مور څخه. مور مې دلته نسته، زه څنگه واده وکړم؟
بلي خواته سمندر پدې شپو کې څو ځله د قوماندان لور
زرکه ليدلې وه. زرکه بنايسته پيغله وه، سمندر نوی
ځوان. اما دا چې هغه بنوونځی لوستي و، په بنار کې ئې
ژوند کړی و، زرکه يوه کورنۍ نجلۍ وه. دهغې سره واده
کول زړه نازړه کړی و. سمندر په يوازي سر پرېکړه نه
سي کولای. په عمر، د شلو کلونو په شا و خوا کې دئ.
تر ډېره حده خپل راتلونکي سنجوي.

بيا ور په ياد سول، چې ټوپکوال خو زما سره دا ژمنه
هم کړې وه، چې اروپا يا امريکا ته به دي استوم. تر دغه
وخته پوري خو سمندر داسې ارزول چې کوم بهرملک
ته به ولاړ سي، بيا به خپله مور هم بوځي. هغه و اروپا
او امريکا ته د تللو په هوس د قوماندان سره را تښتيد لئ
و.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سمندر نژدې یو کال د قوماندان سره تیر کړ. په اخر کې ئې خپل زړه راغوند کړ، او توپکوال قوماندان ته ئې وویل:

- ستا خبره هم پر مخکته نه اچوم، د زرکي سره هغه وخت واده کوم، چې وبهر ته زموږ د تللو کار اول را جوړ کي، زرکه به هم د ځان سره بهر ته بوخم.

توپکوال د خپلي بڼې (د زرکي د مور) سره د سمندر غوښتنه شریکه کړه. د بڼې ئې هم سمندر خوښ و. زرکي هم نه داچې مخالفت نه لاره. بلکې دوه چنده خوښه سوه وروسته نو قوماندان د سمندر غوښتنه ومنله. هغه یوه قاچاقبر ته نیمې پیسې مخکې له مخکې ورکړې، او ور سره د سمندر او زرکي عکسونه ئې هم ورکړل.

قاچاقبر په درو میاشتو کې د هغوی د تللو د کار د سمیدو ژمنه وکړه. توپکوال مخکې تر دې چې دغه درې میاشتي پوره سي، سمندر او زرکه بهر ته سره ولاړ سي، غوښتل چې د سمندر او زرکي واده وسي. سمندر یو بل وړاندیز وکړ، چې که ده ته اجازه ورکړي چې دی یو

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

خُل خپله مور وويني، که هغه ورسره راتله، هغه به هم راولي، دلته به زما او د زرکي په واده کي برخه واخلي. او که چيري ئې مور نه را تلله، د هغې څخه خو به يوه د خدای په امانې راواخلي، بيرته به ژر ان شالله ځان راورسوي.

توپکوال سمندرته د تللو اجازه ورنه کړه. ځکه هغه له دې بيرېدئ، چي سم دم سړی به مي دلاسه ووځي. هلته به ئې مور پښيमानه کړي. نو ولي په لوی لاس سم سړی چي د لور او بنځي مي هم خوښ دی، دلاسه ورکړم. هغه سمندر ته وويل:

- کله چي ستا او زرکي واده وسو، زما به هم زړه بيغمه سي. تر واده وروسته که وخت و، ولاړ به سي، مور به دي وويني.

سمندر په داسي يوه حالت کي راگير و، چي نه سي کولای، پر خپل سر بيرته مور ته ولاړ سي، د توپکوال خبره ئې ومنل. قوماندان ژر ملا راوستی. د سمندر او زرکي نکاح ئې ور وتړله. نور سمندر د قوماندان د کور

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سړی او زوم سو. هغه د زرکي سره یو ځای او په مینه
اخته دی.

سمندر او زرکه د یوې خوا یو د بل خور او ورور
دي، بلي خوا وینه او مینه ئې سره گډه سوه.
هلته قوماندان او بنځي ئې د سمندر او زرکي د بنه لوی
واده دپاره ترتیبات نیول پیل کړل.

د سمندر او زرکي د واده خبر بنار ته هم ورسیدئ.
کله چي د سمندر مور، خور او قوماندان لونگ د کیسي
خبر سول، قوماندان لونگ د خپلي مور، خوابنی او بنځي
په مشوره سره دا بنه تره وگڼل، چي د دې لوی شرم مخه
ونيسي. لونگ د کورنی غروته قناعت ورکئ، وې ویل:
دا شرم سبا مور ته پاتیری. هغه خلگ خوچي د
پاکستانی چارواکو په لاس کښیوتی دي، د هغو څخه
چارواکو داسي سړی جوړ کړي دي، چي هغوی اوس د
خپلي مور (وطن) په کیسه کي نه دي.
پاکستان غیرت، شرم او همت ئې په دوی کي وژلی
دی. په خفگان چي نوم د نامه نه پرې کیږي. ز مور نوم

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

اوس ورسره تړل سوی دی. نوبته خبره داده چې موردا
ځل بیا په تکلیف کم او تر پاکستانه ئې ولیرم. بڼه پوهیرم
چې دا به مور ته ډېره سخته وي.

د لونگ مور وویل:

- زویه! ستا او د کورنۍ د عزت د خونديتوب دپاره به
ځان اور ته هم واچوم.

د قوماندان لونگ مور وپاکستان ته د ورتلو تیارې
نیول. تر لږ ځنډ وروسته، د لونگ مور د یوه آشنا او بلدی
سړی سره اراده وکړه، چې د کویتی ښار ته ولاړه سي.
په لاره کې ستونزی وې. دوی یو څه په ځنډ سره تر
پاکستانه ورسیدل.

پوښتنه پر پوښتنه ئې د ټوپکوال کور پیدا کئ دا هغه
شپه ده، چې د ټوپکوال په کور کې د سمندر او زرکي د
واده د مراسمو د نیولو په کار نر او ښځي بوخت دي. د
لونگ مور د ټوپکوال کور ته ننوتله. زیات کلونه تیر دي؛
د ټوپکوال ښځو د لونگ مور اول و نه پیژنده. ځکه سره
له دې چې عمر تیر سوئ، کوچنیان لویان سوي او

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

دځوانانو څيرو هم توپير كړی دی، د لونگ مور چي اوس د يوه زبردست قوماندان "لونگ" مور ده، د هغي په جامو، سر او وضعه كي د پخوا په پرتله ډېر توپير ليدل كيدی، نو په دغه سبب د توپيکوال بنځو دا اول ونه پيژندله.

كله چي بنځو وليدل، كور ته ئي يو معمره او معتبره سپين سري بنځه راغله، هره يوه ئي روغبر ته راغله. د روغبر پر وخت د خبرو څخه د لونگ مور وپيژندله. ټولي بنځي په تعجب كي ولوبدي، پدي چي اول د لونگ مور ځونه په بڼه بڼه سوي ده او بل دا چي څنگه له ډېرو كلونو تيرېدو وروسته د دوی كور ته راغله؟

هر ډول چي و، د لونگ د مورتود هر كلي ئي وكی او توپيکوال ئي د لونگ د مور په راتللو خبر كی. توپيکوال هم په فكر كي ډوب سو، ځكه د هغي زوی لونگ خو كلونه مخكي دده لور (كوتزه) د كوزدي په شپه دده د كوره تښتولی وه. د هغه ځسر ئي د هغه له

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

بنده څخه خوشي کړی و، او خپله د لونگ مور هم د هغوی سره یوځای د کلي تللي وه.

دی هم نه پوهیدی، چې د لونگ مور به اوس څنگه او د څه دپاره راغلي وي؟ بیا په داسې نازک وخت کې چې مور ټول د زرکي د واده په کار و بار سره بوخت یوو. ټولو ته تشویش پیدا وو. ټوپکوال خپلو بنځو ته وویل:

- تاسې د لونگ د مور سره خبرې وکړئ؛ ژر دا معلومه کړئ چې دا بنځه څنگه او د کومه راغلي ده؟ زه خو فکر نه کوم چې دا بنځه دي داسې تصادفی را پېښه سوي وي.

د ټوپکوال بنځو د لونگ د مور څخه په خبرو خبرو کې دا پوښتني کولې چې دا دونه کلونه چیرې وی؟ لونگ زوی چیرې دی؟ کوتره مړه ده که ژوندی؟ ته احوال په لري که یا؟

د لونگ مور دوی ته وویل:

- ټول شکر دی ژوندي او جوړ دي. مور په ښار کې اوسو. هلته په ښار کې اواز ه گډه وه، چې قوماندان خپله

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لور ودوي. زړه مې تاکت (طاقت) و نه کی. ما ویل، بڼه
دی، چې یو واري تاسې وگورم، او د بنادئ مبارکي به
تاسې اوپه خپل قوماندان صاحب ته هم ووايم.
که ستاسې خوښه وي زه غواړم چې تاسې ټولې ناستې
یاست، قوماندان صاحب یو ځل ووینم؛ څو خبرې لرم چې
ستاسې سره ئې شریکي کړم.

بڼو وویل:

- ولي نه، مور به احوال ورکړو هغه رابه سي.
قوماندان اوس سپین زېږی او ناروغ سړی دی. هغه هیله
لري خپله لور زرکه په خپل لاس واده کي.

د لونگ مور پوښتنه وکړه:

- د چا سره مو دوستي کړېده.

د زرکي مور ورته وویل:

- د زرکي پلار غواړی، زرکه هغه هلک ته واده
کړي، چې د ده سره ئې د ده په تینننه کي مرسته کړي
ده. هغه یو بڼاری هلک دی، خو بڼه هلک معلومیري.
نور ئې مور هم مور او پلار نه پیژنو. سمندر نومیري.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

په دې وخت کې توپکوال کور ته راغی. د لونگ مور دافغانی دود او رسم د هغه مخ ته ولاړه سوه. توپکوال ته ئې سلام واچوی، او بیرته پر ځای کښیښتله. توپکوال او د هغه ښځې درې سره کښیښتني د لونگ مور وروسته له ډېرو کلونو تیرېدو څخه د دوی کور ته د خپلو ورتلو سبب داسې بیان کي:

- قوماندانه وروره! ښه غور راته ونیسه، نه مې غوښتل، چې ستا کور ته راسم. خو کله ناکله په ژوند کې داسې سخت او ژور مجبوریتونه پېښ سي، چې یو په زړه کې سخت خفه سوی انسان هم اړ باسي، ټولې تیرې ترڅې تر شا وغورځوي.

نن ورځ زه، زوی لونگ، نرور (د زوی ښځه اوستالور) کوتره د کوترې مور، ستا ښځه، ستا خسر او خواښې ټول داسې مجبور سو، چې زه د دوی ټولو په خوښه ستاسو کور ته د څو خبرو د یادولو دپاره راغلم. زما راتگ هم داسې یو مجبوریت وگڼه. زه د ښاره په ډېرو مشکلاتو سره تر دې ځایه یوازي ستاسې د لیدو

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دپاره نه يمه راغلي. بلکي دا ټول مشکلات او ستړيا مي د دې دپاره پر ځان ومنلي چي مساله د اسلامي شريعت د پايمله کيدو دمخنيوي، د خپلي کورني د عزت خونديتوب خبره وه چي زه ئي مجبوره کړم، يو ځل بيا ستاسي پر کمبله کښينم.

هغی زیاته کړه:

- په دې دوو سببونو زه خپله راغلمه. يو، نه مي غوښتل، چي پردي سړي د دې راز ه څخه خبرکړم او بل سبب ستا د خطا شاهده زه وم؛ بايد په خپله مخامخ زه درته ووايم. دا پدې چي ستاسي د کورني سره زما د زوی لونگ چي ستا له رضا پرته ستا زوم سوی دی، د هغه د عزت سره تړل سوی خبره ده.

دلته د عزت د ساتلو مساله ده، کله چي مور په ښار کي خبر سو، تاسي غواړی خپله لور (زرکه) وسمندر ته واده کړی، نو ما، لونگ، کوټری، د کوټري مور، د کوټري نيکه او انا پرېکړه وکړه، چي تا خپلو غلطيو ته متوجی کړو، چي بله لويه غلطي و نه کړی.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

زه هغه هلک پیژنم، ښه هلک دی. خو سمندر مور لري. سمندر پلار لري. سمندر خور لري. لنډه ئې دا چې سمندر هر څه لري.

توپکوال د لونگ مور ته وویل:

- پدې خبره خو مي سر خلاص سو، چې ستا زوی لونگ د کوتري میړه زما زوم او د کوتري مور، نیکه او انا د لونگ سره اوسې او ژوندي دي. اما د زرکي په ورکړه کي کمه نیمگړتیا سته؟ دا خو لا نوره ښه خبره سول، چې ته سمندر پیژني. هغه مور، پلار او هر څه لري. او ښه هلک هم دی، نو غلطې په کم ځای کي ده؟
د لونگ مور توپکوال ته وویل:

- غلطې ډېر کلونه مخکي تا کړېده، ستا هغه دمیلستیا شپه په یاد ده، چې زه ستاسي په کورکي وم. د قوماندان خودهغي شپي خوند هیڅ دمغزه نه و وتلی. وبیرېدی، فکر ئې وکړی چې سمندر لکه چې زما اودې دهغي شپي زوی دی.

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

خو دلونگ مورکیسه شروع کړه: ستا بڼه په یاد دي
چي ته د شپې د خونې راووتی او د اور دالانچي ته
ورغلي، سمندر ستا د هغي شپې زوی دی.
توپکوال د خپلو بڼخو په مخکي وشرمیدئ. لا هم
هغسي فکر کوي، چي سمندر د ده زوی دی، دلونگ د
مور څخه. دلونگ مور خبره نوره هم روښانه کړه، هغي
وويل:

- په هغه شپه د اور په دالانچه کي د کوتري مورستا
خپله بڼخه پرته وه او زه د سرای په منځ کي د کوچنیانو
سره وښه وم، ته مي لیدي. سمندر ستا د هغي شپې غلطي
ده، یعنی ستا زوی، د کوتري او زرکي هم ورور دی.
د دي خبرو په اورېدو سره د زرکي مور او ټولو
بڼخو دلونگ د مور ه څخه خوښي سوي، او قوماندان
وشرمیدئ. ټولو په یوه خوله وويل:
- شکر چي د زرکي واده د خپل ورور سمندر سره و
نه سو.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

قوماندان چې دغه ټولې خبرې واورېدې، د ځان سره پر خپلو کړو باندې سخت پښیمانه سو. اوس نو ستونزه دا ده، چې څنگه خپل تربرو ته او نورو کلیوالو ته ووايي، چې سمندر د ده زوی دی؟ هغه چې خلگ خبر و، قوماندان خپله لور (زرکه) سمندر ته ودوي، هغو ته څه ووايي؟ د خور "زرکی" او ورور "سمندر" واده خو ممکن نه دی.

نو د کورنۍ، سمندر او د لونگ د مور په خوبه ئې دا تر ټولو بڼه وگڼل چې، له دغه ځایه کډه وکړی. هغو په هماغه شپه کډه را وکړه. افغانستان بیا ښار ته د لونگ کور ته ټول راغلل.

قوماندان لونگ سره له دې چې کوتره، د کوترې مور، د کوترې نیکه د کوترې د پلار قوماندان په راتلو د دوی کور ته خوبښ نه و، خو هغه په هغه لیاقت او ښایستگي چې لرل ئې، د خپل خسر راتلو ته ئې بڼه راغلاست ووايه.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

کوټري، د کوټري مور او نيکه ته ئې پدې قناعت ورکړی، چې زما او د کوټري د پلار تر منځ بايد فرق وي، ما مکتب لوستی دی، زه په يوه نظام، قانون او نظم کې رالوی سوي يم. مگر دغه بڼيگنی په هغوکې چې د کوټري پلار ورته کار او فعاليت کاوه (ای، اس، ای) کې، دغه بڼيگنی نه سته.

کله چې د کوټري پلار د خپل زوم قوماندان لونگ له خوا د ده د بديو سره بيا هم داسې نه بنول چې د ده څخه دي خوا بدئ وي. نو ئې يوه ورځ لونگ ته وويل:

- زه پر خپلو ټولو کړو پښيماڼه يم او ستاسې څخه بڅبنه غواړم. دوی... به راته ويل، او ما هم فکر کاوه چې د اسلام د ساتنې دپاره کارکوم، خبر نه وم چې خپل کور خرابوم او اخيرت ته به مختوری ځم.

پای

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

دوهم ټوک

دوهمه کیسه

بڼگ

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دیوه کلیوال ژوند:

زموږ په کلي کې هم د نورو کلیو په شان د مني په وروستیو شپو کې، کله چې پر وروڼه له ډاگونو څخه ټول او نڅیره سي، د ممیز ځایو څخه ممیز (کشمش خانو څخه کشمش) له باغونو او باغچو څخه انار یوړل سي، دا مانا چې هوا سره سوله. د هوا د سپړېدو سره جوخت کار او خواری کمه یا ورکه سي. د مني سړې سیلی را والوزی، د ونو او بوټو پانی ورژوي. ډېر وختونه اسمان شین او صاف وي.

کله نا کله پاس په اسمان کې نری وریځي بي له اورېدو د کلیو دپاسه داسې په ځغاسته تیرېږي، چې لم ئې په خاشه کې نه بندېږي. د کښې ساره بادونه پسي را والوزی، د هر سړی په غوړونو کې سور باد شپیلکی وهي او شنه ډکي د مخکي پر مخ ورک سي.

چو غکی چې کری ورځ د خپل نس د ډکیدو دپاره پر لابنوباغونو، فصلونو او ورشوگانو ګرځیدلي وي، هر مازېګر د خپلي شپې د تیرېدو دپاره په سیلونو سیلونو د

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

باغونو، لڅو ونو او ورشوگانو څخه را الوزی او په ډله
بیزه توگه مخ د خندق پر خوا ځی، هلته چي نلونه او
لوخي ولاړي وي، دوی تر لمر لوېدو مخ ته هلته ځانونه
رسوي. تر گونگو ماښام پوري په خپل منځ کي په خپله
ژبه سره گډي وي، او تر هغه وروسته بیدېږی. سهارني
بیا د خپل نس غم وي. الوزي خورو ورو ورشوگانو ته
ځي او د ځانو دپاره خواړه پیدا کوي.

د هوا په بدلون او سړېدو سره زیات کلیوالي
ماشومان، لویان او زاړه نر او بنځي رېزش او زکام سي،
پزی ئي را ایله وي. د غریبو کورنیو ژوند خو په پسرلي
او دوبي کي هم بنادمن ژوند نه ویني، خو د مني او ژمی
سره هوا، ورباندي یو بل غم ایضافي سي.

وسمني کورنی یا هغه کورنی چي د ژمی لپاره لږ
خووری ولري، د سرو شپو د بڼه تیرولو لپاره د مني په
لمړیو ورځو کي خپل لاندي حلال کړي. دمنی په اخیر
او دژمي په اولو شپو کي د لاندي څخه لږ پخوي او په
ژمي کي خپلي کترې خوري.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د غریبو ژوند خو په هوکه او سوکه تیرېږي. زیات وختونه سورسک او اوربشینه په اونی کې یوه شپه ئې غلمینه وي. سپوره ډوډی خوبه یو بختور لري.

د غریبو هره هغه ورځ بڼه وي، چې اسمان صاف یا د اسمان مخ له وریځو خالي وي. کله چې سهار ژر او کموکه لمر د غره له سره څخه خپل سره ټکی مخ رابنکاره او پر پراخه ورشو باندي خپله لمن خوره کړي، ټول کلیوال ورته هوسیري.

په هره هغه ورځ چې سهار لمر یوه نیزه را پورته سي، نو د مخکي مخ لږ د ناستي او گوډارې سي. لاس هم د تخرکه دباندې راخیږي. هر څوک د بیابانه څخه د ډوډی پخولو دپاره څه خاشي کور ته راوړي. تر هغه وروسته، ماشومان، ځوانان او زاړه، د خپلوکورونو څه د کلي په منځ کې میداني ته راوځي. نجوني هم د خپلو همزولو سره په ناوکیو بازی کوي.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ټول هلته د میدانې په هغه کونجک کې، هلته چې د سهارنې لمر وړانګې ورته سیده رالویږي، او د باده څخه ئې غوړونه څه پناه وي، پیتاوي ته سره کښیږي.

د هر کلي په میدانې کې مشرانو دمشرانو، ځوانان د ځوانانو او هلکان د هلکانوسره د ناستې او بازیو ځایونه معلوم وي. هر کلیوال د هري کورنۍ څخه چې وي دې میدانې ته راوځي، د دوی په کالیو او څپلیو کې ډېر د پام وړ توپیر نه لیدل کیږي. پدې چې ټول نژدې یو شان غریبانه ژوند لري. په دغه میدانې کې تر گرمې پوري، هلکان د هلکانو سره، ځوانانو به د ځوانانو سره او پدې شان به سپین رږو له سپین رږو سره د زړه خواله، خبرې اتري او لوبي کوي. هري ډلې یو د بله سره په یو څه نه یو څه ځانونه بوخت کړي وي. بجلیوال د بجلو لوبي، مردکیوال د مردکو لوبي کوی.

ځینې مشرانو بیا کتار، شپارس گاتې، درگاتې، غولبندي سره ایښی وي. پاته نورسیلین پر راتول وي. ځینې زړو به ودغو ناستو او راتولو ته د خپلې ځوانۍ یوه

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

نیمه کیسه، د خپلې عسکرۍ د دورې کیسې او څرگندونې کولې.

مثلاً یوه به ویل: کله چې مې پچه را وختل، حکومتی ته ورغلم، دستي ئې څیره کړم، د دوو جوړو کالو او درو شلو افغانیو سره د کوره ووتم. دوه کلنه نوکري مې هم دوه کاله او څلور میاشتي سوه؛ پدې چې عوضي نه و، را رسیدلی ترخیص مې بند و. ما ویل چې ترخیص وانه خلم، کور ته نه ځم. همداسې مې وکړل.

د دوو کالو د عسکرۍ کولو بیانونه نو دونه زیات کیدل، چې مه کوه خبرې. کله چې به د یوه څخه بل تر هغه مشر ته د خبرو وار ورسیدی، هغه بیا د امان الله خان د پاچهۍ، د سقاوی دورې کیسې او څه چې ئې لیدلې وي، هغه بیانولې.

د هر یوه هڅه هلته دا وي، خان داسې وبنځي، چې پر ده دا عمر خوشي نه دی تیر سوئ، تر پېښو او لیدنو زیات څه وائي.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سليم کاکو، چې په ناستو کې تر ټولو مشر دی، د عمر زیاته برخه ئې په سختیو، خواریو او سرگردانیو کې تیره کړې ده. هغه د ژوند ډېرې تجربې لري.

ډېر څه د سليم کاکو په مخکې تیرسوې دي. کله چې هر یو له دوی څخه خپل بیان خلاص کړي، نو د خپلو خبرو او کیسو د رښتیاوالي او سیکه کیدو په موخه، خپل مخ و سليم کاکو ته را وړوي، او په لور اواز وويي:

- سليم کاکو همداسې نه وه؟

سليم کاکو په خپل کار باندي بوخت وي، سر ئې کښته اچولي وي، پورته چندان نه گوري؛ يوازي د تائيد په توگه سر وښوروي.

هلته نو خبرې کوونکئ ډېر خوشحاله پدې سي، چې بيان ته ئې سليم کاکو هم د هوکي سر وښوروی. که به پخپلو خبرو کې کم چا څه زیاتې هم کړئ و، سليم کاکو غور کون اچاوه. څوک ئې د ځانه نه مرور کاوه. سليم کاکو نو خپله یو کلیوال پوخ نجار دی. دروازي، د یوي رختونه، جغونه، مالي، چوغ لنډی، بگيرکي،

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

بنيچويونه، د يامه لاستی، تکه کي او هر هغه څه چي
د کليوالو اړتيا وه، د سليم کاکو سر ور سره خلاص دي.
هغه ئي په بڼه توگه سرته رسولای سواي.

که څه چي اوس نو د سليم کاکو لاسونه رېږدي، پر
سترگو ئي هم پردي پيدا سوي دي، د پخوا په شان بڼه
نه ويني، مگر غورونه ئي بڼه اوري، خو ده غټ
اندامونه، قوي بدننه، چي لا کړوپه سوي نه
ده، د لاسونو پنچي ئي غښتلي دي.

*** **

نن هم سليم کاکو د هري بلي ورځي په
ډول سهار د کوره د خپلي تيشي،
رندي، برمي، اري، د ميخونو د جابي او يو دوو تختو
سره ميداني ته راوتی دي. بنگ زوی ئي چلم او د تنباکو
جابه ورته هره ورځ راوري.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

بنگ د خپل پلار سره مرسته کوي او کله نا کله ئې پلار اسانه او لږ کار ده ته هم سپارئ.

سلیم کاکو درې زمان لري. د مشر زوی نوم ئې عطا محمد، د دوهم زوی نوم ئې بنگ او د کشر زوی نوم ئې هرڅه چي و، خو ټولو کلیوالو (کولی) باله.

عطا محمد ئې پوخ نجار سوئ و. د واده خاوند و، د کلي څخه بناړ ته کډه سوئ. هلته په بنکارپور بازار کي ئې د نجارئ دوکان کاوه. بنگ او کولی د پلاره سره په کلي کي اوسیدل. پدې کلونو کي د سلیم کاکو بنځه وفات سوه. سلیم کاکو د خپلو دوو زمانو سره په پردیو دوو زړو خونو کي اوسیدل.

د غریبو کلیوال په ناست ځایونو او بانډارو کي هیڅکله د شرابو، کبابو، مستیو، نشو، د جامونو د تشولو او ډکولو خبري نسته. ځکه دا شیان زموږ د ولسی ټولنیز ژوند په منځ کي څوک نه پیژني.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سليم كاكو د تنباكو د چلم څكولو پوخ (عملي) سوي
و. د عمر د پخوالي او زيات چلم څكولو له امله د هغه په
سینه كې خړه هاری هر چا اورېدی.

سليم كاكو خپل شخصي كور او جايداد نه لري. پدې
كلي كې ئې نا معلومه خورا زيات كلونه د يوه ښه
گاونډی په توگه ژوند كړی دی.

په ټول كلي كې هيڅوك نه پوهیږي، چې سليم
كاكو په اصل كې د كوم ولايت، كوم كلي او
په نسب څوك دی. خو دا دی اوس د شاه دولا لالا
د غويو د سرای تر څنگ د كلي د ميدانی سره جوخت د
خپلو بچو سره ئې گوزاره ده.

خلگ ئې د جت سليم په نوم يادوي. هغه په رنگ
ښايسته، په قد جگ، په خبرو پوه، د خبرو او لهجی څخه
ئې په واضح توگه سړی پوهيدا سي، چې رښتيا هم د دې
سيمي د كليو اصلي اوسيدونكي به نه وي. يو عمر ئې
د دې كليو د خلگو په چوپړ كې تير كړی دی. غوړونه ئې
جوړدي، د ټولو ناستو خلگو خبري اوري، او د ځان سره

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

ئې ارزوي. خپله لږ په خبرو او مجلس ورگډيږي. دا چې دى به څه چورتونه وهي؟ يوازي خدای پوهيږي. يوازي يتيم اكا د نورو كليوالو خلکو په نسبت سليم کاکو ډېر پيژنى. يتيم اكا او سليم کاکو سره همزولي دي. سليم کاکو او يتيم محمد اکبر يو بل ښه سره پالي هم، يعنې يو له بله تگ او راتگ سره لري.

په دې کلي کې د مخکو تر اصلي مالکينو نور خوار و غريب، بې کوره، جلا وطنه يا "اوپره" کورنى زياتي اوسي. نو د ميدانې په مجلسونو کې هم د "اوپره" هلکانو او سږو شمير زيات وي.

يوه ورځ تر څو چې دوى يو او بل ته د خپلو زړونو غوتې سره خلاصولي او راسپنلې، چې د سليم کاکو زوى "بنگ" په وارخطائې سره ږغ وکړئ: - هغه دى، هغه دى سردار صاحب، سردار صاحب پر دې خوا را روان دى. په ميدانې کې راتول سړي، واړه او زاړه، د يوه مخه داسې يو دم چوپ سول، لکه پر مرغانو چې باز، څرخک ووهى او يا شاهين را ښکاره سي.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

خیر، سردار صاحب کرار کرار د میدانې پر لور
رانژدې کیدئ. دلته ټولو ناستو لویو او وړو خپل نفسونه
په غاښ نیولي وه. کله چې سردار صاحب میدانې ته
رانژدې سو، نو په میدانې کې ناست ټول واړه او زاړه
ورته ولاړ سول، سلامونه ئې ور واچول. سلیم کاکو هم
خپل زور وواهه چې ولاړ سي. خو وئې نه سواى کولای.
سردار صاحب پر زړو او سپین بربرو خلکو باندي هم
خپل د مړی خیتي ټوکی وکړې. پر خپله کونډی بربره او
په بربره کې تاو بریتو ئې لاس راتیر کړ؛ لکه جهان چې
ده فتحه کړی وي. بیا ئې سلیم کاکو ته داسې وویل:

- سلیمه! زه نن بازار ته روان یم....

هغه لا خپله خبره پوره کړی نه وه، چې سلیم کاکو

ورته وویل:

- په خیر ولاړ سي!

سردار بیا خپله پر راغبرگه کړه او خپله خبره ئې

تکرار کړه:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- سلیمه! ته به کور ته ورسې، د درشتې د اړې لاستې
او د یوې خونې د دروازي لڅک دواړه سست سوي وو،
هغه به وگوري او جوړ به ئې کړي.

- سلیم کاکو په کمینې سره وویل:

- ښه دئ سردار صاحب، بنگ به دستي ورولیږم، ان
شالله جوړ به ئې کي.

سردار صاحب بیا پر را درسته کړه:

- سلیمه! که ته خپله ورسې، ښه به وي، ما په کور کي
ورته ویلي دي.

سردار صاحب په کور کي له خپلو څلورو ښځو څخه
څو لوني، یو نازولی خو په سر پک او بي بند و باره
زوی لاره.

سردار بیا سلیم کاکو ته وویل:

- دا خبره مي پدې درته وکړل، چي دا د نن زمانې
هلکان دومره د باور وړ نه دي. ته زما زوی ته وگوره،
فکر کوم، دا ستا زوی بنگ هم ما ته یو ډول بل ډول
هلک راملومیري. هغه بل ورځ مي واورېدل، چي بنگ

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

اوس په چینه کې په صابون خان پرېولي، که دا رښتیا وي، نو د ده سره احتیاط په کار دی.

سردار ځکه دا خبره وکړه چې زموږ په کلیو کې صابون لږو مړو کورنیو یوازې د کالو منځلو دپاره کاراوه. دغه بازاری صابونونه چا نه پیژندل. بیا چې پیدا سول، یوازې مړو کورنیو او د هغو اولادو کاراوه، غریبو ته ئې کارول، عیب او شرم و.

سردار صاحب به لا څه نور تومتونه په بنگ پوري تړل، چې پدې وخت کې شاتر تاجو رابنکاره سو، رغ ئې وکئ:

- سردار صاحب، اس تیار دی.

سردار صاحب هغه ته جواب ورکئ:

- بڼه، بڼه دی، د رځم.

هله مهتر لالو ماما د سردار صاحب د اس قیضه

نیولي، میداني ته راووتی.

*** **

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

مهتر لالو چې کوسه وزمه سړی دی، نری څو تاره
رېږه ئې پر زنه شنه وه، خپلې زړې رېږې خپلې ئې په
خپل پټو کې تر ملا او اوږې ټینګې تړلې وې، دی ته
اماده و، چې د سردار صاحب د سپرلۍ د اس تر مخ
به ځغلي. ځکه دا د مهترۍ وظیفه د لالو په برخه وه. د
کوڅي په خوله کې د لالو دوه بڼایسته بچیان سپیره
چاودلې مخونه چې پرتوګونه ئې نه لرل، د سړی هواله
امله ریردېدل؛ لاسونه ئې تر لنډو کمیسونو لاندې په
تخرګو کې نیولې ولاړ وو، ګوري چې پلار ئې د سردار
صاحب د اس تر مخ څنګه ځغلي.

بڼځه ئې هم د خپلو بچو تر شا ولاړه ده. د اوبو
ډکه کونجې ئې په لاس کې ده، انتظار باسي، چې کله به
سردار پر اس سپور او روان سي. د دې د اولادو پلار
لالو خو د اس تر مخه ځغلي او دا به اوبه ورپسي پاشي.
د لالو دغه لمړۍ ورځ ده، چې د سردار صاحب نوکر
سوی دی. لالو تیره شپه خپلې بڼځې ته ویلې و، بڼه سو،
چې خوارۍ راته پیدا سول، اما تر دا اوسه مې دونه زیات

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ځغستلي نه دي، تر بازاره خو په پياده تلو د يوې پوره ورځې مزل دی، چې وبه کولای سم که يه. ته دعاوي راته کوه چې وکولای سم.

تاجو "شاتر" هم د اس دپاره څه شپېشتی په خپلو پټو کې په شا پوري ترلې اماده ولاړ دی. د تاجو سا پخه ده؛ دېر کلونه ئې د سردار صاحب د اس تر شا ځغستلي دي، پښې ئې په دېرو ځغاستو، شگلنو مځکو، دېرېنو لارو، تروو او بڼگلنو مځکو، خاشو او اغزو کې پخی سوي وي، ستنه ئې په پښه په مشکل ننوتل.

د اس قیضه مهتر ونيوله او شاتر ریکاب ونيوئ، سردار صاب راغلی پر خپل اس ئې پښه وړوله، سمدستي ئې اس پونده کی.

د لالو کوروداني (میرمن) تر شا اوبه پسي وشندي، دعاگاني ئې وکړې. خپل بچي ئې تر لاس ونيول، خپلي خوني ته بیرته وگرځيدله.

لالو د اس مخ ته او تاجو تر اس شا ته په يوه چارناله د ولسوالۍ د بازار پر لور ولاړل. د سردار صاحب تر

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

تگ وروسته، د کلي د سپین ږبرو او په عمر پخو خلکو
یو بل ته سره وکتل. هیچا جرات و نه کی، چې خبرې
وکرې، مگر مسکي مسکي سول.

دلته حاضر و ځوانانو ته یو ډول بل ډول فکرونه پیدا
سول. پدې چې دا ولي د سردار صاحب تر تلو وروسته،
مشران مسکي مسکي سول؟

څومعلم مرجان دا چپتیا ماته کړل و ئې وویل:

- لالو ته دي خدای خیر ور پینس کي، ځکه یو د
ځغاستي سره نا بلد دئ، سا به ئې ژر وسوځي او بل
پښې ئې هم پخی نه دي، په لاره کي ډبري، شگي، خاشي
او ځوزان به ئې گوډ کي.

بیابنگ د خپل پلا ره په کراره وپوښتل:

- پلا ره! دا سردار صاحب خو تر تا ډېر کشر دئ،
دی هم په کوچنیوالي لکه خپل زوی (زلمی)
دغسي..... و؟

سلیم کاکو خپل زوی بنگ وتری ورتنه و ئې ویل:

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

- چوپ سه، خدای وهلي، نه ئې ويني، چي ملک
سلطان هلته ولاړ دی، خبره به دي واورې، دستي ئې تر
سرداره رسوي. هغه خود سردار مخبر دی زويه!
دا ټول يو شان وه، بدې د دوی په خټه اخښل سوېده، ته
سر مه په گرځوه، خپله شپه تیره وه. مور مجبور يو
گودازه کوو، غريب خلک يو، چي ته او کولی د خیره
سره لويان سی، بيا خپله به په هر څه پوه سی. اوس ته
د دغه خپل معلم صاب خبرو ته غور نیسه، خپل سبق
وايه، د نورو په کار، کار مه لره.

سليم کاکو له لږدمي کولو وروسته زوی ته وويل:

- اه بڼه سو، چي راياد سول زويه! ته يو ځل د سردار
صاحب کور ته ورسه، وگوره، چي د دوی د دروازي
لڅک څه کار غواړي او د اړې په لاستی ئې څه سوي
دي؟ که ئې ډېر کار غوښتی، چي ماپښين زه او کولی
ورسو، او که ئې کار کم و، هلته ئې ژر ور جوړ که،
وروسته به نو د خیره سره ښوونځی ته دي ولاړ سي.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

بنگ پلار ته بڼه کړل. څه سامان ئې د ځانه سره واخيستي، د سر دار صاب کور ته ور روان سو. دلته نو اومکې غرمه ده؛ د ډوډۍ خوړلو وخت هم رانژدې دى. د هر کور د پاسه دودونه پورته سول، تبخي باندي او اورونه بل سول. يو شمير کورنۍ پر تبخي او څوک پر تناره خپل لاندې کړي اوږه اچوي، او ډوډۍ پخوي. د خداى او هست خبره ده، چا د جوارو، چا د اوربشو او چا د غنمو اوږه لاندې کړي وي.

گوروان لنکې غواوي، چوپانانو لنکې ميږي او بزې کلي ته راوستې او طالب هم د ټوک او جيري د راتلولو دپاره د کليوالو د کورونو پر خوا ور رهى سو. يوه ډله کوچنيان د بنوونځۍ را رخصت سوي دي.

د سليم کاکو کوچنۍ زوى کولى هم د بنوونځۍ څخه کور ته راځي او نور هلکان بنوونځۍ ته روان دي. بنگ هم بايد بنوونځۍ ته ولاړ سي. هغه د درس او ليک لوست سره زياته مينه لري. ملا سيف الدين هم لکړه په لاس د مسجد په خوا کي ولاړ دى.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دا دئ امير خان اکا د هري ورځي په ډول چي
نا وخت به مجلس ته راتلئ، نن هم بيخي غرمه راغی.
سلام ئي واچوئ، ټولو ئي سلام ته وعلیکم دي سلام
ووایه، خو بدي اکا و اميرخان ته د سلام جواب داسي
ورکړئ.

- امير خانه، والله چي به تا کي هم کوم فساد سته، ټوله
ورځ ورک ئي، يو دم لکه مادوزمی (پیری) پیدا سي، بيا
بیر ته لکه مرغری ورک سي. یوه کیسه شروع کړي،
هغه پر نیماني خوشي کي، ولاړ سي. په څه بوخت سوی
ئې، خدای دي ئي خیر کړي. هغه بله ورځ دي
هم د زرین ډهل زن (ډهل وهونکی) نقل دغسي پر نیمه
پرېښود، ولاړي.

امير خان د بدي کاکو په خواب کي وویل:

- خدای دی مور او تاسي ژوندی لري. د زرین ډهل
زن کیسه خو څه کوي، ډبري نوري کیسي به درته
وکړم، درځی، درځی؛ اوس غرمه ده، کورو ته به
ولاړسو، گوله موله به تر ستوني تیره کړو، د ماښین

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د لمانځه تر ادا کولو وروسته به، که د خدای
رضا وه، باران نه و، لمر به هم ښه تود وي، بیا به د خیره
سره کیسي کوو.

مومن اکا ئې خبره ونيوله، وئې ويل:

- په یو شرط!

مومن کاکو لا خپل شرط ویلی نه و، چې بډی اکا ئې

خبره غوڅه کړل:

- شرط مرط ئې په کونه پوري مه ورتړه .

امیرخان وویل:

- مومن اکا ښه وایی، بډی کاکو خو زما په مرض

پوهیږي، که د ماښین په مجلس کې معلم صاحب و،

نو بیا زه خبرې نه سم کولای. ځکه د یوې خوا مې معلم

صاحب مشر د کاکا زوی دی. بل د هغه ژبه ډېره تیزه

ده. هغه ورځ سردار صاحب او ملا صاحب لا ویل، چې

مرجان ډېر ژبور دی. پدې وروستيو کې چې هرځای

کښیني د خانانو او ملایانو غیبتونه کوي. معلم مرجان

هیڅوک غور نه پرېږدی....

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سليم كاكو چې لږ په مجلسوكي ئې خبري كولي اما دا
ځل ئې وويل:

-هلکو! معلم صاحب تر مور او تاسي په هر څه
پوهيږي، هغه مکتب ئې ويلي دي، بناړ ئې ليدلی دي، د
پوهو خلگو سره کښينستلی دي، مور او تاسي په څه خبر
يو؟ ناست خلک ټول چپ سول.

*** **

بنگ چې کله د سردار صاحب د کور دروازی ته ور
ورسيږي، د سرای په دروازه کي ئې پښه ونيول ودرېدی
او په لور اواز ئې ور ږغ کړل:
- زه بنگ يم، پلار را استولی يم، چې دروازه او اړه
در جوړه کم.
په کور کي د سردار صاحب بنځو او لونیو د بنگ اواز
ويژندی. د بي بي صدفې مور بنگ ته وويل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- رايه، کورته راسه؛ بڼيلې (؟) ستا څخه بيا څوک
مخ پتوی، ته مور ته هغه کوچنی بنگ ئې چې وي، دلوی
سړي چمونه مه کوه.
بنگ کور ته ور ننوتئ د سردار صاحب بڼو ته ئې
سلام ور واچوئ، او پوښتنه ئې ځيني وکړه، چې د
کومی دروازي لڅک خراب سوی دی؟
د صدفې مور و صدفې ته وويل :
- زويه، ورسه؛ بنگ ته دروازه ور وښيه او اړه هم
ورته را واخله.
چې بنگ ئې جوړه کي صدفه تر مخه، بنگ ور په
پسي، هغې خوني ته ورسيدل، چې د دروازي لڅک ئې
ختا سوئ و. بنگ دروازي ته کښيښتئ، چې لڅک ئې
ور جوړ کړي.
صدفه ورته ودرېدله، خپلي دوی سترگی ئې په بنگ
کي ښخي کړي وي.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

بنگ په خپل نازک تور بخون پوست کې زیات ښایسته
دی، غټې توري سترګې، جگه پزه، سپین غاښونه او
برابر اندامونه نه خدای ورکړي وه.

بنگ تر یوه وخت پوري سترګې کښته اچولې وې؛ خپل
کار ئې کاوه، کله کله به ئې سترګې صدفې ته ور
واوښتې، چې وبه ئې لیدل، صدفه ده ته ګوري، د ده هم
بدن وټخنیدې، مغزی ئې ورکوړ کئ؛ کله چې دواړه
سترګو په سترګو سول، عقل او فکر ئې هلته بند سو.

بنگ په تیشه خپلې ګوتې داسې سختې ووېلې، چې تر
ګوتو ئې وینې را جاري سوي. لادې خپل ځان ته متوجه
نه دی. په خوږ پوه نه سو. صدفه هم څرکه په چُرْت کې
تللي ده؛ وچه ولاړه ده، د بنگ دوسترګو ته ګوري .

په دې وخت کې د صدفې مور راغله، ګوري چې
مخکه په وېنو سره ده. د بنگ تر ګوتو وینې بهیرې او
لور ئې ورته ولاړه ده، سیل ئې کوي.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د صدفې مور پر خپلې لور ږغ وکړ، چې ورسه، ژر
څه رښکې او توکر را واخله، د بنگ گوتې ور وتړه، او
خپله ئې هم بنگ ته وویل:
- زویه، نور کار بس که، بیا به دې پلار راسې،
دروازه به جوړه کي.

د صدفې د مور پر بنگ باندي زړه وسو؛ ولاړه چې
بنگ ته څه خواړه راوړي. هغې یوه کاسه ډکه د خوړو
راوړه. گوري چې صدفې لا د بنگ گوتې نه وي
ورتلې. د بنگ تر گوتو هماغسې وینې څڅیدې. د صدفې
دواړې خپري هم د بنگ په وینو سرې دي. یوبل ته
گوري.

*** **

له هغه وخته چې صدفې د بنگ لاس په خپلو دوو
لاسونو کې ونیو، څو خوړ سوې گوتې ئې ور وتړي،
د بنگ او صدفې دواړو لاسونه او بدنونه خوله خوله

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سول. د دواړو بدنونه رېږديدل؛ لاسونو او پښو ئې کار نه کاوه، عقل ئې د سره تللي و.

د صدفې د بنگ خور سوی گوتی هیري سوي، یوازي دوی دواړو یو بل ته سره کتل. په خونه کې چوپه چوپتیاده، د صدفې مور چې دوهم ځل خونې ته ورغله، پر صدفې ئې منت وکئ.

- تر اوسه دي د مسلمان گوتې نه دي ور تړلي؟ ته ایسته سه، چې زه ئې ور وتړم، ته لکه چې د وېنو څخه بیرېږي.

صدفې دخپلي مور خبرې نه اورېدې څو مور ئې دا لږ پري وهل کله چې صدفه د خپله ځایه څخه وڅیکده، د صدفې مور د بنگ لاس په خپل لاس کې ونیوئ، گوري چې د بنگ تر گوتو تودی وینی او د لاس تر خپره ئې یخي، یخي خولي څاڅي.

د صدفې مور حیرانه سوه، ژر ئې خپلي لور ته وکتل، گوري چې د هغې په مخ کې یو څاڅکی وینه نسته؛ داسې سپینه اوښتي ده، او په خولو کې لنده خشته

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ده. د صدفې مور وپوهیدله، چې دا د دوو زړونو تر منځ
د مینې رشته او خوله ده.

*****

د صدفې مور ژر ژر د بنگ گوتې ور وتړلې. بنگ
ته ئې د ډوډۍ کاسه کښیښول خوبنگ دغسې ډکه
پرېښوله. ډوډۍ ئې ونه خوړل د سردار صاحب د کوره
شوم را ووتئ، مگر خپل زړه ئې هلته پرېښود او د
صدفې زړه ئې د ځان سره را واخیست او را رهي سو.
بنگ چې خپل کور ته راغئ، پلار ئې ورته وویل:
- بنگ زویه، ډېر عمر دي وکئ، دروازه لکه چې ډېره
خرابه وه .

بنگ پلار ته وویل :

- هوبابا، جوړه مي نه کړه.

سلیم کاکو ورته وویل:

- خیر، ستا بلا دي واخلي زویه، زه او کولی به

ورسو، جوړه به ئې کړو. ته خپل ښوونځی ته ولاړ

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سه، درباندي ناوخته نه سي، ډوډۍ دي په بغل ځولې كې
كولۍ زوى در اچولې ده، پر لاره به ئې وخورې.
بنگ خپلې زخمي گوتې د پلاره څخه پټې كړې. كشر
ورور ئې ژر ژر ډوډۍ او بغل ځولې ورته را واخيستل.
كله چې بنگ د كولۍ څخه خپله بغل ځولې اخستله، كولۍ
ئې تړلې گوتې وليدې. بنگ خپل ورور پوه كړ چې پلار
ته څه مه وايه، او پخپله تړلې گوتې د كوره ووتې او و
بنوونځۍ ته ولاړ.

سليم كاكو و خپل كشر زوى كولۍ ته وويل:

- زويه، يو څه سامان در واخله، چې ورسو، د سردار
صاحب دوى كور ته، دروازه او د اري لاستۍ به ور
جوړ كو.

كولۍ همداسې وكړل. زوى او پلار دواړه د سردار
صاحب كور ته ورغلل. د سردار صاحب بنځو چندانې
ستر نه كاوه. د سليم كاكو سره خو بيخي كوچنې لوى
سوي وې. سليم كاكو دروازه سمه او د اري پر لاستې ئې

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

يو دوه ميخونه وو هل. د كار تر تماميدو وروسته، د سردار د كوره را ووتل، او مسجد ته راغلل. د جمعي لمونځ تير سوي و. ملا صاحب سليم كاكو ته وويل:

- سليم اكا، سړي چي سپين ربري كيږي، دينداره كيږي، مگر ته په دينداري كي سست سوي ئي، د جمعي لمانځه ته ځان نه را رسوي. زر لمونځه د كور، يو لمونځ د ماجت (مسجد)، زر لمونځه يوازي، يو لمونځ د جمعي سره برابر نه دي.

سليم كاكو خپل سر وبنوراوه، او ملا ته ئي هيڅ جواب ور نه كي، خپل لمونځ ئي ادا كي.

د ماښام د لمانځه تر ادا كولو وروسته، كليوال بيا و ميداني ته سره را ووتل. د تل په شان د ميداني دا بل ديوال ته چيري چي ماز بگر د لمر وړانگي ور لوږي، هلته سره پنډ سول.

امير خان، بدي كاك او يتيم اكا، ټول سره راغلل. هلته ئي په خپلو پټوانو كي ځانونه پيچلي په خاورو كي

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

څنگونه وو هل. دا دئ معلم صاحب مرجان هم لکه چې
گوله تر ستونۍ تیره کړی وه او مجلس ته راورسیدئ.
ملا صاحب هم د کوچنیانو د سبقونو څخه ځان را
بیغمه کړئ و، راغلی و سلیم اکا ته نژدې پر دوو تلو
کښنستی، داسې کښنستی چې خلکو ته وښيي، چې زه
بیرته ژر ولاړېږم.

د ملا صاحب د راتلو څخه مقصد او وظیفه دا و، چې
معلم مرجان د خلکو په مخکې څه سره کوچنی کي. هغه د
معلم مرجان سره اخیستی وه. هر چیري چې معلم صاحب
د خلکو سره کښنې، ملا صاحب بي له ځنډه ځان هلته
باید ور رسوي او د هغه د خبرو په خلاف خبري کړي.
په دې ورځ ملا صاحب بيله ځنډه معلم صاحب
مخاطب کي، په قهر ئي ور ته وويل:

- معلمه، ته ولي د ما پښين لمانځه و جمعۍ ته نه

راځي؟

معلم مرجان ملا ته وويل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- ملا صاحب، دماپښین د لمانځه پر وخت، زه د مکتبه را وځم، تر کوره او ماجته (مسجد) پوري پوره یو ساعت لار ده. خدای ته خو معلومه ده، چې زه د عیال په نفقه او د دې وطن و اولادو ته د څو تورو د ور زده کولو په کار بوخت یم، نو لمونځ هلته په مکتب کې یا په لاره کې ادا کوم.

د یو څه لنډ ځنډ وروسته، بیا معلم صاحب ملا ته وویل:

- ملا صاحب، پدې شپو او ورځو کې خورا تر له وتلی معلومېږي. خدای دې ئې خیر کې، چې بیا به دا خلک کومې کومې کندی ته ور واچوي؟
د دې خبرې سره، سلیم کاکو هم وویل:

- معلم صاحب ښه وایي. ملا صاحب پدې شپو کې بیخي د (ووله) وتی دی.
نور ملا چا خبرو ته پرې نه ښود. بدي اکاملا ته وویل:

دزمني څرخونه، د ژوند اړخونه

- ملا صاحب، يو گړی مو دلته ارام پرېږده، ماجت ته درځو، هلته دي نصيحتونه را ته كوه. لمونځ كوو، نور نو ته داسي وچ زموږ... هره گړی لكه چپه لاس مه درېږه. بډی اكا خو بيا په كلي كي مشر سخي، چرسې او شوخ سړی دی، په خبره ئې چندان څوك نه خفه كيدئ. بل بډي اكا ته دمعلم مرجان خبري خوند وركوي بيا ئې مخ پر امير خان را واراوه:

- بڼه اميرخانه، ته وايه، وا مي وړېدل، چي بڼار ته تللی وي؟ په خیر راغلي اوس نو وايه څه دي راوري دي؟ كومه ماته، گوډه او ړنده پېښه سوي ده كه يه؟ خلگ خو وائي چي په بڼار كي ډېري خبري سته. اميرخان دوه دري ځل بډی اكا ته اشاره وكړه، مانا دا چي معلم مرجان ناست دی، زه خبري نه كوم. خو بډی اكا امير خان مجبور كي چي خبري وكړي. امير خان وويل:

- بډی اكا! په اوس زمانه كي والله كه داسي څه سړی واورې، چي د زړه د راپورته كيدو دي وي. كه رښتيا در

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ته ووايم، زما نو دا څووم وار دئ، چې بڼار ته ځم او
راځم. څه وكم خيښي ده. هره پلا چې ولاړ سم، دوي
درې شپې هلته تيروم.

هغه زياته كړه:

- ليري ځای دئ، اوس مي كولمي هلته گرو دي، اولاد
دئ، نه ځيني رغول كيږي، مجبور يم، ورسم. حيا دي وي
ډېره ډېره د هلكو مور هم را ته وايي، ته ولاړه سه، د
لور احوال را ته راوړه. هغه بيوزله خو د بل په كور كي
ده، نوزه مجبور يم، ورسم، احوال ئي واخلم.

بډی اكا پر را درسته كړه:

- ته خپل غمونه دي پرېږده. دا د بڼاري خلگو د ژوند
كيسه وكه. دوی څه كوي، څه شی خوري.....؟

اميرخان يو سوړاسويلی تر خوله راوايست، وئې

ويل:

- ياره بډی اكا، څه به درته ووايم، زما خو ئي په
خپله بڼاری ژوند والله كه خوښ سوي وي. بڼاری خلگ
سر و كال، ستري او هلاك وي. يوازي ناوخته ماښام

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

پر کور وي. سهار په تياره کي لکه زمور کارگر، بزگر،
چوپان، باغوان چي په پسرلي او دوبي کي پر سپيدو د
کوره وځي.

امير خان زياته کړه:

- بناريان کال دولس مياشتي دغسي سترى ژوند لري.
ميلمه ئي سهار د خولي د پرېکړي څوک نه سي پيدا
کولای. سهار به يوازي وي. چای به کومه کوچنی نجلۍ
يا يوه زړه بنځه درته راوري، چي پوښتنه ځيني وکي،
پلانی څه سو؟ دا يوه خبره اوري، خپلي خواری ته
ولاړئ.

په کلي کي بي له بدی اکا، سليم اکا او معلم صاب
څخه نورو کليوالو چندانې بنار نه دی ليدلی. د امير خان
خبري ورته د بلي د نيا خبري او خورا په زړه پوري
وي. بيا يوه وپوښتل:

- دوی پدې سرو شپو کي څه کار کوی؟

امير خان وويل:

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

- هلته سړی او گرمی شپې معلومي نه دي. کار، کار؛
توله ورځ کار. چا دوکان لاره، چا د سړک پر غاړه شيان
خرڅول، چا د اسونو بگۍ لرلي، هغه ئې ځغلولي. چا
ډوډۍ پخولي، چا سړکونه او پاشي کول، چا جارو کول،
چا د کوڅو انبارونه پر خرو مخکو ته رسول. څوک د
ختو په مزدوريو اخته وو. چا د خلکو سرونه او ږيري
ور خړيلي. خورا ډيري خواري وي په بنارکي. ټول
خلک د خپل سر په وېښتانو را ځورند وو. په بنارکي
هره ورځ تياره د قيامت ورځ وي.

د لږ سا اخیستو وروسته امير خان وويل:

- که څه په بنارکي هم لږ خلک ارام او ماړه وو،
نوري ټولي کورنۍ يوازي دونه څه د ورځي گټي، چي
ماښام ئې خټي، بس دا به وايو چي خدای دي زمور او
ستاسي ال او اولاد د دوی د حاله په خپل قوت سره
وساتي. والله که هلته هيڅ سړی د خپلي کونۍ لگيدو ته
وخت لري. د خلکو ئې حرص زيات سوی دی، قناعت

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

نسته. هره ورځ په بنار کي لکه د محشر ورځ چي وي،
نر او بنځي گډوډ تر له جاروزی، مخ پوتی نسته.
ناستو زرو خلکو خپله یوه یوه د لاس گوته په خاورو
کي کش کړل او دغه په خاورو لړلی گوته ئې پر خپلو
پزو باندي را کش کړې، په لوړ اواز به ئې وویل:
- توبه، توبه!

دلته نو ملا سيف الدين اکا چي لا په ولاړی ولاړ دئ،
بيا بهانه په لاس ورغله، ژر ئې يو ایت ولوستی، وئې
ویل:

- په کتابونو کي ئې راوړي دي: چي "په اخيره زمانه
کي به د نرو او بنځو تر منځ پرده نه وي، ټول به سره گډ
سي". دغه دئ هغه حالت، قیامت را نژدې سوی دئ،
خپل طاعت او عبادت کوئ. د خلکو پر خبرو غور مه
نیسی، ځان مه خبروی، پر خپلو غورو لاسونه ونیسی،
هر څه چي بي خبره یاست، هغو نه بڼه یاست. قیامت تور
وي، که سپین؟ چي بنځي مخ نه پټوي، او په بازارو کي د
نارپنه و سره تاویری او را تاویری، نور به لاڅه اورو؟

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

معلم مرجان د ملا څخه خبره ونيوله، او وئې پوښتل:

- تا ښار ليدلي دي؟

- ملا صاحب وويل: نه، خدای دي نه را باندي ويني،

نوري گناه مي کمي دي چي ښار هم ووينم.

- معلم بيا وپوښتل! ملا صاحب (لمده) ډوډۍ ښه

خوند درکوي، که وچه؟

- لنده چي وي، وچه دي ځان وخورۍ....

ملا صاحب پر معلم مرجان ور ږغ کړل:

- معلمه، خبري مه اوردوه، تاسي معلمان والله که

په خبرو کي د چا پلار ملامت کي. ستاسي ژبی مار څتلي

دي. مطلب دي څه دي؟

معلم مرجان وويل:

- گوري خلگو، ما په ښار کي څو کاله مکتب ويلي

دي، اميرخان دوي درې شپي د لور کور ته تللي دي. د

ښار د خلگو ژوند زمور تر ژوند ډېر اسوده دي. په ښار

کي دوا او ډاکټر پيدا کيږي، د ښار د خلگو کالي پاک

وي. هغه لږ خواړه چي خوري، زمور تر خورو ښه وي

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

او د ژوند نوري اسانتياوي سته. په بناړ كې څه بنځي هم
د نرو په ډول په حكومتي ادارو كې كار كوي،
ډاكتراني، معلماني او په نورو كارو مصروفې دي. چې دا
ټولې ښې خبرې دي.

ملا صاحب ئې بيا خبره ونيوله:

- والله هوله.....! بنځي د نرو سره يو ځای كار كوي؟
توبه توبه ما خو وويل، چې ستا ژبه مار څټلې ده. ته د
كلي خلك گمراه كوي؛ خپله خو گمراه سوي ئې. وينم دي
اوس كله كله بي لنگوتي پر لمانځه درپري. هغه بله ورځ
دي حتا ويل چې په لڅ سر هم لمونځ روا دي. گوره چې
سبا به لا څه ووائي.

امير خان هم د ملا پله ونيوله:

- ملا صاحب، رښتيا دي ورته وويل.

تر څو چې معلم مرجان خان د ملا او امير خان د
خبرو جواب ته ځان جوړاوه، بدي اكا بيا ملا مخاطب
كئ.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- ملا صاحب، ولي مو يو گړئ ارام نه پرېږدي؟ دا
ځای د مسالو او فيصلو نه دی. بيا چي ماجت ته درغلو،
هلته دي خبري کوه، مور به درته ناست يو.

ملا صاحب چوپ سو. خو معلم مرجان په حوصله
سره امير خان ته وويل:

- امير خانه، دا ستا ژوند خو لکه د يوه حيوان ژوند؛
خپل باغ ته لا انبار په شا وړي. پيسې په مخکه کي
بنځوي، چي د زړه خوړی څخه دي اولادونه مړه سي،
يوه کتوه غوښي کور ته نه را وړي. که دي دا اوس هم د
سر و ږږي سپري دا ناست خلگ و شميري تر شپيته به
زياتي وي کمي نه.

ناستو خلگو وخنډل. يو تن وويل:

- والله چي معلم صاحب رښتيا دي وويل، سم دي ورته
وويل.

سليم هم د معلم صاحب خبره درسته وبلل، ورته وئي
ويل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- یار معلم صاحب پر خوله دي برکت سه، امیر خان دغسي کنجوس او سود خور سړی دی. دا وطن تا غوندي ځوانانو ته اړتیا لري. مور کليوال دی تر شا ولاړ یو. خدای سته خبري دي زمور خوشیږی؛ هر وخت خپلو زامنو او د کلي کشرانو ته نصیحت کوم، چي د معلم صاب خبرو ته غور نیسی، یو څه ځیني زده کړی. دناستو خلکو د سلیم کاکو خبري خوشي سوي.. امیر خان او ملا صاحب مریجن غوندي دمجلسه ولاړ سول. د مازبگر د اذان وخت سو. ټول سره ولتیدل. کله چي د مازبگر لمونځ وسو، خلک د ماجته ووتل. ملا صاحب او امیرخان سره دوه په دوه پاته سول. ملا صاحب امیرخان ته وویل:

- امیر خان د دي معلم مرجان یوه چاره په کارده، که ئي مخه و نه نیول سي، والله که یو دوه کاله وروسته د کلي د مکتبیانو څخه بیا څوک په دغه مسجد کي لا خبري وکي. لکه دغه نن د معلم خبري پرخلگواو هلکانو

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

تاثیر کوي. والله که بیا پیاز زموږ په خوله څوک سپین هم
کړي. د شیطان مرسته ورسره ده.

امیر خان وویل:

- زه ئې په چاره نه پوهیږم، خو په کار ده چې د
سردار صاحب سره هم مشوره وکوو. د سردار
صاحب لاسونه اوږده دي.

ملا صاحب امیر خان ته وویل:

- ته ښه وایی، د کلي مشر خو سردار دی، اما دا
خبره دي ستا په خوله کي امانت وي، خبره خو دلته
خرابه ده، چې دا سردار خپله هم په دینداری کي مزه
نسته. کله چې مشر خراب سي، نو د کشرانو څه کيله
کیدای سي. سردار پر هیڅ حساب دی. بیا کاشکی یوازي
په لمانځه کي سست وای؛ خلگ وائي زوی مری په
نورو بد بختیو اخته دی، څوک ورته ویلای سي.

امیر خان پر را درسته کړه:

- هو، ملا صاحب، ته رښتیا وایی. خبره ترخبري
پوري راغله زما خو ئې د پلاره سره هم گوډاره وه. هغه

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

اوس مړ دئ او زموږ ورپسې لاره ده، چې غيبت ئې و نه سي، خدای دې بڼه ورسره وکي، بيخي د ده په شان و. ملا صاحب وويل:

- توبه ئې د بترو څخه، امير خانه، ته خو دهغه سره دېر نژدې ئې، خلگ دا هم وائي چې سردار په دا مردارو اوبو(شرابو) خوړلو هم روږدئ دا خبره رښتيا ده؟

- ملا صاحب، زما په خوله دې ئې خدای نه کوي، يو ډول اوبه خوري بد بوی ئې ځي. نو که و دغه به وي، موږ ته وايي، دا دوا ده. د دغو اوبو تر چښلو وروسته، داسي ليونۍ ليونۍ کيږي. ملا صاحب وويل:

- هو، امير خانه، په کتابو کي ئې را وړي دي، وايي: هر څوک چې شراب و خوري، هغه لکه اوبن داسي مست کيږي، تر خوله ئې ځگونه بهيږي.

- څه وکو، اوس دغه شی خدای زموږ په برخه کړی دئ. ته گوره، کله چې دی پر کور سی او بي حاله نه

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

وي، دواړه به ورسو؛ د معلم په باره کي به خبري په گډه ورته وکو. نور د ماښام د لمانځه وخت دی. اوس دا خبره د ځان سره وساته، څوک موک ماجت ته راځي؛ بيا به گورو.

*****

د ماښام د لمانځه تر ادا کولو وروسته، سليم کاکو د خپل کشر زوی کولی سره يو ځای د خپل کور پر خوا روان سو. د زوی څخه ئي وپوښتل:

- زويه، دا بنگ نن و نه ځنډېدئ ځکه په سترگه مي نه سو؟

کولی ورته وويل:

- يه، بابا؛ مور په ماجت کي و، ما وليدئ، بنگ رالی (راغی).

کله چي سليم کاکو او کولی کور ته راغلل، گوري چي بنگ بيده دی. د سليم کاکو څه فکر خراب سو، چي بنگ خو هيڅکله دا وخت نه بيدېدئ، دا نن څنگه داسي بي وخته بيده سوي دی. کولی ته ئي وويل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- زويه، ته څه اور بل كه، چې لږ رونا سي، زه به بنگ ووينم.

كولى چې څه دلرگوتراشنى په ديگدان كي كښينولي، اورلكيت ئې ورته وواهه، تر دود وروسته د تراشنو څخه د اور لمبه پورته سوه. سليم كاكو وليدل، چې د بنگ د لاس گوتي تړلي دي كولى ته ئې وويل:

- زويه، بنگ لكه چې د چا سره كوم جنگ كړى دى؛ ځكه د لاس گوتى ئې تړلي دي. كولى په كراره پلار ته وويل:

- يه، بابا؛ جنگ ئې نه دى كړى، نن چې د سردار صاحب د كوره راغى او مكتب ته تللى، ما ئې لاس وليدى چې گوتي ئې تړلي وي.

بنگ چې زړه ئې د كوټلو وېنو ډك و، پر ځاى پروت و، بېده نه و، د پلار او ورور خبري ئې اورېدلي. سر ئې راپورته كړ. سلام ئې واچوى، پلار ته ئې وويل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- بابا، کله چې مي د سردار صاحب په کور کي دروازه جوړوله، خپلي گوتی مي په تیشه ووځلي؛ ځکه مي دروازه جوړه نه کړه، جنگ مي نه دی کړی.
- خیردی، زویه؛ اوس کښینه، کولی جان به ښه چای پخې کي، دیوه گیلای خورو چایو سره به ږوی وخورو، سهار به ئې په رڼا زه وگورم، اوس تیاره ده.
بنگ پلار ته وویل:

- بابا، ږوی مي خوا ته نه کیري.

پلار ئې ورته وویل:

- نو حتمي به دي تبه وي، که ږوی نه خوري، خیر دی، یو گیلای تودی خوري چای ښي دي، بدن به دي څه تود سي.

کولی چای جوشه پر اور کښینوله، ژر په دود لړلی توره خونه، له دوده ډکه سوه. د خوني هوا څه توده سوه. بنگ یو گیلای گرمي او خوري چای غورپ کړی. کولی یو زور، خو ښه دروند تلتک پر واچاوه.

*****

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

سردار چي کله ما پښين د بازاره څخه بيرته و خپل کلي ته راتلی، يو من بوره، يو چاريک توري چای او يو چاريک شني چای، نيمنی پلميت، يوه غوټه توکران او څه نوره ميده ريزه سودا ئي هم کړې وه. چای، بوره او پلميت ئي و لالوته ور په شا کړل. د توکرانو او ميده سودا غوټه ئي تاجو ته ورکړل. خپله ئي پر اس پښه و اړوله او خپل اس ئي پونده کاوه.

لالو ماما چي هيڅ وخت ئي نه و ځغستلي، دسهار دځغاستي څخه ئي لا پښيو درد کاوه، سا ئي پخه نه وه، اوس چي سردار صاحب دوه منه پيټي هم ور په شا کي، ده ته خورا مشکله وه، چي د دونه د رانه پيټي سره د اس تر مخه وځغستلای سي. مجبور و بنه ډېره لاره بيوزله د زړه په دوک وځغستل. په نمايي دلاري کي ئي نوره ځغستا په وسه نه وه؛ څو ځل لالو بيچاره په لاره کي ولوېدی؛ نږدی به و، چي د سردار د اس تر پښو لاندي سي.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

بيا به سردار مينت پر وکئ؛ ژر به پورته سو. سردار
به ورته ويل:

- چابک سه، چابک سه؛ شپه راباندي راغله. په تياره
کي ليوان، غله او غدوی راباندي پيښ نه سي، څه تيز
سه.

لالو بيوزله زيات نه سواي ځغستلاي. تر څه لاره
منډو وهلو وروسته، دا ځل ډېر سخت پر خوله ولوبدئ.
سردار چي څو نارې او منتونه پر وکړل، لالو بيا سر را
پورته نه کئ. سردار هم تاجو ته وويل:

- دا غوټه، چای، بوره او پلميت ځيني را واخله، ما ته
ئې را که. درځه چي زه او ته ځو، دی دا لته پرېږده
چي ليوان ئې وخورئ. د ده دي ملا ماته سي دبي غيرته.
هغوی لالو پر بټي بيابان پرېښود. سردار او تاجو
گونگو ماښام کلي ته ځانونه را ورسول. سردار
خپل کور ته ننوتئ. تاجو بيا اس تر جلو ونيوه، دوری
هوری ئې په کوڅو کي وگرځاوه، چي د اس نفس ساز
او خوله ئې وچه سي.

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

هاتنه د لالو بنځه او ماشومان وپښ ناست او د خپل پلار د راتلو په انتظار وو. کله چې ئې په تیاره کي د اس د پښو درزی واورېدی، خوښ او خوشحال سول، چې دا خو د سردار صاحب د اس د پښو دربی دی؛ شکر چې پلار مو په خیر سره را رسیدلی دی. سترگی ئې دروازی ته نیولې وي، چې پلار به ئې راسي. مگر لالو بیا کورته را نه غی.

د لالو بنځي د خپلو اولادو سره کړی شپه په انتظار تیره کړه. سهار وختي ئې خپل کوچني اولادونه تر لاس ونيول، د تاجو کور ته ورغله. د تاجو د بنځي څخه ئې پوښتنه وکړه:

- تاجو ماما کور ته راغلی دی؟

د تاجو بنځي ورته جواب ورکړی:

- هو، د شپي نا وخته راغی، اوس بیده دی. ولي،

خیر خو به وي، چې پدې وختي راغلي؟

د لالو ماما بنځي ور ته وویل:

- زما سړی خو تر دا اوسه نه دی راغلی.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د تاجو بڼه ولاره، د تاجو څخه ئې وپوښتل. هغه ور

ته وويل:

- راځي، پر لاره دى.

غرمه چې تاجو د سردار سراچې ته ورغې، اس ته

ئې اوبه، وابنه او دانه وركوله، چې سردار هم د كوره را

ووتى.

تاجو سردار ته وويل:

- لالو لا تر اوسه كور ته نه دى راغلى.

سردار جواب وركى:

- پرېږده ئې؛ هغه دي چندانې سړى نه و پيدا كړى. تا

و نه ليدئ، تيره ورځ ئې په قصدي غوښتل، چې پر لاره

راباندي نا وخت كې او په غلو مي لځ او يا ووژني؛ را به

سي. ما ته لالو يو ټگمار سړى معلوم سو. د ده دى ملا

ماته سي، دوه منه بار ئې وړلاى نه سواى، چې را هم

سي، جواب وركه، په يو بل سم سړى پسى كوره؛

مزدوران خو كم نه دي.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

په سباغرمي ته نو ټول کليوال خبر سول، چې لالو کور ته نه دی راغلی. د خپلي تجربې له مخې سلیم کاکو پوه سو؛ خلکو ته ئې وویل:

- خدای دي فضل کوي، فکر کوم چې لالو ته به یو څه ورپېښه وي، ځکه شپه خو ډېره سره تیره سوه. که چیري لالو پر بیابان پاته سوی وي، اول خو به یخ وژلی وي، که یخ نه وي وژلی، نو لیوانو به خورلی وي. که دونه لاره خونه ده چې تر اوسه به پر لاره وي.

د ماښام لمانځه ته د بل کلي یو مسافر پر ماری اوبن سپور د هغه لوري را روان کلي ته را ورسیدئ.

سلیم کاکو مسافر ودر او ه پوښتنه ئې ځیني وکړل:

- سړیه د کومه (کومه) راغلي او چیري ځي؟

مسافر وویل:

- د بازاره راغلم، خپل کلي ته ځم.

سلیم کاکو وپوښتی:

- په لاره کي دي بل مسافر و نه لیدئ؟ نه مسافر خو

مي په سترگه نه سو. هو ولچي هلته ستاسي کلي ته

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

نژدې د سورکي غونډۍ په شيله کي پر يوه مرداره باندي
څو کارگان او دوی گيدړی را ټولي وی. کله چي زه
ورته را ورسيدم، و مي ليدل، چي کالي او څپلی ئي د کم
(کوم) مسافر وو، چي د شپي مردار خورو او لیوانوبه
خورلی و. د کوتکه او کوسي نښي او علايم نه وو، نو د
مسافر سره چي په دغسي سره شپه کي کوسي او کوتک
نه وي، پر دغه لاره، د دغو غرو لمن لیوان لري. او یا
ممکن خپلو ملګرو وژلی او هلته غورځولی وي. خدای
خبر، کم (کوم) بیوزله به و.

سليم کاکو او نور کلیوال خفه او حيران سول. مسافر
هم د دوی په لیدو خفه سو؛ پر خپلو خبرو پښیمانه سو،
چي کاشکي مي دا حال نه وای ویلی. په دغه وخت کي
چي مسافر کلیوالو ته نکل کاوه، تاجو هم را رسیدلی و.
سليم کاکو ته ئي کرار وویل:

- مسافر رښتیا وایی. لالو پر دغه ځای زموږ څخه
پرون مازېګر پاته سو.

سليم کاکو پر کلیوالو خلکو ږغ وکئ:

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

- همدغه لالو ماما دئ؛ درځی چې پسي ورسو، پاته هډونه ئې راوړو. بڼه دئ د کونډي او اولادونو زړونه به ئې صبر سي.

امير خان چې دا خبره واورېدله، د خلکو د منځه را ووتی، په منډه منډه ولاړی، سردار ئې د کيسې خبر کئ. د دې خبرې په اورېدلو په اول کي سردار هيڅ پروا و نه کړه، مگر کله چې امير خان ورته وويل، هغه مسافر د کليوالو په مخ کي وويل، چې دا سړی به چا وژلی او هلته پرې اېښی وي، د سردار يو څه فکر خراب سو. امير خان ته ئې وويل:

- ملا صاحب چيري و؟

امير خان وويل:

- هغه هم کليوالو د ځانه سره بوتی، چې د لالو هډونه راوړي.

سردار توبه، توبه وکړه، امير خان ته وويل:

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

- ته ژر پسي ورسه، ملا پوهه كړه، چي د دغي خبري لرغم و خوري، كه نه بيا كليوال او معلم مرجان د دي نا چيزه خبري څخه يوه خبره جوړوي.

اميرخان ډېر تيز په كليوالو پسي منډي ووهلي. كليوال لا د لالو د هډو ځای ته نه وه رسيدلي، چي دی ورسره يو ځای سو. كله چي كليوالو د لالو ماما بي غوښو هډونه، د سر كوپره، څپلی په وېنو لړلي د كالو توتي هري خوا ته تيت او پرک وليدل، سخت په غوسه سول.

د يوي خوا ئي دغه پاشلي هډونه او توتي را تولولي، د بلي خوا ئي د دي پر ځای چي لالو ماما ته دعاگاني وكړي، تر خولو ئي سردار ته بد الفاظ راوتل.

اميرخان ملا صاحب ته ځان ور نژدې كئ، كرار ئي ورته ويل، چي سردار صاحب ويل، ملا صاحب ته ووايه، دغه دي د كمال بنكاره كولو ورځ ده، د خلكو په منځ كي دي خپل كار وكه، خلك ارام كه. ملا صاحب اميرخان ته وويل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- بنه دى، زه پوهيږم چې څه وكم (وكړم)، دا ئې
خاى نه دى. اوس كه څه وايم، خبره نوره خرابيږي، چې
كلي ته ورسيدو، زه به قران مجيد هم را واخلم، بيا به ئې
گوري، ته بيغمه اوسه.

كله چې قهرېدلو كليوالو د لالو ماما هډونه كلي ته را
ورسول، د يوې خوا شپه او تياره وه، او د بل لوري د
لالو د بنځي او يتيمانو ژړاوو، سر شكونو او نارو كلي
پر سر واخيستى. د كليوالو بنځي او كوچنيان هم راغلل.
ټول كلي ژړل.

په كلي كې د ژړاوو، او بنراوو يو محشر جوړ كړى
و، چې د سر دارصاحب خوب ئې هم نا ارامه وړ نا
ارامه كئ.

ملا صاب او امير خان دواړه د سردار كورته ولاړل،
چې سردار ته كيسه وكې. سردار دوى ومنل. ډوډى ورته
راوړل سوه. دوى دواړو د لالو د پاته هډونو د راوړلو او
د كليوالو د احساساتو د پارېدلو بيان سردار ته وكئ په
ضمن كې ملا صاحب و سردار ته وويل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- دغه معلم به اخير مور او تاسې په يوه لوی غم اخته کي.

سردار امير خان ته وويل:

- ته خو يو ځل کور ته ور ږغ کړه، چي څه چای راوړی.

کله چي امير خان ولاړ سو، سردار و ملا ته وويل:

- ما به وختي د معلم يوه چاره ور کړې وايی. ته خبر

ئې چي معلم مرجان د امير خان سکه د کاکا زوی دی.

امير خان بيرته راغلی، سردار خبره وپلوه:

- ملا صاحب، ستا خو لږ کلونه کيږي، چي زموږ

کلي ته راغلي یی؛ ما او امير خان ته دا معلومه ده چي

معلم څوک دی او څنگه معلم سو؟

سردار زیاته کړه:

- معلم د امير خان مشر د کاکا زوی دی. زه او

مرجان سره همزولي وو. هغه وخت چي مکتب نوی

زموږ په کلي کي شروع کيدی، نو سرکار زما د پلاره

څخه وغوښتل، چي اول به ته خپل زوی مکتب ته ورکي،

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

چې وروسته نور خلگ هم خپل زامن مکتب ته ورکي. پلار مي نه غوښتل ما مکتب ته ورکي. هغه مجبور سو، د مرجان د پلاره څخه ئې و غوښتل، چې دا ستا زوی به زما د زوی پر ځای مکتب ته ورکړو؛ زه به تا ته هرکال نغدی پنځوس افغانی درکوم. هغه و، چې زما پر ځای مرجان مکتب ته ولاړ، اوس هغه مرجان نه یوازې ما ته، بلکې ټول کلي ته دا دی غم سو.

ملا صاحب او امیر خان ورته وویل:

- دا غم نو ستا پلار کرلی دی؛ خیر، اوس هم سری

وخت دی.

سردار ملا صاحب ته وویل:

- اوس ئې چاره او مخنیوی په تا کیري. ستاڅه ملا

ماته، حکومت، خان، ملک، مسجد او قران ټول ستا پلاس

کي دي. امیر خان به د سره وي، څه چې اړتیا وي، زه

مو تر شا ولاړ یم. ملا صاحب ډاډه سو.

*** **

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

سهار چي کلیوالو د لالو د قبر او کفن په کار لاس پوري کاوه، ملا صاحب راغی، قران شریف ئې په څنگ کي را اخیستی و. د نرو او بنځو په منځ کي کښینیستی، قران مجید ئې خلاص کی، یوبنه اورده سوره ئې تلاوت کړه؛ بیا ئې نو د نصیب، قسمت، وخت او وعدی د پوره کیدو په هکله اوردي خبري وکړی؛ گورئ څه چي د چا په نصیب وي، هغه ویني، څه چي د چا په برخه وي، هغه ورکول کیري. وعده چي د چا پوره سي، څوک ئې نه سي زیا تولای، دا د اذل وېش دی.

ملا صاحب په خبرو کي کرار کرار دغسي تر جنته ولاړی. هغه زیاته کړه:

- د لالو ماما په قسمت کي دغه شان مرگ لیکل سوی و. بیا دي هم هغه د خدایه ارمان نه کوي، نن شپه د جمعي ده، بختوره شپه ئې په نصیب سوه. د جمعي په شپه د جنت دروازي خلاصي ولاړي وي، او د دوزخ دروازي قلف وي. هر څه د خدای د طرفه دي، نا ارامی کول، ژړل د خدای تعالی د احکامو مخالف کار دی. د ده

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

پر مور ټولو دا حق دی، چې تر خاورو ئې ورسوو،
دمري ژر بنځول سنت کار دی. دعاوي ورته وکړی، چې
خدای ئې وبخښي.

د ملا صاحب تر خبرو وروسته، امیرخان وویل:

- د مری ډېر پرېښول په کور کې ښه کار نه دی، در
وائې ځلې، چې خاورو ته ئې ژر وسپاروو.

سلیم اکا پر را یرغ کړل:

- امیرخانه، کښینه؛ هلکان سهار وختي د قبر کیندني
دپاره تللي دي، تر اوسه ئې احوال نسته، د باندي هوا
سپړه ده، تر څو چې دوی احوال را نه کی، چې قبر تیار
دی، د دې ځایه ئې مه ښوروی.

نور ملا صاحب او امیرخان جرات ونه کی، چې
خبري وکي. معلم صاحب ناستو کلیوالو نرو او بنځو ته
وویل:

- عزیزانو، خویندو او ځوانانو!

- دایوازي لالو نه دی، چې په ډېره ظلمانه توگه
ووژل سو. ستاسي به یاد وي، چې دوه کاله مخکي سلام

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

جان دغسي مړ سو. بي له شکه چي مور او تاسي د
خدای پيدا يو، او خدای به مو پنا کوي. اما، په قران
شريف کي دا هم راغلي دي، چي کوچنی، صغیر او
مومن ته تر څو چي بالغ سوی نه وي، څوک جزا نه سي
ورکولای. ملا صاحب همداسی نه ده؟

ملا صاحب د معلم صاب خبره ومنله. بيا معلم صاب
وويل:

- په قران شريف کي ئي راوري دي، چي د پلار په
جرم زوی، لور، بنځي او نورو دوستانو ته ئي جزا نه
ورکول کيږی.

بيا ئي ملا ته مخ را وړوئ:

- ملاصاحب همداسی نه ده؟

ملا بيا د معلم خبره درسته وبلله.

وروسته، معلم صاب د لالو يو ماشوم زوی تر لاس
وښوی او وئې پوښتل:

- دغه ماشوم څوک ژروي؟ دا بنځه څوک ژروي؟

کمه (کومه) گناه ئي کړی وه؟

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

کلیوالو وویل:

- نه، هیڅ گناه ئې نه ده کړی.

معلم صاحب زیاته کړه:

- پس دا نو خدای تعالی نه دئ، چې دغه ماشومان،

بښي، مور او تاسې ټول ژړوي، دا بل څوک دئ، چې

دا ظلم کوي، ټول ولس ژړوي.

ملا صاحب او ټول کلیوال وپوهیدل، چې معلم صاحب

کم (کوم) ظالم یادوي؟ تر څو چې ملا صاحب خبره

جوړوله، نفر راغی، وئې ویل چې قبر تیار دئ.

د معلم خبرې د خلکو په مغزونو ننوتې او ملا صاحب

ته موقع په لاس ورنه غله. ټولو د هدېرې پر خوا جنازه

واخیستله او روان سول.

پر لاره باندي د خلکو تر منځ پسی پسی دېرسو. چا و چا

به ویل:

- دا معلم صاحب خو والله چې په قران هم بڼه خبر

دئ. ملا ئې هره خبره منله.

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

چا به لا دا ویل، چې دا بل ظالم نو څوک دی، چې دی
وائی؟

امیرخان بیا د ملا صاحب پر غور وړ پرېوتی، چې
تا وې د معلم خبرې درستی وبللي؟ د دې خبرو څخه د
هغه مقصد دا و چې لالو خدای نه دی وژلی. نو چا وژلی
دی؟ د دې خبرې مانا خودا سول چې خدای ناکرده لالو
سردار صاحب وژلی دی. که څه چې وژلی ئې هم وي،
څوک څه ورته ویلای سي، خو بیا هم بڼه نه ده، چې پسي
شاپه سردار صاحب پسي هر خوار او غریب خبري
وکی.

*** **

هله د لیري سردار صاحب معلوم سو، چې دی هم د
هدېرې خوا ته راځي؛ را نژدې سوی لا نه و، چې امیر
خان او دوه درې نور غوره مالان ئې مخ ته ورغلل. تر
څو سردار را رسیدی، خلکو لالو په قبر کي اېښی او
خاوري ئې ورباندي را اړولي. کار چې خلاص سو، ملا

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

صاحب لاسونه پورته کړل او دعا ئې وکړه. وروسته بیا معلم صاحب خبرې پیل کړې:

- لالو، زموږ او ستاسې ورور او غریب سړی و، هیڅ بد عمل ئې نه لاره، پنځه وخت لمونځ ئې کاوه، مگر غریبې دې ځان وخورې؛ زموږ په وطن کې د اولاد نفقه پیدا کول، څه اسانه کار نه دی، دا ماږه خلک هم باید د خدایه لږ وپېرېږي، په مزدورانو باندې دونه درانه کارونه و نه کی، چې په وس کې ئې نه وي، او تر لاندې مړ سي.

معلم صاحب زیاته کړه:

- نور نو لالو زموږ او ستاسې په منځ کې نسته، دلته د قبر پرسر لاسونه پورته کئ او درې واړه قل هو الله احد ووايست، ثوابونه ئې ده ته وبخښی؛ دغه ئې فاتحه ده، نوره فاتحه ئې نسته.

*** **

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د لالو د مرگ كيسه د خلگو تر منځ سره تاوېدل راتاوېدل. د معلم صاحب خبرو پر كليوالو ډېر اثر كړى و. هر يو به ويل، چې د لالو بيوزله سره ظلم وسو. ځينو به لا دا ويل چې گوره بيوزله به ئې څنگه مړ كړئ وي، او څنگه به ليوانو خوړلى وي

معلم مرجان خو د دغه كلي اوسيدونكى دى. سربيره پر معلمى څه خپله مخكه هم لري. د ژوند څرخ ئې سم څرخى؛ چا ته اړ نه دى. كليوالو ته ئې خير رسيري، د كليوالو په منځ كې ورځ تر بلې د ښه اعتبار خاوند كيدى. د دغه كليوالي ښوونځى څخه د معلم مرجان د تبديليدو دپاره خويو ځل ملا صاحب او اميرخان دواړه د سردار صاحب سره ملگرى حتا تر ښاره ولاړل، كه ئې د تبديلى يوه چاره په معارف كې وكړي. په معارف كې د دوى غوښتنه د معلم مرجان د تبديلى په باب و نه منل سوه. ځكه د معارف د چارو مشر دوى ته وويل:

- تاسي ما ته بل معلم را كئ، چې هغه ستا سى د كلي په معلمى كولو خوښ وي او هلته در سي؛ ځكه په كلي

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

کې د معلم د اوسیدو ځای نسته، بازار ته ئې د تلو راتلو امکان، ترانسپورت او ترانسپورتي لاره نسته. سر دار صاحب ته ئې وویل ته معلم ته په خپله سراچه کې د اوسیدو ځای ورکوي؟ معلومه ده چې جواب دي منفي دی. نومعلم مرجان د هغه کلي سړی دی؛ زما مفتشین ئې د کاره راضی دی.

نو ځکه، دوی درې واړه په پټه خوله ناکام بیرته کلي ته راغله.

*** **

کله چې سلیم کاکو د لالو د بنخولو څخه خفه زړه کور ته راغی، کولی زوی ئې ورته وویل:
- د لالا (بنگ) د لاس گوتی تکی شني اوښتي او پرسیدلي دي. پودی ئې هم دا دوی ورځي نه ده خوړلي، پروت دی.

سلیم اکا ورغی، پر بنگ ئې ږغ وکړ، د بنگ لاس ئې وکتی، بیا ئې کولی ته وویل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- زویه، اور بل که، څه پیاز را ته را کره د چری سره.

خپله ئې څه غوری دیگ ته واچول او پر اور ئې کببینودل، چي غوری گرم سول، پیاز ئې پکښی واړه کړل. کله چي پیاز په غورو کي سره سول، اوبه ئې پکښي توی کړې، مالگه او څه د کتوي دارو ئې ور واچول؛ درې هگی هم ور واچولې، بڼه گرمه شکنه ئې پخه کړه. بیا یې کولی ته وویل:

- زویه، په کاشنه کي ډوډی وړه که، را ئې وړه. سلیم اکا بنگ په زور د ځایه راولاړ کي، څه ډوډی ئې په خوړله؛ بیا ئې یو توتیه کراست لنده کړل، څه مالگه یې پر وپاشله؛ د بنگ لاس ئې پکښی ور وتاړه. وپیل:

- ان شالله سهار ته به ئې پارسوب یو څه کم سی. هغه، بنگ او کولی ته نصیحت وکړی، چي زما د تجربی له مخي که خدای مه که هر وخت هر څه در پینس سی، ډوډی خوړل به نه پرېږدی، ولي چي لوړه ژر

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سړی د پښو اچوي. سبا سهار به کولی په کلي وگرځي، هر چا چې د خرڅیدو هگی لرلي، ځیني را به ئې نیسي، کور ته به ئې راوړي، دوی درې شپې به ښه غوره بوډی درباندي وخورم، داسي گل غوندي به جوړ سي.

*****

بله ورځ معلم مرجان خبر سو، چې بنگ ناروغ دی او مکتب ته هم نه و راغلی. هغه پوهیدئ چې بنگ خو هیڅکله غیر حاضرې نه کوله. نو راغی، د سلیم کاکو څخه ئې پوښتنه وکړه:

- سلیم کاکو دا بنگ چیرې دی؟ مکتب ته نه و راغلی؛ بي له بنگه، مکتب را ته تور معلوم سو. خدای دي ئې نه خوړوي، څه په سوی دي؟
سلیم اکا معلم مرجان ته وویل:

- نه، شکر دی، نن ښه و. دی د لالو تر مرگ یوه ورځ مخکې ما د سردار صاحب کور ته واستاوه، چې د خوني د دروازی لڅک ور جوړ کی؛ هلته ئې خپلي

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

گوتی په تیشه و هلي وي. نو خدای ته هیله سته، چي سبا
ته به جوړ سي.

معلم مرجان وویل:

- شکر دی چي بل څه نه دي په سوی.

*** **

دا دی سبا ته په کلي کي چک چیکه سول، کلیوال
خبر سول، چي د سردار صاحب لور، صدفه، دا څو
ورځي کیږی، چي هیڅ نه خوري او نه خبري کوي.
داسي لوی تبي نیولي، پرته ده؛ خدای خبر چي بیا به
روغه سي، که یا. سردار صاحب د شا و خوا کلیو ملایان
او پیران راوغوښتل، چي هغوی دم او چو پر وکي،
گونډي جوړه سي. ټول ورته راغلل، خپلي هڅي ئي
وکړي، خو صدفه لا جوړه نه سوه.

بله ورځ سهار د وخته، سردار تاجو ته خپل د سپرلی
اس ورکی، چي ژر د ولسوالی مرکز ته ولاړسي، خلگ
واني چي هلته ډاکټر سته، هغه تر دي ځایه راوله. تاجو

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

پر اس پښه وړوله، ما پښین ته ئې په داسې وخت کې
ډاکټر را وستې، چې سردار صاحب د کلیو څخه د راغلیو
ملايانو او څوپيرانو سره ناست و.

تاجو مجلس ته ورغې او سردار ته ئې د ډاکټر د
راوستلو خبر ورکې. سردار پوهیدې، چې د ملايانو او
پيرانو د ډاکټر د نامه سره لا جوړه نه ده، نو ئې تاجو ته
په کراره وویل:

- د صدفې مور خبره که، چې صدفه ډاکټر ته ور
وښئې؛ زما سره دلته دا میلمانه ناست دي.

په رښتیا سره د ډاکټرانو سره د ملايانو او پيرانو ډېره
جوړه نه وي. تاجو د سردار د وینا سره سم ډاکټر د
صدفې مور ته ور وستې.

ډاکټر د ماشومتوب دوره په دغه کلي کې تیره کړې
وه، او لومړۍ ښوونځۍ یې هم دلته لوستلې و. د ډاکټر
پلار هم محکه او جايداد نه لاره. هغه د یوه کلي به بل
کلي ته په خواری، بزگرۍ او باغوانۍ پیدا کیدو پسې کډه
کیدی. نو ډاکټر ډېر کلونه دغه کلي ته بیا نه و راغلی.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ډاکټر چې کله د صدفې د ناجورۍ د درملنې دپاره دې کلي ته راتلې، خوښ و. په کور کې ئې لا خپلې کورنۍ ته ویلې و، چې د سردار کلي ته ځم. ښه دئ هلته به دخپل همصنفي د معلم صاحب مرجان مور، اولادونه او خپله به هغه هم ووينم. معلم مرجان مې د مکتب د دورۍ همزولۍ و، او څه ليرې خپلوي مو هم ورسره لرله. اوس ډاکټر يو تجربه لرونکو ډاکټر دئ. هغه چې صدفه وکتله، ژر د صدفې په ناجورې پوهه سو. د نجلی په بدن کې د ناجورۍ لڅي او ښکاره نښانې نه معلوميدې. ډاکټر د صدفې د مور څخه څو پوښتنې وکړې:

- نجلی مو چا ته ورکړی ده که نه؟

- دا ناجورې کله ورته پيدا سوي ده؟

د صدفې مور ډاکټر ته وويل:

- الله ستا قربان سم ډاکټر صاحب ستا څخه به ئې ولي

پتوم، روغه رمتيه نجلی وه. په هغه ورځ چې د سلیم اکا

زوی بنگ د دروازی د لڅک جوړېدو ته راغلي و، بنگ

کار کاوه، صدفه ورته ولاړه وه. بنگ په تیشه باندي خپلي

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

گوتې وو هلې؛ کله چې د بنگ تر گوتو وینې جاري سوې او دې هغه ولیدې، لور مې لکچې و بېرېدلې، تر هغه وروسته مې دا لور دغسې پرېوته. فکر کوم چې لور مې هیڅ وخت وینه نه وه لیدلې. اوس به کوي خدای، سبب به ئې ته یی.

د صدفي مور زیاته کړه:

خپل کونښن وکله، دا لور مې را جوړه کړه. بنځي وایې، چې پر وېنو دستې پیرانان راځي، خدای دي وکي، چې پیرانان نه وي پر کښینستلي.

ډاکتر د صدفي مور ته وویل:

- خیر دئ خوري، دا یوه کلیوالي عامه ناجوري ده. په تعویذ او دوا دواړو نه جوړېږی. لور دي ستا په مرسته جوړېدای سي. ما اورېدلی و، چې د سردار دریمې بنځي مکتب لوستی دئ؛ ستا د خبرو څخه وپوهیدم چې هغه به ته یی. نو ځکه دا خبره تا ته کوم، چې ما شالله لور دي غټه ده، او ستاسې هم شکر دئ ژوند ښه دئ، پر لور باندي ولور مه اخلی، پیسو ته اړ نه یاست، د خپلي

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

لور خوښې په پام کې ونیسئ، په خپله خوښه ئې واده کي. اوس به زه څو گولۍ ورکم، چې لږ ئې خوب سم سي؛ اما د جوړېدو چاره ئې د مور او پلار په لاس کې ده؛ ځونه چې زیاتې شپې پر تیرېږي، هغونه ئې روغتیا ډېره خرابیږي. که بیا هم پدې گوليو ښه نه سوه، نو به ئې هلته بازار ته را ولې؛ ځکه دلته زما سره زیاتې دواوی نسته .

د صدفي مور ډاکټر ته په کراره وویل:

- تر خولې مو جار سم، ته زما په دین او دنیا ورور یی؛ سردار صاحب ته دا خبره وکه، چې نجلۍ بازار ته را وله، ښه دئ، هلته مو دوستان سته؛ مور به هم په بازار کې یو څو شپې تیري کړو. گوندي خدای وکي د صدفي فکر سم سي. ستا په کوښښ به مي پاک خدای دا لور را ښه کي.

ډاکټر د صدفي د مور غوښتنه په پام کې ونیوله. راغی سردار ته ئې ډاډ ور کئ، چې لور دي ډېره ناروغه نه ده؛ اما څو ستونو وهلو ته اړتیا سته، چې هغه نو دلته په

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

کلي کي نه کيږي، هر کله چي دي وخت و، هلته
(بازار) به ئي راولي.

ډاکټر شپه د سردار صاحب په ميلستون کي تيره
کړه، سهار ئي د سردار صاحب څخه رخصت غوښتي،
چي ولاړ سي. او په دغه کلي کي يو بله شپه د معلم
مرجان سره تيره کي. سردار ته ئي وويل، اوس عجب
راغلي يم، معلم صاحب مرجان مي هم دا ډېر وخت نه
دی ليدلي، بنه دئ هغه او کورنۍ به هم ووينم. بله ورځ
به د خيره سره تاجو ما ورسوي.

ډاکټر د معلم مرجان کور ته ورغی؛ معلم صاحب پر
کور نه و، خو د معلم صاحب مور د ډاکټر صاحب
ډېر عزت وکړ، خو چي معلم صاحب د مکتبه کور ته را
ورسيدئ، کله چي معلم مرجان کورته راغی د ډاکټر په
ليدو زيات خوښ سو، ځکه ډېر کلونه ئي نه و سره
ليدلي.

په بنه مجلس ئي شپه سره تيره کړه. سهار وختي
تاجو اس راوستی. ډاکټر رخصت واخيست او خپل کور

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

ته ولاړ. ډاکټر د معلم د خولې د لالو بیوزله د مرگ په کیسه سم خبر سو. په زړه کې ئې د سردار څخه بد راغلل، خو په خوله ئې څه نه ویل .

سردار صاحب چې د شپې کور ته تللی و، د صدفې مور تر فشار لاندې نیولې و، هرڅونه چې ژر کیدای سي، دا خپله لور بازار ته بیایم، او دواوې په کوم. د سردار هم د ډاکټر مشوره خوښه سوه.

اوس د کلیوالوپه مجلسونو کې د لالو پر مرگ د تبصرو ځای د سردار صاحب د لور صدفې د ناجورې خبرې ونيوئ. امیر خان او ملا صاحب د سردار په کور وځی او ننوځی. د سردار د لور د ناجورې اواز ژر تر شا و خوا کلیو ورسیدله.

څوک څوک لا دا خبره کوي، چې دا به د لالو غریب ازار وي، چې خدای ئې لور ور لیونی کړه.

هله کله چې بنگ د صدفې پدې شان ناجورې باندي خبر سو، پر سر ئې اور بل سو، توده تبه پر راغله، داسې سره اېشیدې؛ مگر بنگ ډېر هوښیار هلک و.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

هغه د ځانه سره ئې فکر کاوه، چې زما تر وسه تيره خبره ده، هيڅ ډول ممکنه نه ده، چې که ځان هم مړ کم د سردار لور ما ته څوک نه راکوي. خپل ځان ته ئې خپله قناعت ورکړې و؛ نو ئې نه غوښتل پلار يا بل څوک پر ځان شکمن کي.

سليم اکا چې د بنگ لوره تبه وليدله، وارخطا سو؛ کولی ته وويل:

- ته ولاړ سه، معلم مرجان، بدي کاکا او يتيم اکا ته ووايه، چې پلار مي ويل، يو ځل راسي.

کولی ولاړی، درې واړه ئې خبر کړل؛ دوی هم راغلل. سليم کاکو دوی ته وويل:

- دا بنگ داسي معلوميری، چې لوی تبي نيولی وي. زه به بنگ تر بناره ورسوم، بنه دئ، عطا محمد او اولادونه به ئې هم ووينم، بيا هغسي ژمی راځي، لاري ختي کيږي، تک نه سي کيدای. تر څو چې مور بيرته را گرځو، دا خپل سامان او کالي اول پر خدای بيا پر تاسي سپارم.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

کلیوالو د سلیم کاکو سره خوښه کړل، معلم ورته

وویل:

- سلیم اکا، داسې نه سې، چې د ښار ژوند دې خوښ
سې، بیا کلي ته را نه سې. په کلي کې زموږ ټولو په تا
باندي زړونه تکیه دي.

سلیم اکا پر را درسته کړه:

- نه، ان شا الله راحم.

سبا په څره، سلیم اکا خپلو دوو زامنو بنگ او کولی ته

وویل:

- یو، یو تلتک به واخلو، پر لاري ساړه دي.

درو سرو خپل تلتکان په شا کړل؛ د کلي څخه د
بازار پر لور روان سول. شپه ئې د ولسوالۍ مرکز ته
ور سوله. په یو سماوار کې ئې شپه تیره کړه؛ سهار د
ښار موټر ته ولوېدل. ايله چې مازېگر ښار ته ورسیدل. د
خپل مشر زوی عطا محمد کور ته ورغلل. زوی، مزور
او لمسیان ئې خوشحال سول. د بنگ هم د مشر ورور او
ورپرونو په لیدو څه پام غلط سو.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سليم اكا خپل مشر زوى عطا محمد ته د بنگ د گوتو د خوړكيدو او بيا لوړى تبي خبره وكړه. عطا محمد د بنگ د لاس گوتى وكتلى، پر بنگ ئې څه ټوكئ موكي وكړي. وئې ويل:

- سهار به ئې زه روغتون ته بوخم، هلته به ئې گوتى سمى وړ پرېولي او بيا به ئې وړ وتړي، د درد گولى به وركړي، جوړېزي.

بيا ئې پلار ته وويل:

- كه د بنگ گوتي نه وائي خوړ سوي، ته خو نه راتلي، په كال كي لا يو ځل نه راغلى. زه خو دلته يو وزرى يم؛ سهار كار ته خم، ما بنام تياره كور ته راخم. دا لمسيانو به دي هره ورځ يادولي. ما دوكان نه سواى پرېبنولاي، چي دوى مي دروستلي وائي؛ څه، اوس هم بڼه دئ، چي په خيږ راغلاست؛ نور به دلي گډه گوزاره كوو. بنگ او كولى به دلته په بڼار كي مكتب ته واچو، زه او ته به په دوكان كي اخته يو. د شپي به ټول پر يوه كاسه سره راتول يو؛ يوه وچه او لنده به سره خورو.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سليم اكا زوى ته وويل:

- زويه، په كلي كې مې ډېر كلونه ژوند كړى دى، څو
بنه خواږه د مجلس خلك سته. بل د كلي دا ورشو يو څه
خلاصه ده، دلته خو پدې تنگو او بويناكو كوڅو كې به
مې زاره وچوي. زه والله چې تا ته لا حيران يم، زويه،
چې تا څنگه دلې ځان ورته ټينگ كړى دى.

سليم اكا زياته كړه:

- زويه، اوس چې مې دا خپل لمسيان وليدل، نامې خدا
غټوكي سوي دي، ټوله ورځ مې د غيږي نه ايسته كيږي.
د دې په ايسته، كه كلي ته ولاړم، هم سم زړه به مې
ستاسو سره وي. مخكې به مې تنها ته او ستا بنځه يادېدل،
دا ځل به مې تر تاسې زيات دا لمسيان تر سترگو دوري
دوري كيږي. نه پوهيږم څه وكم، ما ته دا بنارې ژوند
خوند نه راکوي.

عطا محمد وويل:

- بابا، ته وا ما ته به دا ځاى (بنار) ډېر خوند راکوي؟
واى، "مجبوره ته مه وايه چې غبټلي يى". د ژوندانه

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

مجبوریت دی. خوار خلگ هر ځای خوار دي. خو دلته دا یو شی سته چې په ښار کې یو څه کار پیدا کېږي، د کشرانو د پاره مکتب سته، یو روغتون سته؛ دغه شیان دي چې سړی اړباسي په دغه تنگو او د بویونو ډکو کوڅو کې ژوند وکړي. دلته به مې دغه ورونه څه سم سبق ووائی. گوندي خدای وي، یو منصب په سرکار کې په لاس ورسې، پر ما خو ژوند دغسې تیر سو.

سلیم اکا د خپل زوی عطا محمد پخې خبرې واورېدې؛ وپوهیدئ چې دغه ښاری ژوند عطا محمد تر پخوا هوبنیار کړی دی. نو ئې د خپل زوی خبره ومنله؛ ورته وئې ویل:

- ښه دی زویه، چې ته وائی در سره پاته به سم. سهار عطا محمد خپل ورور بنگ حکومتی روغتون ته ور وستی. یوه نرس ئې د لاس زخم ور ومینځی، څه پوږ ئې پر وشنډل او بیرته ئې ور وتاړه، را رخصت ئې کی. کله چې عطا محمد بنگ د کور پر خوا راوستی، پر لاره ئې په لیلای کې یو پطلون بنگ او بل کولی ته

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

رانيول. ماپښين ئي نژدې مکتب ته ور وستل، او هلته ئي شامل کړل. نور نو بنگ او کولي مکتب ته روان سول. ښار د کلي په شان نه دی چې يوازي به څه هلکان مکتب ته تلل؛ دلته په ښار کي پر هلکانو سر بيره نجوني او ښځي هم مکتب ته ځي. په ښار کي د بنگ د مکتب په لاره کي سهار او غرمه ډېري مکتبي ښايسته نجوني وي. ده فکر کاوه، چې يوازي د سردار لور صدفه ښايسته او ښه کالي اغوندي. بيا هم يو مخ ئي زړه د خپل کلي او صدفې څخه نه صبر کيدی.

يو دوی هفتی وروسته، سليم اکا عطا محمد ته وويل:

- ما ته به دی اجازه راکړي وای، چې يو ځل تر کلي تللی وائي. ژمی را روان دی، هغه خپل دوه درې پاته زاړه تلتکه، يوه کمبله او هغه خپل سامان به مي راوړی وای. که بارانونه شروع سول، بيا نو تگ نه کيږی، او دا بنگ به مي هم د ځان سره بيولای وای، چې د سامان په راوړلو کي ئي مرسته راسره کړی وای.

عطا محمد و خپل پلار ته وويل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- بابا، بنگ او کولی مې تازه په مکتب کې شامل کړي دي، دستي ئې د مکتبه را اېستل بڼه نه دي. ستا تلل وکلي ته یوازي بڼه کار نه دی، ځکه تر کلي پورې د پښو دېره لاره ده. هوا سره ده، او بل د کلي څخه به څنگه د کور کالي او سامان تر موټره راوړي؟ بڼه دا دی چې دا ژمی دلي سره تیرکو. په دوبي د خیره سره چې مکتبونه رخصت سي، بنگ او کولی به هم د ښار، مکتب او کار سره بلد سوي وي. بیا به زه دوکان دوی ته پرېږدم. ما او تا به یو ځای د کالو او سامان په راوړلو پسي ولاړ سو.

*** **

په کلي کې د ډاکټر تر تلو وروسته، سردار صاحب ماښام خپل شاتر تاجو ته وویل:

- سهار وختي به د کوره څخه یوه نالیچکه درسره واخلي، یابو راوباسه. کله چې دي ځل پر واچوی، د هغه پر سر به نالي واچوي، بڼه ټینګه ئې وټره. صدفه او

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

مور به ئې بازار ته نژدې د شیر اغا تر کوره ورسوي. ته هم هلته د شیر اغا په سراچه کې شپه تیره که. هوبښ کوه چې د هغې خوا ناوخت را رهي نه سي، چې په لاره کې درباندي شپه نه سي. بله ورځ، وختي حرکت را وکه، چې په رڼا تر کلي ځان را ورسوي.

تاجو د سردار صاحب څخه پوښتنه وکړل:

- بي بي او صدفه هلته پرېږدم؟

سردار وختدل هو هلته ئې پرېږده.

- هو، دوی هلته څو شپې تيروي.

تاجو نو اوس ځان د سردار د کورنۍ محرم سړی

گڼي؛ سردار ته ئې وويل:

- صاحبه، چې ته هم راسره تللي وای، څونه به ښه

وای. یو خو دا لاره ډېره اوږده، سپیره او بټی بیابان دی،

هیڅ پناه ځای نسته. نه ویل کېږي یو ضرورت پیدا سي.

بل، دوی ښځینه دي، هلته بازار دی، بیا ډاکټر ته ځي،

صدفه ناجوره ده، شی مې به ئې په کار سي.

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

پوهیږم چې شیر اغا خپل سړی دی، خو هغه بیوزله د
دې نه دی، چې د دوی سره وځلي. بي بی او صدفه به
چا ته وایی، چې مرسته را سره وکړه.

سردار تاجو ته وویل:

- لیونیه، پر لاره ته ورسره ئې، هلته پیسې ورسره
دي، هر څوک مرسته ورسره کوي.

تاجو سر وبنوراوه، یعنی چې سردار مي په مطلب نه
پوهیږي، نو ئې وویل:

- که چیري نه پسي راځي، نو بیا زه دوی یوازي نه
پرېږدم، هر څونه، وخت چې ئې تیراوه، زه ورسره هلته
پاته کیږم.

سردار ته د تاجو دغه بڼه نیت لرل، بڼه خوند ورکې .
هغه تاجو ته هم د سلو روپو یو سور نوټ ورکې، او
زیاته ئې کړه:

- سمه ده، هلته ورسره اوسه.

سهار وختي چې تاجو اس سره برابر کی، بي بی او
صدفي ته ورغئ، خبر ئې ور کړی، چې اس تیار دی. د

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

صدفي مور يوه غوټه د کاليو او څه شيانو تاجو ته ورکړل، چې ته دغه در واخله، مور در وځو.

تر لږ ځنډ وروسته، د سردار صاحب درې واړه بنځي او اولادونه د صدفي او د هغې د مور مخه بنځي ته را ووتل. بي بي او صدفي د ټولو څخه د خدای په امانې واخيستل. سردار خپلې بنځي او لور ته وويل:

- دلته لږ د جهاندارۍ کارونه دي، دغه به يو ډول د چا په غاړه کي ور واچوم، زه هم ان شا الله يوازي دوي ورځي وروسته پسي درځم. تاجو زموږ خپل سړی دی، هغه در سره دی. شير اغا دوی ته مي سلامونه کوی، ځي، نور مو په مخه بنه سه، چې لاره اوږده ده، درباندي ناوخته کيږي.

په هر ډول چې و، تاجو بي بي او لور ئې صدفه پر اس سپرې کړې او حرکت ئې وکړ، په لاره کي څو ځله بنځي او خپله تاجو د رفع حاجت د پاره تم سول. نژدې مازديگر ته د شير اغا تر کوره ځانونه را ورسول.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

بڼځي کورته ننوتلي. د شير اغا د کور بڼځو چي
بي بي او صدفه وليدل، حيراني سوي، يو يو ئي جوړ
کي چي تاسي او دا ځاي، خداي مور راوله. بڼځو ئي د
سرو څخه بوغري (چادري) واخيستي، د ناستي د پاره
ئې لوي دالان ته بوتلي. د صدفې مور، چي دوي هم
بي بي بلله، پخه بڼځه وه. د شير اغا د بڼځو پدې شان
کړو خفه سول. خير، کښينسل؛ دستي ئي څه ونه ويل.
صدفه د خپلي مور په مزاج پوهه سوه. کرار ئي د مور
وپوښتل:

- مور، ولي داسي بل ډول سوي؟ لږ سمه سه، د رنگ
دي هر څوک پوهيزي چي په قهر ئي.
بي بي خپلي لورته سر ور نږدې کي، ورته وئي
ويل:

- زويه، ولي ورته په قهر نه سم؛ پس له ډېرو کلونو،
نن د دوي کور ته راغلم؛ دوي دباندې کښينولم. دوي پدر
لعنتي هر وخت ما ته په هغه سترگه نه گوري، لکه زما
بنو ته چي گوري. ځکه زه د بله کوره په دوي واده سوي

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

یم؛ پدې ئې دباندې کښینولم. د یوې همسایه او پردې په سترګه ئې را ته وکتل. خوني ئې خیرنیرې چې ما او تا ئې خوني ته بیولي وای. ما دي ماښام پلار ته وویل: چې په بازار کې څو شپې به زه او لور مې د خپل خورې ننگو کره تیرې کړو. خیر دئ، چې خورې مې غریب دئ. هغه زموږ په ورتلو خوشحاله کیرې.

د صدفي مور زیاته کړه:

خورې (د خورزوی)، د هغه ښځه او اولادونه زموږ په عزت پوهیږي. دا ستا خپلوان شیر اغا وي که هر بل یو، زموږ قدر نه لري. زویه، و دی لیدل چې هغه زما خبره سوه. خیر دئ، اوس راغلي یو، یو دوی شپې به تیرې کړو، تر هغو به دي پلار هم راسي.

*** **

تاجو چې ښځې د سرای په د روزه کې کښته کړې، نو ئې اس تر جلو ونيوئ، د شیراغا دوی د غویې وسرای ته ئې ور وستئ. اس ئې هلته پر یوه اخور

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

وتری. د وینو خونې ته ورغی، څه شپېشتی ئې په بغل
کې را واخیستی او اس ته ئې په اخور کې واچولې.
د شیر اغا د غویو مزدور راغی، وئې لیدل، چې تاجو
د خپل اس اخور د شنو شپېشتو ډک کړی دی؛ خوا ئې
بده سوه. ورغی سمې نیمې ئې بیرته ځینې راټولی کړې؛
بد بد ئې تاجو ته وکتل.

تاجو ته دې کار خوند ورنه کی، راغی، د شیر اغا
سراچې ته، هیڅ د یوې پیالې چایو ست هم چا ورته و نه
کی. دغسې سترې هلته د سراچې په یو څنډه کې یو
ساعت کښینیستی او بیا ولاړی.

تاجو د شیر اغا د سراچې څخه را ووتی هلته لنډ
بازار ته ورغی، پر یوه سماوار ئې یوه چاینکه خوری
چای د دوو وچو ډوډیو سره ځانته را وغوښتل؛ هغه ئې
ځای پر ځای نوش جان کړې. تاجو ډېر سترې و؛ هلته
پر هغه ځای خوب یورئ او بیده سو. شپه پر راغله
سماوارچې ورته وویل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- مسافره وروره زه سماوار بندوم، که څوک په کلي
کې پیژني، هلته ورسه او که څوک نه پیژني، نو رځه
زموږ په ماجت (مسجد) کې به شپه تیره کې؛ مسجد
دشپې تود دی؛ دلته دي د شپې یخ وژني.

تاجو سماوار چې ته وویل:

- نه، وروره؛ دشپې د تیر یوځای لرم، کور دي

ودان، چې راوبښ دي کرم.

تاجو بیا د شیر اغا سراچې ته راغی. کله چې تاجوپه
سراچه کې ناستو خلکو او شیر اغاتو سلام
واچوی، بیچاره ورغی د شیر اغا لاسونه ئې ور مچ کړل.
بیا هلته آرام کښینیستی؛ نور هیچا و تاجو ته ستړې مه سی
ونه ویل. لږ وروسته پوډی را وړل سوه، وخورل سوه،
لمونځونه چا وکړل، چا و نه کړل، او بیا ټول پرپوتل بیده
سول.

په سبا سهار څه ناوخته تاجو د صدفې مور ولیدله.

هغې ته ئې وویل:

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

- بي بي، دلته خو والله که ماته هيڅ چا د سړی په سترگه کتلي وي؛ چای او دودۍ مي پرون په بازار کي خوړل، اوس د اس د خوړو دپاره هيڅ وابنه په خونه کي نسته. که ستا کار نه وي، زه به ولاړ سم د اس دپاره به څه وابنه را نيسم؛ دلته خو بازار دی، هرڅه په پيسو دي.

تاجو بيا زياته کړه:

- تير ما بنام مي د شير اغا دغويو په سرای کي د دوی د وبنو څخه څه وابنه اس ته وا چول، نفر ئي راغي، بيرته ئي وابنه د اس د مخه را ټول کړل. حيوان دی، وړی دی؛ که ستا اجازه وي، زه څه وابنه ورته را وړم، اس مروم. نور زه دلته نه پاته کيرم؛ کلي ته ځم، سردار صاحب به سبا د خيره راسي.

د صدفې مور وتاجو ته وويل:

- يه، تاجو؛ ته يوازي نه سي تلای، ورسه اس دي مور که؛ بيا راسه، زه او صدفه هم در سره ځو.

تاجو وويل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- دا څه وائي بي بي؟ زما دي خوله ماته سي، چي
دا خبره مي وکړه. صدفه ناجوره ده، چي ډاکټر ئي ونه
گوري، دوا ور نه کي او خپله ډاکټر د تلو اجازه و نه کي،
ته څنگ ځي؟ زه نه ځم، دلي در سره يم.

د صدفې مور وويل:

- نه، تاجو؛ کلي ته نه ځو، د شيراغا د کوره ځو؛ زما

د خورئي کور ته.

تاجو د صدفې مور ته وويل:

- سردار صاحب به څه وايي؟

د صدفې مور وويل:

- هغه ما ته پرېږده؛ ته ورسه، يو ځل دي اس مور

که، ژر راسه.

تاجو اس مخکو ته بوتی، هلته ئي څه شپېشتي په خپلو
پيسو ورته را نيولي؛ اس ئي بڼه مور کی، اوبه ئي کی؛
بيا د اس سره د شيراغا د کور دروازی ته راغی. احوال
ئې د صدفې مور ته واستاوه، چي تاجو راغلی دی. د
صدفې مور د بڼکو د منځه را ولاره سوه، رخصت

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

اخيستی، د شیراغا د کور بنځي ټوله حیرانی او وارخطا
سوي. د صدفي مور ته ئې خورا ډېر وويل، بس د دې
يوې شپې دپاره راغلي وي؟ ته خو به چې کله مخکي
راغلي، لس پنځلس شپې به دي تيرولي؛ دا اوس څه پيښه
ده؟ څنگه په يوه شپه ځي، لکه چې زمور څخه خفه
سوي؟

د صدفي مور دوی ته حال ونه وايه، يوازي ئې
وويل:

- تاسي مي وليدلاست، تاجو کارونه لري. دا چې دی
ولاړ سي، او بيا راځي، دا لوی تکليف دی بيا د خيره
سره په بي غمي راځم، بڼه ډېري شپې به د سره وکم.
د شیراغا بنځو ورته وويل:

- بيا خو دي خدای راوله، هرکله راسي اوس تياره
راغلي ئې، څو شپې پاته سه خوري؛ تر اوسه خو دي
شیراغا لانه دی ليدلی، دا چې ته ولاړه سي، هغه به مور
ته څه وائي، چې څنگه در څخه ولاړه؟ ستا دي د بنادی
کار سي، په دا يوه شپه را تلو.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

په هر صورت، د صدفي مور د شیر اغا د بنځو څخه رخصت واخیست، دا او لور ئې بیا پر اس سپرې سوي، تاجو اس تر جلو ونيوئ او د شیر اغا د کور څخه راووتل. د صدفي د مور د خوري (ننگو) کور ليري نه و، یو گری پس، د هغه کور ته ور رسیدل.

ننگو د دوی په لیدو ډېر خوشحاله سو. په یوه خونه کي ئې تاجو او بله خونه کي ئې بنځي کښینولې؛ چای ئې ورکړې، گرمي ته ئې ډوډی ورکړه. اس ئې د کور څنگه ته د شنو شپښتو په مامته کي وتړی.

د صدفي مور، صدفي او هم تاجو درو سرو بڼه ارامه شپه د ننگو په کور کي تیره کړه. د ننگو او بنځي ئې هیڅ باور نه را تلئ، چي خاله (د صدفي مور) دي د دوی کور ته راسي. ځکه چي هغه لوی کور ته ور واده سوه. لویان خو د غریبو سره په تلو راتلو شرمیدل.

ننگو او ماینه ئې ډول ډول فکر کوي، بیا هم د خپلي خاله، د خاله د لور حتا د شاتر تاجو عزت کوي. د ننگو د خاله لور صدفي سره خبري شروع کړې، ژر ننگو

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

و پوهیدئ، چې د خاله لور ئې خفه ده. د خپلې خاله څخه
ئې وپوښتل:

- دا صدفه خو ناجوره نه ده؟

خاله ئې ننګو ته وویل:

- هو، زویه؛ صدفه لږ ناجوره ده. ته به راسره ولاړ

سي؟ ډاکټر ته به ئې ورولو.

ننګو وویل:

- ولي نه؟ ډاکټر صاحب خو زما اشنای دئ؛ هغه ډېر

بڼه سړی دئ. هلته د ورتلو ضرورت نسته؛ زه به

ورسم، ورته وبه وایم، چې ما بنام کور ته راسي. د ډاکټر

صاحب کور زما د کور د څنګه دئ، دلې به ډوډی هم را

سره وځوري، صدفه به هم وګوري.

خاله ئې وویل:

- خیر یوسي زویه، خدای دي خیر درکي.

خاله په ضمن کي و تاجو ته و ګوري، چې داسي بڼه

خوړی لرم.

ننګو ولاړی، ډاکټر ته ئې وویل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- ډاکټر صاحب، خاله او د خاله لور مې پس له ډېرو کلونو د کلي څخه راغلي دي. لور ئې ناجوره ده؛ ماښام چې د کاره خلاص سي، ډوډۍ به زمور کره سره وخورو؛ بيا به مې د خاله لور هم وگوري.

ماښام، ډاکټر راغلی؛ ډوډۍ وخورل سوه. ننګو د چايو خورلو پر وخت ډاکټر ته وويل:

- ډاکټر صاحب، يو ځل به صدفه وگوري، بيا به چای په ارامه سره وخورو. ډاکټر چې د صدفې نوم واورېدی، ور ياده سول، چې دا هغه د سردار لور ده. ننګو ته ئې وويل:

- ننګو، زه خبر نه وم، چې صدفه ستا د خاله لور ده. ننګو فکر يو وړی، چې د ډاکټر د صدفې نوم څنگه زده و؟ د ډاکټره ئې پوښتنه وکړه:

- ته هغه پيژني؟

ډاکټر وويل:

- هو، ننګو؛ دري ورځي مخکي زه سردار صاحب کلي ته ورغوبښتی وم. ما صدفه وليده. دا چې صدفه ستا

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د خاله لور ده، دا خو بيخي بڼه کار وسو. اوس به ته هم
زما ملگری سي ما خو د صدفې مور او د هغې پلار ته
وويل: چي خپلي لور ته د هغې د ناجورې دوا ورکي.
ډاکټر بيا زياته کړه:

- دوا ئې د دوی سره ده. که ما او تاپه دواړو
وکولای سو، چي هم د صدفې او هم ئې د مور او پلار
ژوند وساتو، دا به مو بڼه کار کړی وي.
ننگو حيران سو، چي ډاکټر صاحب څه وائي؟ د
صدفې مور خبره سوه، چي ډاکټر صاحب راغلی دی، د
میلنو خوني ته ور غله. د ډاکټر صاحب سره ئې پوښتنه
وکړه. ډاکټر د ننگو مخ ته دا ځل د صدفې مور ته روکه
(سپينه) خبره وکړه:

- خوري، ستا د لور په ناجوري هلته هم پوه سوم، تا
ته مي يو څه وويل. د صدفې ناجوري تر دې هم
زياتيزي؛ بيا ئې جوړېدل ډېره مشکل، حتا ناممکنه
کيري؛ سر له اوسه ئې چاره وکئ. چاره ئې ته او ستا

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

میره کولای سئ. زه او نور ډاکټران هېڅ نه سو کولای؛
که د لور ژوند غواړئ، د دې په خوښه ئې واده کی.
د صدفي مور چي د ډاکټر خبري ئې مخکي هم
اورېدلي وي، سر ئې نه و په خلاص سوي. دا ځل ئې
وويل:

- یو، یو؛ دا څه وائي، ډاکټر صاحب؟ خدای دي مرگ
را کي، دا څه خبري اورم، زه به دغه پیغور څنگه وړم
او څنگه به ئې خپل سړی ته یادوم، چي لورمي میره
غواړي. زموږ په غم لړلي کورنی کي چي نجلۍ ۳۰ کلنه
سوي نه وي، ترهغو ئې نه ودوي او نه تر دا اوسه
څوک واده سوي دي. دا خو تر اوسه شلو کلو ته نه ده
رسيدلي. تر دې مشراني نجوني لرو هغوی ناستي دي. او
بيا چي ودوي ئې هم، پردو ته خو خپله بنځه نه
ورکوي، وای خدایه، اوس څه وکم؟
ډاکټر د صدفي مور ته وويل:

- خوری، تا خوڅه مکتب لوستی دی، په خبره دي سر
خلاصيري؛ ته ورسه، خپله د صدفي سره خبري وکه،

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

هیچا ته تر مور نژدې بل دوست نسته. ته د خپلې لور
څخه پوښتنه وکړه، د لور باور پر ځان پیدا که چې دا خپل
درد در سره شریک کي.

- وروره، زه پوهیږم، ما هم مکتب ویلی و، پلار د څو
خشمرو روپو په خاطر د دوو بنو پر سر و سردار ته
ورکړم. یوازي دوه کاله زما تر ودولو وروسته، سر دار
څلرم واده وکړ؛ یعني څلور بني په کور کي یو. خدای دي
زما د سر دښمن زموږ د حاله وساتي.

د صدفې مور د خوني ووتله او صدفې ته ورغله.
هغې صدفې ته وویل:

- زویه، ډاکټر راغلی دی. ما خو ویل، تا به وگوري،
دوا به درکي، خدای به دي روغه کي لیکن ډاکټر وائي:
ستالور په دوا او ډاکټر نه جوړیږي. هغه وائي چې
ستالور په ورکولو او واده کولو جوړیږي. ایا دا ډاکټر
رښتیا وائي زویه؟

صدفې مور ته په جرات وویل:

- مور جاني، هغه ډاکټر دی.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

صدفی ته مور وویل:

- زویه، ولي دي دا خبره ما ته نه کول؟

صدفی وویل:

- موري، ما خو ډاکټر ته هم نه دي ويلې. موري، رښتيا در ته وایم: هيڅ مي واده او ميره په فکر کي هم نه و، په هغه ورځ چي بنگ زمور کور ته راغلی و، او تا را ته وويل، ورسه؛ دروازه ور وښيه. دروازه مي ور وښول، بنگ خپل کار کاوه؛ پورته ئي نه کتل. ما ده ده خوانی، کار او غریبی ته کتل. په فکر کي ورته ډوبه تللي وم. يو ځل بنگ غریب متوجه سو، چي زه ده ته گورم. هغه و، چي هغه خپل د لاس گوتی ووهلي کله چي ئي تر گوتو وینی جاري سوې، بیا ئي ما ته په عاجزانه توگه سترگی را وړولي؛ د ده کتو زه لیونی کړم.

صدفی له لږ سکوت وروسته بیا وویل:

- موري، پر ما د بنگ اخيري کتلو دونه تاثیر وکی، چي نور په ځان نه پوهیږم، تر اوسه مي د بنگ سترگي او ویني په فکر کي را گرځي. دا چي بنگ به زما په باب

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

څه فکر کړئ وي، پدې هم نه پوهیږم. اوس نو چي ته،
پلار او نور دوستان څه فکر کوي، دا ستاسي خوښه ده،
او څه را سره کوي، بیا هم ستاسي خوښه ده. خدای ښه
پوهیږي، زما په زړه کي بدې نسته. ستاسي او د خپلي
کورنۍ عزت را باندي گران دی، دا مي په واک نه ده.
صدفه بیا یو څه غلي سوه او وروسته یي په غلي اواز
وویل:

- زه تاسي ته نه وایم چي ما بنگ ته ورکی او نه ما د
بنگ سره خبري کړي دي. زه تر مرگ ستاسي نوم ساتم،
تر څو چي مړه کیږم، در سره ناسته به یم؛ اما په خپل
زړه مي زور نه رسیږي.
د صدفې مور چي د لور د ډک زړه خبري واورېدې،
بیرته راغله، ډاکټر ته ئې وویل:

- ډاکټر صاحب؛ گوره، دا خور یی ننگو مي هم ناست
دی، خدای به کوي او ته به کوي، زما سره مرسته وکه،
دا لور مي ډېره را باندي گرانه ده؛ بیا هر امر چي را
باندي کوي منم یی.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ډاکټر وویل:

- خوري، زه نوره مرسته نه سم کولای، دا ستاسې کورنۍ مساله ده. زه نه پکښې ځایېرم، زما کومک دغه و، چې ناحق دواوي مې درباندي خرڅي نه کړې، پیسې مې درڅه وا نه خيستي، ته مې د لور د ناجورۍ په سبب پوهه کړې.

د صدفې مور وویل:

- کور دي ودان ډاکټر صاحب، دا مرسته هم را سره وکه، سبا شپه د صدفې پلار را رسیري؛ دا خبرې به هغه ته هم وکې.

ډاکټر وویل:

- زه خو به ورته ووايم، فکر نه کوم، چې زما خبرې دي پر هغه اغیزه ولري. ستا په روی به ورته ووايم. خو بیرېرم، د کلونو کلونو اشنای مې دئ، د دې خبرې په وړ یادولو راڅخه خفه نه سي.

- یه، وروره؛ زه پوهیږم، د یوازني سړي څخه چې هغه نه خفه کیږي، هغه ته ئې. هغه ما ته ئې څو ځل ستا

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

صفتونه کړي دي. ته پوهیږې چې میره کله بنځي ته د بل نارینه صفتونه کوي.

ډاکټر پر را درسته کړل:

- لکه بنځي چې د میره په مخکي د بلی بنځي صفت نه کوی.

*** **

بله ورځ چې سردار پر اس سپور بازار ته راغلی، نو سیده ورغی، د شیراغا د کور په دروازه کې دخپله اسه را کښته سو. د شیراغا د کور کوچنیان پر را ټول سول؛ یو او نیم وځغستل کور ته، شیراغا ئې خبر کی، چې سردار صاحب راغی. شیراغا برغ وکئ:

- هلکو، ژر ورسئ، د سردار صاحب څخه اس ونسئ، او دی کور ته را ولی، زه هم در وځم.

شیراغا انډي پر انډي سو، لکړه ئې را واخیستله، د کلا د دروازی پر خوا را روان سو. دلیري ئې سترگی پر سر دار صاحب ومبنتي او ورته وئې ویل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- راجه، راجه؛ ولي دی پښه نيولي ده، دستر څوک
خو نسته او نه دا پردی کوردی.

روغبرونه دي چي کيږي، د شیر اغا د کور بنځي
راغلي، د سردار صاحب لاسونه ټولو مچ کرل. د شیر
اغا د کور د ټولو بنځو بني الوتي دي او خپله شیر اغا هم
په فکر کي سو. يو دا چي سردار صاحب هيڅ کله هم بي
له مخکنی خبرتيا د دوی کره نه راتلی. بل دا چي دوی
ورځي مخکي ئي بنځه او لور داسي بي خبره راغلي او
دغسي په تلوار بېرته د دوی د کوره ولاړی.

دستي چای راغلي، د ډوډی وخت سو، د لاسو اوبه
را وړل سوي، سردار په فکر کي سو، چي بنځه او لور
ئې ولي نه معلوميري، پوښتنه هم نه کوي؛ خو فکر ئي
بند سو. بيا ئي فکر کوي چي ډاکټر ته به تللي وي، را
وبه رسيږي. اما دا چي شیر اغا او د هغه د کور بنځي
هيڅ د هغوی نوم نه يادوي، ډوډی ئي هم د هغو را تلو ته
و نه ځنډوله، نو اشتباهي سو، چي حتمي څه پيښه ده.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

څنگه چې د سردار تشویش دېرېږي، بڼه ئې هم تغیر
خوري، خبرې هم یو ډول بل ډول ځینې سي. هلته د
شیر اغا او بنځو هم فکرونه گډوډېږي.
څو شیر اغا و سردار ته وریاده کړه:
- بي بي او صدفه په خیر کور ته در ورسیدل؟ هغوی
راغلل او یوه شپه ئې تیره کړه بیرته داسې په عجله
ولارل؛ زه هیڅ پوهه نه سوم.
د سردار نور هم فکر خراب سو، و شیر اغا ته ئې
داسې سم جواب ور نه کړی.

*** **

د خپل خوري دکوره څخه د صدفې مور تاجو
واستاوه، چې د شیر اغا کور ته ورسې، وگوري، چې
سردار را رسیدلی دی که نه. که را رسیدلی وي، خبر
ئې کي چې مور د ننگو په کور کي یوو.

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

تاجو چي د شیر اغا کور ته را نژدې سو، اول د
چوبند خوا ته ورغلی، چي وگوری که سردار راغلی
وي، نو حتمي به ئي اس په چوبند کي ترلی وي. تاجو
چي د سردار صاحب اس ولیدئ، نو راغی، د سرای په
د روزه کي ئي نفر ته وویل: چي سردار صاحب خبر
کي، تاجو راغلی دئ، وائی:

د سردار صاحب سره مي کار دئ.

د تاجو په راتگ شیر اغا او د هغه د کورنی ټولي بنځي
حیراني سوې. اوس ئي نوعقیده پخه سوه، چي حتمي څه
پيښه سوې ده. خپله سردار داسي وانگیرل چي بنځي ئي
لکه چي نه غوښتل، خپل د لور په ناجوری دوی خبر
کړي، نو د دې کوره تللي ده.

شیر اغا خپله زړه نه کاوه، چي د سردار صاحب څخه
پوښتنه وکي، چي څنگه ئي دوي ورځي مخکي بنځه او
لور راغلل. څنگه بیا ته دا سي په عاجله پسي راغلي،
چوپ ناست دئ.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د شیر اغا مشره بنځه د ده (سردار صاحب) سکه د اکالور ده. هغې دا جرات وکړ، د سردار صاحب څخه ئې وپوښتل:

- سردار اغا، خدای دې ئې خیر کي، څه خو به پېښه نه وي، چي هغه ورځ صدفه او مور ئې راغلي او داسي ژر ولاړې، او نن ته پسي راغلي؛ فکر دې هم سم نه رامعلومیږي، اوس بیا تاجو درپسي راغی. مور او شیر اغا هم خبر کړ، خو دا دې هم ورور دی. مور او تاسي خو یو کور یو. زموږ داسي مو گروم سو.

- نه شا بېو، داسي څه خبره نسته؛ بیا ژمی راتلی، صدفه او مور ئې راغلل، څه سودا به ئې په کار وه، او زما هم د سرکار سره لږ کار و، بیا په ژمي نه سوای راتلای؛ راغلم، دلاري را وگرځیدم ما ویل، بنه دی لالا، تاسي او ټول به هم وویښم.

- څه، شکر چي څه نسته.

سردار تاجو ځان ته را وغوښتی؛ تاجو راغی، سردار ته ئې وویل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- مور د صدفې د مور د خورې ننگو په کور کې یو؛
صدفې ته مو ډاکټر صاحب د ننگو کور ته راوغوښتی او
صدفه ئې ولیدله. د صدفې مور ویل، که ته خپله هم یو
وار د ډاکټر سره وویښې، ښه به وي.

تاجو زیاته کړه:

- د ډاکټر سره ستاسې تر لیدو وروسته به د خیره سره
خپل کور ته ځو. ځکه ډاکټر دا هم و ویل، صدفه کور ته
بوځئ؛ نوره دوا ورته په کار نه ده.

سر دار تاجو ته وویل:

- ښه، مازېگر درځم، ډاکټر به وگورم، اوس سترې
یم.

تاجو رخصت سو، مازېگر چې سردار د ډاکټر ولیدو
ته ورغلی، ډاکټر هغه خبرې چې د صدفې مور ته ئې
کړې وي، سردار ته هم وکړې. سردار ډېر وغورېدی، په
قهر سو، تر خوله یې چټیات ووتل. بیا یې وویل:

- زه به ور سره گورم، دې (صدفې) څنگه دا خبره
کړې ده.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ډاکټر ورته وویل:

- سردار صاحب، هغې دا خبره نه ده کړې؛ زه یو
ډاکټر یم، زه دا خبره درته کوم.

سردار وویل:

- که مې د ډېر وخت اشنای نه وای، تا هم والله که د
ژوند څکه راڅخه کړې وای.

بیا ئې په قهر تاجو ته وویل:

- دوی در رهي که.

تاجو وویل:

- صاحب، اوس شپه ده، سهار وختي به حرکت وکړو.
په هر ډول چي و، بله ورځ کور ته ټول ولاړل.
سردار هم لنډ په دوی پسي ور ورسیدئ. لاهغسی
غوریزې. لور ئې چي د ده په نسبت هوښیاره او ارامه
نجلۍ وه، اوس نو پوهه هم سوه، چي مور ئې پر خوا ده.
په کراره ئې خپل پلار ته وویل:

- پلاره، زه ناجوره یم. ما دا خبره چي واده
غواړم، هیچا ته نه ده کړې. دا چي ډاکټر د خپلو تجربو د

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

مخې څه وايي، زما گناه څه ده؟ زه ستاسې څخه هيڅ نه غواړم؛ يوازې دونه وکې چې خپلې ناجورۍ ته پرېږدئ. پلار که ډېر راباندې په قهرئې په خونه کې مې قفل که، چې هيڅ راونه وځم. دا چې ستا نوم په ما بدېږي، ما مړه که چې نوم دي ښه سي.

د صدفې تر دې خبرو وروسته د صدفې پلار او مور څه نرم سول بيا ئې نو د څه وخت دپاره کوبښن کاوه، چې کور ته ښځينه ميلمنې راولي، ښه ډوډۍ گاني پخې کړي. يا به د صدفې مور صدفه د خپلوانو او نورو شناخته گانو کورونو ته بيوله، که ئې په دې کړوسره د لور فکر څه سم سي.

د صدفې مور او پلار په گډه هر څه کوبښونه چې وکړل، گټه ئې نه کوله. لور ئې ورځ تر بلې کمزورې کيدله، ډوډۍ به ئې نه خوړله، د چا سره ئې مجلس نه کاوه؛ هلته به ليري د ښځو څخه داسې په چورت کې ډوبه ناسته او يا پرته وه.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ډېر وخت تیر نه سو، چې صدفې ته توخې هم پیدا سو. ټوله ورځ به ئې توخل او کله توده او کله به ئې سره تبه کیدله. پلار ئې بیا ډاکټر ورته راوغوښتی. دا ځل چې ډاکټر راغلی، د صدفې پلار ته ئې وویل:

- لور دي په لوی لاس سل (توبرکلوز) کړه. ما خو درته وویل، چې دوا گټه نه ورته کوي؛ نور ئې د قبر او هدېرې غم وخوره.

په دې ډول، ډاکټر یوازي خپل نظر ورته ووايه او بیرته ولاړ.

سردار چې د ډاکټر خبره واورېدله، حیرانی واخیستی، چې اوس څه وکي؟ د بنځي سره ئې خبرې وکړی. بنځي ئې ورته وویل:

- ما خو درته وویل، چې داسې ناروغي بل علاج نه لري. زما خبره دي نه منله، د خپلي سرداری او سرداري کورنۍ په نشه مست وي. اوس یې نو خدای ته پرېږده. سردار خپلي بنځي ته وویل:

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

- دا یو کار به لا وکم؛ هغه دا چې خبر سوم، سلیم د خپلو زامنو سره یو ځای ښار ته تللي دي. د هغې ورځې څخه ورک دي. دا مانا چې دی هم په دې خبره خبر سوي دي، چې د کلي تللی دي. زه به ښار ته په بنگ پسې ولاړ سم؛ مجبور یم چا ته څه پیسې ورکم، چې بنگ مړ کي کله چې د بنگ په مرگ صدفه خبره سي، زړه به ئې ځیني پرې او صبر سي. وروسته به ئې وخیل وراره ته ورکم او ژر به ئې ور واده کړم. ستا سره مي سلا کوله.

بنځی ئې ورته وویل:

- سړیه! د سلیم اکا د زوی بنگ بیچاره په دې کي څه گناه ده، چې وژنی ئې؟ دغه دلاس گوتي خور سوي، ناجوره سو پلار بیوزله ئې ښارته بوتی، او که په بنگ پوهه سوي وي، هغه دی کلي ئې پرېښوی. ته که د لور ژوند غواړی، زما خو خوبنه ده، چې بنگ پیدا که، صدفه ورکړه؛ لور به دي جوړه سي د بنگ د قتل د گناه به هم خلاص سي.

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

سردار خپلي بشخي ته و خښمیدئ، بیا یی په قهر
وویل:

- دا یوازي زما خبره نه ده؛ دلته د ټولي سرداري
کورنۍ دعزت خبره ده، تا ته خوځکه زموږ د کورنۍ نوم
څه اهميت نه لري. چي په خټه زموږ نه ئي، ته د پردې
تبره را واده سوې ئي. زه څنگه یوه خوار، غریب هلک ته
لور ورکړم، چي بیا به زما تر مرگ وروسته حق
غواړي. د سرداري کورنۍ په جایداد به شړپکيږي. لور
راباندې گرانه ده، خو نه دونه چي په مخکو او میراث
کي مي پردي را گډ سي.

بیا یی زیاته کړه:

- ته وا، موږ چي دا جایدادونه په مفتی ساتلي دي.
دغریب مرگ څه دی او غم ئي څه؟؟؟ یو څو پیسې به
مي مصرف سي، بلا په پیسو، ولاړي دي سي.

*** **

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سردار پر خپله خبره تینگ و درېدئ. بله ورځ د کلي څخه ښار ته ولاړئ. اوس نو سردار ښار ته د سلیم د زوی بنگ په وژلو پسې د کلي راغلی دی. په ښار کې ئې د خپلو باوري خپلوانو او پخوانيو اړیکو په مرسته ژر د پیسو په زور، دوه سړی وژونکی را پیدا کړل.

د سړو سره ئې د بنگ د وژلو بیه هم خلاصه کړه او نیمایي قیمت ئې وژونکو ته هم ورکې. تر هغه وروسته، د سلیم اکا د زوی عطا محمد د دکان په پیدا کولو پسې سو. دوی ورځي لا تیري نه وي، چي د عطا محمد دکان ئې هم پیدا کی. د سلیم اکا مشر زوی عطا محمد د نجاری دکان په بازار کې و.

سردار بله ورځ هغه د بنگ د وژلو دپاره سړی وژونکی د ځانه سره رهي کړل؛ ځکه د دوی تر منځ قرارداد داسې و، چي سردار به نیمې پیسې مخکې ورته سپاري او پاته د بنگ تر وژلو وروسته ورکول کیږي. بل شرط دا و، چي سردار به بنگ دوی ته وربښی چي وپي پیژني.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دوی چې درې سره د عطا محمد دکان ته نژدې سول،
سردار هغوی ته وویل:

- تاسې لږ لري ودریږی؛ زه دکان ته ورځم. تاسې
راته گورئ، زه بنگ دربنیم. نور تاسې پوه سه او کار
مو، چې څنگه ئې وژنی.

سردار دکان ته ورغی، گوري چې سلیم اکا هلته په
دکان کې یوازي کار کوي. سردار د عطا محمد د دکان
په خوله کې ودرېدئ؛ سلام یې ور واچوئ. سلیم اکا
سردار پر ږغ وپیژندئ؛ خپل د کار د ځایه ورته را ولاړ
سو، د سردار ئې ډېر عزت وکئ او د ناستې بلنه ئې
ورکړه.

سردار چې مقصد ئې د بنگ لیدل او خلکو ته وربنول
و، او اوس په دکان کې هغه نسته، نو د سلیم اکا غوښتنه
ئې ومنله او کښیښتی.

سلیم اکا ژر چای ورته راوغوښتلي. په اول کې سلیم
اکا فکر کوی، سردار صاحب به نو حتمي دلته په دي
راغلي وي، چې دروازه یا کم (کوم) بل شی به ئې په

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

کار وي. هغه بیوزله ژر ژر د کلیوالو او خپلو ملگرو په باب پوښتنې ځینې کولې. مگر، سردار داسې نا ارامه و. سلیم اکا اشتباهي سو. بیا هم څه نه وائي، هغه لکه خوب چې ویني. د سردار راتلل، بیا څنگه د ده سره کښینستی او چای خوري. دا بیخي عجایب او نابنده خبره وه. هر څه ئې هیر سول. په دې وخت کې عطا محمد هم دکان ته راغی.

د عطا محمد چې سترګې پر سردار ومبښتي، فکر یووری، چې سردار څنگه زموږ غریبانو دکان ته راغلی دی؟؟؟ په هر صورت، سلام ئې واچوی. د سردار سره ئې روغېر وکي، هلته گوښه په خپل کار بوخت سو. غور ئې نیولی دی، چې سردار به ئې پلار ته څه وائي؟ سردار د سلیم اکا څخه وپوښتل:

- ډېر وخت دي دلته په ښار کې تیر کی. ما ته داسې ښکاری چې کلي ته دي د راتلو نیت نسته. که زما خبره مني، ستا دپاره خو به په ښار کې ژوند ښه وي؛ مگر، د هلکانو دپاره ښار ښه ځای نه دی. دلته په ښار کې هلکان

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ژر سپين سترگي کيږي. اول بد کار ئي دا دئ چي د مور

او پلار په خبره نه وي.

وروسته ئي وويل:

- بنگ او کولي چيري دي، نه معلوميري، درڅخه

تللي خو به نه وي؟

سليم اکا وويل:

- بنه سو، چي را په ياد دي کرل؛ زما هم په بنگ

تشويش و، ستا سره په خبرو اخته سوم، هغه مي هير سو.

سليم اکا ور پسي زياته کړه:

- د بنگ پوښتنه دي وکړه، ته وده؛ سهار عطا محمد د

بنگ سره تللي و.

هغه ته ئي ور ږغ کرل؛ عطا محمد ورته را نږدي

سو:

- زويه، د بنگ کار څنگه سو؟

عطا محمد وويل:

- بابا، د شکر ځای دئ، بنگ په خیر سره ولاړئ.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

کله چې عطا محمد وویل، بنگ په خیر ولاړی، ناڅاپه
د سردار د لاسه د چایو پیاله ولوبدله او بی اختیاره یې تر
خوله راووتل، چیرې؟

عطا محمد پر را درسته کړل:

- بنگ سرکار کابل ته بوتی، چې هلته سبق ووايي.

سردار خو د اوله سره څخه هم داسې امانت ناست و؛
کله چې ئې د بنگ د تلو او بیا دا چې هغه سرکار بیولی
دی، واورېدل؛ ژر د ځایه ولاړ سو، او بی له خدای په
اماني څخه روان سو. سلیم اکا او عطا محمد لکه څنګه
چې د سردار په راتلو سره په فکر کې و، اوس په بی
پر وائي ولاریدلو شکمن کړل.

زوی او پلار څو څو ځله دا خبره سره کوله: څنګه
راغی او څنګه ولاړی؟ د را تلو مطلب ئې څه و، او د
ولاریدو سبب ئې څه و؟ دواړه نه پوهیدل.

سردار چې د عطا محمد د دکانه څخه څه لیرې سو،
ورسره هغو سرو ته چې ده پیسې ورکړې وې او غوښتل
ئې چې هغوی به بنگ ورته وژني؛ اوس چې بنگ نسته،

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سردار د دوی څخه د خپلو پیسو بیرته د ورکولو مطالبه لرله، او سړو نه دا چې هغه پیسي نه ورکولې، د پاته پیسو غوښتنه کوله.

سړي هم د سردار په اصلي مطلب نه دي خبر. هغوی سردار ته وویل:

بڼه، چې بنگ نسته، پلار به ئې در ته ووژنو، یا به ئې دا بل زوی درته مړ کړو، پر تا ئې بیا څه فرق دی؟ مطلب زموږ پاته پیسي به راکوي.

د سردار ټینگار زیات سو؛ خبره تهدید او بدو ویلو ته سره ورسیدله. سردار هغوی ته وویل:

- د حکومت په زور خپلي پیسي در څخه اخلم، بندیان کولای مو سم.

رښتیا هم د سردار خبره حکومت اورېدله. د بنگ د قتل دپاره کرایه کړو جنایتکارانو فکر وکړ، چې سردار حتمي دوی ته مشکلات جوړوي او پیسي هم را څخه اخلي. نودوی دا بڼه لاره وگڼله، پر مور ئې څه فرق دی. راځه چې خپله سردار مړ کړو. هغوی همداسي وکړل.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سردار ئې پر سر په هغو گوليو وويشتئ، چي سردار
دوى ته د بنگ د وژلو دپاره ورکړي وى.

سمدستي په ټول بناړ کي اوازه خپره سوه، چي د
لوى کلي سردار نن په بناړ کي دناملوم سرو لخوا وژل
سوى دئ. ټولو حکومتي سړيو، يوى خوا او بلې خوا ته
سره ځغستل. ماز بگر چي کولى د مکتبه دکان ته راغى،
پلار ته ئې دا خبره وکړه، چي نن هغه زموږ د کلي
سردار په بناړ کي چا وژلى دئ.

سليم اکا او عطا محمد دواړه حيران سول، يو بل ته ئې
وکتل. سليم اکا و کولى ته وويل:

- زويه، هلته مي څه غوښتي راوړي دي، هغه واخله،
کور ته ځه؛ موږ هم پسي درځو.

کله چي کولى د دکانه ووتئ، سليم اکا عطا محمد ته
وويل:

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- زويه، پر خوله لاس نيسه، هېچا ته دي تر خوله ونه
وځي، چي سردار زموږ دكان ته راغلي و، او يا موږ
وليدئ.

*** **

سبا ته حكومت د سردار د وژل كيدو په تور ډېر بي
گناه خلك ونيول او په خورا درنو مراسمو ئي د سردار
مړي تر كلي ورساوه.
كله چي د سردار جنازه كلي ته وړل كيده، سليم
اكاعطا محمد ته وويل:

- زويه، زه به د سردار د مړي سره كلي ته ولاړ سم؛
يوې خوا ته به مي په جنازه كي برخه اخيستي وي، بلې
خوا ته به هغه كليوال ووينم، بنه يي لا دا چي د هغي
خوا به خپل كالي او سامان د يو چا په موټر كي واچوم او
را به ئي وړم.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د عطا محمد هم دا خبره خوښه سوه. سلیم اکا په جنازه پسې د خلکو سره یوه موټر ته پورته سو. جنازه کلي ته ورسیدل، سردار ئې خاورته وسپاره.

کلیوالو د سلیم اکا سره ډېر په مینه روغبرونه کول. معلم مرجان سلیم اکا خپل کور ته بوتئ د سلیم اکا تلوار و، چې د ښاره د راغلو خلکو سره بیرته د هغوی په موټرونو کې ځان او خپل لږ کالي او سامان ورسوي. خو کلیوالو سلیم اکا پرې نه بنود، چې په هغه ورځ دي بیرته ولاړسي.

هله د سردار په کور کې صدفه او د صدفې مور خبرې سوي، چې سلیم اکا هم هدېرې ته راغلی دی. دواړې دونه خوشحاله سوي، چې د سردار مرگ ئې هیر سو. تاجو ته ئې وویل:

- سلیم اکا پیدا که، د نورو خلکو پټ ورته ووايه، چې د صدفې د مور په کار یی.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

تاجو راغی، سلیم اکا د معلم مرجان په کور کې و.
خپله خبره ئې سلیم اکا ته په کراره وکړه. سلیم اکا په
چورت کې سو؛ د ځانه سره ئې وویل:

- یا خدایه، ته فضل وکې!

سلیم اکا نه پوهیږي، چې د سردار بنځه به ده ته د
ویلو څه لري. هغه تاجو ته وویل:

- بڼه، اوس خو شپه ده، سهار به ئې سلام ته ورسم،

فاتحه به هم ورکړم.

سلیم اکا ټوله شپه خوب و نه کی. ډول ډول فکرونه
ورته پیدا کیدل. سهار یې معلم صاحب مرجان ته وویل:

- زه به یو ځل د سردار صاحب کور ته ورسم؛ بڼه دي

دا بنځو ته به ئې فاتحه ورکړم؛ ډېر کلونه مو سره تیر

کړي دي. بیا به نوزه د خیره رخصت واخلم، او ځم به.

معلم صاحب سلیم اکا ته وویل:

نن شپه لا تیره که، ډېر خلک د بناره څخه سبا فاتحي

ته راځي؛ سبا سهار به دي د هغو سره په موټر کې

واستوم. سامان به دي هم در سره ورسوي.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سليم اكا وويل:

- ياره معلم صاحب، تا دي خدای ژوندی لري، هر وخت دي زما خدمت کړی دی؛ زما سره خو څه نسته، په هر لمانځه کي دعاوی درته کوم؛ سمه خبره ده، زه به پاته سم.

*** **

سبا ته کله چي سليم اكا د سردار کور ته ور ننوتی، د سردار ټول کهول پر را تاو سو. سليم اكا يوه دعا وکړه، او وئي ويل:

- سردار صاحب بڼه سړی و، خدای دي ئي وبخښي؛ تاسي دی خدای د نورو غمونو څخه په امان لري. د صدفې مور د سليم اكا څخه پوښتنه وکړه:

- سليم اكا بڼار ته گڼه کيړی؟

سليم اكا جواب ورکړ:

- هو، بي بی. هلته هلکان عطا محمد مکتب ته واچول، بنگ خو سرکار د نور زیات سبق ویلو دپاره

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

کابل ته بوتی، ما او کولی ته دلته یوازې ژوند سخت و،
هلته د عطا محمد سره اوسیرم.

د صدفي مور وپوښتی:

- بنگ جور و؟

سلیم اکا وویل:

- هو، شکر دی جور و. هغه گوتې چې ئې خور سوي
وي، خو ورځي داسې ورسره زهیر و؛ مگر، د خدای
فضل و، بنه سو، چې حکومت کابل ته واستاوه؛ ان شا الله
هلته به نور هم بنه سي، درې څلور کاله وروسته به په
حکومت کې یوه بنه وظیفه پیدا کې.

د صدفي مور د سلیم اکا څخه د عطا محمد د دکان پته
واخیستله، او سلیم اکا ته یې وویل:

- زه خو ورځي وروسته ښار ته درځم، بیا څه خبرې
درسره لرم.

د سلیم اکا نژدې و، چې تر خوله ووځی، چې سردار
صاحب هم د مرگ په ورځ دکان ته یوځل راغلی و. هغه
د صدفي مورته وویل:

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

- خدای دې هرکله راوله.

نور سلیم اکا د سردار د کورنۍ څخه رخصت
واخیستی.

بله ورځ سلیم اکا د معلم صاحب، بدي اکا او یتیم محمد
اکبر په مرسته خپل پاته کالي او لږ سامان د بناره راغلیو
سړیو په موټر کې سره واچول. هغه د ټولو کلیوالو څخه
رخصت را واخستی او د خپل کور پر خوا را روان سو.
مگر، بیا هم ډېر نا ارامه و. ټوله لاره ئې په سوچونو او
چرتونو تیره کړه. یوه ورځ د عطا محمد د دکان مخ ته
یو موټر ودرېدی.

سلیم اکا ځینې راکښته سو. عطا محمد او کولی ورته
راغلل. سامان ئې د موټره کښته کی. هغوی خوشحاله
سول، چې پاته کالي او سامان ئې پلار را ورسول.
سلیم اکا د خپل مشر زوی سره دا خبره شریکه کړه،
چې د خدای بڅښلي سردار ښځې را ته وویل:
- زه بنار ته درځم، هلته څه خبرې درسره کوم. زویه،
خدای دی ئې خیر کی، چې څه به راته وائي.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

عطا محمد پلار ته وويل:

- فکر کوم چې د سردار د وژل کيدو په باب به کم چا څه ورته ويلې وي، يا به سردار چې زموږ دکان ته راغلی و، چا ليدلې وي؛ دغې بنځي ته به چا ويلې وي. سلیم اکا او عطا محمد هره ورځ جلا جلا فکرونه کول.

په دې منځ کې بنه ډېر وختونه تير سول. دا دئ يوه ورځ ډاگې د عطا محمد دکان ته يو خطر راوړی. کولی چې خط ولیدي، پر پلار او ورور ئې زېږی وکئ، چې شکر دی د لالا (بنگ) مي خطر راغئ.

سلیم اکا او عطا محمد کښینستل؛ کولی د بنگ خط خلاص کړ، سربيره پر خط بنگ خپل يو عکس هم ورته راستولي و. اول د بنگ عکس ټولو وکوت، سلیم اکا وويل:

- ماشا الله دا خودا دئ بڼاپسته ضابط ځيني جوړ سوی دئ. ځکه عکس په نظامی يونيفورم کې اخیستل سوی و. وروسته کولی د خط په لوستلو پيل وکئ.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

بنگ په بڼه او واضح خط سره تر ټولو مخکې خپل
پلار ته لیکلی و:

- پلار جان، لاسونه دي در مچوم؛ ستا سیوری دي
زما د سره څخه پاک خدای نه لیري کوي ....
بیا ئې په ترتیب: عطا محمد، وربنداری، کولی او
وربرو هر یو ته د محبته ډکې جملې لیکلي وي. په خاصه
ئې د کولی څخه غوښتي و، چې ډېر پر خپلو سبقو زور
واچوي.

د بنگ په روغتیا، خط او هوښیارو خبرو ټول
خوشحاله سول؛ بیا ئې عکس هر یو جلا جلا وکتی، خو
سلیم اکا تر ټولو زیات. هغه عطا محمد ته ویل:

- ولچی (والله چې) په دي اول کال کي دا مکتب او
مسافری مي زوی را هوښیار کړی دی. زړه مي را
ژوندی سو، خدای دي ئې د بدې ورځې راوساتي. څونه
پخي خبري ئې کښلي وي. دا عکس او خط ئې نو نور ما
ته را کی، زه ئې ساتم، ستاسي څخه ورک نه سي. سلیم
اکا د بنگ عکس او خط په خپل جیب کي وساتل.

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

*** **

دا دی یوه ورځ دکان ته دوی بښي په چادریو کې ورننوتې. سلیم اکا او عطا محمد ته ئې سلام واچوی. یوې بښي خپل مخ لڅ کی. سلیم اکا ولیدل، چي د صدفي مورده. بڼه روغې ئې ورسره وکئ. بښي ورته وویل:

- کور مو چیري دی؟ شپه در سره تیروو!

سلیم اکا ورسره د دکانه راووتی. بښي ئې خپل کور ته بوتلې. د سلیم اکا مېرور (اینگور) د بښو هر کلي وکئ. عطا محمد او کولی هم کور ته ورپه سي راغلل. د شپي غریبانه ډوډی ئې سره وخورل. وروسته، د سردار بښي او د صدفي مور خپل د ورتللو سبب سلیم اکا او عطا محمد ته داسي بیان کی:

- زه پدې راغلي چي دا نن ټوله کیسه تاسي ته وکړم، چي څنگه صدغه په بنگ پسي ناجوره سوه سردار بڼار ته په څه پسي راغلی و؟

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

او خدای څه ور پېښه کړل.....کله چې د صدفي
د مور خبرې خلاصې سوي. سليم اکا او عطا محمد څه
چې د هغې خپله لور صدغه هم داسې په چورتو کې ډوبه
ولارل. ځکه صدغه هم د خپل پلار پدې نیت نه وه خبره،
چې هغه د بنگ د وژلو پلان لاره.

د صدفي مور بیا وویل:

- د دې ټولو خبرو څخه مې مطلب دا دی، چې غواړم
خپله لور ستا زوی بنگ ته ورکړم.

سليم اکا او عطا محمد هکې اريان سول. چې دوی څه
ووایي، تر څه فکر کولو وروسته ورته سليم اکا په کراره
ورته وویل:

- خوری، ستا ئې کور ودان؛ خو ته دا زموږ بي
کوری او غریبی ته وگوره؛ تاسې خو شکر الحمدالله د
مخکو، باغو او پیسو خاوندان یاست. دا چې ته وائي
صدغه بي له بنگ ژوند نه سي کولای، نو ما ته هم لږ
وخت راکه؛ د بنگ د رخصتي ورځې را نږدې دي. هغه
به په خیر په رخصتي کور ته راسي، یوه پوښتنه ښه ده

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

هغه به هم وپوښتو. دغه دې تازه ئې خط راغلی دې او
عکس ئې هم راستولی دې.

د صدفې مور د سلیم اکا څخه د بنگ خط واخیسته،
وئې لوستی، بیا ئې د بنگ عکس وکوت. ژر ئې صدفې
ته ور یرغ کړل؛ د بنگ عکس او خط ئې هغې ته
ور کړل. صدفې هم د بنگ خط ولوستی او عکس خوئې د
ځان سره واخیستی. صدفه په زړه کې خوشحاله سوه،
ځکه بنگ نور هم بنایسته سوی و.

صدفې او د صدفې مور په هغه شپه خطونه ولیکل او
د بنگ په ادرس ئې هغه ته ور واستول.

سلیم اکا د صدفې د مور سره وعده وکړه، کله چې
بنگ په رخصتې د خیره سره کور ته راسي، د هغه په
خوبنه به دغه کار کوو.

سهار چې د صدفې مور او صدفه د سلیم اکا د کوره
په خوشحالی ووتلې، تر وتلو مخکې ئې کولی ته څه
پیسي ورکړې، چې د مکتب دپاره شیان په واخه. هغې

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

د سليم اکا مېرور او د عطا محمد ټولو اولادو ته يو څه
پيسې اېښې وې. د صدفې مور د تللو په وخت کې وويل:

- مور د خيره سره ژر راځو.

صدفه د بنگ په خط او د هغه د عکس په ليدو ډېره
خوشحاله وه. هغې د بنگ عکس هر ځل کوت.

د صدفې مور څو شپې د خپلو نورو دوستانو په
کورونو کې تيرې کړې، او د سردار هغه کور چې په
بنار کې و، او څوک په کرايه پکښې اوسيدل، د هغه د
ورځالي کيدو خبره ئې هم وکړل. بيا نو مور او لور
دواړه کلي ته ولاړل.

کله چې دوی کلي ته ورسيدل، اول د سردار د کورنۍ
بنځي او بيا کليوالو چې صدفه وليدله، ټول حيران سول،
چې صدفه په بنار کې څنگه بڼه جوړه سوې ده. هر چا به
د صدفې د مور په پوښتل، چې کم ډاکټر ته دي ور وستله؟
کم بڼه پير ته دي وروستله؟ چې دا سی بڼه سم ئې جوړه
کړه.

د صدفې مور حال نه وايه. هغې به دا يوه خبره کوله:

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

- په ښار کې ئې د دوستانو په لیدو سره فکر سم سو،
شکر جوړه سوه.

*** **

دلته د سردار په کور کې د سردار نازولي په سر پک
زوی مشر سو، چې نه په کورنۍ ژوند پوهه و، او نه د
کلیوالو سره په تیر او بیر پوهیدئ.
د صدفې او مور ئې هم په دغه دښو پک کور کې
گوداره ورځ تر بلې سختیدله، نو ئې د بن زى او بنو
څخه د خپل حق د جلاوالي خبره را پورته کړه. دښې زى
ئې خپله پلرگنۍ ټوله را وغوښتل. د خپلې میرى او
میرى زى خور غوښتنه ئې د دوى په منځ کې واچول.
د سردار وروڼو د سردار پک زوى ته مشوره ورکړه،
چې د صدفې مور خامخا حق غواړي او درڅخه جلا
کيږي، دا غلطې دي پلار کړې ده، چې له پرده (بل قوم)
څخه ئې ځان ته ښځه وکړه. اوس مور ته را پيښه ده؛

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

نوم د نامه نه پرې کيږي، حق به ئې ورکړو. خو په جايداد، مخکو او باغونو او اوبو کي ئې نه سو را سره شريکولای، چي دا او يا د دې خپلوان به زموږ د مخکو په منځ کي تناب کش کړي.

د هري ورځي تر زوکليدو، او هميشني غم څخه بڼه دا ده چي لاس ئې د غاړې وباسو. د هري خوا چي ئې کوو، په نغدو به ئې غاړه وباسو. موږ پوهيږو، بي له هغه هم دا زموږ سره نه کښيني، بنار ته ځي، او که خپلي پلرگنې ته ځان نږدې کوي. بس همدا مو فيصله ده. د شير اغا خبره ټولو ومنله. د صدفې او مور د حق حساب ئې وکئ.

کله چي ئې د دوی دوو د مخکو او باغونو قيمت په خپل زړه وټاکئ، بيا هم ډېري پيسي کيدلې. د سردار پک زوی وويل:

- اول خو زه دا دونه پيسي نه لرم؛ دوهم دونه پيسي نه ورکوم.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

صدفی او مور ئې په خبرو او مجلس کي برخه نه لرله.

بیا شیر اغا وویل:

- خیر دی، نیم قیمت به ئې ورکړو.

وروسته د سردار زوی د شیر اغا خبره ومنله، او پر زیاته یې کړه، چې نیم پیسې اوس او نیمې نوري پر کال چې حاصل واخلم.

پک، غوښتل چې یوه بله لانجه جوړه کي هغه وویل:
- د صدفی مور ته به خپل حق ورکړو، اما صدفه نه پرېږدم، چې حق واخلي. هغه خو زموږ وینه ده. هغه به دلي د شیر اغا زوی ته ورکړو. د شیر اغا خبره د اوله سره خوښه وه. وئې ویل دا خو ډېره بڼه خبره ده بڼه دئ چې زما په ژوندونې په خپل لاس خپله وریره را واده کم.

د صدفی میری زی ورور وویل:

- شیر اغا! ته بڼه وایی، خو زه فکر نه کوم، چې صدفه دي د مور ه را جلا سی. هغه هم خپلي مور ته

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سوي ده. که زما خبره مني، هيڅ خپل د خولي خوند مه بده وه، مه ئې ور يادوه. که دي ورياده کړه او وئې نه منله، خلک را خبر سول، بيا به ئې نو يا ودوو يا به ئې وژنو.

د ټولي کورنۍ ئې پر دې سلا سول، چي ميري او خور ته د حق په نوم څه ورکړي. صدفې او مور ئې هم قناعت وکړ. هغو د خپل حق د نيمو پيسو د اخيستلو پر وخت د ښار د کور غوښتلو خبره وکړه.

د ښار پر سرای باندي ئې بن زى څه ټينگار وکئ؛ خو شير اغا فيصله وکړه، چي کور به درکړو، خو د پيسو برخه دى څه کموم. د صدفې مور د شير اغا خبره ومنله.

*** **

صدفه او مور ئې ښار ته راغلي. خو شپي ئې د خپلي پلرگنى سره تيري کړي، چي کور ئې ورته خالي

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سو. پدې شپو کې بنگ هم د کابل په رخصتي کورته راغلی.

سلیم اکا بنگ ته د صدفې د ورغوبنلو خبره وریاده کړه.

بنگ ته خو هر څه روښانه و. ځکه صدفې او د هغې مور څو خطونه وراستولي وو. بیا ئې هم پلار ته وویل: - هرډول چې بابا جانه ستا او د لالا (عطا محمد) خوښه وي.

سلیم اکا د خپل زوی بنگ پدې مودبانه جواب زیات خوشحاله سو.

*** **

سبا، په ډاډه زړه باندي سلیم اکا، عطا محمد او څو سړی سره را ټول او د صدفې دوی کور ته ورغلل. د صدفې مور هم د خپلو دوستانو رضایت حاصل کړی و. هغه ئې را غوښتی وو. خو د صدفې میره زی وروړ او نور سرداران خوښ نه وو. ځکه د صدفې د شیربني د

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

ورکړی په مراسمو کې ئې برخه وانه خيستل دوي دا
ځان او خپلي کورنۍ ته يو توهين وباله، چې څنگه ديوه
سرداري کورنۍ نجلۍ ديوه غريب او (اُپره) سره واده
کوي..

په هر ډول چې و، د صدفې د مور له خوا دوستانو،
وسليم کاکو او ورسره راغلو خلکو ته د صدفې شيربڼی
ورکړه.

د صدفې مور او صدفه پوهيدل، چې بنگ او پلار ئې
خپل کور نه لري. نو له پخوا څخه ئې فيصله دا وه، چې
په بنار کې به د خپل غټ کور يوه برخه د صدفې په نوم
کوي، چې بنگ، پلار او وروڼه ئې پکښې ژوند وکړي.
د صدفې د شيربڼی د ورکړی سره سم، د صدفې مور
د سلیم کاکو څخه غوښتنه وکړه، چې د خیره سره تيارې
ونيسی، دغه زموږ کور ته به را کډه سی. بڼه دئ لور او
زوم به مې په څنگ کې اوسيزي. زه بل داسې تيرونۍ
دوست بې له دغه لور څخه نه لرم، او ته به هم د خپل
زوی او مېرور څخه ليري به نه ئې.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

سليم اكا په خبرو كې داسې پښه ونيوله، فكر ئې وكرى، چې د صدفې مور غواړي، يوازي زه او بنگ د دوى كور ته را كډه سو. هغه وويل:

- خوري، زه عطا محمد، اولادونه او كولى زوى مې يوازي نه سم پرېښولای.

د صدفې مور بڅښنه وغوښتله، او بيا ئې خپل خبره پوره كړه:

-زما مطلب داسې نه و، چې يوازي ته او بنگ به دلته اوسېږى، بلکې تاسې ټول به دلته يو ځاى را سره اوسېږئ. زما او صدفې دواړو هيله دا ده چې صدفه د خپل ځس او ليورو سره يو ځاى وي، ځکه بڼه په خپله ځسگنى كې بڼه وي. ان شا الله چې تاسې را كډه سئ، ژر به د بنگ او صدفې د واده سرښته وكړو. غريبي دې ځان وخورى. سليم اكا د صدفې مور ته وويل:

- خوري، خبرې به لڅى كوو. ستاسې ئې كور اباد، چې خپله لور مو زما زوى ته مفتې بې له ولوره راكړه. د واده كولو دپاره څه وخت را كړه، چې زه او عطا محمد

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

يو څو پيسې سره برابري كړو. واده خو څه لگښت
غواړي.

د صدفې مور سليم كاكو ته اطمنان وركړئ، چي
صدفه غواړي، د خپل واده ټول لگښت په خپله وكړي؛
هر څه ئې را نيولي دي؛ ته بيغمه اوسه.
سليم اكا او عطا محمد ډېر خوشحاله سول؛ رخصت
ئې واخيستي او خپل كور ته راغلل. دظلمه په امان ژوند
ولري.

پای

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

يوه ضمنی خبرتيا:

انجمن د وستي افغانستان

محبت ؛ گاهنامه"

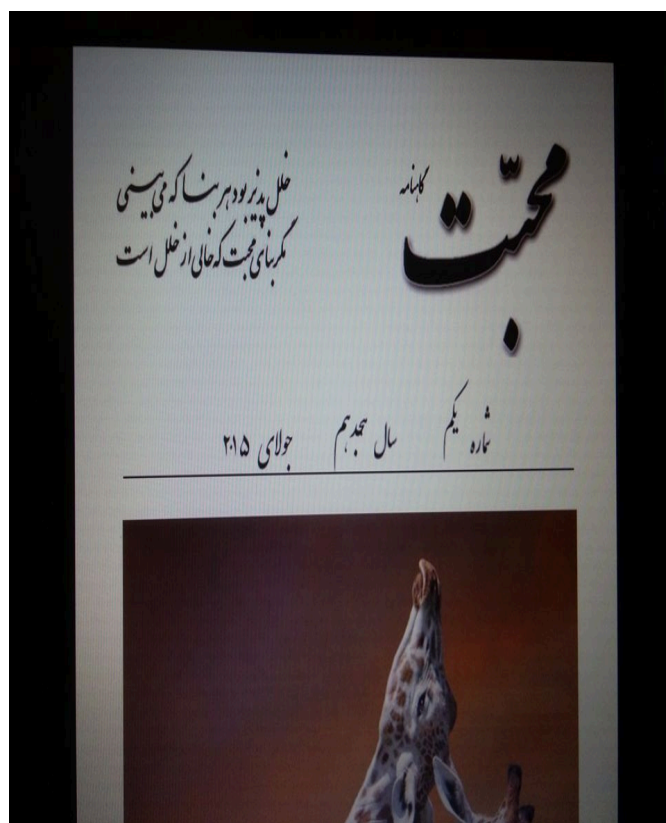
"mahabbat
Anoneperiodical
newsletter

published by ADS

(Afghan Dosty Society) UK

دزمانی څرخونه، د ژوند اړخونه

شماره یکم سال هجدهم جولای
۱۰۱۵م

"محبت، گاهنامه" دهغي نوم وتي
افغاني مجلې نوم دئ چې د
ليکوال، سياستوال بناغلي محمد همایون
"تاچ" په سر پرستی نژدې شل کاله په
انگليستان کې په پښتو او دري ژبو
باندي نشرات لري. يوه غيري
وابسط، مجله ده، افغاني پاڅه ليکوال،
اديبان، شاعران، کيسه ليکونکي او
د هر پند ماهيرپن هلته خپل مضامين د
نشر لپاره ورکوي. دهغي مجلې په (۶۰
او ۶۱) صفحو کې تردي سرليک لاندي
"د يوه نوي کتاب معرفي او خبرتيا" د
بناغلي "انځورگر" صاحب په قلم
ليکنه نشر سوي ده.

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

نشراتي کانون فرهنگي افغانان مقيم ايالت
بايون. يا "دباين دولایت دافغانانودکولتوري
اوفرهنگي مرکز" لخوا په خپل نشراتي
ارگان (مجلې): در شماره (۳۳/۳۴)، سال
دوازدهم تابستان و خزان ۱۳۹۴
خورشیدي، (نوامبر ۲۰۱۵) م په
۲۹/۳۰ صفحه کي نشر کړي ده.

زه د بناغلي انځورگر صاحب د محبت د مجلې د محترم
مسول همایون "تاچ" او همکارانو اوپه جرمني کي د "کاخ
سخن" د مسول مدیر، و ویراستار: دوستدار او د ټولني
د ټولو غړو څخه یو جهان مننه کوم. اود انځورگر صاحب
لیکنه د لته ستاسي د لوستو دپاره کټ مټ رانقل کوم.

کوم چي زما پر کتاب د **"کندهار غښتلي"**
باندي يي ليکلي ده.

دزمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

دیوه نوي کتاب معرفي او خبر تيا!

انځورگر: 60 صفحه.

دکندهار غښتلي "ناميان" پدې وروستيو کي یو نوی کتاب «دکندهار غښتلي "ناميان"» په نامه په بنکلي صحافت د چاپه راوتلی دی. د کتاب لیکوال ښاغلي عبدالقیوم دی. دغه اثر چې په "۱۲۱" مخونو کي کښل سوی دی. د لیکوال د کلتوري زیارونو، ټولنیزو د ردونو، احساساتو او هیلو یو نوی ابتکاري او د اهمیت وړ څیرنه گڼل کیدای شي. په دې لیکنه کي ډېري خبري شته. خو تر هر څه وړاندي. د دغه څیرني ټول محتویات او مطالب، د سیمي د نامیانو، ټینگانو، میرنیو، غښتلو پیژندگلو ته وقف دی. لیکوال د دغو غښتلو. با استعدادو او انرژي لرونکي ځوان قشر، چې د استبداد او ظلم په وړاندي د مقاومت کولو په گناه او یا دا چې پر دوی باندي د کوم ټپل شوي جرم په مقابل کي په پټه خوله په کلکه د رېډلي دي او ظالم او توطیه کونکي ئي د ماتي سره مخامخ کړي دي، نو دوی ئي بیا و زندانونو ته ټپل

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

وهلي دي. او هلته بيا د د سيسو او توطيو قربانيان شوي دي، پرده پورته کوي.

همدارنگه ليکوال بيا د دغو ټينگانو ټولنيز، اخلاقي خوښه او د ټينگوالي د علتونو ځانگړتياوي د بيلابيلو شخصيتونو په وجود کي په ژوندی توگه بيانوي. مينه وال کوالي شي پورتنی خبري د کتاب په متن کي ولولي. ليکوال د کتاب د سيريزي په لومړي مخ کي ليکي: ځيني ليکوال ليکني د تفسير لپاره کوي او څوک ئي بيا د تغير لپاره ليکي. خو زه ئي د تغير او تفسير د وړو لپاره ليکم". د تفسير څخه مي مطلب دا دی چي تر وسه د مسلي بڼه وضاحت وسي. خلگ آگاه او خبر کړم. د تغير څخه مي مطلب د هغه منفي ذهنيت سمون دی چي د کندهار د غښتلو "پاي لوچو" په باب سرکاري سرو، پردو او پردو پرستو د کلونو کلونو را په ايسته د دوی د منفي تبليغ په وجه، زمور د يو شمير وطندارانو، په خاصه د بناري روشنفکرو په فکرونو کي ئي منفي ځاي نيولي د ی"

دغه څيرنه، په لومړی سر کي ځکه د پام لرنی ورده، چي ليکوال، له يوې خوا شخصاً په حوادثو او پيښو کي حضور لري اوله بلي خوا. ليکوال په کلک هوډ سره د اولس په موضع کي ولاړ دی. د ليکوال دغه ټولنيز د ريخ د کتاب اهميت او کيفيت ته ئي نوي په زړه پوري او د منلو وړ گرځولی دی.

په دې اساس که ليکوال له يوې خوا خلگ په پيښو او حوادثو خبروي او له بلي خوا وائی: "دا پرځان باندي د غښتلو حق بولم چي زه د دوی پيژندگلوې د خپل شناخت

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

په پیمانې وځلگو ته په رښتني توگه وکړم او هم مسؤلیت لرم هغه څه ولیکم چې لیدلي مي دي. " باید څرگنده شي چې د ښاغلي عبدالقیوم د دغه حاضر کتاب څخه وړاندې نورو لیکوالو او پوهانو هم کار کړی دی او اثارې لیکلي دي او پخپله لیکونکي هم د یو شمیر نورو لیکوالو نومونه په خپل دغه اثر کې ذکر کړي دي.

همدارنگه ښاغلي نوزادي هم په تقریظ کې د یو شمیر پوهانو اولیکوالانو نومونه ئې یادکړي دي. خو اصلي خبره په دې کې ده چې یادشوي پوهان اولیکوالان چې په دې اړوند ئې هرڅه لیکلي دي. د بیلا بیلو منا بعبو، نقل قولونو، خاطراتو، روایاتو او په کتابونو کې ئې منډلي دي. خو پدې اړوند ښاغلي عبدالقیوم ځکه مستحق دی چې د ی پخپله شخصاً د ذکر سوو شخصیتونو سره یوځای، په وارو وارو سره د زندان په سلولونو کې، په کلي والي ژوند کې، په نورو ولاړو او ناستو کې په بیخ او رینه کې حضور او شناخت لري او خبرې ئې د سند پر بنا رښتني، معتبره او د منلو دي.

ښاغلي عبدالقیوم د کتاب په شلم مخ کې ودغي موضوع ته د اسی ایشاره کوي: " د تیرو پنځو سو کلونو په جریان کې، هغه د خپل وخت غښتلي چې ما لیدلي وه او ما ورسره ناسته لرل او بیا مي تر اوسه هغه څه چې زموږ د وستانو د غښتلو "پای لوجو" په هکله لیکلي دي او لوستي مي دي، د غښتلو د کړونو، عاداتو او صفاتو سره مځکه تر آسمانه تفاوت لري.

د ټولو تیرو تاریخ لیکونکو او لیکوالو د معلوماتو منبع یا ماخذ یو دی چې نورو نقل کړی دی. " د کتاب

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

بل اهمیت په دې کې چې لیکوال، بناغلي عبدالقيوم د یو ټولنیز شخصیت په حیث د ټولني په منځ او موضع کې ولاړ دی. د ده په باور د ولسونو د تاریخ د څرخ حرکت د طبقاتي مبارزې پر بنا ټاکل کېږي. نه د نورو لاپو. شاپو او کاغذ بازو پر بنا لیکوال وایي: که ولسونه مو نا لوستي نه وای او په خپل رسالت پوهه وای او خپل سیاسي، اقتصادي او ټولنیز تشکیلات ئې لرلای بیا نو حاکمیتونو د دوی پر برخلیک باندي لوبي نشوای کولای. د کتاب بل د یادولو وړ اهمیت په دې کې چې لیکوال په دې اړوند ډېر ټولنیز مسائل مطرح کوي او هدف ئې دا دی چې لوستونکي ته د مسؤلیت احساس ور کړي او لارښونه کوي چې خپل د ژوند وچارو او تاریخ ته له سره نوي کتنه وکړي. لیکوال وایي: دا ځکه زموږ تاریخ یا زموږ د ولس تیر ژوند هغو کسانو لیکلی دی چې د وی د حاکمیتونو او جبارانو د فشار او استبداد په وجه کولای نشو چې حقائق او تاریخي پېښې بي طرفانه وڅیړي او منفي خواوي ئې د جزئیاتو او علتونو سره روښانه کړي.

د مثال په ډول. لیکوال د کتاب په ۱۱ مخ کې لیکي: په خفگان سره د اسي یادونه کوي چې ډېره زیاته برخه د تاریخ مو همداسي جوړسو... په پای کې د خبرو لنډیز او نتیجه دا ده. چې دغه کتاب د هغو محققینو او څیړونکو لپاره چې غواړي په خاصه د دغه قشر "نامیانو" میرني، ټینګان یا غښتلي وپېژني او د دوی په ردونو، محرومیتونو، په علتونو پوه شي او په دې اړوند په سیمه کې د کورني ژوند څخه نیولي بیاتر

د زمانې څرخونه، د ژوند اړخونه

مکتب، بازار، محبس، ماموریت، باغونو، سماوارونو او د کوڅو بندارونو او لوبځایونو او کلتوري ژوند باندې، څیړنه وکړي یو غني او دلومړي لاس د ماخذ په توګه پوره ګټه ترې اخیستلای شي.

پاته دي نه وي چې لیکوال د کتاب په وروستی مخ کې خپل غوښتن لیک د اسي وړاندې کوي " : یو غوښتنه ! راځی د خپلو غښتلو نوم ژوندی وساتو. د دوستانو او لوستونکو څخه هیله لرم چې د دغو څو جملو تر لوستلو وروسته. د دې لیکني د غښتوب او بشپړ توب د پاره خپل انتقادات او معلومات راسره شریک کړی. ځکه د کندهار غښتلي زموږ او ستاسي غښتلي دي. ستاسي په مرسته به په دهم ځل چاپ کي کمبودی پوره او ستاسي معلومات ستاسي په نوم پکښي زیات کړو. که چیري د پخوانیو یا اوسنیو غښتلو کیسي، خاطري او عکسونه ولري راته را ایمل کړي انشا الله په امانت د اری به ئي چاپ کړم. ډېر د وستان به تر ما زیات او دقیق شناخت ولري. د غښتلو سره به خپلوی او دوستی لري. که هر دوست خپل معلومات راسره شریک کول غواړي. ایمل :

Aqayum7@gmail.com

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**